

Fantastic

Fantastic
Club

VLADIMIR COLIN

DINTII LUI CRONOS

virtual-project.eu

== [aladrian](#) ==

EDITURA ALBATROS • 1975

TROS

Ilustrația copertei:
TUDOR JEBELEANU

Volumul reprezintă reeditarea povestirilor cuprinse în culegerea **VIITORUL AL DOILEA** (versiune revizuită) la care s-au adăugat trei povestiri din volumul **„CAPCANELE TIMPULUI”**, editura Albatros, 1972 [*Sub stele, Funcționara timpului , În cerc, tot mai aproape*].

CETATEA MORȚILOR

Cu brațele încrucișate pe piept, nemișcat și parcă ținându-și răsuflarea, indianul privea Luna. Discul era aproape roșu. Norii lunecau repede și Mac Allen ar fi putut jura că Luna se ivea de fiecare dată mai strălucitoare în urma lor, de parcă norii erau cârpele cu care niște mâini nevăzute ar fi lustruit o imensă podoabă de aramă. *Ce-i cu Luna asta?* ar fi vrut să-l întrebe pe Atahualpa, dar se ferea să rupă tăcerea. De două ore, de când trecuseră fluviul pe o plută, indianul îi ceruse să tacă.

— Dacă vorbești, drumul fuge...

— Unde? Întrebare și, neprimind răspuns, nu mai scosese o vorbă; era de ajuns de superstițios pentru a i se supune celui ce ascultase tot de îndemnul unei superstiții când se hotărâse să-l ducă dincolo de fluviu, acolo unde nici un alb nu ajunsese.

În desișul pădurii virgine se opriseră când și când, iar indianul încremenea atunci, încrucișându-și brațele și privind țință la câte o împletitură de liane. Lui Mac Allen îi trebui destulă vreme până să-și dea seama că împletitura șerpilor vegetali acoperea de fiecare dată niște bolovani uriași, în fața cărora Atahualpa se reculegea. Brățara verde de la încheietura lui părea fosforescentă și Mac Allen înlătură gândul ciudat că indianul își încrucișează brațele pentru a înfățișa podoaba pietrelor ascunse sub tijele verzi. În vreo două rânduri i se păru că o lumină spectrală răspunde, țâșnind scurt de sub haina lianelor, dar își spuse că era o părere sau licărirea vreunui lemn putrezit, dacă nu lucirea unei foițe de mica prinsă în piatra străveche.

Deși nu se deslușea nici o potecă, Atahualpa nu șovăia și, la intervale tot mai scurte, încremenea înaintea pietrelor mascate de delirul vegetal al pădurii. Nu întâmpinară nici o

primejdie și nu întâlnește nici o sălbăticiune, măcar că seara colcăia de foșnete. Apoi intrară în valea stâncoasă la capătul căreia se opriseră din nou și unde, tăcut, fără a-și putea desprinde privirile de pe chipul parcă lipsit de viață al călăuzei lui cu ochi albaștri, Mac Allen aștepta.

Melodia zgomotoasă a pădurii răsună acum nedeslușit în urma lor. Recunoștea geamătul maimuței surprinsă în somn de colții jaguarului sau țipătul ascuțit al unei păsări de noapte, dar celelalte sunete se uneau în neliniștitorul glas al vieții și al morții. Nu-i era frică. De mult nu-i mai era frică... *De când?* se întrebă cu o naivă mirare, privind, fără s-o vadă, coama roșie a enigmaticului urmaș al incașilor.

Din dimineața în care se deșteptase simțind în dreptul inimii înțepătura unui cuțit de piatră? Întâlnise ochii reci ai bătrânei plecată peste el în coliba unde se târâse, la capătul puterilor, după spectaculoasa evadare de sub spânzurătoarea din Lima. Dar știa că atunci nu se speriasse. Bătrâna l-a dus în sat. Fiul ei, Atahualpa, îl însoțea acum.

Mai înainte, poate, când îi citiseră condamnarea la moarte în celula umedă a închisorii? Directorul își privea unghiile și, suflând asupra lor, le lustruia frecându-le de mâneca uniformei... Dar Mac Allen nu socotea că se speriasse. Mirat, își dădea seama că nu se speriasse nici când Diego se ivise în fața lui, atunci, la marginea cetății și asmuțise asupra-i haita spaniolilor. Înțelesese că Diego îl trădase și totuși... De ce? Oricine s-ar fi speriat, numai proștii nu se sperie. Și deodată, cu intensitatea spaimei din copilărie, își aminti.

Revăzu cimitirul. Peste cavoul lui don Vincente se ridica piramida neagră, în vârful căreia crucea de marmură verde părea tăiată dintr-un bloc de venin pietrificat. Fusesse un joc stupid, un rămășag încheiat dintr-o copilărească fanfaronadă, căci singur s-a cățărat până în vârful piramidei și, cât ai clipi, ceilalți l-au legat de crucea verde. I se părea că mai aude glasurile băieților îndemnându-se să iasă cât mai repede din cimitirul în care Luna începea să trezească fantome, apoi liniștea. Fâlfâitul liliecilor. Brațele-i amorteau

și răceala pietrei trecea prin cămașa peticită. Luna se juca printre morminte, desena strigoi. Lângă gardul de fier, cu urechile date spre ceafă, un câine urla. Atunci i s-a făcut frică și a urlat împreună cu câinele. Nici o rugăciune nu l-a ajutat să se desprindă și, când s-au întors, dimineața, băieții l-au găsit atârând moale în legăturile de frânghie. A purtat timp de două săptămâni semnele vinete pe brațe. Când a aflat ce se petrecuse, bătrânul pirat l-a bătut cu frânghia, apoi l-a strâns la piept. Mac Allen zâmbi. *E caraghios, de atunci nu mi-a mai fost frică. Mi-am risipit într-o noapte muniția de spaimă pe toată viața...*

Mâna indianului îi atinse brațul și Mac Allen se trase îndărăt, strâmbându-se și înghițind o înjurătură: Atahualpa își pusese palma chiar pe locul unde frânghia zdrobise brațul copilului de odinioară. *Atât de repede se poate călători în trecut?* Indianul își întindea degetul și-i arăta un drum pe care Luna îl scosese din beznă. *Aurul! Drumul aurului!* Cu o clipă înainte mai era invizibil. Mac Allen deslușea acum lespezile așternute cu grijă între doi pereți scunzi, de piatră. Drumul pornea chiar din fața lor și se întindea, neverosimil de drept, către imensul marcaj sângieriu al Lunii. Urca în pantă și părea că duce, într-adevăr, în Lună.

Atahualpa se prosternă de câteva ori, ghemuindu-se și ridicându-se cu o surprinzătoare agilitate, apoi făcu un semn și-și puse tălpile pe lespezile între care creșteau mărunte ierburi argintii, vag suflate cu purpură lunară. Mac Allen îl urmă tăcut.

Vechea cale incașă suferise prea puțin din pricina vremii ce-i despărțea pe cei doi oameni cu ochi albaștri de divinul Inca, purtat în litieră de aur peste aceleași lespezi. Chiar dacă incașii fuseseră constructori mai pricepuți decât romanii, așa cum susținea Fray Miguel, buna stare a drumului era surprinzătoare. Urmărind jocul subtil al pietrelor ce alcătuiau pereții scunzi între care pășeau, se întrebă chiar dacă drumul nu era cumva întreținut de tribul lui Atahualpa. Indianul cunoștea atunci fără îndoială cetatea

și ascunzătorile unde se află aurul. Își pipăi cuțitul.

Și își aminti de serile petrecute în satul indienilor. Cei dintâi care-l luaseră drept un fiu al lui Viracocha fuseseră bătrânii, înspăimântați de pielea lui albă, de ochii albaștri, de părul și barba roșie, de faptul că le vorbea limba. Înțelesese ce așteaptă de la el și intrase în joc, purtându-se firesc așa cum cu toții se așteptau să-l vadă purtându-se, aspru și demn ca urmașul atâtor generații de Fii ai Soarelui. Încredințat că nicăieri n-ar fi putut afla o mai bună ascunzătoare, se bucurase câteva zile de respectul superstițios și de vagile nădejdi pe care prezența lui le stârnise. Spaniolii îl căutau, știa că făgăduiseră un premiu celui ce i-ar fi adus capul la Lima, dar era încredințat că oricare indian s-ar fi lăsat acum torturat și ar fi murit fără să-i trădeze ascunzătoarea, așa cum iubita lui Inca Manco promise să fie legată goală de un copac, biciuită până la sânge și, în cele din urmă, străpunsă de săgeți, fără să trădeze locul unde Manco se ascunsese pentru a organiza rezistența împotriva lui Pizzaro. Cu neînduplecatul cinism al aventurierului, se bucura de iremediabila naivitate a indienilor. Credința că zeii lor albi și bărboși se vor întoarce cândva, venind dinspre mare, îi dăduse pradă conquistadorilor spanioli, pe care-i luaseră drept zeii așteptați, și nu învățaseră nimic din sângeroasa tragedie prin care trecuseră. Aceeși credință neroadă îi făcea acum să-și plece frunțile înaintea lui Mac Allen, gata să-și jertfească ultimul strop de sânge pentru el.

— *Gori*, spunea Atahualpa, aur... Inima străinilor e lacomă de aur. Ei nu știu că aurul e sângele lui Viracocha, pe care l-am adunat pentru că e viață, pentru că totul se bucură și cântă când aurul strălucește. Au făcut până și din aur moarte. Și ne-au ucis pentru aurul nostru...

— Dar noi mai avem aur, mult aur, șoptise un bătrân. Noi păstrăm viața...

Ochii lui Mac Allen sclipiră așa cum sclipiseră și atunci, în coliba indiană.

— Măine vreau să văd aurul, spusese. Dacă e destul,

bine. Dacă nu...

Se temea să vorbească prea deslușit. Nu le cunoștea îndeajuns credințele și se ferea să facă greșeli. Dacă l-ar fi avut cu el pe Fray Miguel...

Dar cei care-l înconjurau nu pădură mirați.

— Atahualpa are să te călăuzească mâine, răspunse bătrânul. Avem aur mult, ai să vezi. Noi păstrăm viața...

— Dar focul nu mai arde strălucitor. Flacăra pâlpâie. Au făcut vite de povară din Poporul Soarelui. Ne-au măcelărit ca pe niște turme de lama. Sub biciul lor suntem mânăți în mine și scoatem pentru ei aurul vieții, argintul Lunii și arama Pământului... Nu mai putem, Viracocha!

— Femeile noastre sunt roabele străinilor...

— Pământurile noastre sunt pământurile lor...

— Murim cu miile, istoviți, flămânzi, bolnavi...

— Ne mor pruncii...

— Ne stingem în întuneric, nevăzuți, neauziți...

— Nu mai putem, Viracocha!

Glasurile urcau și coborau într-o jalnică litanie și Mac Allen nu mai știa care dintre cei de față vorbea. Dar nu le asculta vaierul decât cu o ureche. Tot ce voia era aurul pe care avea să-l descopere a doua zi, aurul pe care cei de lângă el îl păstrasera și care aștepta să fie scos la lumină. Cu aurul lor va pleca în Europa. Toate ușile se deschid la sunetul aurului. În lături, faceți loc, seniorul acesta vine din Peru! E încărcat cu aur. Cheltuiește într-o zi cât alții într-un an. Al lui e palatul în curtea căruia foiesc slugile, palatul prin ferestrele căruia țâșnesc cele mai vesele cântece din Madrid și unde se chefuiește până-n zori. Are cei mai frumoși armăsari din țara arabilor și cele mai frumoase roabe din țările necredincioșilor, căci vine din Peru. Din Peru. Cu aur din Peru.

Mac Allen răsuflă adânc. Mai strângea în pumn mânerul cuțitului și plăselele sculptate îi apăsău dureros degetele. Trebuia să-și regăsească liniștea. La două brațe înaintea sa, Atahualpa luneca prin noaptea umedă și rece. Un liliac fâlfâi peste capul lui Mac Allen. Ajunseseră la marginea unei

prăpăstii. Drumul se oprea chiar în buza întunecatei crăpături și pornea din nou din muchea celuiilalt mal, înroșit de Lună. O punte de liane trecea peste prăpastie. Mac Allen văzu trupul indianului legănându-se o dată cu fragila împletitură și-și aminti că o asemenea punte străveche se ruptese nu de mult, zvârlind în Apurimac niște călători. Tot Fray Miguel îi vorbise despre asta. Dacă se gândea puțin... Nu era mult de atunci, nici măcar treizeci de ani. Și deodată zâmbi, pentru că cineva parcă-i șoptise la ureche:

— 20 iunie 1714!

Într-adevăr, nici treizeci de ani. Tatăl lui, bătrânul pirat, abia se cuibărise la Cuzco, părăsind tovărășia flibustierilor¹, împreună cu care brăzdase marea Caraibilor. Abia se însurase pentru a cine știe câta oară, de astă dată cu tăcuta Cusi-Coyllor, indiana, care-i mai dădea piept micului Mac Allen...

Pe celălalt mal, unde se oprise ca unul dintre chipurile cioplite pe care Mac Allen le văzuse în nord, lângă malul lacului Michigan, Atahualpa aștepta. Ar fi putut rămâne acolo, fără să-și piardă răbdarea, ore și ore. Clătinându-și barba roșie, Mac Allen puse mâna pe odgonul gros cât gâtul lui și începu să se legene pe puntea de liane, înaintând. La mijlocul punții se opri și privi în fundul prăpastiei. Luminat de Lună, un schelet era întins lângă un bolovan, de parcă s-ar fi culcat să doarmă. De când dormea oare? Țeasta se rostogolise și odihnea la un braț de colivia pieptului. Sub greutatea lui Mac Allen, puntea oscila. Începu să se legene ca un scrânciob când pașii lui imprimară împletiturii mișcări contradictorii. Era o senzație plăcută, puțin amețitoare, de parcă trupul greoi ar fi adunat în el puteri și s-ar fi pregătit să se desprindă și să plutească. Dacă n-ar fi avut în fața ochilor făptura încremenită a indianului, Mac Allen ar fi scos un chiot zdravăn. Așa, se mulțumi să se legene peste vechiul schelet, mai tare decât ar fi fost nevoie, iar, când puse piciorul pe malul de piatră, Atahualpa se urni ca o

---

¹ 1. Hoț de mare, pirat care prăda în apele americane. 2. (fig.) hoț, pungaș.

umbră.

Glasul pădurii nu se mai auzea de mult. Nu se auzea nimic. Norii pieriseră și stelele scăpărau în jurul Lunii însângerate. *O noapte cum n-am mai trăit*, își spuse Mac Allen, tulburat de o imensă așteptare. *O noapte ca asta nu poate trece ca atâtea altele. La capătul ei e aurul...* Nu se gândea cum îl va ucide pe Atahualpa, se gândea la aur. I se părea că deslușește așteptarea mării revelații a aurului în tăcerea umedă și rece a nopții, în absența vântului, în lunecarea egală a indianului. Totul era așteptare, cerul și pământul se uniseră în așteptarea asta, concentrată în inima lui. Și deodată avu certitudinea faptului că tot ce trăise, toate luptele, tot ce simțise de când deschisese ochii și se zbatuse pentru ceva ce nu se lăsa identificat, pentru o năzuință obscură și tenace, bucuriile și înfrângerile, totul se adunase spre a-l pregăti pentru noaptea în care pătrunsese.

— Cetatea Morților, rosti atunci Atahualpa, fără a-și întoarce fața către el.

Indianul se opri și mâna lui întinsă arăta în noapte ceva ce ochii lui Mac Allen nu puteau vedea.

— Unde? strigă deznădăduit și se aruncă înainte cu tot trupul, împingând trupul zvelt al indianului.

Atahualpa abia avu vreme să-l cuprindă cu brațele, pentru a-l împiedica să se prăbușească. Se aflau pe buza unui mal pieziș și Cetatea Morților se zărea jos, în vale. Răsuflând greu, Mac Allen privi ceea ce nici un alb nu mai văzuse.

Înroșită de razele Lunii, cetatea își desfășura armonioasa simetrie în golul unei uriașe pâlnii de piatră. Pereții stâncoși o înconjurau din toate părțile, trandafirii, ca înveliți în diafane petale.

— Crater de vulcan, șopti uluit Mac Allen.

Tăcut, Atahualpa începuse să coboare niște trepte săpate direct în peretele pieziș. Era o scară lină, înaintând către uriașul peron de onoare al cetății. Mac Allen desluși încă de la înălțimea la care se aflau arhitectura severă a clădirilor.

Nici un ornament nu părea să înveselească zidurile. Scări de piatră urcau, pe lângă ele, către turnuri grave. Străzi drepte despărteau clădirile dispuse în jurul unei piețe și-l înfioră priveliștea încă niciodată întâlnită a unei cetăți pustii. Cetatea *Morților. Toți morți. Și pietrele caselor, și lespezile străzilor, și praful. Ca o coborâre în iad...* Dar cetatea ce creștea, parcă venindu-i în întâmpinare pe măsură ce cobora treptele tocite de pașii morților, nu evoca iadul. Un calm deplin, o tăcere minerală, netulburată de mișcare...

Târziu în noapte, toate orașele pe care Mac Allen le cunoscuse se goleau de freamătul vieții. Dar ghicea întotdeauna respirația celor ce dormeau dincolo de ferestrele întunecate și până și șobolanii furișându-se pe străzi dovedeau că orașele erau vii. În cetatea către care cobora odată cu Atahualpa, însă, totul murise. Chiar numele Cetății.

Acum, că indianul rupsese tăcerea, ar fi vrut să-l audă vorbind. I se părea că glasul puțin răgușit ar fi putut dezlega blestemul, înviind cetatea cereștilor Fii ai Soarelui. Dar Atahualpa tăcea.

— Ai mai venit aici, omule? întrebă, deși știa bine că celălalt mai vizitase cetatea.

— Da, răspunse laconic indianul.

— Singur?

O vagă mișcare a mâinii, putând însemna și da și nu. Mac Allen simți deodată căldura ce urca din fundul pâlniei, din casele părăsite. O *moarte caldă*, îi trecu prin minte. Nu știa la ce înălțime se aflau - mai bine de o leghe, în orice caz - dar craterul vulcanului păstra rezerve de căldură. Monstrul de piatră nu era decât adormit. Într-o bună zi avea să se trezească într-o rășcoală de flăcări și fum, sfărâmând casele moarte, străzile moarte, amintirile. Nu era firesc să i se răpească aurul, cu care n-avea ce face?

Coborau într-una. Mac Allen încercă să-și închipuie scara de piatră însuflețită de neîncetatul du-te-vino al trupurilor suple, înfășurate în veșminte de culoarea sângelui. Nu

izbutea să se convingă că oamenii aceia trăiseră într-adevăr, că fiecare dintre ei avusese la dispoziție un număr de ani, multe zile și multe nopți pe care le irosise, hrănind cu ele impalpabilul balaur al timpului. Se strădui să-și reprezinte o nădejde, un scop precis care încordase toate puterile unuia dintre cei ce urcase și coborâse de mii de ori treptele tocite, al unuia care contribuisese la teșirea lor și-și zdrobise o dată degetele de la picior, împiedicându-se de muchea de piatră pe care acum o lăsase în urmă. Încercă să și-l închipuie așezat pe treapta încălzită de soare și frecându-și degetele învinețite, în vreme ce, indiferente, șuvoaiele altor trupuri curgeau pe lângă el. Un prieten îl recunoștea, se oprea să-l întrebe ce pățise. Vorbeau despre neveste, despre copii și porneau mai departe împreună, împărțindu-și noutățile. Prietenul fredona refrenul unui cântec la modă, adus cu o zi înainte de la Cuzco, dar celălalt îl întrerupea. Fiica lui cea mare era Fecioară a Soarelui și se zvonea că va fi jertfită lui Viracocha pentru vindecarea cerescului Inca, bolnav de două zile. Doi prizonieri de război fuseseră de pe acum uciși și pieile lor, umplute cu paie și cenușă, spânzurau în Casa Victoriei. Plin de bucurie, prietenul îl felicita pentru marea cinste de care va avea parte...

— Prostii! spuse cu glas tare Mac Allen.

Atahualpa își întoarse fața către el. Nu întreba nimic. Aștepta.

— M-am gândit la ceva, se scuză Mac Allen, bucuros că celălalt urmează să coboare fără a se mai sinchisi de el.

Vechile povești ale lui Fray Miguel erau de vină că se gândise la tot soiul de năzbâtii. Nu, oamenii care înălțaseră cetatea erau morți, definitiv, iremediabil morți, ei și lumea căreia îi aparținuseră. Nimeni și nimic nu-i putea face să retrăiască, nu putea scoate din neant ceea ce simțiseră. Își aminti de bila uscată pe care tot Fray Miguel i-o arătase cândva. De față cu el o aruncase într-un pahar cu apă și bila stearpă se prefăcuse într-o floare albastră, încântătoare. Era o jucărie căpătată de la un căpitan de

fregată. Fray Miguel vorbise atunci despre moartea aparentă și despre triumful vieții, spunând că jucăria era o parabolă. Dar se îmbătase cu siguranță, ca de obicei. Bietul Fray Miguel... Nimeni nu-i va aduna oasele nici pentru a le vârî într-un butoiuș cu rom, care-i plăcea atât, darămite să le cufunde într-o baie din care să răsară viu, cu ochii lui de vulpoi, dornici de strălucirea aurului! Și numai Dumnezeu știe cât tânjise fostul dominican după comorile ascunse în cetățile morților...

Ajunseseră pe ultima treaptă. O stradă îngustă pornea printre două rânduri de pereți alcătuiți din cuburi aproape violete. Nu era o iluzie pricinuită de razele Lunii, Luna era acum galbenă și strălucitoare. Piatra violetă, de nuanțe diferite de la bloc la bloc, vibra în straniile focuri stinse ale tufului vulcanic. Era cald, și Mac Allen simți picături de sudoare adunându-i-se în barbă.

La capătul străzii înguste, zidurile se uneau, strângând între ele o poartă. Închisă, poarta Cetății Morților părea de culoarea pielii lui Atahualpa. Deasupra, în zidul violet, era cioplită din blocuri roșii o pasăre uriașă, ale cărei aripi larg desfăcute acoperea întreaga deschidere a porții. În jurul gâtului și la extremitățile aripilor, piatra era albă. Capul uriașului condor se desprindea amenințător din zid, iar ochii roșii priveau țintă la Mac Allen. Atahualpa se prosternase, cu fruntea lipită de piatra străzii. Apoi se ridică în genunchi și, cu ochii în ochii de rubin ai pasării sfinte, începu să cânte.

Melopeea nu tulbura liniștea nopții, glasul răgușit tremura în fața porții ca o altă expresie a liniștii. Cântecele nu era nici trist, nici rugător. Mac Allen nu și-ar fi închipuit niciodată că liniștea poate fi spusă atât de firesc, ca și cum o piatră a zidurilor ar fi prins glas. Ascultând, privea foaia de aramă întinsă peste tăbliile de lemn ale porții și urmărea desenul de neînțeles săpat în metalul neîntunecat de vreme. Se gândi din nou că mâini pioase frecau arama, păstrându-i lucirea roșiatică a pielii lui Atahualpa.

Indianul încetase să cânte. Se ridică și, punându-și palma

În dreptul feței pentru a nu vedea fața lui Mac Allen, rosti rar și apăsător:

— Omul alb nu l-a mințit pe Atahualpa.

— Ce vrei să spui? se miră Mac Allen.

— Omul alb nu s-a rugat lui Pachacamac când ne-a scos înainte Drumul Lunii, și drumul nu s-a ascuns. Nu s-a rugat lui Viracocha când ne-a scos înainte Poarta Condorului, și poarta nu s-a ascuns. Omul alb a grăit drept. Fiii Soarelui trăiesc în el. Intră în cetatea ta, prieten al celor de jos!

— Poți să mă privești fără teamă, Atahualpa, spuse Mac Allen, stăpânindu-și râsul, pe când indianul se plecă demn, mulțumind.

— Așteaptă, adăugă apoi, întorcându-se către treptele pe care amândoi le coborâseră adineauri și pierind pe după un cot.

Mac Allen așteptă sub privirile rele ale condorului de piatră. Îl fulgeră bănuiala că Atahualpa pleca, lăsându-l singur în fața porții. Ei și? Nu-l legase, ca odinioară prietenii de joacă, dar cetatea apărată de pasărea cu ochi de rubin era tot un cimitir. Un loc pustiu, prin care putea cotrobăi în voie. Cu atât mai bine dacă nu era nevoit să-l ucidă pe Atahualpa! Ochii albaștri și părul roșu îl încredințaseră că Mac Allen era coborâtor din Manco Capac, întemeietorul dinastiei incașe. Fray Miguel jura că fabuloasele cetăți, a căror poziție nu fusese trădată cuceritorilor spanioli, ascundeau atâta aur că merita să-ți dăruiești sufletul diavolului pentru a descoperi una dintre ele. Aurul se afla acum aici, dincolo de Poarta Condorului...

Un zgomot de pietre izbite răsună și lui Mac Allen i se păru că pliscul pasării de piatră se cască amenințător.

Cele două laturi ale porții înaintau încet. În deschizătura lor, trupul lui Atahualpa se arătă pentru o clipă ca o statuie turnată din arama tăbliilor roșcate, apoi porțile se deschiseră larg. Mac Allen își înăbuși strigătul de triumf: în partea dinspre cetate lemnul le era acoperit cu foi de aur. Și-și înfrână cu greu o pornire lacomă, băgând de seamă că Atahualpa își prinsese de sfârcurile urechilor niște discuri

de aur. Inele groase de aur îi înconjurau gleznelor și brațele, în locul podoabei verzi cu care venise. Masca încremenită a feței arămii strălucea când indianul rosti solemn, dându-se în lături pentru a-l pofti pe Mac Allen să înainteze pe strada largă:

— Cetatea e a ta, intră!

Nici un fir de iarbă nu creștea între lespezile aliniate sub clarul de Lună. Zidurile care mărgineau strada erau întrerupte din loc în loc de deschideri trapezoidale, tocuri ale unor uși inexistente. Mac Allen văzu în ramele lor de piatră curți în jurul cărora se ridicau de fiecare dată câte șase clădiri, închise între zidurile pe lângă care trecea. Pe măsură ce înainta pe strada dreaptă ca o panglică de piatră simțea că tăcerea se făcea tot mai apăsătoare. O amenințare nelămurită se desprindea din mulțimea blocurilor adunate cu răbdare și știință pentru a alcătui cetatea. Nicăieri nu se vedeau semnele descompunerii. Nici o lespede nu se deplasase, nici o piatră nu alunecase din vreun zid și-i era cu neputință să creadă că voințele care se încordaseră pentru a imprima materiei severul echilibru geometric ce-l înconjura își epuizaseră valențele, mistuindu-se pentru totdeauna. Dincolo de șirul zidurilor așteptau oameni, pândeau, poate. Sau plecaseră cu toții la cine știe ce serbare și trebuiau să se înapoieze de îndată, însuflând cetatea. *Cetatea Morților?* se întrebă singur. Nici o ruină nu-l întâmpinase... Și înțelese că tăcerea i se părea amenințătoare pentru că nu se simțea pătrunzând într-un cimitir, unde nu putea supăra pe nimeni, ci într-o cetate în care nu fusese poftit. „Cetatea e a ta”, spusese totuși Atahualpa. Hotărî să nu se despartă de el înainte de a lămuri cum stăteau lucrurile. Poate că totul ar fi arătat altfel la lumina zilei, poate că Luna estompa spărturile, restituind cetății aparența integrității? *Nici n-am băgat de seamă dacă a închis poarta*, își spuse deodată, fără să știe ce-l făcuse să-și amintească de Poarta Condorului. Era gata să întrebe, când indianul se opri în dreptul uneia dintre deschiderile trapezoidale care întrerupeau opacitatea zidurilor.

Intrară pe sub tocul de piatră și pătrunseră într-o grădină. Mac Allen nu-și crezu ochilor când văzu alea pietruită cu lespezi roșii trecând printre două șiruri de arbuști pitici, dincolo de care se întindeau porțiuni simetric plantate cu iarbă. Flori ciudate își ridicau corolele într-o țesătură pe care numai mâna unui grădinar o putea compune. Alea roșie ducea către un bazin de piatră neagră, în apa căruia se oglindeau chipuri pe care le socoti hidoase.

Sigur de sine, indiferent la tot ce-l uluia pe Mac Allen, Atahualpa se îndreptă către un pavilion, roșu ca lespezile aleii. Acoperișul strălucitor, cu marginile ușor curbate ca borurile unui sombrero, nu putea fi decât de aur. Niște trepte largi duceau către poarta albă, însemnată cu desenul unui condor roșu. Mac Allen își spuse că foile de aur ale acoperișului și ale porților, fără a mai vorbi despre podoabele purtate de Atahualpa, i-ar fi ajuns cu prisosință. Dar dacă avea să mai descopere și altele? Hotărî să nu se pripească.

Atahualpa se mișca nestânjenit, urca treptele. Apoi deschise poarta și intră. Când se ivi din nou în prag ținea în mâna dreaptă o facă înfățișând un omuleț schimonosit, cu fața ridicată. Din gura larg deschisă a omulețului țâșneau flăcări și Mac Allen se întrebă cum de izbutise Atahualpa să aprindă facă atât de repede. Acum, nemișcat ca o statuie, indianul aștepta. Intrară într-o încăpăre mare, goală, cu pereții străpunși de patru ieșiri îndreptate către cele patru puncte cardinale. Atahualpa dădu în lături împletitura aurie dinspre răsărit și Mac Allen se pomeni într-o încăpăre mai mică, ai cărei pereți, violent colorați, nu închideau decât o lădiță de aur, așezată de-a dreptul pe podea. Indianul înălță capacul și scoase dintr-însa o mantie multicoloră alcătuită din pene de colibri, pe care o puse peste umerii lui Mac Allen. Lipsită de greutate, mantia îi conferi o frumusețe barbară, primitivă și rafinată.

Ce dracu faci? fu cât pe ce să întrebe, dar, impasibil, indianul îl duse din nou în încăpărea cea mare, îndreptându-se de astă dată către împletitura liliachie ce

acoperea ieșirea dinspre apus.

Facla pe care o ridica deasupra capului își răsucea limbile de foc, zvârlind pe pereți umbre neliniștite. Hotărât să nu-i trezească bănuielile, Mac Allen nu se împotrivi. Cea de-a doua încăpere adăpostea un sipet cioplit dintr-o piatră violetă, în care flăcările jucară ca niște peștișori în apa unui bazin. Atahualpa scoase din sipet un șirag de ametiste mari cât nucile și-l trecu pe după gâtul lui Mac Allen. Nici unul dintre ei nu scoase o vorbă.

În a treia încăpere, așezată către nord și despărțită de sala centrală printr-o împletitură roșie, Mac Allen trebui să se descalțe, schimbându-și cizmele scâlciate pe niște sandale, roșii și ușoare ca niște mănuși. Iar când, după împletitura verde a celei din urmă încăperi, Atahualpa îi trecu în jurul brațelor niște inele masive, tăiate din două imense smaralde, Mac Allen simți o stranie liniște cuprinzându-l ca o apă densă și privirile i se puseră, grele, pe fața arămie a indianului. I se năzări că deslușește în ochii albaștri ai celui alt o așteptare ciudată.

Ce te uiți așa? ar fi vrut să-l întrebe, dar liniștea pe care abia o simțise făcu loc unei senzații tulburi.

I se părea că ceva se zbate în ființa lui, că din dreptul celor două brățări de smarald pornesc niște furnici care-i aleargă pe sub piele în umeri, se răspândesc în coșul pieptului și se ciocnesc în inima care-și iuțise deodată bătăile. Deschise gura și trase aer în plămâni. Tot trupul îi era străbătut acum de fiori. Încercă să se stăpânească, dar capul îi zvâcnea. O putere străină se strecura în ființa lui, se infiltra cu tot mai multă vigoare în miezul crud al făpturii, acolo unde se nasc simțăminte și gânduri. Se împotrivi. Vinele gâtului i se umflară când strânse din dinți într-o crâncenă tentativă de a se regăsi. Căutătura îi era acum încărcată de hotărârea ucigașă pe care o tot amânase? Atahualpa șovăi și-i căzu la picioare.

— Mai departe, spuse Mac Allen, înfiorându-se la auzul propriului său glas.

Rostise cuvintele în aceeași limbă quichua în care vorbise

și până atunci, vechea limbă a incașilor învățată de la mama lui, Cusi-Coyllor, dar cuvintele răsunară cu altă sonoritate, mai dură, ca și cum altcineva le-ar fi articulat în locul lui. Pe podea, Atahualpa se târa acum și, așa, târându-se, ieși din încăpere. Mac Allen îl urmă ca-n transă. Totul era ciudat și nu-și putea da seama de ce, în ciuda a tot ce trăia neobișnuit, simțământul straniu al unei imposibile regăsiri începea să-l cuprindă. Ca și cum doi oameni s-ar fi înfruntat în inima lui, resimțea patima veche a aurului, avidă și gata la orice pentru a se satisface, dar și o neașteptată duioșie, un fel de bucurie generoasă deșteptată de gândul aceluiași aur. Și vag, atât de vag că nici n-ar fi fost în stare să identifice ceea ce simțea, îl cutreieră bănuiala că ceva avea să urmeze, că trebuie să urmeze și că, dacă s-ar strădui, ar putea spune în ce consta șovăitoarea presimțire. Era un simțământ pentru care nu găsea cuvinte (cuvintele în stare să-l exprime nu fuseseră născocite, poate), dar își spuse că așa trebuia să se întâmple cu cel ce vizita după multă vreme, la bătrânețe, cetatea în care-și petrecuse copilăria și pe care n-o mai văzuse de atunci: nu știa ce-l va întâmpina după colțul străzii, dar știa că va recunoaște priveliștea de îndată ce i se va ivi înaintea. Numai că Mac Allen se afla pentru întâia oară în Cetatea Morților...

În marea încăpere din care porneau cele patru ieșiri mascate de împletiturile colorate, Atahualpa așezase facla într-o scoabă prinsă-n perete. Lumina juca pe pielea indianului, ca și cum mușchii i-ar fi fost înveliți în flăcări. Mac Allen îl văzu străduindu-se să urnească un belciug fixat în perete, sub facla arzând cu un sfârâit egal, întrerupt de trosnete pe care doar intensitatea tăcerii îi îngăduia să le perceapă. Se surprinse constatând că nu-l ajută, așa cum până adineauri ar fi socotit firesc să facă. Dar știa că nu trebuie să-l ajute, că Atahualpa s-ar fi îngrozit dacă mâinile li s-ar fi atins acum pe metalul belciugului, și începea să-l cuprindă o stranie nerăbdare.

— Mai repede, spuse. Mai repede!

Indianul scoase un geamăt când izbuti să tragă inelul înțepenit. Ca un fel de oblon orizontal, o parte a dușumelei lunecă scârțâind, și Mac Allen știu că asta trebuia să se întâmple, că asta așteptase. Liniștit acum, se îndreptă către treptele ivite sub ferestruica deschisă în dușumea și începu să le coboare fără a arunca măcar o privire către Atahualpa, care apucase din nou facla și-i lumină de sus drumul, necutezând să-l urmeze. Nerăbdarea lui Mac Allen pierise. Era calm și sigur de sine.

Treptele aveau fiecare altă culoare. Aerul era cald. La capătul treptelor se deschidea o încăpere rotundă, albastră ca tăiată într-un imens safir, și-n mijlocul ei, pe o coloană șlefuită din cleștar de stâncă, se afla o cutie transparentă. Chiar înainte de a le fi văzut într-adevăr, Mac Allen crezu că recunoaște obiectele pe care le cuprindea. Fără grabă, solemn, scoase din cutie și-și prinse pe frunte sfânta *mascapaicha*, semnul puterii. Apoi luă cele două discuri de aur, acoperite cu desene subtil gravate, și le atârână de urechi. Nu se miră că-și găsi loburile perforate. Deși nu-și amintise până atunci că tăcuta Cusi-Coyllor i le străpunsese cândva, în copilărie, îi revăzu deodată zâmbetul ca o străveche hieroglifă și-i auzi glasul vibrând în aerul cald al Cetății Morților:

— Așa, floarea mea de chinchircoma! Acum ești pregătit pentru Viracocha, cuceritorul...

Încălzite de trupul lui, brățările de smarald se încinseseră și le simțea fierbinți, ca pe niște manșoane metalice. Fără să-și dea seama ce face, încercă să le scoată. Dar nu izbuti. Își aminti că Atahualpa i le trecuse lesne pe braț și-și spuse că brățările se contractaseră, luând dimensiunea brațelor lui. Cum se putea contracta smaraldul? Privindu-le pentru întâia oară stăruitor, văzu că se înșelase. Strălucirea verde și netezimea lor îl făcuseră să creadă că brățările erau dăltuite din două imense nestemate, acum însă i se părea că fuseseră turnate dintr-un ciudat metal verde. Un zumzet lin pornea din necunoscuta materie a brățărilor, de parcă în fiecare dintre ele ar fi fost închis câte un bondar. *Nu există*

un metal verde, spuse rar și tare Mac Allen. Dar nu era sigur. Fray Miguel ar fi știut, era învățat.

Neobișnuite cu greutatea discurilor de aur, urechile începeau să-l doară. Făcu un efort să-și îndrepte capul și auzi un glas tremurat, glasul unui bătrân pe patul morții:

— Nimeni nu trebuie să-și ridice privirile asupra-ți și să rămână în viață, de ți-ar fi și frate...

Iar, înțelegând că aude o străveche poruncă dintr-un timp apus, Mac Allen își spuse că era și nu mai era el. Avea amintiri pe care nu le trăise, dar nu uita nimic din tot ce i se întâmplase cândva.

— Vezi, Fray Miguel... șopti cu o dureroasă mustrare, fără să priceapă pentru ce voia să-l mustre pe răposatul dominican.

Apoi își plimbă privirile peste pereții albaștri și răsuflă adânc. Nu mai avea de ce zăbovi acolo, îl regăsi pe Atahualpa în capul scărilor, așteptând răbdător. Cu facla ridicată, nu se uita la el. Privea țintă către bolta pe care flăcările și umbrele jucau.

— Vino, spuse Mac Allen, îndreptându-se către ieșire, ca și cum ar fi știut că dorințele-i ajunseseră porunci.

Străbătu încet aleea pietruită cu lespezi roșii, oprindu-se doar pentru o clipă în dreptul bazinului. Când se aplecă peste apa lui neagră nu-și recunoscă fața, dar se recunoscă. Devenise un altul. Ca un copil supărat, vârî mâna în apă pentru a-i tulbura oglinda, dar și-o retrase îndată. Apa era fierbinte.

— Vino, spuse încă o dată.

Nu se întoarce să verifice dacă Atahualpa îi dă ascultare, era sigur că nu poate să nu-i calce pe urme. Voi să-și urmeze drumul, să pășească mai departe pe aleea care avea să-l scoată din grădină, dar picioarele nu i se supuseră. O ciudată putere îi lipise tălpile de lespezile roșii și-l încercă, scurt și violent, senzația unei oboseli neobișnuite. *Ce-i cu tine, Mac Allen?* încercă să glumească, deși cuvintele nu apucau să se închege din sunete, de parcă le-ar fi rostit în ceață. Pe brațe, cercurile de metal

verde îi ardeau pielea. I se păru că și discurile de aur se încălziseră și-si duse palmele la urechi. Discurile erau fierbinți. *Ciudat*, gândi. Și o neliniște nemaicunoscută îl cuprinse auzind că, în locul cuvântului pe care-l gândise, spusese pentru a treia oară:

— Vino!

Abia acum băgă de seamă că o altă alee se desfăcea de lângă bazin, descriind împreună cu aleea roșie un unghi drept. Tăia peluza presărată cu ciudatele flori, care-l uimiseră de cum intrase în grădină. Nu o deslușise din capul locului pentru că aleea era pietruită cu lespezi verzi, de culoarea ierbii, dar simți o ușurare vădită, recunoscându-o. Și nu mai întâmpină nici o piedică de îndată ce apucă pe aleea verde. Cineva sau ceva îl conducea (avea să-și dea seama încă de câteva ori că unele direcții îi sunt interzise și că e silit să meargă pe un anume drum), așa că renunță să se împotrivească, înainta încet prin mijlocul țesăturii vegetale argintate de Lună, lăsând parcă tot mai mult în urmă ce fusese și devenind mereu mai mult un altul. O ușoară amețală îl făcea să pășească de parcă n-ar fi avut greutate. Mai încercase nu de mult o asemenea plăcută amețală, dar nu-și putu aminti când și unde. Se surprinse, în schimb, întrebându-se dacă Ollantay sfârșise de lucrat statuia de argint ce trebuia ridicată în Casa Lunii.

Era cald, din ce în ce mai cald. O coloană de fum se înălța undeva, în direcția către care se îndrepta acum, și privirile i se ațintiră neliniștite asupra fumului pe care nici o adiere nu-l făcea să se clatine. În străfundul unor amintiri cu care era silit să se identifice palpita o teamă atavică, străină de Mac Allen, teama *celuilalt*. Și simți deodată că amețeala nu mai era plăcută, deși pașii îl duceau încă ușor, ca în ațățătoarea euforie pricinuită de golirea multor butelii de coca. *De ce coca?* gândi cu un efort înecat într-un fel de mirare amorfă, *el nu bea coca. El bea rom. El? Care el?...* Se întoarse fără veste, ca pentru a-l căuta pe celălalt, omul care devenise el. Înspăimântat, deoarece nu bănuise că are să se întoarcă, Atahualpa se ghemui cu fața la pământ.

— Cine sunt eu? Întrebă Mac Allen cu glas tare.

Dar chiar când își auzi cuvintele se miră de ciudățenia întrebării, deoarece acum știa că era Mayta Yupanqui, Fiu al Soarelui.

Din clipa aceea, de parcă își împliniseră menirea, nu mai simți arsura brățărilor metalice, nici fierbințeala discurilor de aur. Doar amețeala nu-l părăsi, amețeala neliniștitoare și teama de coloana întunecată, pe care o deslușea tot mai lămurit, unind Pământul cu Cerul.

Curând, alea verde îl scoase în piața cetății. Drept și nemișcat, îmbrățișă cu privirea zidurile falnice, treptele largi și turnurile. O mândrie calmă îi umplu pieptul și trăsăturile-i căpătară frumusețea demnității. Își desfăcu larg brațele, ca pentru a-și strânge lângă inimă cetatea, și-n clipa aceea îl covârși durerea gestului inutil: totul era mort, pustiu și mort. Grele, brațele-i căzură în lungul trupului. Fruntea dominată de sfânta mascapaicha se plecă și de pe buzele lui se ridică, tremurător, vechiul cântec ai împăratului Pachacutec, pe patul de moarte:

*Ca o floare de câmp m-am născut,
Ca o floare am fost îngrijit în tinerețe,
Am atins vârsta bărbăției, am îmbătrânit,
Acum mă vestejesc și pier...*

Apoi rămase o vreme cu fruntea plecată, ascultând ecourile stinse ale propriului său glas. Doar geamătul înăbușit al lui Atahualpa îi răspunsese, geamătul poporului oropsit de năvălitorii de dincolo de ocean. Mai putea încerca să-l smulgă din robie? Așa cum stătea în fața treptelor severe ale Casei Soarelui (nu fusese nevoit să-l întrebe pe Atahualpa pentru a ști că se află în dreptul casei incandescentului său părinte), era dominat de sumbra coloană de fum care pornea dinăuntrul templului și atingea Luna, oprită acum deasupra acoperișului de aur.

Cu inima grea, urcă scara. În clipa când puse piciorul pe prima treaptă, o zguduitură năprasnică îl făcu să se clatine. Din fundul pământului se ridică un muget sălbatic și

coloana de fum tresări, pieri pentru o clipă, apoi cresc în volute pentru a se preschimba într-o imensă pâlnie întunecată, care acoperi Luna. În inima pământului, amenințătoare, băteau tobele marilor dezastre. Miasme grele pluteau în văzduh.

— Vin la tine, părinte al meu, spuse Inca Yupanqui.

Și, suind treptele de piatră, pătrunse în templu. Deși era întuneric și fumul îi intra în ochi, văzu. Dar Atahualpa alerga în jurul pereților și torțele se aprindeau una câte una. Din ce în ce mai puternic strălucea marea statuie de aur a Soarelui și cele șase mogâldețe din fața ei se desprindeau tot mai mult din beznă, ca niște glorioase amintiri, străpungând negura vremilor.

Toate torțele ardeau acum, și Atahualpa se făcuse nevăzut. Fumul lor se unea cu cel ce țâșnea din fundul pământului, în spatele statuii de aur, țesând un văl întunecat, care-și unduia faldurile între pereții de piatră și încerca zadarnic să se ridice prin mica deschizătură croită în acoperiș. Fiul Soarelui își înălță brațele către strălucitorul său părinte. Ochii roșii ai torțelor îi urmăriră gestul, salut și rugă deznădăjduită. Ultimul Inca se răsuci apoi fără grabă și făcu față celor șapte *tuyana*, tronuri scunde de lemn roșu, acoperite cu țesături scumpe.

Pe șase dintre ele înțepeniseră mumiile împodobite ale strămoșilor lui. Toți păreau bătrâni ca vremea, deși unii muriseră tineri, toți își aținteau asupra lui privirile ochilor calpi și-și rânjeau dinții, pe care buzele subțiate nu mai izbuteau să-i acopere. Cranii învelite în piei tăbăcite, capetele puternicilor Fii ai Soarelui păreau întruchiparea amară a disprețului. Moaștele uscate ale mâinilor se încleștau încă pe bilele genunchilor, cu o crudă și încăpățânată voință.

— Pace, spuse Mayta Yupanqui, înclinându-se înaintea fiecăruia.

Dar tresări când dădu cu ochii de cel de-al șaselea Inca, în ale cărui trăsături desfigurate își regăsi propriile trăsături.

— Tu, prin urmare... șopti. Și adăugă, încercând să-și stăpânească glasul: Vă ascult, părinți ai mei.

Apoi se așează pe cel de-al șaptelea tuyana, pregătit parcă pentru el. Nu mai simțea fumul înecăcios și nu-și șterse ochii, înlăcrămați de înțepături, încremenit pe tronul cioplit din prețiosul lemn roșu, părea că plânge asupra cetății și poporului său. Dar aștepta sfatul cereștilor lui înaintași, înainte de a încerca să ridice din nou cetatea în lumina din care căzuse. Privea chipurile descărnate ale mumiiilor și ochii lor de piatră îl priveau. Vorbeau în tăcere, prin tăcere. Sub marea statuie de aur, vizibilă doar pentru ochii morți ai mumiiilor și pentru cei orbi ai ultimului Inca, istoria defila într-o solemnă paradă. Erau procesiuni rigide și lupte îndârjite, serbări unanime cu victime jertfite zeilor, dar și nenumărate mulțimi trebăluind harnic pe ogoare, meșterind fără preget între pereții atelierelor, ospețe vesele în mijlocul cărora barzii *amauta* cântau faptele vitejești ale strămoșilor. Apoi soseau oamenii de fier de dincolo de ocean, pe pielea cărora săgețile lunecau fără putere, oamenii lacomi de aur, cu spada într-o mână și crucea în cealaltă. Țevi de fier scuipe foc și fier. Flăcările înghit satele și rugurile mistuie trupurile căpeteniilor, cărora Fray Vincente de Valverde le cere să moară creștinește, pentru a nu ajunge în iad. De sub pământ, înăbușite, răsunau tobele în cinstea celor căzuți. Toți cuceritorii imperiului sfârșeau prin a se ucide unii pe alții pentru a pune mâna pe aur și diavolul episcop de Cuzco, Fray Vincente, era prins de indieni, care-i spuneau: *Ce-ai vrut să vezi toată viața ai să vezi acum!* și-i turnau aur topit în ochi.

Coloana de fum încetă brusc să se înalțe, apoi țâșni cu o neașteptată putere și scânteii îi străbătură bezna otrăvitoare. Una câte una, torțele se zbăteau deznădăjduit, ca niște suflete chinuite, și se stingeau în tăcere, fumegând. Statuia Soarelui era luminată acum doar de scânteile zburătoare din inima coloanei de fum. Afară, fumul greu învăluisese cetatea și lumina zilei născânde nu izbutea să-l destrame.

— Fiu al Soarelui! chemă deodată, în liniștea templului, un glas solemn ca sunetul marilor cochilii în care luptătorii suflă înaintea atacului.

Trecuseră ceasuri multe de când Atahualpa se ascunsese și acum stătea în pragul Casei Soarelui, ținând în dreptul feței o țesătură udă. Strigă de trei ori, apoi pătrunse în clădirea invadată de fumul otrăvitor. Se îndreptă către cel pe care-l călăuzise către Cetatea Morților și, îngenunchind, îi atinse mâna. Mâna era rece. Atunci se ridică, aprinse facla cu care venise și apropia flacăra de fața celui ce ocupa al șaptelea tuyana. Larg deschiși, cu albul înroșit de mușcăturile fumului, ochii albaștri îl priveau fără să vadă.

— Odihnește lângă părintele tău, spuse Atahualpa. De ți-aș fi putut lua locul... Dar omul pe care-l încearcă pizma își face sieși rău.

Cu mișcări lente trase de pe brațele înțepenite brățărilor de metal verde lăsate strămoșilor săi de către zeii bărboși, cu pielea albă, descinși într-un veac al legendelor dintr-o uitată Atlantidă și, plecându-se, sărută piatra în dreptul picioarelor celui rămas printre mumiile care rânjeau. Apoi părăsi templul.

Nimic nu se putea citi pe fața lui, când străbătu într-un târziu ulița satului din care plecase împreună cu Mac Allen și nici când pătrunse în coliba în care, nemișcat, un bătrân ședea pe o împletitură zugrăvită în culori ți pătoare. Tăcut, se așeză alături de el. Prin deschizătura ferestrei, o rază de aur se strecura înăuntru, încălzind spinarea bătrânului.

— Inca a văzut fața părintelui său, spuse încet Atahualpa.

— A plecat liber și împăcat?

— Da, spuse cu glasul sugrumat Atahualpa. Brățărilor jertfei au cântat. Poporul Soarelui poate nădăjdui?

Bătrânul își ridică privirile către idolul așezat în fundul colibei. Se sculă și, îngenunchind la picioarele chipului strălucitor în nepăsarea aurului, rosti chinuit, ca și cum fiecare cuvânt ar fi fost câte o bucată roșie, smulsă din inima lui:

— Nu mai puteam, Viracocha... Ți-am trimis un sol să-ți spună că ne stingem. Primește jertfa noastră, Viracocha!

Dintr-o colibă alăturată răsună țipătul strident al unui nou-născut. Sfârșit de puteri, bătrânul căzu pe podeaua de lut. Soarele îi așeză o mască de aur pe față.

ULTIMUL AVATAR AL LUI TRISTAN

Reconstituirea ultimului avatar al lui Tristan Bătrânul s-a bucurat de o neobișnuită popularitate, care m-a pus - nu de puține ori - în încurcătură. Magazinele de mare tiraj au exploatat în mod scandalos sugestiile încredințate de mine publicației de circulație restrânsă *Formes*; apoi, răspunzând la nenumărate cereri, au revenit cu „noi și senzaționale amănunte”, formulă publicitară elocventă pentru gustul unui anumit public. Am fost silit să dezmint destule afirmații lipsite de răspundere și să dovedesc stupiditatea altora, căci cei aproape patru sute de ani scurși de la misterioasa dispariție a lui Tristan Bătrânul nu par să fi ajuns pentru a epuiza zvonurile și disputele de tot felul.

Dacă ar fi nedrept să-i atribuim răspunderea vâlvei iscată în jurul lui, nu e mai puțin adevărat că uimitoarele întâmplări cărora le-a fost erou au avut darul de a polariza legitima curiozitate a contemporanilor și amatorilor de curiozități din toate timpurile. De patru secole comentariile și încercările de elucidare a biografiei lui se țin lanț, pentru a se poticni la momentul final al faimoasei „dispariții”. Amintesc doar rarissima, astăzi, *Vita Tristani Senecti* (Paris, 1588), manuscrisul enigmaticului Nestor Nescio redactat în chiar anul pieirii Bătrânului, exaltatul *Panegirico di Tristan il Vecchio* (Florența, 1635), semnat de celebrul Giacomo della Pergola, ironicul *Discours sur la naïveté universelle* al lui Abélard de Cluny (Lyon, 1702), docta *Legende des Tristan der Alte* (Frankfurt, 1832) a respectabilului prof. Hugo Mayer și misticul *Le mystère dévoilé ou Essai sur la vie et la transfiguration de Tristan le Vieux*, apărut în 1876 la

Bordeaux sub semnătura lui Raoul Didot, care nu uită să se proclame „inițiat în arcanele lui Hermes Trismegistos” și purtător al unui obscur „Ordin al Oglinzii” despre care n-am putut culege referințe. (Evident, din cele peste treizeci de comentarii închinat Bătrânului am citat doar lucrările fundamentale, care aduc asupra subiectului un punct de vedere nou - fie chiar greșit - și am eliminat fără remușcări elucubrațiile unor Roland de Tardvenu, Alberto Faria sau Manuel Lopez, caracteristice pentru o întreagă orientare a cercetărilor din secolul al XIX-lea, ca și repetițiile lipsite de interes ale lui Mathias Gondos, Hermann von Lebenshafen și ale atâtor banali compilatori).

Interesul tuturor autorilor pomeniți, al celor trecuți sub tăcere, precum și interesul marelui public pentru misterioasa figură a Bătrânului ține fără îndoială de o pasionantă biografie și de tulburătorul ei sfârșit, dar mai ales de fascinantul domeniu pe care Tristan l-a explorat încă din tinerețe: alchimia. Fiecare dintre noi se poate convinge de atracția pe care misterioasa disciplină a lui Albert cel Mare o exercită încă și azi. Parcurgeți străzile unui mare oraș sau opriți-vă în oricare sat pentru a atrage atenția prin veșminte arhaic bătătoare la ochi și printr-o comportare ciudată. Vestiți apoi că dețineți secretul pietrei filozofale, cu ajutorul căreia faceți aur din plumb, că posedați elixirul tinereții și că vă puneți știința în slujba doritorilor de bogăție și viață veșnică. Veți fi uimiți de rezultatele depășind cele mai optimiste pronosticuri. Mii de escroci trăiesc din asemenea vechi înșelătorii, pentru că, în ciuda cuceririlor științei, setea de absolut a primilor făuritori de mituri mocnește și în sufletele contemporanilor noștri: mai toți sunt dornici de bogăție absolută și viață veșnică, primite de-a gata. Insist asupra acestui ultim aspect, de natură să pună în lumină deosebirea fundamentală dintre alchimist și escrocul care ades i se substituie. Din tinerețe m-a impresionat componenta ascetică a vieții marilor alchimiști, munca lor ingrată în modestele laboratoare unde nădăjduiau să obțină fabulosul Opus Magnus.

Am așternut pe hârtie cuvintele cheie: alchimie și asceză. Declar de la bun început că nu m-a interesat niciodată latura mistică a alchimiei și că folosesc noțiunea de asceză pentru a desemna abnegația desăvârșită cu care adevărații alchimiști s-au dedicat muncii lor, căreia atâția i-au jertfit viața. Asceza alchimiștilor n-a presupus pentru mine nici un fel de raporturi supranaturale, ci s-a identificat din capul locului cu totala dăruire a omului de știință al zilelor noastre. Alchimistul știa că abia la sfârșitul unei vieți de privațiuni, după o muncă neîntreruptă, va izbuti *poate* să stăpânească Ars Magna, care-l va transforma cu desăvârșire, făcând din el o ființă superioară: un om *treaz*, spre deosebire de cei ce *dorm* cu ochii deschiși. În limbajul criptic al eroicilor cercetători, încredințați din experiență că trebuie să-și apere descoperirile de lăcomia puternicilor vremii, formulele simbolice ascund, evident, simpla afirmare a speranței că atunci se vor afla în posesia unui secret care-i va situa pe o poziție fundamental deosebită de cea a restului omenirii, că vor deveni *alții*. Înaintea clipei unice, căreia nu pregetau să-i închine întreaga viață, urmau să descopere faimoasa piatră filozofală și elixirul nemuririi, condiție pentru atingerea scopului ultim, dar nereprezentând acest scop.

Iată, în linii mari, tot ce intuiam atunci când am început să cercetez activitatea lui Tristan Bătrânul. Acum îmi dau bine seama că tocmai aceste nebuloase intuiții, excluzând cu desăvârșire tentațiile mistice în care s-au năclăit atâți cercetători, mi-au îngăduit să identific uluitorul țel spre care alchimiștii năzuiau și pe care, sunt încredințat, bătrânul Tristan l-a atins.

N-am fost scutit de clipe de îndoială. Întâmpinând la tot pasul în lucrările lui, ca și în cele ale confracților săi, elemente împrumutate din arsenalul religiei, mi-a trebuit destulă vreme până să mă conving că infiltrațiile creștine nu constituiau decât elementare precauții menite să-i apere pe alchimiști de bănuitoarea vigilență a bisericii. Am pierdut multă vreme - dar mai pot numi această vreme pierdută? -

până să înțeleg că rugăciunile rostite în cursul experiențelor de laborator nu erau decât niște texte a căror lungime măsura timpul necesar pentru reușita operațiunilor (de aceea se indica *ritmul* în care rugăciunile urmau să fie rostite) sau că, asemenea vechilor egipteni care și-au însemnat cunoștințele în arhitectura piramidelor, alchimiștii le-au consemnat în alcătuirea celor mai însemnate edificii ale vremii lor, catedralele, fără a le subordona prin aceasta bisericii. Papirusul și pergamentul puteau fi distruse, piramidele și catedralele dăinuiesc. Cred că omenirea a cunoscut puține exemple în care ingeniozitatea cercetătorului să fi utilizat cu mai multă pricepere o formă oficială pentru a închide într-însa o învățătură eretică.

Astăzi, când mă întorc cu gândul la elementele care s-au adunat în mine treptat până a lumina brusc marea și ultima taină a alchimiei, îmi dau seama că o pagină a biografiei lui Tristan mi-a sugerat adevărul, tocmai ultima pagină, în jurul căreia disputele au fost mai numeroase. Iată celebrul text al lui Nestor Nescio, singurul biograf al Bătrânului, contemporan cu evenimentele pe care le povestește:

Iar sfârșitul acestui uimitor învățat a fost o minune întru nimic mai prejos de minunile întregii sale vieți. Căci în dimineața sorocită a trimis Henri III de Valois pe vicontele de Sursis cu câțiva lefegii din garda șvițerilor în încăperea din turn, care-i fusese Bătrânului rânduită. Și fiecare lefegiu căra câte o povară de plumb, de aramă, sau de oareșicare alt metal fără preț, pentru ca Tristan să-l prefacă în aur curat, după cum se legase. La șoldurile lefegiilor se legău săbii ascuțite, căci, dacă treaba n-ar fi izbutit, aveau cu toții poruncă de la Valois să-l ucidă pe Bătrân chiar acolo, pe lespezile tocite ale chilieii, lângă țevile de sticlă și în fața cuptorului care înghițiseră ultimele nădejdi ale regelui prea creștin.

Iar intrând ei, așadar, după ce descuiară de afară poarta cu cheia încredințată de rege lui Sursis, l-au văzut pe alchimist în picioare, lângă fereștrău. Ținea în mână

mojarul de agată, dar nu-l privea, ci-și dăduse capul spre ceafă, de parcă s-ar fi străduit să deslușească un semn pe grinda înnegrită, unde se afla ținut un liliac cu aripile desfăcute.

— Am venit, Tristan, a grăit Sursis.

Bătrânul și-a plecat barbă albă, apoi l-a privit îndelung. Dar nu părea să-l vadă și, încă mai puțin, să-l recunoască.

— Am venit din porunca regelui, a mai spus Sursis, în vreme ce lefegiii lepădau pe lespezi poverile.

Abia atunci, în adăpostul dintre mustăți și barbă, un zâmbet s-a ghicit pe fața Bătrânului.

— Spune-i regelui tău că sunt un om liber, viconte, a rostit el încetșor.

Apoi s-a răsucit cu tot trupul către scara ce se înșuruba până sub acoperișul țuguat al turnului și și-a ridicat brațele. Atunci a pierit. Nu treptat, ca un fum sau ca un chip înșelător luat de unde, ci dintr-o dată și fără veste. A povestit mai târziu Sursis, iar lefegiii au întărit că, de unde stătuse liniștit înaintea lor, n-a mai fost. Iar dacă și-au venit în fire și au cercetat cu toții chilia, nimic n-au aflat, de parcă cel căutat se topise între pereții de piatră.

Așa a pierit Tristan Bătrânul în dimineața zilei de 11 mai a anului 1588, lăsându-l pe Henri III fără aurul făgăduit și fără apărare în fața lui de Guise, carele a pus îndată la cale Ziua Baricadelor. Dar, cum nu s-a încumetat să meargă până la capăt și nu i-a răpit lui Valois și domnia, a fost ucis de cei Patruzeci și cinci din garda regelui, treburi ce n-ar fi avut loc dacă Henri putea cumpăra credințe cu aurul alchimic făgăduit de Bătrân. Carele nici cum nu poate fi socotit vinovat de amintita vărsare de sânge, căci trecuse dincolo, unde Valois și Guise nu mai erau nici două nume.

Ca pe atâtea alții, vechiul text al lui Nescio m-a tulburat și pe mine. Am revenit ades între pereții Luvrului pentru a urca până la modesta chilie, care adăpostise laboratorul Bătrânului.

Descrierea atât de precisă a biografului mi-a îngăduit s-o

descopăr cu destulă ușurință, mai ales că transformările ulterioare o cruțaseră. Tâșnind prin ferestruica îngustă, o rază de soare făcea să scapere pulberea pe care tălpile mele o stârneau și care juca în sulul de lumină, ca o pulbere de aur. Cuptorul era acolo, cu gura pecetluită de seculare pânze de păianjeni, iar sus, pe grinda afumată, un fel de umflătură acoperită de pături pufoase indica locul unde se afla ținut liliacul către care Tristan privise în ultimele lui clipe. Încolo chilia era goală, dacă nu punem la socoteală „scara care se înșuruba până sub acoperiș”.

Am ascultat tăcerea. Am cercetat chilia. I-am sondat pereții, lespezile, am urcat scara și m-am convins că încăperea n-are altă ieșire decât poarta ferecată. Ce trebuia să cred despre strania dispariția a Bătrânului?

Negăsind răspuns în vechea chilie, m-am aplecat din nou asupra textelor. Cercetarea documentelor mi-a dovedit curând că Nestor Nescio - modestia pseudonimului mă pusese pe gânduri - a năzuit și el să cunoască marea taină, cu alte cuvinte, fusese tot alchimist. Relatarea lui e demnă de încredere, fie și numai pentru că o coroborează încă trei mărturii, pe care le-am studiat pe rând.

Viconte de Sursis a povestit într-o scrisoare, din fericire păstrată în arhivele Bibliotecii Naționale (Ms. nr. 326501), ultima lui întâlnire cu Tristan și pricina pentru care n-a putut îndeplini misiunea pe care Henri III i-o încredințase. Firește, viconte poate fi suspectat de născocirea „minunii” prin care a încercat, poate, să se disculpe înaintea regelui, deși mărturiile lefegiilor l-ar fi putut pune în încurcătură. Dar să admitem că cinstiții elvețieni s-au lăsat cumpărați.

Cronica lui Philippe l’Auvergnat pomenește însă și ea de misterioasa dispariție a Bătrânului, iar poziția cronicarului - adept fanatic al lui Henri IV - ar fi trebuit să-i îngăduie și de astă dată una dintre vestitele diatribe prin care a înfierat domnia efeminatului predecesor al Bearnezului. Într-adevăr, e greu de presupus că hughenotul Philippe ar fi scăpat prilejul de a stigmatiza o dată mai mult risipa

nebunească a ultimului Valois, care l-a împiedicat să dispună de sumele necesare pentru neutralizarea intrigilor lui de Guise. În locul filipicei așteptate, intransigentul cronicar găsește, dimpotrivă, cuvinte de înțelegere pentru drama lui Henri III, *trădat în ultimă clipă de către alchimistul în care-și pusese toate nădejdiile și care s-a volatilizat chiar în ajunul funestei Zile a Baricadelor, împrejurare nefericită, de care Valois, cu toate viciile lui, nu poate fi făcut răspunzător.*

Faptul că dispariția Bătrânului a găsit crezare printre curtenii ce umpleau sălile Luvrului (nicăieri nu am găsit un cuvânt de îndoială privitor la versiunea lui Sursis, care avea totuși destui dușmani) sporește autoritatea relatării. Să nu uităm că, pentru a fi unanim acceptată de către nobilimea sceptică și blazată a celei mai corupte curți a vremii, întâmplarea trebuie să se fi petrecut în condiții ce făceau imposibil surâsul complice. Regele Franței putea fi indus în eroare, superstițiile Caterinei de Medicis exploatare, dar nobilii țesători de interminabile intrigi erau departe de a fi naivi.

De altfel, o a treia mărturie de care dispunem (cuprinsă în procesul-verbal întocmit de Jehan le Noir cu prilejul anchetării lui Mathieu Machin) e concludentă. Numitul Machin făcuse, din porunca bănuitoare Caterine, *unele lucrări de restaurare în anume încăperi ale palatului*. Formula eufemistică acoperea pur și simplu ingenioasele canale care străbăteau pereții pentru a-i îngădui bătrânei regine să asculte - și, uneori, chiar să vadă - cele ce se petreceau în „anume încăperi”. Oricât ar fi fost de superstițioasă, Caterina primise cu destulă neîncredere relatarea dispariției alchimistului. Primul ei gând fusese că Machin nu s-a mărginit numai la lucrările pe care ea i le comandase, dar că a executat unele „restaurări” și în folosul altora, în speță, pentru alchimistul regelui. Supus la cazne, bietul arhitect murise fără să divulge secretul trapei, prin care Bătrânul s-ar fi putut strecura. O asemenea trapă nu exista, altminteri Machin, tată a patru copii mici, n-ar fi

ezitat s-o trădeze pentru a-și salva viața. E concluzia procesului-verbal, întărită și de prezența în camera de tortură a faimosului Cosimo Ruggieri, astronomul și omul de încredere al Caterinei, vechi dușman al lui Tristan, având tot interesul să reducă misterioasa dispariție la o înșelătorie dibaci pusă la cale.

La capătul cercetării, mulțimea dovezilor mi-a impus convingerea că Sursis și oamenii lui pătrunseseră într-adevăr în chilia alchimistului, că îl văzuseră și asistaseră la inexplicabila lui „volatilizare”, pentru a folosi expresia cronicarului. O singură explicație mi se impunea, și un timp m-am oprit într-adevăr la ea: hipnoza. Bătrânul, de a cărui putere de fascinare nu mă îndoiam (biografia-i pomenea în repetate rânduri încrederea pe care știa s-o trezească la prima vedere în sufletele puternicilor vremii), îi sugestionase pur și simplu pe cei veniți din porunca regelui cu somația de a executa transmutația îndelung făgăduită și de fiecă dată amânată. Deși se afla acolo, în fața lor, crease iluzia propriei sale dispariții pentru ca Sursis și lefegiii să poată jura că-l văzuseră cu ochii lor pierind „dintr-o dată și fără veste”. Ingeniosul șarlatan izbutise apoi să se strecoare din palatul căruia-i cunoștea, până în cele mai mici amănunte, topografia.

O vreme, cum spun, mi s-a părut că găsisem singura explicație plauzibilă. Dar era o explicație compromițătoare și încercam un fel de rușine, o naivă dezamăgire descoperind că totul se rezuma la o banală înșelătorie, care făcuse să curgă timp de patru secole râuri de cerneală. Am plecat la mare.

Întins pe nisipul fierbinte încercam să nu mă mai gândesc la Tristan Bătrânul. Îi evitam amintirea. Mă străduiam să-l pierd în imensitatea albastră a cerului, făcând eforturi pentru a mă convinge că nu merita să-mi pierd vremea cu el, atunci când tinerețea alerga lângă mine pe plajă și nu-mi mai rămăseseră mulți ani pentru a mă bucura de ultimele ei strigăte. Dar în barca pescarilor Bătrânul se suia odată cu mine și din apele Mediteranei îl vedeam răsărind,

sever și înnegurat.

Iar îndoielile mă asaltau cu puteri nebănuite. Tot ce știam despre alchimie și despre bătrânul Tristan se potrivea atât de puțin cu îndoielnicul final al vodevilului pe care-l jucase... Îl considerasem ascet. Era cu putință să-și fi propus de la bun început doar păcălirea unui rege vicios, ocolind cu îndemânarea unui scamator de bâlci primejdiile legate de scadența unui termen fatal? De ce? Pentru care interese? Mărturiile contemporanilor recunoșteau că nu aduna averi, că trăia numai pentru istovitoarele lui experiențe, mâncând mai puțin decât un călugăr și plimbând de ani și ani prin încăperile celui mai bogat palat al Europei un același caftan pătat de acizi și pârlit de foc, veșnic pretext de batjocură pentru Ruggieri, a cărui eleganță ținea pasul cu sclipitoarele costume ale curtenilor.

În fruntea manuscrisului îngrijit caligrafiat de către Nestor Nescio, bătrânul alchimist e înfățișat într-o admirabilă miniatură. Sever și demn, pare unul dintre sfinții zugrăviți de Teofan Grecul.

Nu există minuni, îmi spuneam, urmărind pata albă a unei pânze legănată între mare și cer. Și *omul ăsta n-a fost un coțcar...*

Nu m-am mai împotrivit. Cu primul tren m-am întors la Paris și, când am pătruns în bibliotecă, Bătrânul ne-a întâmpinat pe masa mea de lucru. Îi fotografiasem portretul și-l țineam acolo, pentru a-l avea mereu în fața ochilor. Nehotărât, i-am luat din nou însemnările, pe care același credincios Nestor ni le-a păstrat.

Reveneau acolo ades formule atribuite lui Albert cel Mare și Raimund Lulle, pe care Bătrânul le verificase, se făceau referiri la Paracelsus, mort în anul în care se născuse celălalt mare alchimist, Giambattista della Porta. Textele erau obscure, mai degrabă decât dense și, pe alocuri, încifrate. Semne misterioase împodobeau paginile. În două locuri, rânduri aproape ininteligibile se iviseră între șirurile unor rugăciuni, atunci când încălzisem pergamentul. Le copiasem și literele dispăruseră îndată pe originalul de

patru ori secular, ca un simbol al dispariției celui ce le gândise. Dar era de ajuns să încălzesc pagina scorțoasă și apăreau de fiecare dată, în vreme ce Tristan Bătrânul pierise pentru totdeauna.

Atunci am hotărât să refac experiențele, după indicațiile vechiului text. Am rămas surprins aflând că nici un chimist nu avusese vreodată o asemenea elementară curiozitate. Lucrările celor ce fuseseră pionierii chimiei și de ale căror descoperiri știința modernă se folosea zăceau necercetate tocmai de către cei ce ar fi putut aprecia ingeniozitatea alchimiștilor, dezgropând din file prăfuite unele formule pe care savanții contemporani se străduiesc să le pună la punct. Exemplele descoperirilor epocii noastre, regăsite din întâmplare în vechi manuscrise uitate, abundă și nu intenționez să reamintesc o listă semnificativ de încărcată.

Nu speram să obțin fabulosul rezultat pentru atingerea căruia o viață de om părea insuficientă, încercam doar să înțeleg, să-mi dau seama ce urmărise bătrânul sever, care mă privea neîncrezător din fotografie. Am adunat cu greu mojarul de agată (găsit întâmplător la un anticar), creuzetele și ingredientele indicate, am obținut un cuptor primitiv, după modelul celui rămas intact în chilia Bătrânului. M-am luptat cu vaporii de mercur și cu hidrogenul arsenat, care răpuseseră destui alchimiști, am descoperit că faimoasa rază de Lună la lumina căreia trebuia să dizolv unele substanțe nu era decât lumina polarizată, noțiune necunoscută în epoca Bătrânului. Am evaporat lichidul obținut și am calcinat în repetate rânduri reziduurile, fără să pot repeta operația timp de ani de zile, după cum sunau instrucțiunile. Nu nădăjduiam să obțin semnul arătând că mă aflu pe drumul cel bun, cristalele în formă de stele, după care ar fi trebuit să las amestecul „să îmbătrânească” înainte de a „face bezna” într-un vas cioplit din cristal de stâncă și închis cu „închizătoarea lui Hermes Trismegistos”. Cu atât mai puțin nădăjduiam să obțin apoi fluidul negru-albăstrui numit „aripă de corb” (am descoperit cu mirare că gazul electronic are o asemenea culoare) și,

după aceea, „oul alchimic”, care urma să se solidifice și să se separe la aer. Cu aceasta, știam, procesul nu era încheiat. Dimpotrivă, cele mai gingașe operații abia începeau, spălări repetate cu apă tridistilată, topirea substanțelor obținute la temperaturi scăzute cu ajutorul unor catalizatori, luni și ani de muncă îndârjită răsplătite prin obținerea mult râvnitului „praf de proiectare”, numit și piatra filozofală, în stare să transmute metalele.

Uluit, înțelegeam că experiențele fără încetare reluate tindeau la sfărâmarea structurii materiei. Rezultatul final nu era decât o rezervă de energie nucleară în suspensie (iată de ce, conștienți de primejdia pe care o reprezenta o asemenea forță în mâna oricărui potentat al vremii, alchimiștii păstrau secretul), așa cum secretul alchimiei consta într-un anume fel de a manipula materia, descompunând-o și realcătuind-o după noi legi, pentru a produce un câmp de forță necunoscut. Dincolo de piatra filozofală, de elixirul nemuririi - simple legende sau realități pe care știința noastră le mai ignoră - esențială era acțiunea exercitată de către acest câmp de forță asupra alchimistului însuși, în care se operau stranii mutații. Tristan Bătrânul dispăruse *dintr-o dată și fără veste...*

Am întrezărit o ipoteză atât de fantastică, încât am refuzat să iau act de uluitoarele perspective pe care le deschidea. A trebuit să-mi amintesc cât de primitive fuseseră laboratoarele în care fizicienii moderni revoluționaseră știința, cât de surprinzătoare „leacurile băbești” la care medicina modernă se întoarce, cât de complexe cunoștințele dobândite de „primitivi” pe cale empirică, ades fără înțelegerea fenomenelor, ceea ce nu împiedica obținerea rezultatelor scontate. Am consultat fizicieni, chimiști și matematicieni. Unii au ridicat din umeri, alții s-au pasionat pentru ipoteza pe care le-o supuneam.

Au urmat zile și nopți de cercetări înfrigurate. Păream halucinat și prietenii începuseră să mă privească îngrijorați, schimbând vorba de îndată ce apăream în mijlocul lor. Cred că soția mea a apelat la cunoștințele profesorului Léger,

marele psihiatru, a cărui bruscă solitudine nu poate fi pusă pe seama simpatiei spontane, de care soția mea încearcă să mă convingă. Până astăzi n-am aflat adevărul, dar Léger s-a pasionat pentru cercetările mele, mi-a devenit prieten și sunt convins că trebuie să-i mulțumesc lui Tristan pentru afecțiunea inteligentă de care, prin intermediul lui, am ajuns să mă bucur.

Atunci când am socotit că puteam respinge principalele obiecții am publicat în *Formes*, încă drept simplă ipoteză, ceea ce descoperisem. Urmarea e cunoscută. Tot ce pare fantastic e preluat și amplificat de amatorii de senzational, așa că am fost nevoit să intervin pentru restabilirea adevărului. Între timp, însă, nu mi-am părăsit cercetările și am continuat să recurg la argumentele unor oameni de știință ale căror investigații se îndreptau, pe alte căi, firește, în direcția vechilor și misterioaselor îndeletniciri ale alchimiștilor. Astăzi, cu tot simțul răspunderii, afirm că știu cum a dispărut Bătrânul din chilia lui de piatră, sub ochii celor veniți să-l vadă săvârșind o minune cu totul alta - și poate mai neînsemnată - decât cea pe care le-a oferit-o. Am reconstituit dispariția în amănunt, mai mult, știu ce s-a întâmplat cu el după ce a pierit din fața vicontelui de Sursis și a lefegiilor înarmați cu săbii inutile. Și mă întreb uneori dacă ar fi cu neputință să primesc un semn, un simplu semn arătând că nu m-am înșelat...

... când s-a trezit în zori, după cele două ceasuri de somn pe care și le îngăduise, Bătrânul și-a îndreptat ca de obicei privirile către catedrală. La ora aceea a speranțelor pietrele vechi păreau trandafirii, de parcă zidurile i-ar fi fost ridicate din imponderabila substanță a norilor incendiați de soare. Se auzeau doar ciripitul păsărilor și uruitul unor roți pe caldarâm, ca niște ecouri din văzduh și de sub pământ. Altminteri era liniște și, îmbrățișând dintr-o privire clădirea, Bătrânul auzi cum prind glas simbolurile înscrise în arcadele și turnurile a căror alcătuire îi spunea tot ce meșterii de pe vremuri izbutiseră să afle din drumul către marea taină.

Apoi a furat cu ochii balonul de sticlă rubinie din ungherul cel mai întunecat al chiliei. Acolo, unde slaba lumină a zorilor strecurată prin fereastra înaltă și îngustă nu izbutea să biruie întunericul, sticla scăpăra în focuri violete. *Să mă ridic...* Dar prelungi dulcea neliniște ce-l încerca și se întoarse către calma priveliște a catedralei, pe care, poate, n-avea s-o mai vadă. Căci se afla aproape de țel.

Știa ce părticică de adevăr ascunde fiecare chip cioplit în piatră și așezat acolo unde un rost tănuit îl făcuse să încremenească, spre lămurirea celor rătăcind printre chipuri înșelătoare. În curgerea anilor, pe când sângele mai bătea zgomotos în vinele lui, silind să-l abată de la neconținută strădanie căreia i se jurase, tânărul pe care moșneagul de azi îl ingenunchease, căruia-i înăbușise oarba sete de viață și pe care-l robise retortelor și cuptorului încins, căutase ades sprijin și îndrumare la muta înțelepciune a chipurilor de piatră. În strâmbăturile hidoase ale fețelor încremenite își citea înfrângerile dinainte bănuite de cercetătorii risipiți în pulberi, în seninătatea atotștiutoarelor priviri de piatră descifra încuviințare și îndemn. Neconținut își verificase munca după șirul statuiilor, reluând totul de la capăt atunci când tăcuții îndrumători i-o cereau. Neconținut își potrivise timpul după imuabilul timp înscris în măsurile clădirii, cu care se contopise. Fiecare an i se irosise după porunca unui perete, după legea unui fus de coloană. Fiecare zi îi fusese împărțită după canoanele descifrate în dantelăria cornișelor și, pentru că se mlădiase pe potriva pietrelor ei, trăindu-le viața, cunoștea acum dinăuntru catedrala, de la temelie și până la acoperiș. Măsurile ei îi țineau socoteala anilor. Așa, printr-o neîncetată strădanie, printr-o îndârjire de fiecă clipă, îmbătrânise.

Un singur ținut de piatră rămăsese, drept și avântat către cer, pe care încă nu-l trăise. Odată înțeles, încorporat în structura lui, în ființa lui cea mai adâncă, viața printre muritori i se încheia. Îi fusese îngăduită fericirea rară de a urma drumul până la capăt. Nu-l răpuseseră aburii

otrăvitori năvălind din retorte, nu-l sfârtecăse nici una dintre cumplitele explozii ale amestecului de salpetru, cărbune și pucioasă care curmase până la Albert cel Mare și Călugărul Negru atâtea vieți, nu-l ucisese nici unul dintre prinții și regii a căror nesecată lăcomie nădăjduia să se astâmpere datorită pietrei filozofale. Ca firul de iarbă înfruntând cu frăgezimea lui duritatea pământului, răzbise. Depășind sinistrele semne ale atâtor morți cu putință, străbătuse drumul până la ultima încercare. Devenise aievea, viu, imaginea catedralei moarte. Privind-o, își cercetă la adăpostul aparențelor chipul adevărat, căci dincolo de bătrânețea fără speranță ardea flacăra și nu mai era de mult moșneagul de care Ruggieri râdea. Cosimo Ruggieri. Și el începuse cândva marele urcuș, dar se lăsase înjosit de intrigile curții, de capcanele vieții mărunte. Acum, acrit, își bătea joc de tot ce-i scăpase, cu înverșunarea celui care știe ce a pierdut și încearcă să se convingă că a ales bine...

Clătinând din cap, a alungat amintirea favoritului bătrânei regine. Era ultima zi pe care o avea de trăit - nu putea trăi dincolo de săgeata de piatră a catedralei, unde începea lumea imensității albastre - și nu-și putea îngădui să moară inutil. Spaima morții nu-l încerca, știa de mult care era ziua și o aștepta cu neliniștea marei revelații justificatoare. Ziua aceea îi îndreptățea zilele și nopțile ale căror urme săpaseră brazdele ce-i însemnau fruntea și colțurile gurii, care-i șterseseră strălucirea privirii și-i furaseră pentru totdeauna cerneala din plete și barbă. Valois îl păsuise cu greu până-n ziua aleasă pentru că toate calculele o arătau a fi ultima pe care trebuia s-o petreacă printre cei ce dormeau. Ar fi fost o nelegiuire să se lase surprins tocmai acum. Dar mai putea fi surprins?

S-a ridicat încet de pe culcușul căruia sângele lui bătrân nu-i mai putea împrumuta căldura și care absorbea răceala pietrelor. În ungherul unde o lăsase, sticla muiată în cursul nopții căpătase culoarea rubinie a substanței împrăștiată în structura ei. Privind cercetător, a văzut că balonul era gol.

Așa cum se cerea, înaintea topirii sticlei, substanța solubilă la temperatura scăzută prescrisă se topise în pereții care încetaseră a mai fi transparenți. Văpăi violete jucau în interiorul și în jurul balonului rubiniu.

Îi tremurau mâinile. Din pricina vârstei, din pricina neliniștii? *Sunt totuși un om...* a gândit și, răsuflând adânc, a pus balonul în mojarul de agată și a izbit zdravăn cu pilugul.

Cioburile sunară ca niște clopoței. Cu mișcări egale, a sfărâmat sticla reducând-o treptat la consistența prafului. Neîncetat, văpăile violete se ridicau ca niște stoluri de păsări amețite, risipindu-se în semiîntunericul chiliei. Nu s-a gândit la nimic, pentru că trăia singurul țel al tuturor gândurilor unei vieți și, dincolo de el, nimic nu mai avea însemnătate. Bătăile pilugului marcau ultimele bătăi ale inimii. Miriade de aripi pâlپătoare se zbăteau pe fața Bătrânului, lunecau în jurul trupului uscat și, impalpabile, se strecurau parcă prin pielea subțiată, se cuibăreau în măruntaiele istovite, în fluierile mute ale oaselor. Întreaga-i alcătuire era zdruncinată de neîncetata năvală, de asaltul violet. Și deodată inima a prins a-i bate mai repede decât pilugul, devenit neînchipuit de greu. I s-a părut că are sub țeastă o masă incandescentă, un ghem de foc din care țâșneau, la intervale tot mai scurte, explozii violete. Totul era violet. În sacul de piele al trupului se răsculau puteri nebănuite, deșteptând valuri de durere violetă. Ca niște foale puse-n mișcare după ani de uitare într-o fierărie părăsită, burdufurile plămânilor se umflară și începură să lucreze sălbatic. Răsuflarea i se precipită. Atunci, simțind că se înăbușă într-un paroxism de vitalitate, s-a întins drept ca o coardă, cu capul dat către ceafă. *Săgeata de piatră*, i-a trecut prin minte când și-a dat seama că, înțepenit, nu se mai poate mișca.

În clipa aceea, ca de la depărtarea unei alte lumi, a auzit scrâșnetul cheii în broască și, fără a privi spre poartă, i-a văzut *prin* lemnul ferecat pe Sursis și pe lefegiii elvețieni. Dar încă nu se putea mișca.

— Am venit, Tristan, a spus vicontele, iar vorbele au ajuns târziu la auzul lui, ațintit către sunete pe care urechea pământenilor nu le deslușește.

Ascultă ecoul unor glasuri încă învălmășite, ca și cum o mulțime de oameni ar fi vorbit dincolo de zidurile palatului.

— Am venit din porunca regelui, a spus din nou Sursis, pe când lespezile se cutremurau sub greutatea plumbului și a celorlalte poveri lepădate de lefegii.

A mai trecut o clipă lungă până ce Bătrânul și-a simțit deodată trupul scăpat din strânsoare, ca și cum puterea care-l lovise s-ar fi risipit. Acum, dimpotrivă, era lipsit de greutate. Poate din pricina asta i s-a părut că tălpile nu-i mai ating piatra tocită a lespezilor și i-a văzut deodată ca pe niște mărunte păpuși însuflețite pe cei veniți să-l silească la umplerea vistieriei regești cu aur alchimic. O milă nemaiîncercată l-a cuprins deosebindu-le, prin grosimea veșmintelor, arcurile roșii ale mușchilor, păienjenișul nervilor și felul cum li se zbăteau măruntaiele. Deosebiri iluzorii le căptușeau adevărul fundamental al scheletelor, căci toți erau identici și-și purtau deopotrivă, pe fragilul fișic al vertebrelor, albă și rânjind, realitatea ultimă a hârcii. Noua înțelegere i-a arătat cât se depărtase de făpturile pline de ridicola lor însemnătate și un zâmbet trist i-a luminat fața. Glasurile mulțimii dinafara palatului răsunau cu tot mai multă putere. Sursis și oamenii lui se aflau sub mâna regelui, îl amenințau cu mânia scheletului încoronat, domnind peste schelete. Fusesse o vreme când și el se plecase înaintea ultimului Valois... Ca dintr-o existență uitată își aminti de intrigile lui de Guise, de hughenoți, de Henri de Navarre. Pâlcuri de umbre... A rostit apăsător, fără să ridice glasul:

— Spune-i regelui tău că sunt un om liber, viconte!

Auza acum deslușit glasurile. Nu veneau de jos, din piață, ci de undeva de dincolo de acoperiș, și se răsuci cu tot trupul. Întinzând brațele către locul de unde răsunau. Ceva ca o pleoapă imensă a bătut o dată, văzduhul s-a luminat și s-a întunecat de parcă soarele ar fi răsărit și apus

cu o iuțeală nepământească, țiuind asurzitor, apoi s-a pomenit într-o piață.

Nu era piața palatului. Totul părea uriaș și, de la întâia privire, îl cuprinse o invincibilă amețeală. Își acoperi ochii cu palmele și se simți greu, ca și cum, cu fiecare mișcare, ar fi deplasat poverile aduse de lefegii. Dar își aminti cât de ușor se simțise cu o clipă înainte. Mirat, privi printre degetele desfăcute. Și, din nou, chinuitoare, îl încercă amețeala de îndată ce zări casele din jurul pieții, clădiri înalte pentru care caută în minte un adjectiv, fără să găsească altul decât *stufoase*. Clădiri stufoase. Era o risipă, un amalgam de forme multiple, ca și cum constructorii s-ar fi străduit să înghesuie multe, cât mai multe corpuri într-un spațiu limitat. Deși spațiul părea imens. Din ciudata îngrămădire a volumelor niciodată văzute, niciodată imaginate, din întortocheata lor alcătuire care, ori de câte ori întorcea capul, îi dădea impresia că se mișcă, începe să joace și dă naștere unei alte alcătuiți, la fel de complicată, de neobișnuită, din aparent haotica închegare a formelor se năștea senzația amețelii. Și, totuși, o bizară ordine disciplina anarhia volumelor (își dădea seama de asta), o ordine nu mai puțin tulburătoare.

Buimăcit, încercă să se regăsească îndreptându-și privirile către suprafața pieței, dar i se păru că însăși piața se apleacă, văzu o pantă căscându-se chiar sub picioarele lui și se prăbuși, izbindu-se de ceva dur, care se afla mai aproape decât ar fi crezut. Și totul se întunecă.

A deschis ochii într-o încăpere căreia îi desluși întâi tavanul. A înțeles că zace pe spate și a strâns din pleoape pentru a se feri de amețeala gata să-l cuprindă. Deasupra lui, neverosimil, tavanul se mișca pe porțiuni inegale. Dar o clipă mai târziu totul s-a potolit și a putut privi în voie, formele ciudate nemaideșteptând în el decât o mare mirare.

— Bun venit, Tristan, a spus cineva și, întorcându-și capul, Bătrânul a întâlnit mai multe priviri.

Cuvintele erau ale unei limbi necunoscute, dar le-a

înțeles fără greutate.

— Bun găsit, a răspuns.

Și, încă neîncredător, a văzut că în încăpere nu se aflau mai mulți oameni. Unul singur se plecase către el, iar omul era unul și totodată mai mulți. Părea un vis.

— Unde mă aflui? a întrebat de aceea.

— Acolo unde ai vrut să ajungi. Bea...

Și paharul era ciudat, și mâna care i-l întindea, dar bău și trupul i se destinse. Când s-a trezit, după o vreme căreia nu-i putea aprecia durata, omul multiplu se afla din nou lângă el.

— Mai amețești?

— Nu, Mirgh. Mă simt bine.

Dar urma să-l privească atât de mirat, încât nici nu apucă să se întrebe cum îi aflate numele.

— Ridică-te, atunci, l-a îndemnat Mirgh. Și privește!

Bătrânul s-a supus. S-a pomenit în fața unei uriașe oglinzi, cu adâncimi pe care nu le-ar fi bănuț și care nu-l mai stânjeneau. Tăcut, își privi chipul. Dar nu era unul, ci mai multe. Lângă el, supraveghindu-l, Mirgh aștepta. Apoi a făcut un pas înainte și amândoi s-au răsfrânt în apele încremenite, iar Tristan a înțeles că oglinda nu mințea. Atunci s-a întors către celălalt, cu un singur cuvânt:

— Vorbește!

— E ciudat că n-ai știut ce cauți, Tristan, a răspuns Mirgh luându-l de braț.

Îl ducea încet către o ușă, pe care o deschise. Se aflau acum pe o terasă dominând orașul și se așezară, în vreme ce Bătrânul nici nu mai lua în seamă formele stranii ale scaunelor. Privirile-i lunecau peste uluitoarea priveliște a orașului.

— Încearcă să înțelegi, spunea Mirgh. Ai străpuns zidul invizibil care desparte două lumi. Vii dintr-o lume cu lățime, lungime și înălțime, trei dimensiuni, dacă nu punem la socoteală și timpul...

Bătrânul și-a stăpânit o tresărire. Ar fi vrut să întrebe ceva, dar și-a rotit privirile peste oraș, le-a întors către cel

ce vorbea și s-a pătruns de inutilitatea întrebării.

— Mai departe, a spus. Urmează.

— Lumea voastră, spațiul vostru tridimensional e cuprins într-un spațiu cu patru dimensiuni, din care face parte lumea noastră. Închipuie-ți o frunză bidimensională, închisă într-o cutie cu trei dimensiuni... Așa cum frunza e foarte îngustă în cea de a treia dimensiune, a înălțimii, omul și lumea lui sunt înguști în dimensiunea a patra, pentru care nici n-au simțit nevoia unui nume. Dar, fie și imperceptibil, omul are o a patra dimensiune, întocmai cum frunza are un minimum de grosime. Numai din pricina asta ai putut pătrunde până la noi, ca egal.

Fără a-și desprinde privirile de pe priveliștea orașului, bătrânul a repetat încetișor:

— Ca egal...

— Te miră noua ta înfățișare? Amintește-ți că cel mai simplu corp tridimensional, piramida, are patru fețe cu două dimensiuni. Cel mai simplu corp cvadridimensional are cinci fețe cu trei dimensiuni, Tristan... Contactul cu ele te-a amețit când ai pătruns în lumea noastră, unde totul ți s-a părut în primele clipe a fi aglomerat și în mișcare...

— Și am devenit mai mulți.

— Ai amintirea vechii tale înfățișări. Dar pentru lumea noastră ești unul...

Până și zgomotele urcând către ei erau diferite de zgomotele familiare Bătrânului, care le ascultă distrat.

— Și asta a fost munca și țelul nebănuit urmărit o viață întreagă? a întrebat apoi. Am ajuns la voi bătrân, la capătul puterilor. De ce? Prețul e scump...

Nu-l încerca tristețea, nu simțea neliniște, dar nici amețitorul triumf al celui ajuns, după nenumărate stavili, la liman. Constatase o realitate, atât.

— Căile tale au fost scumpe, a răspuns Mirgh, trecând peste prima lui întrebare. Privește!

Bătrânul a văzut abia atunci ciudata măsuță de lângă scaunele pe care ședeau. Mirgh s-a aplecat asupra unor butoane deasupra cărora se aflau niște cadrane. A apăsat

pe butoane și, în cutiuțele lor, acele cadranelor au prins a zvâcni. Apoi a tras de o pârghie și terasa a început să se învâртеască. O ceață violetă s-a lăsat și i-a învăluit pe amândoi. Tristan auzea un uruit peste care vuiau glasuri nenumărate, ca niște pale de vânt răsunând într-o pădure de hornuri, apoi larma a încetat brusc. Boarea colorată se împrăstia și, pe măsură ce ieșeau dintr-însa, formele caselor se limpezeau ca și când le-ar fi privit printr-o lunetă al cărei sticle se potriveau de la sine.

Se aflau pe aceeași terasă, dar casa din care făcea parte nu mai era aceeași. Și casele din jurul pieții își schimbaseră, cele mai multe, înfățișarea, iar o statuie imensă se ridica în mijlocul ei.

— Am învățat să ne mișcăm înainte și înapoi pe axa timpului, spunea Mirgh. Privește!

Un bărbat și o femeie se apropiau, venind din partea cealaltă a pieții și Bătrânul le-a aruncat doar o privire. Apoi s-a întors către Mirgh, care i-a zâmbit.

— Da, Tristan. Vin din lumea ta...

L-a surprins întâi croiala neobișnuită a veșmintelor. Și straiile lui păreau ciudate în lumea lui Mirgh, dar nu-i trecuse niciodată prin minte că, pe Pământ, oamenii s-ar putea îmbrăca vreodată atât de deosebit de tot ce însemna pentru el îmbrăcăminte. Până și țesătura hainelor era alta decât cea cu care fusese obișnuit. Numai din viitor puteau veni asemenea soli, așa că n-a simțit nevoia unor deslușiri.

Acum, când se apropiaseră, a văzut că amândoi erau tineri și a înțeles sensul cuvintelor celui ce-l purtase prin timp. Scump fusese prețul numai pentru el, care folosisese căile scumpe la care vremea lui îl silise.

— Oricine poate cuceri a patra dimensiune, în secolul din care vin?

— Nu oricine, Tristan. Dar nimeni nu mai are nevoie de o viață pentru a ajunge la noi...

Perechea se afla lângă ei. A privit obrajii netezi, pe care stăruia arama soarelui de vară, a văzut strălucirea privirilor și a urmărit o clipă unduirea valurilor negre ale pletelor pe

care femeia le-a scuturat, trecându-și degetele prin păr. Fără chipurile lor multiple ar fi părut doi îndrăgostiți plecați într-o plimbare, așa cum îndrăgostiții ieșeau dincolo de zidurile Parisului, la sfârșit de săptămână. Și nici acum nu-l încercă tristețea anilor pe care-i jertfise focului din cuptor, lepădându-se până și de elementara bucurie a tânărului cu brațul trecut pe după umerii rotunzi ai femeii. Înțelegea cât de grea și cât de lungă fusese calea urmărită în tăcerile de piatră ale catedralei, în tăcerile de pergament ale vechilor scrieri. Inutil de grea și de lungă... Fluturându-și mâinile în chip de salut, tinerii trecură pe lângă ei și pătrunseră într-una din clădirile ridicate în jurul pieței.

La fel de repede ca viața, îi trecu prin minte. Dar, neîntristându-se, înțelese că simțămintele pământeanului rămăseseră dincolo. Slab și neîncovoiat, ședea pe terasa unei lumi stranie, într-un timp ce nu sosise.

— Am să plec, a rostit deodată.

Vorbise repede. Mirgh l-a privit cu înțelegere, ca și cum ar fi știut încotro dorea să se îndrepte. N-a întrebat nimic, dar a pus în mișcare mașina montată în structura terasei și, numai când s-au oprit în timpul din care plecaseră, i-a arătat cum trebuiau manipulate butoanele.

— Te aștept, prietene, a rostit apoi cu gravitate, fără a-și desprinde privirile de pe fața Bătrânului.

— Am să mă întorc.

Și, după ce Mirgh a intrat în clădire, a apăsă pe butoane. Terasa a prins a se roti și ceața violetă l-a înconjurat. A auzit din nou uruitul acoperit de vuietul glasurilor, apoi terasa s-a oprit. A coborât în piața aproape neschimbată și s-a gândit la un anume loc. Pleoapa uriașă, care mai bătuse pentru el o dată, a clipit repede.

Se afla pe o uliță veche, scăldată în beznă. A recunoscut casa și subsolul, dar toate i se păreau acum plate, ca niște imagini desenate. Și-a lipit fața de geamul scund, regăsind fără strângere de inimă, în tânărul aflat înaintea lui și aplecat peste semnele încurcate ale unui vechi pergament, tot ce fusese. Din ulița întunecată, sever, Bătrânul își

cântărea tinerețea. Nici atunci când se apropiase de țintă, nădăjduind că va pătrunde necunoscutul țel al vieții rămasă în urmă, nici atunci nu bănuise că i-ar putea fi dată cândva o asemenea ciudată întâlnire. Dacă ar fi știut, dacă ar fi putut bănui, ar fi închipuit probabil o vană convorbire, un dialog fie și mut, însemnat de un gest, de o încuviințare. Tulburat, ar fi așteptat un semn. Acum se mulțumea să privească.

Recunoștea tot. Fiecare piatră a pereților, fiecare carte. Atunci? De ce venise? Ce căutase în confruntarea cu sine însuși? Pentru ce se întorsese privind în hruba care-i mistuise tinerețea neîncălzită de mângâierea femeii, și tocmai în clipa aceea?

Lângă el izbucni cântecul pe care-l aștepta, cântecul fetei care răsunase cu șaiszeci de ani în urmă. Glasul tremura greu de făgăduieli și, ca atunci, ca acum, i se păru că vede buzele pline ale cântăreței, îi simți zbaterea nărilor. Știa că până și în hruba de piatră aerul era deodată încins de mireasma trupului tânăr. Desluși un geamăt, apoi glasul pătimaș se curmă brusc și cascadele unor hohote fierbinți izbucniră în uliță, străbătură peretele întunecat, se rostogoliră pe masă și se opriră chiar peste pergamentul mucegăit, unde săltară convulsiv, făcând să pălească flacăra galbenă a feștilor. Și înțelese deodată că venise să-l întoarcă din drum pe cel ce fusese.

Atunci, ca orbit de râsul care mai pâlpâia pe vechea pentagramă, tânărul și-a ridicat privirile. Fără să știe, ochii-i întâlneau ochii Bătrânului.

— Merită oare? a auzit Tristan, urcând din străfundul tinereții martirizate, întrebarea pe care de atâtea ori în curgerea anilor avea să și-o pună. Și dacă...

O liniște gravă îl cuprinse, căci se afla dincolo de mânia. Dar privi drept în ochii arși de nesomn, care nu-l vedeau. Drept și aspru. Oftând, tânărul își trecu palma peste față. Când își plecă privirile peste pentagrama însemnată în colțul de sus al paginii râsul se stinsese și feștila lumina palid. Cu o deznădăjduită îndârjire se apucă din nou să

descurce ceea ce Bătrânul descurcase demult, pierzând luni și luni de zile, căci semnele vechiului pergament mințeau, iar drumul pe care-l făgăduiau nu ducea nicăieri. Capătul drumului începea mai târziu, într-altă parte...

Și, în vreme ce tânărul încerca să dezlege o taină inutilă, Bătrânul înțelegea că nu-și mai putea schimba trecutul. Anii trebuiau să se irosească așa cum se irosiseră, în ciuda prețului, indiferent de preț. Și mai înțelegea tăcerea celui ce-l lăsase să-și întâlnească, la acea răscruce, tinerețea, știind că avea să se plece înaintea legii inexorabile a faptului consumat. Nu regreta nimic, dar se strădui să pătrundă ce avea să însemne de aici înainte puțința de a exista în cea de a patra imensitate. Găsi în el o nouă și mare așteptare.

Aruncând o ultimă privire către ceea ce fusese, stârni baterea violetă a pleoapei. Se află în piață și, urcând pe terasă, porni în timp.

— Te așteptam, a spus Mirgh, deschizând ușa ce dădea spre terasă.

— De ce am pătruns în lumea voastră?

— Pentru că gândești.

— Dar n-am știut ce caut. Nici nu știam ce urmăresc.

Se așezaseră din nou pe terasă și priveau trecerea oamenilor multipli prin marea piață. Uimit, Bătrânul înțelegea că nu i se păruseră nici o clipă monstruoși, deși nu semănau cu oamenii lumii din care venea. Cu toții erau înalți și mulțimea chipurilor le era supusă unei stranii și subtile armonii. Unii aveau fețe identice, dar printre cei ce străbăteau piața văzu și oameni cu fețe deosebite. Și i se descoperi deodată complexitatea gândurilor pe care le concepeau ființele cu mai multe chipuri, oglindind concomitent stări contradictorii. Cu atât mai ciudate i se părură cuvintele lui Mirgh.

— Noi nu vă putem înțelege, Tristan. Deși lumile noastre distincte sunt legate prin invizibilele fire ale rațiunii... Și voi, și noi, gândim. Independent. Dacă te înțeleg, în oarecare măsură, e numai pentru că de ani de zile cercetez

mentalitatea configurată de o lume tridimensională. Dar noțiunile noastre diferă și adesea ne lovim de imposibilitatea de a imagina dimensiunile exacte ale concepțiilor voastre. Și am dori să colaborăm, să ne ajutăm unii pe alții... Nădăjduim să ne ușurezi calea înțelegerii, Tristan.

Uimit, Bătrânul și-a împreunat palmele.

— E cu putință să nu puteți pătrunde în lumea noastră, când până și eu... orbește... cu prețul unei vieți...

— Nu e vorba de pătrunderea în lumea voastră, a spus Mirgh. Avem nu una, ci două posibilități de acces. Mai întâi, fiecare dintre noi poate apărea ca o proiecție în lumea voastră, ca o umbră cu trei dimensiuni a realității noastre cvadridimensionale. Văzut pe Pământ pare un om ca toți ceilalți, dar n-are realitate și degeaba ar fi străpuns cu sabia sau pus în lanțuri. Ca o umbră, trece prin ziduri și, deși vizibil, nimeni nu poate pune mâna pe el.

— O fantomă! a exclamat Bătrânul. Episcopii noștri se pricep să folosească asemenea apariții...

— Nu asta urmărim, vezi bine, a rostit cu amărăciune Mirgh. De altfel, religia face parte dintre noțiunile voastre care ne rămân ininteligibile... Apoi, ne putem intersecta cu lumea voastră printr-una din fețele noastre tridimensionale și atunci suntem văzuți așa cum vă vedem. E felul în care ți-ai întâlnit adineauri tinerețea... Ne putem retrage fața tridimensională din lumea voastră, pierind în cea de a patra dimensiune. Atunci ne facem nevăzuți, așa cum piatra pe care o ridici din câmpul vizual al unor insecte care nu pot zbura devine pentru ele invizibilă, intrând în cea de a treia dimensiune.

— La fel am pierit din fața lui Sursis și-a oamenilor săi, a zâmbit Bătrânul. Pe Pământ ăsta se numește o minune...

— Numește-o cum vrei, a spus Mirgh, nu numele ne poate ajuta să înțelegem. Visele, conceptele, mobilurile acțiunilor voastre sunt tot atât de greu inteligibile pentru noi cum v-ar fi greu să înțelegeți idealurile unei omeniri plate, bidimensionale... Tu însă ai trăit în lumea celor trei dimensiuni, ai cucerit-o și pe a patra. Înțelegi lumea din

care ai plecat și ai posibilitatea să ne-o faci accesibilă!

— N-a mai venit la voi nimeni, până la mine? a întrebat Bătrânul. Doar am urmat învățăturile unor înțelepți, care mi-au arătat drumul...

— Neînchipuit de puțini, Tristan. La mari intervale și... de obicei atât de bătrâni...

— Încât, ca și mine, nu v-au putut ajuta multă vreme, i-a întregit gândul. Înțeleg... A tăcut o clipă, apoi a vorbit încet și rar: Prețul meu a fost scump, ca și al lor. Și tu știai, Mirgh. Mai știai și că viitorul va descoperi o cale mai scurtă și mai ușoară, dar nu m-ai oprit din drum... De ce nu m-ai oprit, Mirgh?

— Unul nu-i nimic față de toți, i-a amintit celălalt. Glasul îi suna blând, dar ferm. Nu putem decât încuviința, oricare ar fi prețul plătit de unul singur pentru sporirea cunoștințelor tuturor. De altfel, dacă te gândești la cei din viitor, asemănători perechii pe care ți-am arătat-o, nici ei nu sunt prea numeroși. Explorarea infinitului lor tridimensional îi va fascina încă multă, multă vreme. Au de cunoscut planete, sisteme solare, galaxii... Apoi, vin față de tine dintr-o atât de mare depărtare în timp, încât nici ei nu cunosc decât din cărți unele date ale epocii tale. Nu știu mult mai multe decât noi despre religie, despre războaie și regi...

Treptat, marea piață se golea. Bătrânul a cumpănit în minte vorbele celui alt și o ultimă întrebare s-a ridicat în el:

— De ce nu mi-ai scurtat baremi drumul?

— Dacă ar fi fost cu puțință! a oftat Mirgh. Dar ne naștem ai vremii noastre... Calea tinerilor pe care i-ai văzut nu era calea ta, fie și numai pentru că n-ai fi putut s-o înțelegi. Te-am ajutat pe propria ta cale.

— Tu?

Bătrânul s-a răsucit pe scaun, cu tot trupul. Dacă mărturisea acum că-i stătuse în preajmă, Mirgh o făcea numai pentru că fusese întrebat.

— Cei sosiți până la tine mi-au indicat calea. O dată ți-am stins cuptorul, când amestecul pe care-l topeai urma să facă explozie. Adormiseși. Erai tânăr, atunci...

— La Lyon, și-a amintit Bătrânul. N-am înțeles niciodată cum s-a putut stinge focul... Și a doua oară?

— Mult nu puteam face, a răspuns Mirgh. Gândește-te câte lucruri nu înțelegeam... Cineva ți-a trimis într-un rând o cupă de argint.

— Catherina de Medicis! Am căutat-o o zi încheiată.

— Am să ți-o arăt. Aflasem întâmplător că-i otrăvită...

Ședeau pe terasă și se priveau zâmbind.

— Călătorind în viitorul lumii tale vei putea afla mai multe, a rostit într-un târziu Mirgh. Îi vei ajuta mai cu folos pe cei ce caută, îi vei apăra pe cei amenințați. Tu înțelegi, Tristan...

Și Bătrânul nu se mai miră că până și ființele raționale ale unor lumi cu totul diferite erau legate între ele prin fire de nebănuite. Din asemenea lumi ștafete pentru care viitorul se deschidea se întorceau către vremi ce nu apucaseră să fie. Își aminti de tânărul pe care-l părăsise aplecat asupra vechiului pergament, în hruba întunecoasă. Nu mai avea nevoie de ajutor. Gândi cu glas tare:

— Se întâmplă atâtea nelegiuiri, crime...

— Ți-am spus că, de cele mai multe ori, nu putem înțelege. Cu cât vom ști mai mult, cu atât vom sprijini mai temeinic ce se cere sprijinit... De aceea ne îngrijim înainte de toate de oamenii care vin către noi, Tristan. Cu orice preț...

Vorbeau domol pe terasă, ca niște vechi prieteni. În piață, jos, trecerea oamenilor multipli încetase.

— Un oaspete din viitorul lumii tale mi-a spus că se va scrie mult despre tine, și-a amintit Mirgh, după o vreme. Dar cel care a priceput cel dintâi cum ai putut ieși din turla palatului a fost...

— Un alchimist?

— Nu, a zâmbit Mirgh, un visător.

— M-aș duce să-l văd...

Mirgh i-a dat lămuririle trebuincioase și Bătrânul s-a aplecat din nou peste butoanele mașinii. Pleoapa a bătut.

Se afla într-o încăpere cu mobilă ciudată, în inima unui

mare oraș din viitor. Șiruri de cărți, deosebite de cărțile pe care le cunoștea, își arătau cotoarele pe rafturi ce acopereau pereții. La o masă, un bărbat între două vârste se îndeletnicea cu o treabă pe care Bătrânul n-o înțelegea, pentru că nu mai văzuse niciodată o mașină de scris. Recunoscuse, în schimb, portretul ce împodobește masa și-și privi chipul cu stăruința celui ce se descoperă altfel decât fusese obișnuit să se cunoască. Apoi se plecă peste umărul Bărbatului și începu să citească rândurile citeț așternute pe pagina albă. Erau scrise în franceza unei alte vremi, dar le înțelegea lesne.

Am reconstituit „disparația” lui în amănunt, citi, mai mult, știu ce s-a întâmplat cu el după ce a pierit din fața vicontelui de Sursis.

Omul între două vârste se opri, întinse mâna și apucă portretul. Îl privi lung, apoi îl sprijini mai aproape, de bronzul înverzit al unei statuete înfățișând un Osiris îmbălsămat. Bătând cu două degete, făcu să se ivească pe coala de hârtie un nou șir de litere.

Și mă întreb uneori dacă ar fi cu neputință să primesc un semn, un simplu semn arătând că nu m-am înșelat...

Atunci Bătrânul întinse mâna și luă fotografia, ducând-o pentru totdeauna în inaccesibila lui dimensiune, care-l înghiți.

Când bărbatul de la masă își întoarse privirile către statueta, încremeni. Fața-i albi deodată. Cu mișcări precipitate ridică o carte, cotrobăi printr-un teanc de hârtii, căută pe jos, în jurul mesei. Răscoli coșul plin de ghemotoace.

Peste câteva clipe, istovit, se așează din nou. Un zâmbet îi flutură pe buze, nepotrivit cu adâncimile privirilor pironite pe vechea statueta de bronz. Prin fereastra deschisă pătrundea până la el vacarmul orașului. Atunci își cuprinse fruntea cu palma și rămase multă vreme nemișcat, singur cu speranțe și gânduri. Iar în el se făcu liniște, liniște.

LNAGA

Cum am dat cu ochii de ciuperca aia blestemată am știut că era veninoasă. Numai otrava își alege mantia violetă a unui episcop, se apucă s-o împodobească minuțios cu rețele de aur și o lăasă apoi la vedere, sigură că nimeni n-are să se atingă de ea. Am văzut-o amândoi la piciorul de elefant al copacului (unul dintre monștrii vegetali care-și răspândesc crăcile ca niște triburi de șerpi umezi și lipicioși, nedeosebiți nici de lianele încolăcite în jurul lor, nici de șerpii în carne și oase, adevărați numai pentru că sunt parcă ceva mai reci), lângă piciorul copacului, pe o ridicătură putredă, mustind de apă verzuie.

— Să mă ia dracu! a strigat Jim. Vernon!

Nu mai aveam mult de mers până la ruinele pe care ni le semnalase Ngala, dar începuse să se întunece și nu țineam să dau ochii cu fiarele pe care le tot auzeam răcnind (deși Jim spunea că mi se pare). M-am prefăcut deci furat de gânduri și am pășit mai departe, dar m-a strigat din nou și a trebuit să mă opresc.

— Șchioapătă ceva, Jim?

— Șchioapătă mama elefantului alb! Fă-te-ncoa', Vernon...

Brusc, am devenit prudent (când Jim pomenește de elefantul alb e bine să fii prudent). Am văzut cu mirare că rămăsese proțăpît în fața minciunii de violet și aur. Deși se însera, un fel de lumină spectrală stăruia în jurul ciupercii și, nu știu, poate mă pătrunsese umezeala, dar mi-am mișcat umerii sub cămașa impermeabilă, încercând să alung un fior neplăcut. Jim părea surescitat.

— Mi-aș pune mâna-n foc că e o *Inaga*! Ce zici, Vernon?

— Nu știam că te ocupi de ciuperci, am răspuns prudent. Eu am rămas la specialitatea mea...

— Prostii! Inaga face parte din specialitatea ta și, dacă nici după trei luni de campanie n-ai auzit de ea, dă-mi voie să mă îndoiesc de cunoștințele tale...

Așa, mi-am zis, *nu-ți ajunge că mă ții de vorbă când ar fi trebuit să ne aflăm printre ruinele lui Ngala și nu la cheremul fiarelor. Acum mă și batjocorești...* Dar, pentru că amintise de elefantul alb, n-am spus cu glas tare decât:

— Nimeni nu mi-a pomenit vreodată de Inaga asta...

Tot atât de bine aș fi putut să nu-mi răcesc gura de pomană, pentru că am avut impresia că nici nu auzise ce-i spuneam.

— Hm! a mormăit. Ei, drăcie!

— Despre ce-i vorba, Jim?

M-a privit cu milă, de parcă aș fi fost un sugaci și ar fi șovăit, întrebându-se dacă merită să-și pună mintea cu mine. Apoi s-a hotărât, pesemne, fiindcă a început să-mi explice cu răbdare, ca și cum am fi fost amândoi pe terasă la Fred și nu în mijlocul junglei, la căderea nopții:

— Uite ce-i, Vernon, o Inaga se întâlnește o dată în viață, sau nici atunci. Mulți au căutat-o până la moarte, fără să dea de ea... Sunt dinaintea ta aici (*cu nici măcar o lună*, mi-am spus, dar m-am ferit să-l întrerup) așa că știu. Trebuie să fii pur și simplu nebun pentru a trece indiferent pe lângă ea!

— De ce să treci indiferent? Ia-o, dacă ții cu tot dinadinsul, și hai o dată...

Mi se pare că-mi pierdusem răbdarea, și-apoi și răcnetele se cam întetiseră. Jim a dat din cap a lehamite.

— Cine n-a auzit de Inaga ar face bine să nu emită sugestii stupide! Orice pui de negru știe că o Inaga nu se poate transporta; se fărâmă, se pulverizează, într-un cuvânt, se duce dracului la câteva minute după ce a fost ruptă...

L-am privit cât de suav eram în stare.

— Iartă-mă, Jim, și ce se face atunci cu o Inaga?

A tăcut o clipă - stăteam ca pe ace, în jurul nostru se întunecase de-a binelea - apoi a șoptit:

— Cred că n-avem altă soluție, Vernon...

Era în șoapta lui o blândețe, care nu prevestea nimic bun (nu uitați că-l cunoșteam pe Jim din copilărie).

— Ce-ai de gând, omule? am izbucnit.

— Lnaga se consumă pe loc, Vernon, mi-a răspuns cu un zâmbet batjocoritor. Nu ți-e foame?

Când am văzut că întinde într-adevăr mâna către excrescența violetă nu m-am mai putut stăpâni. I-am tras una peste braț și l-am împins cât colo. Presupun că nu mă mai țineau nervii. Jim, care nu se aștepta la o asemenea ieșire - fie și numai pentru că știam amândoi că era mult mai puternic decât mine - și-a pierdut echilibrul.

— Călca-te-ar elefantul alb! a mârâit, rostogolindu-se pe iarba umedă, cât era de lung. Ți-ai ieșit din minți?

— Tu ți-ai ieșit din minți! am strigat, fără a mai ține seama nici de elefantul alb, nici de faptul că-l trântisem. Cum poate să-ți treacă prin cap să vâri în gură o porcărie, care țipă de otrăvită ce e? Și nu vezi că ne prinde noaptea la cine știe ce depărtare de ruine?

Mă așteptam să se ridice și să-mi ardă vreo două (în starea în care mă adusese presupun că i-aș fi făcut față), dar l-am auzit cu neliniște vorbind potolit, ca și cum nimic nu se petrecuse.

— Nu fii prost, Vernon! E o ocazie unică. Nimeni n-a murit încă dintr-o lnaga (a tăcut pentru o imperceptibilă fracțiune de secundă), în schimb vom fi primii albi care vor ști...

— Ce? Ce are pentru tine atâta însemnătate, încât să merite să te otrăvești cu o blestemată de ciupercă, aici, în inima junglei, cu singura consolare de a otrăvi apoi fiarele, care nu vor întârzia să te sfâșie?

A tăcut din nou și, din tăcerea lui, mai limpede decât dacă m-ar fi pălmuit, am înțeles cât mă disprețuia. Când a vorbit apoi mi-am dat seama că hotărârea-i era irevocabilă. Bineînțeles, vorbea cu o blândețe de rău augur.

— Trebuia să rămâi acasă, Vernon, să umbli pe plantație și nu în junglă, să ai de-a face cu negri care spun „Da, domnule” și nu cu Ngala, să-ți treci vremea cu câte un

linșaj și nu cu dezgroparea culturii africane...

— La revedere, Jim, a fost tot ce i-am răspuns, apoi m-am depărtat repede.

Puteam găsi drumul și fără el și nu eram obligat să-mi las viața în junglă pentru că se țicnise deodată. Deodată... Am ridicat din umeri și, luminându-mi drumul cu lanterna, m-am afundat sub dezgustătorul acoperiș al pădurii. De fapt, știam mai bine decât oricine că Jim era țicnit, de când îl apucasem. Bietul Charlie Brown, taică-su, nu fusese degeaba cel mai sărac alb din Georgia, unul dintre amărății care locuiesc împreună cu negrii și sunt în stare să bea cu ei, să se însoare cu o negresă și să aducă pe lume o duzină de nenorociți, gata să-i blesteme, pe drept cuvânt, la primul lor pas în viață. E adevărat că Charlie nu se însurase cu o negresă, ci cu o Eudora oarecare, adusă naiba știe de unde, dar munceau amândoi pe plantație cot la cot cu negrii, ca niște negri. Și dacă nu l-aș fi întâlnit întâmplător pe Jim...

Oricât aș fi vrut să merg repede, era cu neputință să înaintez ca lumea pe sub frunzișul compact, susținut de șerpii crăcilor, printre trunchiurile legate cu plasa lianelor și peste materia fără nume, pe care mă încăpățânam s-o botez pământ. Totul foșnea în jurul meu, se legăna ca și cum aș fi umblat printre pereții unei capcane gata să se abată pentru a mă pune față-n față cu una dintre fiarele pe care le simțeam furișându-se dincolo de pereții vegetali, adulmecându-mi urmele și lingându-se pe bot cu anticipație. Adăugați la toate astea faptul că se întunecase și că, pe undeva, mă îndoiam sincer de simțul meu de orientare, care ar fi trebuit să-mi poruncească încotro să mă îndrept pentru a ajunge odată la afurisitele ruine ale lui Ngala. Când mergi cu bănuiala că o iei razna - și asta noaptea, în junglă - nu prea mergi cu spor. Îl blestemam din tot sufletul pe Jim și trăgeam cu urechea, nădăjduind să-l aud, totuși, venind în urma mea. Dar știam că nici o legiune de draci n-are să-l urnească dacă nu-și schimbă gândul și, ce era mai păcătos, știam că nici armata dracilor, cu generali cu tot, nu putea schimba un gând, odată cuibărit în

căpățâna lui afurisită!

...Cred că aveam vreo opt ani pe-atunci. Era vară și pornisem cu sufletul la gură către păduricea de salcâmi, unde se ascundea negrul bătrân care făcea whisky în cabana dărăpănată, ridicată pe vremuri de bunicul Stuart. Cu toții ne obișnuisem să spunem că bătrânul se ascundea acolo, dar era doar un fel de a vorbi, pentru că Iacob nu se ascundea deloc și până și Howard șeriful cumpăra de la el whisky, firește, prin Jo lunganul, că nu era să se ducă tocmai șeriful la Iacob. Vreau să spun că bătrânul locuia în cabană pe față și, mai mult ca sigur, îi plătea tatei și un fel de chirie, în bani sau whisky (presupun că în whisky). Mă cam temeam de Iacob, care era veșnic beat, dar mă bucuram ori de câte ori îl puteam vedea pe după trunchiurile salcâmlor rostogolind un butoiuș, sau cărând apă din râulețul ce trecea prin spatele șandramalei. Până și azi îmi amintesc cu câtă patimă îl priveam, ținându-mi răsuflarea, pentru că un asemenea om, cum să spun, *nu exista*. Cred că o auzisem pe mama plângându-se predicatorului negru și blestemându-l că „nenorocște bărbații, care și așa sunt cu toții niște nenorociți”, iar în închipuirea mea de copil bătrânul devenise un fel de diavol, purtând ca un sacrilegiu suplimentar numele patriarhului Iacob. Numai că diavolul ăsta mă atrăgea mai degrabă decât sfinții pastorului și, când îl vedeam clătinându-se pe sub coroanele verzi, negru ca un drac sub pletele lui albe de patriarh, mi se părea că asist la săvârșirea unei taine, în sfârșit, ceva ca un fel de slujbă nelegiuită.

Ceea ce dădea îndeletnicirilor lui absolut profane caracterul de slujbă era faptul că mormăia într-una frânturi de *spirituals*, așa că toate sfintele personaje ale bibliei se aflau în permanență pe buzele lui groase și vinete. Cu mintea mea de azi socot că bătrânul era într-adevăr atât de simplu și naiv religios, încât nu vedea nici o incompatibilitate între preceptele biblice și prepararea clandestină a alcoolului, dar atunci mi se părea că oficiază un rit întunecat, bătându-și joc de tot ce trebuia socotit

sfânt. Înțelegeți poate acum de ce-l priveam cu spaima aceea, în care intra curiozitate și repulsie.

Abia trecusem podul de lemn arcuit peste râu și mă ascunsesem pe după trunchiurile salcânilor, când un glas a răsunat deasupra mea, din cer:

— Hei, albule, ce cauți aici?

O clipă am fost încredințat că un înger îmi cere socoteală pentru nelegiuitul interes pe care i-l purtam bătrânului. M-am făcut lac de apă și au început să-mi tremure genunchii, dar ridicând cu teamă privirile am văzut, cocoțat în copac, un băiat de vârsta mea. Luat prin surprindere, am bâiguit prostește:

— În salcâm... și ácele?

— Asta-i dud, prostule...

Prea trecusem repede de la spaimă la ușurare pentru a mă mai opri la greutatea unui cuvânt.

— De ce-mi spui albule? am întrebat. Și tu ești alb...

Nu știu cum a putut sări din copac, ca o pisică. Era desculț, cu părul vâlvoi, purta niște pantaloni ca vai de lume și o cămașă peticită. Ceea ce m-a surprins cel mai mult a fost peticul roșu, cusut strâmb în dreptul inimii.

— Sunt alb, dar elefant, a proclamat ca un fapt binecunoscut. Tu ce cauți aici?

Nici nu-mi trecea prin minte că i-aș fi putut întoarce întrebarea și, cum nu voiam să-i răspund, am preferat să schimb vorba.

— Și ce-i peticul ăsta roșu? am întrebat, arătând spre pieptul lui.

— Am fost rănit, a spus cu o blândețe pe care n-o înțelegeam și, în clipa aceea, s-a și năpustit.

Ne-am rostogolit pe iarbă. Am crezut că era vorba despre o obișnuită hârjoana băiețească, dar imprevizibilul meu adversar s-a însărcinat să-mi demonstreze că mă înșelam. M-a bătut pur și simplu, m-a bătut măr până am început să țip și până ce bătrânul diavol cu plete colilii a ieșit din colibă. Mi s-a părut atât de ciudat că eram salvat tocmai de către Iacob, încât, pe loc, am uitat să mai plâng. Pentru

Întâia dată îl vedeam de aproape. Era beat ca de obicei, dar numai cât să se clatine pe picioare și să vorbească împleticit, pentru că a fost totuși în stare să ne apuce pe amândoi cu câte o mână, ca pe niște pisoai, și să ne așeze apoi la dreapta și la stânga lui, mormăind blajin:

— Oile domnului, berbecuți... bee-beee...

Jim și cu mine am început să râdem și bătrânul a râs și el, săltându-și pântecul de Silene. Dar, în raporturile mele cu Jim, elefantul alb a rămas un semnal, vestind primejdii...

Cred că pierdusem drumul. M-am oprit și am plimbat în cerc lumina lanternei, deși peste tot întâlneam aceleași trunchiuri, a căror verde indiferență mă sfida. Am început să mă întreb dacă nu era preferabil să mă întorc la Jim, căruia speram că-i venise mintea la cap. De fapt, mă amăgeam cu bună știință (în adâncul sufletului nu mă îndoiam de inutilitatea înapoierii lângă el), dar mă simțeam mai pierdut decât un cățelandru, care n-a făcut ochi. Pentru orice eventualitate l-am strigat de câteva ori, fără prea mare convingere, pe Ngala. Prefer să nu știu nici în ziua de azi al cărei fiare a fost glasul care mi-a răspuns. Urletul a răsunat atât de aproape, încât, fără să mă mai gândesc, am pornit ca din pușcă sărind peste un trunchi prăbușit, am dat cu capul în niște liane ude și, clătinându-mă, m-am oprit într-o mocirlă. Apa nu trecea de carâmbii cizmelor, dar n-aveam curajul să înaintez pentru că nu știam dacă, mergând mai departe, am să dau de pământ. Cu toate că lumina lanternei îmi arăta aceeași întindere verzuie, pe care o străbătusem până atunci. Se făcuse deodată liniște, ca și cum jungla și-ar fi oprit răsuflarea.

În clipa următoare am auzit un zgomot și Jim a apărut în lumina pe care o îndreptasem către el. Am simțit, pe loc, că ceva se întâmplase.

— Nu fi prost, Vernon, a spus.

— Cred că am pierdut drumul...

Stătea de cealaltă parte a trunchiului prăbușit.

— Ruinele sunt încolo, și a arătat spre dreapta.

Mai clipoceam cu cizmele prin apă. E curios cum numai

prezența lui mă liniștise și puteam vorbi acum detașat despre ruine, ca despre o problemă abstractă.

— De unde știi?

Nu mi-a răspuns, dar a întins brațul ca să mă ajute să trec peste trunchiul care despărțea așa-zisul pământ, de mocirlă. Când i-am apucat mâna, m-am simțit tras deodată și răsucit. Peste o clipă eram imobilizat la pieptul lui și am simțit că-mi vâra ceva în gură. Era o materie gelatinoasă, piperată și cu miros de floare.

— Nu sunt egoist, a spus. Ți-am păstrat o bucată...

Își pusese palma peste buzele mele. Afurisita aia de ciupercă îmi ardea limba și cerul gurii și nu puteam s-o scui. Atunci mi-a tras una peste ceafă. Am zvâcnit din tot trupul și, fără să vreau, am înghițit porcăria pe care mi-o înfundase în gură. Jim a făcut un pas îndărăt și mi-a dat drumul.

— Nu fi prost, Vernon, a spus din nou. Fără Inaga ne lăsăm oasele aici. Nici o fiară nu se atinge de omul care a înghițit o Inaga...

— Te cred, i-am răspuns. Fiarele astea au mai mult cap decât unii diplomați de la Harvard...

Fusesem otrăvit și știam că nu mai era nimic de făcut. Înțelegeți? Vorbeam resemnat, dar tremuram tot.

— Stinge lanterna, diplomatule!

— Și mai ce?

— Și fii mai puțin deștept!

Acum mi-era totuna. Am stins lanterna.

— Ei?

Am ridicat din umeri.

— Otrava își face efectul. Simt niște furnicături în jurul buzelor.

— Tu ai avut întotdeauna idei puține, dar fixe, a spus Jim. Chiar ții atâtă la pielea ta?

Furnicăturile se răspândeau cu repeziciune, urcau pe obraji, coborau spre bărbie. Apoi le-am simțit în jurul ochilor, pe pleoape, pe frunte și pe gât. Jim aștepta.

Și, de unde întunericul fusese total, ca în fundul unui

dulap închis, mi-am dat seama că încep să văd. Nu mi se obișnuiseră ochii. Deslușeam copacii, solul, și-l vedeam pe Jim. De fapt era tot atât de întuneric, dar acum recunoșteam ceea ce intra în raza privirilor.

— Ai început să vezi? m-a întrebat.

Abia atunci mi-am amintit că venise către mine fără lanternă. Aveam amândoi o singură lanternă și o luasem cu mine când îl părăsisem, dar n-am mai avut răgazul să simt rușinea.

— Da, i-am răspuns. Văd.

— Bine. O luăm din loc.

Într-adevăr, vedeam tot mai limpede, deși întunericul rămăsese la fel de compact. Jim o apucase cu pași mari în direcția pe care mi-o arătase și am început să mă țin după el.

— Auzi și tu muzica? l-am întrebat.

De la o vreme auzeam un sunet continuu, ca un acord de orgă. Era un sunet grav, plin, peste care începuseră să se suprapună alte sunete, un fel de acorduri fluide, ca și cum niște degete ar fi atins o harfă.

— Stai pe loc, a spus Jim.

M-am oprit și n-am mai auzit decât orga.

— Țasta-i verdele junglei...

N-am găsit nimic ciudat în vorbele lui, deoarece am înțeles imediat că verdele devenise un sunet. Ciudată era liniștea cu care primeam amintirea faptului că fusesem otrăvit. În genere, nici nu mă gândeam la asta, dar dacă-mi mai trecea prin minte că înghițisem o bucată din ciuperca violetă era doar ca o constatare, așa cum înregistram prezența unei ridicături de pământ și înălțam piciorul ca să nu mă împiedic. Ciuperca, da, știam... Dar faptul nu mai avea importanța pe care i-o dădusem abia adineauri.

— Acum, pornește, a spus Jim.

Din nou acordurile de harfă, și n-a mai fost nevoie să-mi spună că auzeam culoarea cizmelor, spre care priveam fără să vreau, în timp ce mergeam.

— Ei?

- Da, am răspuns, cizmele...
- Faci progrese, Vernon. Dar ruinele?
- Ce-i cu ruinele?

A tăcut, pășind mai departe înaintea mea. Când mi-am ridicat privirile și le-am îndreptat, peste capul lui, către masa vegetală din care țâșnea, amplu și dens, acordul de orgă, am văzut uriașele planuri de pământ, suprafețe cu marginile superioare neregulat zimțate de vrăjmășia ploii, a vântului, a omului, poate. Și am auzit îndată sunetul ruinelor roșcate.

- Jim! am strigat.
- Ajungem acum...

Într-adevăr, n-am mai avut mult de mers. Copacii s-au chircit, au aruncat cât puteau de departe serpentinele lianelor și, în cele din urmă, s-au topit în pământul sănătos, tare, un adevărat pământ pe care-ți făcea plăcere să pui piciorul. Jim a chiuیت o dată:

- Hei, Ngala!

Abia acum am văzut luna, ascunsă tot timpul de acoperișul verde al pădurii. Era o lună plină, mare și roșie cum numai în Africa poți vedea, o lună care pare făcută din pământul roșu al Africii, dar dintr-unul, cum să spun, incandescent, iradiind toate focurile acumulate peste zi. Lumina roșie bătea zidurile de pământ ce înconjurau până la înălțimi surprinzătoare ruinele și-n urechi îmi răsună acum echivalentul muzical al culorii roșii, ca un sfâșietor geamăt de saxofon. Acordul de orgă al junglei încetase.

Prin arcul de triumf al porții, contemplam de afară ruinele și auzeam, peste saxofonul tragic, ecourile glasului lui Jim repercutat din perete în perete, ca zborul unui liliac.

- Ngala... gala... ala...

Brusc, n-am mai auzit saxofonul. În schimb, vedeam niște explozii colorate, fantastice pete izbucnind pe cer, pe zidurile de pământ, pe tot ce puneam privirile. Ca niște focuri de artificii explodau și se desfăceau în șuvițe, în râuri de culoare care-și amestecau nuanțele ca-n jocul din copilărie, când presam două coli pe care le acoperisem cu

vopsele și, desfăcându-le, urmăream încântați felul cum se pătrundeau culorile pe hârtia udă.

— Jim, am strigat, Jim!

Dar exploziile cromatice au izbucnit cu atâta putere, scăpărător de luminoase, încât, orbit, am strâns din pleoape.

— Nu urla, a spus Jim și, îndată, fluvii de mătase au prins a curge ca niște curcubeie cu ape mișcătoare.

— Văd sunetele, am șoptit, urmărind lina contopire a culorilor.

Erau irizări neînchipuit de gingașe, tonuri de verde, de albastru cu nuanțe sidefii, printre care un trident de vopsea trandafirie își desfăcea leneș delta fluidă. Mi se oprea inima de năvala frumuseții și, pentru a o stimula, am început să cânt cu jumătate gură. Voaluri colorate fâlfâiau, se prefăceau în suprafețe dense, moarate, pe care o stranie putere interioară le răsucea, le topea de parc-ar fi fost de ceară, silindu-le să se prelingă în neașteptate unduiri de o lentă și inimitabilă grație. Volute fluide țâșneau, descompunându-se uluitor. Fumegau armonios în insesizabile game de culoare, orgie de forme și nuanțe din care se alcătuiau la nesfârșit caleidoscopuri lipsite de sens, dar fascinante. Mi se părea că fusesem transportat într-un inefabil paradis, a cărui lege era subtilitatea. Tot ce putea fi grosolan se afâna în feericul laminor al lipsei de pondere, al fluidei cursivități. Despovărat de oase și mușchi, senzualitate pură, mă destrăbălam vizual în spații ireale.

— Aici, Ngala! Așteptat, Ngala...

În pragul porții, ceruri rotitoare, carusele de volume și culori.

— Îmi pare bine că te-am găsit, Ngala!

Glasul lui Jim crea arteziene uriașe. Cu un efort dureros, crispate de voință galvanizând un trup inert, mi-am îndreptat privirile către statuia de abanos, poleită de lună. Fața lui Ngala era cenușie, așa cum arată fețele negrilor când pălesc sub imperiul emoției. A deschis gura, dar buzele au tremurat fără a putea articula un sunet și ochii i

s-au holbat până-ntr-atât încât albul le-a invadat obrajii și a depășit parcă streășina sprâncenelor.

— Inaga, a gemut în cele din urmă, trăgându-se îndărăt.

Uimit, m-am uitat la Jim. Pentru întâia oară de când ne aflam lângă zidul adăpostind lumea moartă a ruinelor, pentru întâia oară de când luna își trimitea spre noi fluxul sângeriui, i-am văzut fața. Șocul a fost atât de puternic, încât am simțit deodată ce înseamnă să ai gura uscată. Ochii cenușii ai lui Jim fuseseră cotropiți de violetul băător la ochi al ciupercii, erau violeti, până și albul lor devenise violet. Paiete de aur jucau în apa violetă, ca niște minuscule făpturi dotate cu o stranie independență. Fața trebuie să-mi fi oglindit o stupoare imbecilă, pentru că Jim mi s-a adresat repede, pe tonul obișnuit:

— Nu fi prost, Vernon! Ochii celor ce consumă o Inaga devin Inaga... Cum crezi că și-a dat seama Ngala?

Suprafețele colorate urmau să se contorsioneze, îmbinându-și valențele plastice în mereu alte compoziții, care ar fi dat gata un pictor abstract

— Și ochii mei...? am întrebat cu un glas sugrumat, pe care nu mi-l recunoșteam.

— Închipuie-ți, a spus Jim. Până și ochii tăi...

Ngala nu cuteza să se apropie și ne privea cu un respect superstițios.

— Om Inaga puternic... om Inaga nu mai ești om...

Mi-am dat seama că, treptat, sunetele nu mai erau în stare să deștepte aceeași magie a culorilor. Le vedeam acum mai palid, mai inconsistente, și mă întrebam dacă efectul toxinei scade; dar mi-am amintit că sunetele transformate în culori nu făcuseră decât să ia locul culorilor echivalate prin sunete.

— Ce ne mai rezervă Inaga? am întrebat de aceea, cu o stupidă dezinvoltură.

— N-o luat atât de ușor, Vernon...

Cum Jim îngurgitase otrava înaintea mea era firesc să resimtă mai devreme și urmările, așa că felul cum îmi vorbise mă făcea să aștept cu neliniște cele ce aveau să

urmeze. Am devenit atent.

— Om Inaga, bolborosea Ngala. Și luna... luna mare...

Cuvintele lui nu mai urneau caruselul culorilor. Doar zidurile de pământ se ridicau înaintea mea, bătute de lună și, abia când jocul formelor dezlănțuite nu m-a mai solicitat, am început să fiu sensibil la neobișnuita lor frumusețe. Ceea ce aveam în față era o cetate, o așezare împrejmuită de ziduri. Trecusem de poarta care părea un primitiv arc de triumf și acum clădiri cu pereți de pământ își înălțau etajele, privind cu spărturile ferestrelor. Acoperișurile se prăbușiseră, iar acolo unde se rezemau cândva de pereți, pământul arăta zdrențuit, ca mâncat de invizibila lepră a timpului. Apele cerului își săpaseră drum prin masa roșcată, ripsând suprafețele și târând cu ele ornamentele de lemn și ceramică. O mască galbenă rămăsese incrustată într-un perete, acolo unde mâini topite în pământ o fixaseră. Toate clădirile păreau niște imense trunchiuri de con, o stranie colecție de turnuri ale lui Babel transplantate de pe „pământul dintre ape”, iar noi - trei oameni rătăciți într-un peisaj lunar.

— Trebuie să încercăm, Ngala! a spus Jim.

Negrul își mai venise în fire. Era un vlăjgan pe care bunicul Stuart l-ar fi cumpărat cu ochii închiși, vreau să spun că bunicul ar fi fost omul cel mai nimerit să aprecieze mușchii nobili și stătura athletică a lui Ngala. Firește, vremurile se schimbaseră și nu ne aflam la noi, în Georgia, ci pe misteriosul pământ al Africii, unde Ngala era la el acasă, visând să studieze istoria. Era pricina pentru care apăruse în tabără, oferindu-se să ne ajute la cercetări. În ce mă privește, am presupus aproape din prima clipă că trebuie să fie afiliat la una dintre organizațiile secrete care împânziseră regiunea, militând pentru independență. Îi cunosc pe negri, am trăit în mijlocul lor și am, pentru descifrarea sufletului lor negru, o intuiție remarcabilă, probabil moștenită. Demnitatea calmă a lui Ngala nu putea proveni decât dintr-o religiozitate exagerată sau o proaspătă conștiință a puterii, și înclinam mai degrabă

către ultima ipoteză. Numai împrejurarea neașteptată că devenisem Inaga fusese în stare să-l tulbure, descătușând din străfundurile ființei lui o atavică spaimă, sau, poate, numai un profund respect.

— Primejdie mare, a răspuns șovăitor la enigmatică propunere a lui Jim.

— Despre ce-i vorba? am întrebat.

Dar Jim nu m-a învrednicit măcar cu o privire.

— Ai încredere în mine, Ngala?

— Încredere, a rostit negrul, adăugând îndată, ca o dovadă: Om alb aici...

Într-adevăr, nu pricepeam de ce se hotărâse Ngala să ne destăinuie locul așezării părăsite, pe care nici un alb n-o cunoștea. Dar, fără să vrea, Jim m-a făcut să înțeleg.

— Vrei să știi, nu? Vrei să afli cum a sfârșit cetatea... Fără cunoașterea rădăcinilor ești mai puțin decât o frunză dusă de vânt...

Vorbea cu o patimă nefirească și nu se mai întreba dacă Ngala îl poate urmări. Mai degrabă decât bietul negru, cred că eu înțelegeam acum pricina pentru care Jim stăruise să studieze vechea cultură africană și mă târâse și pe mine către preocupările lui, în ciuda nedumeririi și disprețului cu care ai mei îmi primiseră hotărârea. Am avut nevoie de sprijinul unchiului Harry, senatorul, care a intuit câștigul politic pe care-l reprezenta pentru partidul republican posibilitatea de a jongla în prezența alegătorilor negri cu numele lui Vernon L. Warren, „distinsul africanist crescut din nobilul nostru pământ al Sudului...”

Atunci, în fața lui Ngala care ezita și a insistențelor lui Jim, singur deodată cu mine însumi, m-am întrebat pentru întâia oară de ce îl urmasem pe fostul băiat cu cămașă peticită, de ce stăruisem ca tata să-l ajute să studieze, de ce mă aflam acum la picioarele coloșilor de pământ și sub lună tot atât de roșie ca și ei, pe pământul unui continent situat la antipodul a tot ce avea pentru mine farmec și preț. Ce fascinație absurdă exercita Jim asupra mea de-i răbdam toanele, atunci când raporturile dintre noi ar fi trebuit să fie

inversate, că numai datorită mie se ridicase peste lamentabila condiție a părinților săi? Înclin să cred că neobișnuita luciditate de care dădeam dovadă era tot unul dintre efectele otrăvii. Enervat, am privit către Jim.

Atunci i-am întâlnit privirile mâncate de veninul violet și am simțit, copleșitoare, puterea curiozității și a repulsiei. Fulgerător mi-am amintit de bătrânul Iacob. Jim mă captivase prin același amestec de încântare și oroare, exercitase asupra mea aceeași atracție morbidă care mă imobiliza ceasuri întregi în fața colibei din pădurea de salcâmi a copilăriei. Se petrecuse un transfer, o simplă deplasare de complex. Curiozitatea și repulsia deșteptate de un negru beat trecuseră asupra albului sărac și pitoresc obsedat de înfrățirea cu negrii, printre care trăise. Sângele aristocratic al Sudului se răzvrătea tardiv în mine, recunoscând abia acum fascinația vinovată, împletită cu ura la fel de veche. În drama ancestrală care pune în scenă protagoniștii albi și negri jucasem rolul albului nedemn, incapabil să-și depășească povara complexelor, pe care albul normal le lepăda sub craca de care atârna Jim Crow.

— Repede, a spus atunci Jim și mi-am dat seama că, pierdut în revelația pe care o trăiam, scăpasem o parte a dialogului dintre el și Ngala.

Luciditatea dăruită de toxina ciupercii și care mă redase mie însumi întărise probabil tot ce era autentic și în comportarea lui Jim, îi potențase voința, puterea de convingere. Am dedus că-l hotărâse pe Ngala, căci amândoi se îndreptau acum spre inima ruinelor.

— Hai, Vernon!

Jim zvârlise cuvintele peste umăr, ca și cum s-ar fi adresat unui câine. Am simțit dorința de a-l pălmui, umilindu-l în fața negrului, dar m-am pomenit urmărindu-i, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Treceam prin stări contradictorii (nu uitați că mă aflam tot timpul sub blestemata influență a ciupercii) și certitudinile de adineauri începeau să se estompeze, înainte de a-mi fi

putut da seama.

Absent, treceam printre pereții roșcați. Cetatea nu fusese construită după un plan și ulițele, spațiile dintre clădiri, alcătuiau un labirint printre coturile căruia ne strecuram, suind ades mormane de pământ, resturi ale unor ziduri prăbușite. Într-un loc, în mijlocul drumului, am dat peste o placă de fildeș pe care se înfruntau doi elefanți. Era liniște și luna se ivea sau pierea pe cer, după cum ne-o arătau sau ascundeau masivele roșcate, emanând misterul unor vieți risipite. Totul părea atât de definitiv mort, încât n-am tresărit nici când am intrat, literalmente, în culcușul leilor.

Leoaica dormea pe o rână, ca și cei doi pui imobilizați cu boturile în dreptul țâțelor ei, și cred că doar mirosul fiarelor a trezit în mine amintirea unei spaime străvechi. Altminteri, înregistrasem priveliștea cu același calm pe care l-am simțit plimbându-mi privirile peste monotona succesiune a pereților. Dar Ngala, pășind între mine și Jim, ne-a apucat pe amândoi de braț. Îl simțeam crispat, abia stăpânindu-și panica dezlegată în sacul negru al trupului și incapabil până și să urle. Jim i-a dat mâna în lături și s-a apropiat de fiară care ne simțise. Sărise în picioare, smulgându-și țâțele din boturile puilor, și o clipă am văzut dâra albă a laptelui, spre care-și întindeau comic limbile trandafirii. Dar momentul nu era comic.

Ghemuită, leoaica se pregătea să sară. Jim a înaintat atunci cu o liniște nefirească și am văzut fiara tupilându-se, cu coada între picioare. Își dezvelea colții și scuipa, în timp ce blana galbenă-i zvâcnea, ondulând scurt pe spate și pe coaste. Sigur de el, calm, Jim a întins mâna și a scărpinat leoaica sub bot, de parcă ar fi avut în față o pisică, iar colosul înfricoșător s-a muiat tot și, închizând ochii, a început să toarcă.

Pentru a putea înțelege într-adevăr ce se petrecea acolo, în vechea cetate părăsită, trebuie să fi văzut măcar o dată un leu, altfel decât dincolo de grădiile cuștii, și să știți ce înseamnă ferocitatea unei femele surprinsă în vizuină, alături de pui. Stupefiat, ascultam torsul puternic ca

sforăitul unui bărbat și nu-mi puteam lua privirile de la scena luminată straniu. Și azi îl mai văd pe Jim, aplecat și scărpinând leoaica răsturnată voluptos, în vreme ce puii sug, frământând țâțele cu labelle lor groase cât încheietura brațului meu.

Mâna lui Ngala și-a accentuat presiunea și negrul mi-a făcut un semn din cap. Cu pași furișați ne-am depărtat pe uliță, întorcându-ne mereu către Jim, care ne privea. Luna îi lumina zâmbetul ciudat tipărit pe față și am avut impresia că lumina spectrală ce jucase în jurul ciupercii, atunci când o văzusem la piciorul copacului, plutea acum peste umerii lui, rămași în întuneric. Nu știu cum a putut părăsi fiara îmblânzită, dar a venit după noi peste câteva clipe și Ngala a pornit repede, luând-o înainte. N-am schimbat nici o vorbă. Mă întrebam dacă otrava ciupercii îmi dăruise și mie, care înghițisem probabil o cantitate mai mică, puterea de care Jim dădea dovadă.

Treceam, pe ulițele desfundate, către un loc cunoscut, pare-se, lui Ngala. Strămoșii lui ridicaseră cândva cetatea de pământ și amintirea li se perpetuase în legende, pe care venisem să le supunem confruntării cu materialul recoltat din săpături. Era scopul misiunii noastre, dar n-aș pune mâna în foc că Jim nu urmărea și niște țeluri numai de el știute. V-am spus că-l bănuiam pe Ngala de apartenență la mișcarea politică a cărei activitate subterană sărea în ochi, iar încrederea lui în Jim mi se părea suspectă. Mă întrebam ce-i propusese Jim, de fusese nevoit să insiste atât și de ce se arătase Ngala reticent.

— Unde mergem? am întrebat.

— Acum ajuns, a răspuns Ngala.

Ulița se lățise într-o piață, invadată de tufișuri. Vedeam o clădire mare, de formă elipsoidală, pe tocul ușii căreia, păstrat intact, alerga un ornament zigzagat, de o albeață strălucitoare. Urmărindu-l cu privirile, mi s-a părut că se mișcă.

— Așteptat, a șoptit Ngala.

Alături de Jim l-am văzut intrând în clădire, de unde s-a

întors curând cu un tam-tam roșu. L-am identificat, de la întâia privire, ornamentele. Era o piesă de muzeu, un obiect de cel puțin trei, patru sute de ani. Ochiul însângerat al lunii se afla chiar deasupra noastră, imensă replică cerească a vechiului instrument.

— Om Inaga, a rostit negrul cu o neașteptată solemnitate, uiți drept în ochi la Ngala...

Și a izbit cu palmele, trezind glasul amuțit al tam-tamului. Ținea capul ridicat și în ochiul lui, deschis peste măsură, m-am văzut deodată întreg. Am avut o clipă de ezitare, ca și cum ceva m-ar fi avertizat să nu mă dăruiesc orbește, apoi curiozitatea a fost mai puternică și mi-am privit țință mărunta imagine, răsărită pe luciul întunecat al ochiului. Presupun că Jim a făcut la fel.

Palmele lui Ngala izbeau ritmic tam-tamul, dar bătaia nu era aceeași. De unde începuseră lent, ca și cum le-ar fi fost greu să urnească sunetele închise în străvechea cutie, ritmul se precipită pe nesimțite, fără ca succesiunea să decurgă monoton. Aveam de fiecare dată surpriza sunetului născut în arhaica tobă, pentru că nu mi-aș fi putut închipui că dintr-un instrument primitiv se poate scoate o asemenea bogăție sonoră. Deși familiarizat cu performanțele toboșarilor unor vestite formații de jazz, m-am pomenit suspendat de bubuitul ritmic produs de Ngala, de parcă fiecare sunet ar fi fost o treaptă pe care o urmam fără voie, urcând sau coborând (nu-mi dădeam seama), de parcă ultimă bătaie auzită ar fi răsunat în cea mai tainică poartă a ființei mele. Dar o nouă percuție mă repezea de fiecare dată către noi trepte și poarta adevărată părea să se afle mult mai departe. Niciodată încă nu trăisem o atât de bizară sondare a alcătuirii lăuntrice. Concomitent, imaginea mea de pe ochiul dilatat al lui Ngala se încetoșa și redevenea netă, ca și cum aș fi oscilat într-un alt spațiu decât cel între coordonatele căruia mă aflam, sau ca și cum realitatea ființei mele ar fi fost asaltată, minată, ca și cum o ciudată forță ar fi izbutit să mă desprindă temporar din mijlocul pieții năpădită de tufișuri și eu aș fi revenit totuși

cu o încăpățânată voință, pe care succesiunea bătailor de tobă o anihila treptat. Tot mai maleabil, eram desprins din contingențe elementare. Mă simțeam smuls și răsucit într-un vârtej unde numele și individualitatea mea se întunecau până a nu mai fi, unde obscuritatea era propice confuziei. Luna trecea încet pe deasupra capetelor noastre, trecuse, iar umbrele se concentrau, împrumutând ruinelor de pământ o insuportabilă putere. Nu cred că Ngala se așezase întâmplător în așa fel, încât razele lunii, căzând pieziș, să-i lumineze ochii. Deși nu-mi dezlipeam privirile de ochiul lui, îmi dădeam seama că mă cufund (acum nu mă mai îndoiam de lenta, dar continua mișcare cu care coboram treptele sonore), îmi dădeam seama că pătrund tot mai adânc într-o zonă de întuneric, fundamental diferită de întunericul familiar. Bățile tobei răsunau dramatic, erau strigăte și tunete seci, uimitor de asemănătoare cu niște împușcături. *Erau* împușcături.

Atunci ochiul lui Ngala a crescut în bezna tot mai densă, a devenit un straniu ecran pe care umbre fugitive au început a se mișca și, deodată, imaginea mea (care jucase înțețosat) s-a precizat. M-am recunoscut fără greutate, deși purtam veșmintele unei epoci revolute. Eram mânjit de funingine, cămașa-mi fâlfâia sfâșiată, țineam în mână dreaptă un pistol a cărui țevă fumega și răcneam către niște oameni nevăzuți. Împușcăturile răsunau și mi se părea ciudat că le aud, fără să-mi pot auzi glasul. Am văzut flăcările unor mari incendii luminând vânzoleala unor trupuri negre, apoi cei către care strigam au năvălit, urlând și slobozind focuri de armă. Le vedeam gurile deschise, dar nu auzeam nimic, deși distingeam totul, fețele convulsionate, mișcările, până și șuvițele de fum. Acoperind scena de apocalips, o namilă neagră s-a ivit deodată înaintea mea, ridicându-și amenințător sulita, și am tras în pieptul lat, pe care jucau coliere de colți. Ca pe o peliculă filmată cu încetinitorul am văzut fața războinicului schimonosită de tentaculele morții, deformată de urletul crescut în carnea zdrobită, dar n-am apucat să-l zăresc

prăbușindu-se, pentru că m-am repezit înainte. Oamenii mei înconjuraseră așezarea (știam c-o înconjuraseră) și acum începeau să strângă cercul.

Am recunoscut clădirea elipsoidală în fața căreia mă oprisem și o panică josnică m-a covârșit, ca o apă imundă. Panica asta a alungat stupoarea și m-a îmboldit să rup filmul atroce desfășurat pe neașteptate, zvârlindu-mă în demente încercări de a mă desprinde din lanțul imaginilor. Nu eram victima unei absurde nopți de groază, a unui coșmar, ci mă afluam într-adevăr de două ori în același loc, în două epoci, căci înțelesesem că cel pe care-l vedeam distrugând cetatea în care Ngala ne adusese era căpitanul de fregată și negustorul de sclavi Noah Warren, tatăl bunicului Stuart.

Iar totul se petrecea aievea în jurul meu, simțeam mirosul fumului și mi se părea că, dacă aș întinde mâna, aș putea atinge pielea neagră a fetei pe care Sam o trântise la picioarele mele. Sam? Dar era Jim, Jim... Îl recunoșteam pe cel mai tânăr membru al echipajului, maică-sa mi-l încredințase cu lacrimi în ochi înainte de plecare, după ce-i desenase pe frunte, cu degetele împreunate, o cruce. Mă luptam să mă eliberez, să redevin eu, care n-aveam nici un amestec în tot ce se făptuia acolo, și mă vedeam râzând și bătându-l peste umeri pe Jim, care era Sam. Aș fi vrut să strig (către Noah, către Ngala?): *Destul, oprește!* și nu-mi auzeam glasul, așa cum nu-l auzeam nici pe cel cu care rosteam gluma ce părea să-l înveselească pe Sam. Iar tot mai mulți negri erau aduși în piață. Unii cărau colți de fildeș. Sam dispăruse pentru a se întoarce cu doi drugi de aur și deodată l-am văzut împiedicându-se. A scăpat drugii și s-a prăbușit cu fața în jos, în vreme ce alții dintre oamenii mei smulgeau brățărilor din sârmă de aur încolăcite pe brațele și picioarele celor ce așteptau să fie legați pentru a lua drumul fregatei.

Nu mai puteam, oh, nu mai puteam să văd! Am făcut un efort deznădăjduit pentru a-mi muta privirile și o durere câinească m-a sfâșiat, din creieri până-n măduva oaselor.

Imaginile cumplite s-au clătinat în jurul meu și, pentru o fracțiune de secundă, mi s-a părut că regăsesc pământul sub picioare. Apoi am auzit un bubuit înfundat, ca ecoul prelung al unui înspăimântător seism, dar nu erau decât pașii convoiului pe care ai mei îl mâneau acum, încadrând jalnica turmă. Știam că tălpile goale nu puteau produce un asemenea zgomot și m-am îndârjit, luptând pentru cucerirea eului meu în ciuda spaimei cu care pândeam repetarea cumplitei dureri de adineauri, în ciuda faptului că mă simțeam stors de ultimii stropi de sânge. Încordarea a fost neînchipuit de sălbatică, mi-am mușcat buzele auzind sunetul propriului meu geamăt și, fără să vreau, am închis ochii.

Întunericul pur m-a despărțit de coșmarul viziunilor, ca și cum aș fi fost transportat brusc într-o regiune a neființei, într-un imaculat tărâm al liniștei, necunoscând omul și patimile care-l macină. Am trăit o neasemuită clipă de relaxare (poate că n-a fost doar o clipă, dar după tensiunea dinainte simțeam nevoia unei absențe totale și liniștea mi s-a părut de prea scurtă durată), apoi am auzit din nou pașii convoiului și, când am deschis îngrozit ochii, m-am văzut numai pe mine în ochiul negru al lui Ngala. Palmele lui smulgeau din cutia tam-tamului uruitul înfundat, din ce în ce mai slab, ca agonia unui ecou.

Știe?

Întrebarea s-a zvârcolit în mine, răscolind straturile abia sedimentate ale neliniștii și ale rușinii. Degetele-mi zvâcneau ca degetele unui sugrumător. Dar a fost de ajuns să-l privesc pentru a înțelege că nu participase la strania incursiune în istoria strămoșilor săi. Începea să se lumineze de zi și, în vaga rumeneală vestind răsăritul, pielea lui neagră strălucea, de parcă Ngala abia ieșise din baie. O imensă oboseală îi surpase obrazii, numai oboseala... Bătuse fără încetare în străvechiul tam-tam și, cu ultimele puteri, menținuse fragila punte sonoră, pe care coborâsem în infern. Dar nu trecuse de porțile infernului, pentru că nu era Inaga.

Sunt sigur că un zâmbet chinuit mi-a întins buzele uscate. Încă năucit, Ngala mi-a întors absent zâmbetul și furtul surâsului, în clipa aceea, mi-a dat un izbăvitor sentiment de ușurare. Poate să vi se pară curios, dar tocmai atunci, abia atunci, mi-am amintit de Jim. Toate spaimile, toată rușinea iluzoriu alungată îmi ardeau obrajii, când m-am întors către el. Dar nu fusese oare cu mine acolo?

Ca o mare păpușă dezarticulată, zăcea cu fața la pământ.

— Jim! am strigat, cu o speranță încă nelămurită.

Ngala abia își revenea din epuizarea și năuceala pricinuită de atâtea ceasuri de efort, așa că am ajuns înaintea lui lângă Jim, pe care l-am întors cu fața în sus. Ca ars m-am dat cu un pas îndărăt, căci ochii lui, redeveniți cenușii, mă fixau cu o duritate insuportabilă, strigau o imprescriptibilă condamnare.

— Nu eu...

Dar n-am sfârșit fraza. Înainte chiar de a rosti cele două cuvinte, pe care teroarea mi le smulsese, am înțeles că numai ochii unui mort puteau avea o asemenea fixitate sticloasă. Am întors capul către Ngala, care se apropia, și am spus:

— Închide-i ochii...

Pentru nimic în lume n-aș fi vrut să le mai întâlnesc o dată acuzarea. Buzele lui Ngala tremurau. Dar negrul i-a închis ochii și a șoptit cu o durere ce nu putea sparge pacea din inima mea:

— Și spus, spus...

Totul își recăpătase înfățișarea obișnuită. Mi-am amintit că Jim mâncase mai mult decât mine din blestemata ciupercă și am fost sigur că imaginile căpătaseră pentru el o tărie și mai zguduitoare, că auzise poate și cuvintele rostite, glumele și rugămintile, de perceperea cărora fusesem scutit. Poate că nu trăise și el salvatoarea slăbiciune a clipei când închisesem ochii, rupându-mă de lumea atroce renăscută pentru chinul nostru? Îl cunoșteam destul și-i cunoșteam prea bine convingerile spre a nu

Înțelege ce însemnase pentru el, oricum, rețrăirea distrugerii cetății și, mai ales, descoperirea faptului că cineva din neamul lui contribuise la ea. Recunoscuse și neplăcuta mea asemănare cu principalul erou al acțiunii și-l identificase? Legende despre străbunicul Noah făceau parte din folclorul Georgiei și duritatea privirilor înțepenite ale lui Jim... Mă acuza și de moartea lui Sam? Se poate muri, probabil, de durere și ură.

— Ce văzut, alb bun? se tânguia Ngala. Ce gonit viața, om Inaga?

Ochii lui Jim erau pentru totdeauna acoperiți de pleoapele grele.

— Nimic, am spus repede. N-a văzut, ca și mine, decât niște umbre... Dar avea inima slabă... bietul Jim!

Am adăugat ultimele cuvinte întâlnind privirile înlăcrămate ale negrului, pentru că o indiferență marcată l-ar fi mirat. Dar de mulți, de foarte mulți ani nu mă mai simțisem atât de liber. Era cald și mi se făcuse foame.

SUB ALTE STELE

Palide, ondulau sub soarele roșu și, deși nu se putea ști dacă erau minuscule sau de proporțiile unei adevărate păduri, lănceda mișcare a tijelor clorotice sugera agonia unei vieți firave, pulsând fără speranță. Profilate pe orizontul mâncat de neguri, le vedeau cu toții în vârful colinei de nisip verzui, dună cât Casa Trupurilor sau undă de un lat de palmă. Și doar câte o șuviță de nisip se desprindea lunecând fără vlagă pentru a săpa o vale pe care tot el, cu verdea lui indiferență, o astupa.

Din nou un crepuscul...

Explorarea și condensarea imaginilor lumii sleite îl silea să-și încordeze toate puterile, dar Mirtal desluși dezamăgirea arfilor adunați în semicercul tăcerii de pe Platoul Evocărilor. Erau acolo toate trupurile rămase, bipezi, făpturi cu blană sau cu pene și, dacă gândurile li s-ar fi împrăștiat, n-ar fi izbutit să le citească. Dezolarea alcătuia însă acum o singură *vadad*, amplă și neechivocă. Pe platoul negru, mărginit de stâncile roșii în care mâna unui mort cioplise chipurile altor morți, uitați demult, neliniștea se zbătea ca o ființă.

Atunci, întunecând și eliberând roiuri de stele, o pasăre de noapte se roti peste capetele acoperite cu glugile de aur moale, dar nimeni nu-i aruncă o privire. Altădată poetul i-ar fi citit zborul și ar fi scris, poate, un adevăr. Poetul murise de mult. Un arf privea acum din el spre unduirea ierburilor palide, iar brațul drept îi atârna fără putere. Jignită, pasărea se retrase și nimeni nu înregistrează măcar prezența unui trup nefolosit.

...la sosirea lor pe Sitab (nu mai știau din ce fund al spațiului veniseră, amintirile se încețoșau, firește, nu

puteau ține minte tot și nici nu era nevoie de vreme ce doar cei îngrădiți se agață de repere presărate în timp) belșugul trupurilor disponibile dezlănțuise în rândurile arfilor o adevărată beție. Ocupându-le în noaptea marii roiri se lăsaseră copleșiți de intensitatea trăirilor neașteptate și biciuiseră alcătuirile ce le păreau atât de robuste, silindu-le să le astâmpere foamea. Sitab era o lume armonioasă, cu tradiții solare. Dar patimile s-au dezlănțuit atunci cu o frenezie sălbatică, desfrâu de satisfacții, orgie de sunete și culori, de sinucideri spectaculoase și nebănuite acte de eroism. Poemele fulgerau în larma bățăilor, profeți întunecați propovăduiau religii crude. Totul se petrecea convulsiv, trupurile stoarse de vitalitate hărăzind arfilor paroxismul unor desfătări necunoscute. Îmbățați, din ce în ce mai flămânzi pe măsură ce încercau noi senzații, migrau dintr-un trup într-altul pentru a degusta violența bucuriei, a urii, a dragostei. Toți arfii au fost atunci, pe rând, bărbați și femei, binefăcători și ucigași, regi și sclavi, spioni, savanți, cărauși, preoți și artiști, așa cum au fost hamali, căpetenii de oști, filozofi, cămătari și ghicitori. Ceremonioasa societate de pe Sitab era minată dinăuntru. Judecător și inculpat, inculpat și judecător, arful stimula pasiunile până la o limită pentru care trupurile nu fuseseră făcute. Cu invizibilele lor resorturi calcinate, se prăbușeau îngăduind arfilor savurarea ultimei spaime, senzație tulburătoare în culegerea căreia atinseseră perfecțiunea.

A fost vremea aproape legendară a unei neînchipuite risipe de trupuri. Totul părea cu putință. Și abia când viața amenință să se stingă înființară Casa Trupurilor, unde fragilele învelișuri urmau să fie păstrate pentru a fi refolosite după moarte. Dar primele trupuri readuse astfel la viață îngroziră și pricinuiră răscoale. Erau vâdate și arse în piețe, căci înviații își pierduseră amintirile și însemnau o simplă prezență, greoaie, apatică și înspăimântătoare. Neliniștiți, arfii încercară să se înfrâneze, dar răul fusese făcut: numărul lor depășea acum cu mult numărul trupurilor disponibile, reproduse într-un ritm tot mai lent.

Eredități împovărătoare, de altfel, le grăbeau sfârșitul.

Utilizară atunci învelișurile primitive care se furișau prin păduri, spintecau apele sau văzduhul și pe care, la sosirea lor pe Sitab, le disprețuiseră. Deși preveniți, se dovediseră la fel de nesățioși și în noile trupuri. Făpturile cu colți, cu aripi sau înotătoare fură decimate și Sitab se prefăcu într-un imens cimitir.

În cele din urmă, trupurile fură folosite prin rotație, ceea ce îngăduia retragerea lor periodică și o atentă îngrijire în Casa Trupurilor; dar acum erau vechi și întrebuințate de prea multe cercuri. Palatele se dărapănau. În cetățile unde nimeni nu mai zâmbea se iviră tot mai des momăile betege ale morților, trupuri ce se târau anevoie, fiare fără colți, zburătoare incapabile să se înalțe în văzduh și pești mulțumindu-se să plutească pe ape. Fragilele învelișuri nu mai rezistau, puteau fi purtate o singură dată înainte de a fi înapoiate pentru lungi și migăloase operații de recondiționare în Casa Trupurilor. Glugi de aur moale mascau acum țeste pleșuve, somptuoase veșminte ascundeau membre înțepenite și tot mai des se iviră măști pe fețele cangrenate, cu nestemate imitând ochii pierduți.

Salvarea nu se mai afla pe Sitab. Sosise clipa unei noi mari roiri și nădejdea arfilor se îndreptă spre Mirtal, singurul în stare să sondeze Universul în căutarea unei lumi noi, cu trupuri viguroase. De șapte nopți se adunau de aceea pe Platoul Evocărilor, acolo unde poeți uitați zămisliseră universuri, de șapte nopți explora Mirtal beznele înstelate și concentra în semicercul tăcerii imaginile lumilor la care ochii lui nevăzuți puteau ajunge. Dar nu descoperise decât lumi moarte de mult sau pe care viața nu se născuse, iar acum ierburile palide ale lumii sleite însemnau sfârșitul altor speranțe. Imaginile se succedau arătând stranii schelete adunate pe buza unei imense depresiuni ce fusese o mare și, pe fundul ei, alte forme înțepenite, apoi din nou întinderi de nisip verzui din care ieșeau cioturi de stânci (una dintre ele plesni și se pulveriză sub privirile arfilor), falii adânci, priveliști sterpe și, mereu și mereu, tijele

clorotice ondulând fără putere sub soarele roșu.

Când Mirtal își smulse masca de aur, dezvelind chipul mumificat al celui căruia-i împrumutase trupul, arfii ieșiră din înțepenie. A șaptea noapte luă sfârșit fără ca vreunul să scoată o vorbă, căci nu mai vorbeau de mult. Țepene sau definitiv roase de vreme, toate coardele vocale amuțiseră. Ca înaintea mării roiri ce-i adusese pe Sitab, când comunicau fără cuvinte, s-ar fi putut lipsi de ele și acum, dar fiecare arf n-avea de împărtășit decât deznădejdi. Tăcuți, se îndreptară spre Casa Trupurilor.

Și, singur pe Platoul Evocărilor, Mirtal privi coborârea jalnicului alai de trupuri ce șchiopătau, zvâcneau și se târau o dată cu sclipitoarele veșminte menite să le tăgăduiască descompunerea. Nu știa câte cercuri se încheiaseră de când sosise pe Sitab, lacom în noaptea iureșului ce sunase sfârșitul lumii ceremonioase, dar trupul decrepit îl făcea să se simtă sătul, dezgustat de el și de semenii. Picioarele înțepenite refuzau să-l poarte, își ura cârjele de aur, masca de aur cu un ochi de safir, placa de argint ce-i cârpăcea pieptul, și nu dorea să ia nimic de la capăt. Se surprinse din nou urând, altfel decât fusese obișnuit, altfel decât prin împărtășirea sentimentelor ce animau trupul pe care-l ocupa. Se surprinse răscolit de o ură care nu era a cadavrului și-i aparținea doar lui. Faptul că trupul nu mai era în stare de ură nu-l miră, firește (moartea-l golise de toate și numai arful știa că alcătuirea peticită acum cu aur trăise ultima mare dragoste înflorită în ruinele de pe Sitab), dar descoperirea urii rămânea uimitoare. O ură cu gust deosebit, neîngăduindu-i să palpite atunci când o încerca și (Mirtal recunoscuse nedumerirea clipei ce i-o revelase) cerând luarea unei hotărâri. *Dar am luat-o*, își spuse, cufundându-se cu voluptate în satisfacția pe care i-o dădea ura exercitată, ura activă înglobând ruina împodobită a trupului ce-i fusese repartizat și realitatea arfului Mirtal, toate celelalte trupuri deteriorate și iresponsabilii lor ocupanți. Era o ură lucidă, asta o deosebea în primul rând de ura tuturor trupurilor pe care le folosisese, era ura lui și numai el

o putea potoli.

Atunci, pe platoul mărginit de statuile roșii, își aținti din nou privirile asupra lumii sleite, abia evocate, și o aduse din nou lângă el. Efortul era acum mai mic, pentru că nu trebuia să mintă. În locul soarelui roșu, un soare galben, dar nici nu era soarele, ci doar o lună mărunță, poleind totul. Pe dinaintea chipului de mort al lui Mirtal defilau ziduri înalte, cu turla și porți. Pe străzile înguste forfoteau mai multe trupuri decât ar fi avut arfii nevoie, și văzătorul le privi cu o bucurie răutăcioasă, destinată celor ce nu mai erau nici umbre, acum când, în Casa Trupurilor, li se cercetau carcassele condamnate.

Ochii nevăzuți se opriră apoi asupra grădinii palatului descoperit mai demult, cu prilejul unei explorări pe care o tăinuise și care-i însuflețise ura. Din balconul de piatră o fată își întindea brațele către tânărul care-o privea de jos, dintre straturile florilor și, fără a cunoaște limba în care-și vorbeau, Mirtal înțelese cuvintele fetei:

— Aruncă-ți numele, Romeo! șoptea ea. Și-n schimbul unui nume care n-are nimic cu tine a face, ia-mă toată!

— Fac tot ce-mi spui: deci spune-mi doar „iubite!” rosti gătit tânărul.

Cuvintele cântau, simțurile trupului înviat comunicau mirosul florilor, tăcerea nopții și intensitatea dragostei, dar moartea-l golise de amintiri și chipul mumificat n-avea dreptul să tresară. Mirtal întrerupsese de aceea contactul și imaginea de pe a treia lume a soarelui galben pieri de pe platoul evocărilor. *Prostule, gândi, e ura mea!* Nimeni nu-l contrazise. Apoi se lungi pe lespezile negre și, zvârlind masca și cârjele de aur, smulgându-și placa de argint de la piept, îngădui ultimului îndrăgostit de pe Sitab să moară pentru totdeauna, pecetluind sfârșitul arfilor.

VESTALA TIMPULUI¹

Fluierând plictisit, se apropie de fereastră și, cu capul înainte, se aruncă prin geamul închis.

Când biosticla se recompuse în urma lui, plutea lin peste apele canalului cu lebede artificiale, înregistrând temperatura reglementar difuzată de soare și faptul că norul zilei era exasperant de reușit. Până și oxigenarea aerului părea fără cusur. *Ca ieri și mâine*, își spuse, încercând să-și dea totuși seama dacă nu fusese văzut, pentru că, oricum, ștrengăriile de felul saltului prin fereastră nu mai erau de vârsta lui. Nimeni însă nu părea scandalizat - acum îl înclina faptul că pretutindeni oamenii își luau cuminte zborul de pe platformele individuale, o bătrână ateriză impecabil și se pierdu în biotrecerea apartamentului ei - așa că nu-i rămase decât să se răsucească mai bine în văzduh, îndreptându-se către marile antene. Atunci se auzi strigat.

— Tu ai desenat modelul? întrebă, încă nevenindu-i să-și creadă ochilor.

— Asta se poartă acum, spuse Riana, apăsând pe ultimul cuvânt.

Tunica ei de pene luminiscente părea veritabilă și arunca focuri coclite. Pletele Rianeii erau tot verzi, măcar atât cât se vedea din ele pe sub gluga de fulgi.

— Trebuia să mă aștept, spuse Hormac. La urma urmei, de ce nu?

— Vezi, spuse Riana, de asta-mi placi. Că n-ai prejudecăți.

— Mda, spuse Hormac.

---

¹ Această povestire se regăsește și în culegerea „**Capcanele timpului**”, editura Albatros, 1972 sub titlul „*Funcționara timpului*”.

— Mâncăm împreună la prânz? Am descoperit o rețetă etruscă. lei câteva duzini de stridii, torni peste ele...

— Îmi pare rău, spuse Hormac. Azi e ziua mea de Trecut.

— Ah! Atunci mâine... Te duci departe?

— N-am nici un proiect, spuse Hormac.

— Dar norul zilei e destul de reușit, nu? Mă întreb cum puteau suporta Cei Vechi abundența norilor întâmplători. Știi, cu cât îi cunosc mai bine, cu atât îi plâng mai mult... Dar ce ziceam?

— Nu ziceai, spuse Hormac.

— Ba da, vorbeam despre Trecut. Ultima dată am asistat la căsătoria părinților mei.

— La ce? întrebă Hormac.

— Tata a fost și el un original, râse Riana. Cred că de asta-mi și plăci...

— Da?

— Sigur. Nu știai?

— Nu, spuse Hormac.

— Află, spuse Riana. Se pare că pe vremuri... în sfârșit, demult, bărbații și femeile se căsătoreau. Era un fel de ceremonie, înțelegi, un prilej de a-și convoca rudele, prietenii...

— Credeam că voiau să fie singuri, spuse Hormac.

— Da, în sfârșit, cred că, da. Dar numai căsătoria le dădea dreptul de a fi singuri.

— Singuri cu tot clanul?

— Uite ce-i, se supără Riana, lămuriri găsești la bandotecă! Am vrut să-ți spun doar că am asistat la căsătoria părinților mei. Chestia se petrecea într-o catacombă din orașul... ei, un oraș mare din imperiul roman, știi, căruia tocmai i se dădea foc din porunca unui împărat gras...

— Nero.

— Eram sigură că știi!... Așa, Roma. Roma ardea. Și ardeau și-n catacombă făcliile, care scoteau la fum... De asta asistența nici nu și-a dat seama, la început, că orașul luase foc și ceremonia se tot lungea, oamenii cântau pe nas

și a trebuit să strig *foc!* Și tata m-a văzut... Înțelegeți, până atunci mă ascunsesem pe după cei ce cântau, nu știa că sunt acolo... și a început să râdă... și râzi... dar bătrânul care oficia a zis *ține-ți firea, fiule* sau cam așa ceva și, pe urmă, căzând în genunchi, a început să mulțumească nu știu cui pentru faptul că toți câți erau acolo aveau să fie trecuți în rândurile martirilor.

— Vrei să spui că n-au încercat să se salveze? întrebă Hormac.

— Nu, asta era nostimada, spuse Riana. Mama se cam speriasse, tata încerca să le explice că trebuie să fugă, dar ei îngenuncheaseră și cântau. *E totuși stupid să murim, cu câteva mii de ani înainte de a ne naște*, a zis tata, văzând că nu-i nimic de făcut... și am plecat.

— Da, spuse Hormac. Dar ai mei nu s-au căsătorit.

— Nu vrei să ne căsătorim noi?

— Nu știu, spuse Hormac. Am să mă gândesc.

— Gândește-te până mâine la prânz. Dar să știi că etruscii aveau o bucătărie nemaipomenită... Ai să guști stridiile și ai să vezi. Te aștept, da?

— Da, spuse Hormac.

Riana se depărtă și el își urmă zborul spre marile antene. Se roteau, ca de obicei, în două sensuri, unele lent și altele atât de repede, încât formele nu li se mai distingeau și păreau niște imense fantome. Cineva se lăsa din când în când pe câte una dintre platformele răsărind ca niște palme întinse la fiecare etaj și dispărea în clădirea cu nenumărate cabine din care pornea infinitul.

Acum auzea torsul egal al motoarelor, ca o invitație la călătorie. *De ce nu le-or fi insonorizat?* De la cele mai simple, intrând în alcătuirea aparatelor pașnice și până la uriașii folosiți în dispozitivele de oxigenare, nici un motor nu mai făcea zgomot. Dar își răspunsese percepându-le invitația la călătorie. Aleșii nu lăsau nimic în seama întâmplării și, dacă mențineau torsul motoarelor, era tocmai pentru stabilirea asociației cu singura aventură îngăduită: Timpul și călătoriile pe care domesticirea lui le

făcuse cu putință. Torsul marilor motoare trezea excitația bucuroasă și puțin neliniștită pe care sirenele vechilor vapoare o deșteptau în inimile cetățenilor de odinioară. După epuizarea forței de atracție a călătorilor în spațiu, doar parcurgerea Trecutului rămânea ispititoare. Mai ales de când călătoriile fuseseră raționalizate și nu mai puteau fi întreprinse decât pe baza săptămânalelor tichete la care numai prestarea unei munci utile dădea dreptul. Dar deplasările erau riguros controlate. Și ele. Iar turiștii căutau exotism și senzații și se întorceau cu câte o rețetă de bucătărie...

Oftând, ateriză pe una dintre platformele etajului albastru, etajul superior, cuprinzând birourile consilierilor și sălile de documentare. Fiecărui etaj al imensei clădiri i se atribuiseră o altă culoare, aleasă pentru a marca o epocă și a ușura astfel orientarea celor ce știau încotro voiau să pornească: oricare dintre cabinele etajului deschidea poarta râvnită. Etajul albastru era rezervat nehotărâților, dispuși să accepte sugestii.

Afundându-se în etajul albastru se lăsă purtat de covorul mobil prin lungul coridor în care străluceau, de o parte și de alta, porțiunile luminoase marcând birourile consilierilor. Covorul se opri în fața primului birou liber și Hormac intră în încăperea goală.

— Bună ziua, fiți bun și prezentați tichetul, spuse o voce prietenoasă.

Hormac înaintă și vârî tichetul în deschizătura îngustă din perete, nu înainte de a-și apăsa degetul pe porțiunea rezervată ampretei. Un bec albastru se aprinse.

— Mulțumesc, spuse vocea. Aveți dreptul la o călătorie de 24 ore convenționale. Îmi îngăduiți să vă ajut?

— De asta am venit, spuse Hormac.

— Evident. Ați fost în preistorie, ați luat parte la o cruciadă și ați asistat la ghilotinarea lui Ludovic al XVI-lea, pentru a nu mai pomeni de călătoriile neînsemnate. Ce-ați spune de arderea loanei d’Arc?

— Mulțumesc, spuse Hormac, mi-a ajuns ghilotina.

— Vă înțeleg perfect, îl încredință interlocutorul nevăzut.
Poate plecarea primei nave spre Lună?

— Am asistat la prima plecare spre Marte.

Un bec roșu se aprinse.

— Vă rog să mă iertați, spuse glasul, nu observasem mențiunea. Un carnaval medieval? Carnavalurile sunt acum foarte căutate...

— Nu mă amuză. Nu mă mai amuză nimic.

— Dați-mi voie să vă recomand atunci o orgie în palatul Mesalinei. Știți, prima jumătate a secolului I, după vechea numărătoare, ceea ce corespunde...

— Știu, spuse Hormac. Nu.

— Cum doriți, susură glasul. Dar plecarea lui Cristofor Columb? Apoi, deoarece Hormac tăcea, adăugă repede: Întoarcerea Argonauților. A lui Ulisse. A fiului risipitor. Însmormântarea lui Keops. Moartea lui Alexandru Macedon. Masacrul din noaptea sfântului Bartholomeu... adică nu, uitasem... Unul dintre triumfurile lui Cezar? Încoronarea lui Napoleon?

— Știți, spuse Hormac, aș fi vrut ceva mai puțin banal...

Un bec verde se aprinse.

— Vă rog să mă iertați, spuse glasul. Fiți bun și îndreptați-vă spre biroul 6U. La revedere.

Hormac ridică din umeri și ieși. Covorul se puse în mișcare. De astă dată îl purtă ceva mai mult, plăcile biotrecerilor lunecau monoton pe lângă el și, când se opri, se pomeni în fața unei uși ca pe vremuri, cu ivăr de fier ciocănit, cum numai în marile muzee se mai păstrau. Intrigat, bătu în tăblia de lemn.

— Intrați.

Încăperea nu mai semăna cu biroul consilierului de adineauri. Scaune vii pluteau în jurul mesei însuflețite, pe care se afla un vas cu flori carnivore, în cadrele somptuoase de pe pereți defilau onirosinteze, iar lumina pornită din brâul superior al lambriurilor trandafirii avea blândețea unui amurg.

O fată purtând toga albă a Funcționarilor Timpului îl

întâmpină zâmbitoare.

— Bună ziua. Vă rog să luați loc.

Era subțire, înaltă și frumoasă.

— Bună ziua, spuse și Hormac așezându-se pe scaunul care se apropiase de el și-l purta acum către masă. Am impresia că am pricinuit unele încurcături.

— Pentru că ați refuzat propunerile consilierului?

— Pentru că mă aflu aici.

— E mai puțin plăcut? Întrebă fata, potrivindu-se în scaun.

— De loc. Dar mai neobișnuit, nu?

Fata se legăna acum, zâmbind înțeleghător.

— Propunerile consilierului au de obicei mai mult succes.

— Îmi pare rău, spuse Hormac.

— La drept vorbind, cam ce v-ar fi interesat?

Pe peretele din fața lui se alcătui o onirosinteză încântătoare. Erau forme și culori lipsite de semnificație, iar Hormac le urmărea întrebându-se de ce-i plăceau atât.

— Nu știu nici eu, răspunse absent, privind schimbătoarea onirosinteză.

— Trecutul e totuși interesant.

— Bineînțeles, spuse el tot atât de absent. Și parcelat cu grijă.

Fata nu întoarse capul, deși vedea că Hormac privește onirosinteza aflată în spatele ei.

— Parcelat? Iată, probabil, de ce nu vă interesează.

— Nu pot spune asta, replică el distrat. Știu eu, poate faptul că am ajuns să distribuim și trecutul pe bază de tichete, la zile fixe... că istoria a devenit un fel de imens luna-park...

Se opri brusc și-și întoarse privirile către fata pe chipul căreia nu citi decât o atenție politicoasă.

— De ce v-ați întrerupt?... Sunt aici pentru a vă ajuta.

— La ce? Întrebă Hormac.

— Nu doreați o consultație?

Zâmbea amuzată. Bărbatul trase aer în piept, apoi zâmbi și el, pentru întâia dată.

— Cum să nu... Onirosinteza asta mi se pare extraordinară!

— Da, zise fata, dar nu-i meritul ei. Ați creat-o.

Hormac o privi în ochi. Erau albaștri și absolut limpezi.

— Așa, spuse el.

— De ce vă supărați? Era un test, bineînțeles, dar a trebuit să recurg la el de vreme ce nu m-ați ajutat de loc. Acum vă pot face o propunere.

— N-ați întors capul, spuse Hormac.

— Nu era nevoie. Aceeași onirosinteză apare și în cadrul de pe peretele opus.

Hormac verifică, răsucindu-și gâtul.

— E simplu, într-adevăr, recunosc. Vorbeați de o propunere.

— De ce nu vă destindeți? Întrebă ea. E o propunere pe care o formulăm destul de rar, și numai atunci când devine necesară.

— Ascult, spuse Hormac.

— O călătorie în viitor.

Imaginile onirosintezei se precipitară, inefabilă curgere de forme și culori tulburătoare.

— E cu putință? strigă el. Ni s-a spus dintotdeauna că numai trecutul...

— Înțeleg că sunteți de acord, spuse fata.

Era tot atât de calmă și de prietenoasă. Încă nevenindu-i să creadă, Hormac încuviință din cap. Apoi sări de pe scaunul care se repezi în colțul opus al încăperii. Fata se ridică, albă în toga ce-o făcea să semene cu o vestală.

— Pe aici.

Nu se îndreptă spre ușa ce dă în coridor. Se opri în dreptul unui perete în care pătrunse, deși biotrecerea nu era însemnată și se pierdea în lambriurile trandafirii. Hormac o urmă într-o cabină temporală de felul celor pe care le cunoștea, pereți circulari metalici, pardoseală și tavan de cronoplast, fotoliul în fața căruia se afla pupitrul cu manetă de cristal și multicolorul șir de butoane.

— Luați loc, spuse fata.

— E ceva schimbat față de ceea ce știi? Întrebă Hormac, potrivitându-se în fotoliu.

— O singură schimbare esențială, rosti ea și bărbatul își ridică privirile de pe pupitrul de comandă. Direcția călătoriei.

— Raza de acțiune?

— O mie de ani. Dar viitorul poate fi primejdios. Vă sfătuiesc să călătoriți în etape. Mai întâi o zi, apoi un an, zece, douăzeci, cincizeci, un secol. Marile salturi cer antrenament.

— Foarte bine, spuse Hormac, manevrând butoanele. Așadar, pentru început, 24 de ore... La revedere!

Trase maneta de cristal. Fata în togă albă îl privea cu ochi limpezi și albaștri, dar pieri brusc. Altminteri nu se schimbaseră nimic, nu simțea nimic, de parcă ar fi întreprins una dintre obișnuitele călătorii în trecut. Atunci își aminti că Riana îl aștepta la masă și se aplecă asupra pupitrului, pentru a regla butonul spațial. Și-n clipa aceea, cu riduri pe care nu și le cunoștea, cu tâmplele albe, se văzu pătrunzând în cabină prin biotrecerea din peretele metalic. Pălin, privi fascinat spre noul Hormac

— Ce întâlnire! exclamă răgușit.

Dar cel ce venea din viitor tăcea. Părea istovit, gârbov. Încețoșați, ochii prinși în cearcăne evitau să-l întâlnească. Apoi se așintiră deznădăjduiți asupra lui Hormac.

— Uită-te la mine, șoptiră buzele uscate. De un an de zile, într-una, într-una... Știi ce înseamnă într-una? Știi ce înseamnă să nu mai poți îndura?

— De ce? Întrebă Hormac, îngrozit de tot ce-l aștepta în anii care-i despărțeau și care se contractaseră pe neașteptate pentru a confrunta două dintre imaginile lui în timp.

Dar nu auzi decât un hohot de plâns, pe jumătate înăbușit. Uluit, urmări mișcarea mâinii celuilalt spre buzunar. Deși mâna tremura, țeava argintie fulgeră fără greș. Și, înainte de a se prăbuși cu aceeași uluire întipărită pe față, își văzu ucigașul înnegriindu-se brusc. Pentru o

frântură de clipă semănă cu negativul unei vechi fotografii, apoi se destrămă lăsând în cabină trupul neînsuflețit, pe care-l scutea de propriu-i trecut și viitor.

În încăperea cu lambriuri, ramele onirosintezelor erau goale. Când becul verde se aprinse, fata în togă albă vorbea în dreptul microfonului ascuns în perete:

— Misiunea îndeplinită: viitorul inadaptabil Hormac s-a autolichidat.

— Deconectează-te, răspunse un glas, iar Funcționara Timpului își duse o mână la fibula de pe umăr, răsucind-o.

Îndată căzu în scaunul ce lunecă pentru a-i primi trupul dezarticulat și lumina se stinse.

ÎNTÂLNIREA

Aici e totul ciudat, în proporții sugerând că n-am epuizat niciodată rezervele de mirare pe care le explorez acum, când totul e altfel și minte. Până și deosebirea dintre regnuri e atenuată în spațiul decorat după legi nefamiliare și nu știu dacă exuberanța culorilor pe care le disting e - pentru ochii făpturilor crescute sub cerul acesta albastru - aceeași ca pentru ochii mei, orbiți de insuportabila strălucire din jur. Totul sclipește, înțeapă și arde retina neobișnuită cu afluxul de lumină, în care culorile dansează frenetic. Oh, dansul vieții exasperate, dans al culorilor crude...

Din prima clipă m-am simțit sfârtecat de impalpabilele lor tășuri și de atunci mă clatin în deznădăduitul efort de a înțelege ce înseamnă aici cotidianul, faptul firesc care ia pentru mine chipul enigmei.

Am pătruns într-un univers criptic, atât de sigur că sensurile-i sunt magistral cifrate, încât nu simte nevoia să se apere: e indiferent. Totul mi-e străin și totul mă ignoră, negându-mi până și posibilitatea investigării. E o lume în care descopăr cu oroare că *nu* sunt. Atunci, oricât ar părea de pueril, încerc să asaltez înțelesul unei realități fundamental diferită de tot ce a reprezentat pentru mine Realitatea, raportând necunoscutul la elementele banale ale lumii noastre. Rezultatul e incert și echivoc.

Reflectând strania culoare a soarelui, am văzut astfel o uriașă întindere lichidă pe care vântul clătina valuri și despica uimitoare poteci. Am coborât repede și ceea ce luasem drept mare s-a dovedit a fi o masă de lujere galbene, înalte și subțiri, pe care vântul le bătea aplecându-le în unduitoare mișcări lipsite de continuitate. Spun lujere... Nu seamănă cu tijele plantelor noastre și mă înșel,

poate. În vârful fiecărei tulpini fragile se află câte un modul alungit, înconjurat de o mulțime de antene. Mi se pare, sau se răsucesc, într-adevăr, către mine?

M-am depărtat spre dunga verde, marcând latura de răsărit a acestei suprafețe galbene. Și din nou, perplex, mă întreb ce reprezintă coloanele negricioase din care pornesc nenumărate prelungiri subțiri și neregulate, ciudat schelet parțial acoperit de niște bucăți verzi, de dimensiuni și forme identice. Spre deosebire de scheletul vizibil, porțiunile verzi se agită și neliniștea lor îmi transmite bizarul sentiment al precarității, al temporarului. Înfipte la distanțe egale, coloanele nemișcate par un șir de aparate a căror destinație mi-e de neînțeles și căroră le remarc doar fragila alcătuire. Piese verzi, dacă piese sunt, au fost lucrate cu o gingășie monstruoasă. Nu găsesc cuvinte pentru descrierea plăpânderelor dungi care le străbat și nu cred că cineva le-ar putea imita la noi. În lumea asta, mai mică decât a noastră, totul e, firește, mai fragil, dar deosebirea dintre ceea ce am presupus și ceea ce văd e atât de mare, încât știu că nu vă puteți da într-adevăr seama de valențele termenului *fragil*.

Însăși alcătuirea noastră e fragilă (am fost obișnuiți s-o considerăm ca atare prin raportare la tot ce ne înconjoară), dar fragilitatea elementelor lumii pe care o descopăr e tulburătoare, pricinuindu-mi o duioșie amestecată cu un precis simțământ de milă. Am senzația că totul e moale aici, bolnăvicios de moale și de nesigur. Apăs ușor coloana negricioasă din fața mea și urma apăsării rămâne întipărită în materia puțin densă, ca un semn de inferioritate structurală.

Ceva vine repede către mine. Să fie o vietate, acest sul care se deplasează cu ajutorul a patru elemente mobile, în vreme ce un al cincilea se mișcă frenetic la capătul lui? Când se apropie îi deslușesc ochii și o cavitate pe care o deschide și închide spasmodic. Mă întreb dacă scoate sunete, pe care nu le aud. Se învâрте sub mine, încercând să sară cu ajutorul elementelor lui mobile. În afara ochilor, tot trupul îi e acoperit de o mulțime de antene albe și

scurte, încâlcite sau țepene, și-mi amintesc de antenele din jurul formelor ridicate în vârful tulpinilor galbene... Sulul acesta cu înfățișare ridicolă să fie un aparat, o mașină trimisă să investigheze? Ar însemna să cred că s-a luat totuși act de prezența mea, ceea ce, în definitiv, nu trebuie exclus.

Acum se învâртеște tot mai furios sub mine, se zbugiumă încăpățânat, încercând să mă ajungă. Nu-mi vine să cred că un aparat s-ar putea comporta atât de stupid și, hotărât, îl trec în regnul animal. Dar încă nu mă pot obișnui cu gândul... Iată deci un prim animal al misterioasei lumi albastre către care am privit de milenii, întrebându-ne întâi dacă e locuită, descoperind apoi în relieful ei semnele certe ale unor transformări intenționate, pentru a clădi în cele din urmă ipoteze asupra înfățișării ființelor raționale care, acum nu ne mai îndoiam, trebuiau s-o populeze. Veacuri la rând am visat că ființele acestea ne seamănă, convinși că rațiunea nu poate fi decât apanajul unor viețuitoare de felul nostru. Apoi, din ce în ce mai descătușată de prejudecăți, rațiunea ne-a infirmat speranțele naive... Am înțeles că, tatonând orbește pe calea perfectibilității, viața se realizează într-o infinitate de forme adaptate unor condiții varii. Și, cum ele se deosebesc vădit de cele ale mediului nostru, vietățile planetei albastre trebuiau să difere fundamental de tot ce ne era familiar.

Sulul acesta însuflețit, așadar, e un animal. Câte încercări nereușite, câte forme lăsate deoparte ca neviabile presupune existența fapturii care mi se pare ridicolă, așa cum și eu i-aș părea ridicol, fără îndoială, dacă și-ar putea comunica impresiile? Prejudecățile obișnuinței sunt despotice și încep să mă tem de înfățișarea semenilor noștri...

Pentru a scăpa de insistențele animalului mă avânt în văzduh și mă depărtez până nu-l mai pot zări. Apoi, adoptând pentru orice eventualitate parametri invizibili, cobor lin, deplasându-mă către niște masive aglomerații profilate în zare. Poate că e unul dintre misterioasele centre

În care nenumărate puncte prind a străluci de cum se lasă întunericul și de existența căroră sunt legate atâtea legende cu privire la făpturile superioare ale acestei lumi. Văzduhul se întunecă treptat. Dar disting cu o dureroasă surpriză siluetele îngrămădite, care seamănă atât de bine cu plantațiile noastre, încât încep să mă îndoiesc că aici ar putea fi descoperiți stăpânii planetei albastre.

Dacă strălucirea aglomerațiilor în noapte nu se datorește decât fosforescenței acestor plante viguroase, la fel de puternic dezvoltate ca flora pe care o cunosc atât de bine și pe deasupra căreia am plutit de atâtea ori? Alunec din ce în ce mai repede și tot mai deslușit se profilează masele întunecate ale siluetei. Mi se pare că le disting structura celulară, perfect vizibilă. La înălțimi diferite încep să se aprindă străluciri de intensități variate și nu înțeleg de ce luminozitatea apare pe rând, parcă fără ordine logică, aici o pată strălucitoare, dincolo mai multe. Se aprind brusc, dar unele se sting tot atât de repede cum s-au ivit. Dungi luminoase, drepte sau ondulate, apar deodată, mai puternice decât luminile de până acum. Constat că nici una dintre dărele strălucitoare nu se stinge, în vreme ce focurile izolate cresc tot mai dese, ca și cum lumina s-ar propaga, pe căi de neînțeles, de la un masiv la altul. O aură palpită peste aglomerația tăcută. Nici o îndoială nu mai e cu putință, mă îndrept către unul dintre centrele pe care le-am considerat dovezi ale existenței făpturilor raționale de pe planeta albastră. Și mă tem tot mai mult de o dezamăgire...

Proiectând la distanță luminile unor ochi rotunzi, animale lucioase circulă printre siluetele întunecate. De cele mai multe ori merg unul după altul în șiruri lungi, lunecând la baza masivelor celulare. Spre deosebire de flora noastră, crescută vânjos, dar neîmpodobită, plantele acestea nu pot renunța nici noaptea la jocurile de culori ce caracterizează viața exuberantă a lumii pe care mă aflu. Fulgere violent colorate se aprind și se sting pe trupurile lor, se răsucesc febril și-și exală vitalitatea în stridențe cromatice. Am înlăturat presupunerea că monotona lor țâșnire poate avea

vreo semnificație. De vreme ce culoarea se stinge pentru a reapărea, mereu aceeași, nu e de presupus că exprimă mai mult decât un apel, inconștienta tendință către fertilitate.

Am ajuns la marginea aglomerării. O suprafață delimitată e acoperită aci de forme stranii, albe și negre, cărora nu le înțeleg rostul. Din nou mă întreb dacă formele acestea cu geometrie identică, o verticală tăiată de o orizontală, nu sunt aparate cu destinație precisă. Poate că asigură condiții de climă propice uriașei plantații ce se întinde dincolo de ele? Fiecare formă e înălțată pe câte o mică ridicătură acoperită de firicele verzi, printre care deosebesc pete colorate, de o inimaginabilă fragilitate.

Unul dintre animalele lucioase fiind de-a lungul masivelor vegetale înțepenește brusc. Ochii rotunzi își pierd strălucirea, dar în aceeași clipă o lumină se aprinde în trupul aerodinamic, o spărtură laterală se cascadează în învelișul lucios, iar două forme ciudate sunt expulzate, atât de ciudate, încât cobor pentru a le vedea mai bine. Pentru o clipă mi-am spus că asist la o naștere, dar deosebirea anatomică e prea mare între cele două siluete ivite deodată și greoiul animal. Să fie niște simpli paraziți? Parcă ușurat, animalul și-a stins lumina interioară și, în vreme ce ochii rotunzi i se aprind din nou, începe să lunece depărtându-se cu indiferență.

Straniile vietăți au rămas singure. Cum să vi le descriu? Niște forme subțiri și alungite, pornite din două elemente care se unesc într-un trunchi, sfârșit printr-o sferă. Pe sfera (imperfectă) clipește doi ochi așezați de o parte și de alta a unei protuberanțe, sub care se află o îngustă tăietură orizontală. Două prelungiri laterale ale trunchiului spânzură moi sau se mișcă independent, agitând la extremități câte cinci apendice articulate...

Îmi dau seama cât de nemulțumitoare e o asemenea descriere, dar nu-i pot corecta lipsa de precizie, înfățișarea acestor vietăți se deosebește într-atât de formele simple și armonioase ale vietăților noastre, încât nu găsesc termeni de comparație în stare să vă sugereze fragilitatea

neverosimilei lor alcătui. Nu-mi pot închipui ce loc ocupă pe scara animală a lumii albastre, dar presupun că asemenea ființe neajutorate, deplasându-se prin mișcarea ritmică a celor două elemente care le suportă făptura alungită, se numără printre cele mai neînsemnate. De aceea cred că n-are rost să le urmăresc penibila traiectorie printre falnicele siluete ale plantației. Toate gândurile mi se îndreaptă către ființele superioare ale acestei stranii lumi și zadarnic încerc să-mi închipui cum arată și unde se adăpostesc.

...A trecut un timp. Privirile parcă mi s-au mai obișnuit cu puternicele radiații colorate, zvâcnind la intervale egale pe învelișurile plantelor. Îndrăznesc de aceea să mă apropiu.

O bună parte dintre pereții celulelor vegetale sunt luminoși, dar acum descopăr cu stupefacție că porțiunile luminate au devenit transparente și-mi îngăduie să văd prin ele structura întregului. Și mai ciudat e faptul că nenumărați paraziți de felul celor pe care abia vi i-am descris s-au instalat în aceste celule. Imobili sau mișcându-se cu dezinvoltură, par să-și fi organizat aici o viață complexă, utilizând cu surprinzătoare pricepere alcătuirea celulelor. Căci plantele masive au o constituție neobișnuită, spongioasă, bazată pe serii de celule ale căror amănunte interne nu se repetă decât cu aproximație.

În golul unora dintre elementele acestea vegetale disting formații pe care nu le pot identifica: o suprafață plană sprijinită pe patru stâlpi miniaturali, totul înconjurat de alte câteva formații asemănătoare, mult mai mărunte; un paralelipiped în care tocmai cotrobăie una dintre măruntele ființe ce par să fi invadat plantele; niște ciudate imagini plate, dar sugerând relief, fixate pe pereții celulelor; globuri luminoase, forme albe și lucioase cu adâncituri de dimensiuni diferite, excrescențe multicolore, o mulțime de elemente cu neputință de descris. N-aș fi crezut că morfologia plantelor e atât de complicată. Surprinzătoare, îndeosebi, e însă îndemânarea cu care paraziții s-au priceput să adapteze formele naturale ale celulelor la

necesitățile infime ale vieții lor.

La prima vedere, un observator nepregătit ar putea crede că lucrurile stau exact invers, că paraziții au creat amănunțitul decor în cadrul căruia se mișcă, într-atât de calme și firești le sunt atitudinile. Acum, de pildă, un grup de asemenea ființe s-a strâns pe formațiile caracteristice compuse din suprafețe plane instalate pe câte patru suporturi, în vreme ce protuberanțele mobile cu care paraziții sunt înzestrați manipulează niște substanțe de diferite culori, așezate pe marea suprafață plană în jurul căreia sunt adunați. Pentru prima dată constat că vietățile alungite au pui, niște făpturi mai mici, dar întru totul asemănătoare cu adulții. Cum le privesc cu atenție, încep să-mi dau seama că sferile lor înzestrate cu câte o pereche de ochi nu sunt absolut identice. Așa cum mi se păruse. Infime amănunte ținând de proporția elementelor și de pigmentare le deosebesc și le acordă, dacă nu individualitate, măcar unele trăsături caracteristice. Printre ele se află tipuri mai înalte sau mai scunde, culoarea ochilor le deosebește (fapt ciudat și, pe câte știu, neîntâlnit în lumea noastră animală), sferile mobile prin care li se sfârșește făptura sunt acoperite în cantități diferite cu o materie neagră, albă, galbenă sau roșie, în stare să capete nuanțe felurite, ba chiar învelișul trupurilor diferă de la individ la individ. Firește, nu pot ști ce trebuie pus în seama mimetismului și ce reprezintă o însușire determinată, dar cu cât observ mai mult neînsemnații paraziți ai plantelor cu atât mi se pare că nu li se poate nega o anume formă de inteligență. E greu de presupus că numai instinctul îi ajută la săvârșirea variatelor operații pe care le execută sub ochii mei. Pe de altă parte, dacă unor simpli paraziți li se poate presupune un rudiment de inteligență, mă gândesc cu admirație la creatorii civilizației de pe planeta albastră și nu mi se pare temerar gândul că ne-au întrecut, poate, în unele domenii de activitate.

Dar de ce nu se arată? Evident, cu toată comportarea lor remarcabilă, am acordat prea mult timp paraziților cuibăriți

În celulele plantelor și e cazul să-mi îndrept atenția către ființele pe care le caut. Mă las să lunec de aceea printre masivele plantației, admirând încă o dată meandrele culorilor ce șerpuiesc pe anumite porțiuni strict delimitate ale florei. Fulgurațiile se repetă, mereu aceleași, nu numai în ceea ce privește culoarea, dar și forma. Mai mult, aceleași forme apar și în culori diferite, ca și cum ciudatele linii drepte și curbele pe care țâșnirile colorate le desenează n-ar fi întâmplătoare, ca și cum ar cuprinde o semnificație rațională, depășind instinctualul apel vital pe care-l presupuneam. Să fie cu putință?

O deschidere se cascadează în clipa aceasta chiar sub benzile multicolore ale fulgerelor pe care le privesc și, într-un șuvoi de lumină, o mulțime de paraziți se revarsă din masivul lângă care mă aflu. Ce panică oarbă i-a alungat din celulele lor, ce pricină obscură poate avea o asemenea neașteptată migrație? Izolate sau în grupuri, enigmaticele făpturi alungite se deplasează cât de repede le îngăduie cele două prelungiri mobile și o parte pătrund în trupurile unor animale lucioase, de felul celor pe care le-am mai văzut lunecând la baza masivelor plantației. De astă dată stăteau nemișcate, dormind cu ochii stinși. Dar, îndată ce paraziții s-au instalat în trupurile lor, animalele se trezesc, ochii rotunzi prind a le licări și greoaiele vietăți lunecă surprinzător de repede, răspândindu-se care încotro. Să-mi spun gândul până la capăt? Nu mă pot dezbăra de bănuiala că animalele acestea așteptau ivirea paraziților, ca și când ar fi năzuit să restabilească o dorită simbioză.

Nu toți paraziții și-au găsit asemenea adăposturi însuflețite. Multe dintre făpturile ieșite din celulele plantei împodobite cu fulgere multicolore se deplasează prin propriile mijloace. Spațiul dintre plante s-au umplut cu ființe mișcându-se în direcții contrarii. Dar un animal ai cărui ochi rotunzi strălucesc se ivește acum și se îndreaptă către planta însemnată de jocul violent colorat al fulgerelor. O mărunță făptură îi iese în întâmpinare, mișcându-și una dintre prelungirile subțiri ale trupului. Animalul lucios nici

nu se sinchisește și o depășește cu indiferență, dar un al doilea se oprește ascultător la semnul ei, ba-i îngăduie să se și strecoare în cavitatea pentru o clipă luminată...

Nu, nu se poate! Nu-mi vine să cred, deși gândul începuse să-și facă loc și zadarnic mă străduiam să nu-l rostesc cu glas tare. Tot ce am transmis trebuie probabil revizuit în lumina uluitoarei descoperiri pe care mi-a îngăduit-o faptul că am văzut pentru prima oară, din față, ceea ce luasem până acum drept un animal.

Ei bine, masa lucioasă pe care sclipesc doi ochi rotunzi și a cărei cavitate se poate lumina e condusă de către una din măruntele ființe pe care le-am desconsiderat. Așa-zisul animal e o mașină, un instrument al ciudatelor fapte verticale. Încă nu-mi vine să cred că tocmai ele reprezintă semenii noștri întru rațiune, stăpânii acestei lumi necunoscute. Neîncrederea e alimentată de uriașa depărtare dintre structura lor și alcătuirea noastră, dar - dacă ne putem depăși prejudecățile și, de ce n-aș spune-o, speranțele încăpățânate - trebuie să recunoaștem în comportarea lor manifestarea certă a gândirii.

Acum, când privesc cu alți ochi câte mă înconjoară, înțeleg că tot ce descopăr reprezintă dovada activității deliberate a acestor frați ai noștri de pe planeta albastră. Și mă plec uimit înaintea capacității lor de cunoaștere și de sinteză. Ei au ridicat construcții uriașe față de infimele lor trupuri, construcțiile pe care le-am luat drept plante, au conceput fulgerele colorate constituind un sistem de semnalizare a căruia semnificație ne scapă, dar care le apare cu limpezime, au inventat mașini neobișnuite, au modificat relieful planetei și s-au desprins de ea, avântându-se în Cosmos. Ei, verticali posesori de rațiune...

Nu mai știu ce spun. Gândurile mi se împrăștie. Vă dați seama? Am identificat purtătorii civilizației de pe a treia planetă a soarelui galben. Îi văd, sunt aici. Se mișcă sub ochii mei și nu știu că-i văd. Din clipa asta, dincolo de legende, nu suntem singuri, înțelegeți? Nu suntem singuri.

NU MAI SUNTEM SINGURI!

GIOVANNA ȘI ÎNGERUL

Ciudat loc de întâlnire, își spuse Giovanna oprindu-se sub dubla arcadă a Porții Marina.

Briza care-i răvășea pletele purta în noapte mirosurile grave ale mării, o dată cu esența florilor și cu amara mireasmă a ierburilor pitice. Pentru o clipă i se păru că simte și fumul Vezuviului, dar era o iluzie. Stelele scăpărau. De jur împrejur, pornit parcă din pietre și pini, țârâitul cosașilor echivala sonor neîntrerupta pâlpâire de pe cerul ultramarin, ca un răspuns al pământului subliniind dimensiunile tăcerii.

Am venit prea devreme, își spuse, privindu-și ceasul. Într-adevăr, mai erau câteva minute până la miezul nopții. Vittorio nu întârzia niciodată... Încercă să nu se gândească la el, pentru a amâna declanșarea inevitabilei neliniști la care prezența lui Vittorio o condamna, apoi își dădu seama că era prea târziu. De altfel, prefera să încerce în absența lui șocul regăsirii. Răsuflă adânc și închise ochii.

Atunci, întâlnind sub pleoape ciudata privire cenușie care părea că vine de departe, chiar și când Vittorio se afla lângă ea, se zgribuli deodată și se așeză pe una dintre pietrele pe care noaptea nu apucase să le răcească. Temută și așteptată, panica absurdă se răspândi în ființa ei înghețându-i vârfurile degetelor, o panică indefinisabilă în care dragostea făcea față unor obscure instincte. Își cuprinse umerii cu palmele într-o zadarnică încercare de a stăpâni și înfrânge tresăririle trupului. Își spunea că emoția e ridicolă, dar știa că nici versurile scrise după întâia lor întâlnire nu izbutiseră s-o alunge, deși ele o eliberau de obicei și-i îngăduiau să se regăsească disponibilă, după cum nici obișnuința nu părea să atenueze neliniștea primară care o încerca. Era o zbatere a mușchilor, a

sângelui, o împotrivire a făpturii la fascinația pe care privirea, glasul, atingerea mâinii lui Vittorio o provocau de fiecare dată, intactă și tot atât de inexplicabilă.

— De ce nu pot fi liniștită alături de tine? îl întrebase cândva, iar el o privise cu ochii cenușii pe care Giovanna îi numise inumani în versurile ei, apoi rostise cu o duioșie, parcă tristă:

— Și eu te iubesc, Giovanna...

Dar ea știa că nu era răspunsul adevărat, adică era adevărat că Vittorio o iubea, dar nu era adevărat că dragostea explica bizarul simțământ cu care avea de luptat. Totul era încâlcit, ca o veche poveste... Vittorio nu cunoștea neliniștea și o privea uneori cu o milă stranie, care o tulbura mai mult decât rarele lui izbucniri de nerăbdare din clipele când i se plângea că, alături de el, se simte descumpănită de parcă ar păși prin văzduh.

Singură în noapte, oftă și încercă să alunge gândurile pe care de o lună nu izbutea să le descurce. Acum trebuia doar să se obișnuiască, pregătindu-se pentru clipa întâlnirii. Își aruncă privirile pe cadranul ceasului și îndată toate miresmele nopții fură alungate de mirosul subtil pe care-l cunoștea. Scoase un strigăt, sări în picioare și se pomeni cuprinsă în brațe. Buzele lui Vittorio îi căutau buzele.

— Ți-a fost dor? o întreba, iar Giovanna încuviința tăcută, frecându-și de sus în jos fruntea de pieptul lui.

O simțea palpitând ca o vietate captivă și-i fu milă că nu e decât un biet animal fierbinte și răscolit de instincte. Dar îndată se rușină de ceea ce gândise și o strânse și mai tare în brațe, lăsând-o să se liniștească:

— Uite, ți-am adus ceva, spuse mai apoi.

Șalul flutură moale în mâna lui și se lăsă peste umerii femeii.

— Oh! șopti Giovanna.

— Mi l-a dat un pilot. L-a cumpărat la Xu-Tii, de la o bătrână...

Șalul venusian părea țesut din aripi de fluturi.

— Dacă nu m-ai tulbura atât... începu Giovanna, dar el o

depărtă pe cât îi îngăduia lungimea brațelor și, cu palmele pe umerii ei, spuse rugător:

— Lasă, Giovannina, lasă...

— Nu te-am văzut de o săptămână, i se plânse repede, ca și cum și-ar fi cerut iertare.

— Nici eu, îi aminti, și din nou o strânse la piept. A fost o defecțiune acolo, la baza de lansare...

De astă dată Giovanna fu cea care se desprinsese.

— Vittorio... de ce n-ai venit acasă?

— Nu-i frumos aici? râse el.

Dar râsul nu suna firesc.

— De ce, Vittorino?

— Pentru că... te-ai plimbat vreodată noaptea prin Pompei?... Ei, vezi, mi-am închipuit! O să urcăm împreună până la templul lui Apollo, apoi, de acolo, trecem în Forum. E lună plină...

— Nu, șopti resemnată Giovanna, degeaba, n-am să pricep niciodată.

Deși înțelesese că se gândea la el, bărbatul spuse repede:

— Acum ai să pricepi. Suntem împreună... Și am să-ți explic totul, în amănunt.

Apoi, cu brațul petrecut în jurul umerilor ei, o împinse ușurel. Când începură să pășească peste blocurile de piatră ale vechii străzi o privighetoare cântă deodată, ca un mecanism declanșat la trecerea lor pe sub arcadele porții. Totul era calm. Șalul venusian încălzea umerii femeii. Luna defalca umbre uriașe, întinzându-le grotesc siluetele, iar fiecare mișcare a picioarelor imprima umbrelor un imperceptibil târâș. Vittorio tăcea. Își uitase ciudat de repede făgăduiala, sau încă nu socotea că are de dat vreo lămurire și, lăsându-se în voia lui, Giovanna se străduia să pătrundă rostul prezenței lor între zidurile orașului pe care Vezuviul îl ucisese cu mai bine de două milenii în urmă, dăruindu-i o paradoxală imortalitate.

Încercând să înțeleagă, revăzu seara în care Vittorio se ivise pentru prima dată lângă ea, atunci când cobora

treptele estradei. Recitase poemul scris pentru Ziua Cosmosului și-i răsunau încă în urechi aplauzele. Entuziaști și gălăgioși, tinerii se adunaseră în jurul ei cerându-i autografe și ea zâmbea puțin amețită. Atunci simțise deodată cum euforia i se risipește. Ridicând privirile de pe discul pe care i-l întindea o fată cu părul strâns într-un coc înalt, înfruntase șocul ochilor cenușii. Vittorio stătea rezemat de perete, lângă una dintre ieșirile laterale și se uita la ea cu o ciudată ironie, ca un om dintr-o altă planetă, înveselit de jocurile unor ființe inferioare. Așa-i trecuse prin minte, ca un om dintr-o altă planetă...

Tresări și privi chipul lui Vittorio, luminat de lună. Bărbatul se întoarse către ea și-i zâmbi, dar zâmbetul se ivise pe fața lui mecanic și Giovanna știu că omul de lângă ea era frământat de gânduri pe care nu i le împărtășea. *N-a venit aici de bună voie*, își spuse. *De ce e totul atât de complicat? Oamenii se bucură de dragoste și numai eu...*

Își înăbuși un oftat și se întoarse iar cu o lună în urmă. Își aminti cum urmasă să împartă autografele și cum nu mai izbutea să semneze, de parcă ar fi uitat să scrie sau ar fi uitat cum o cheamă. O clipă cât o veșnicie trecuse în vreme ce-și privea nedumerită stilomagnetul, apoi nu se mai împotrivi și-l fură cu coada ochiului pe bărbatul cu ochi cenușii. Depășea cu un cap grupul tinerilor. I se păru ars de soare și neobișnuit de frumos, cu ochii de culoare deschisă ca două scoici incrustate pe o mască de lut cu trăsături grave, îndulcite doar de zâmbetul stăruind pe buze. Atunci auzise strigătul.

Era probabil strigătul unei femei, dar sunet mai înspăimântător nu cunoscuse nici în coșmaruri. Părea o nesfârșită scară a suferinței, pe care totul se precipitase apoi, pârâitul de sub podea, larva glasurilor, învâlmășeala miilor de trupuri și limbile roșii ale flăcărilor jucând concomitent pe scenă și în fundul sălii. Cortina se aprinse și o masă incandescentă se prăbușise chiar lângă Giovanna. Oamenii se îmbulzeau, încercând să răzbească spre ușile laterale. Fu răsucită de șuvoiul trupurilor, se simți strivită

de o apăsare crâncenă în coșul pieptului și, înainte de a-și pierde cunoștința, văzu neînchipuit de aproape fața arsă de soare, pe care străluceau scoicile aproape albe ale ochilor cenușii.

Când își veni în fire se afla într-un parc, întinsă-n iarbă. În nări îi stăruia, subtilă, mireasma unei flori necunoscute, iar ochii cenușii o priveau fără urmă de ironie. Începu să tremure. Atunci își dădu seama că are o batistă udă pe frunte și socoti că tremurul era pricinuit de răceala compresei. Și-o scoase și îndată-i păru rău, ca și cum ar fi jignit bărbatul de lângă ea, care nu se gândise la scăparea lui, deși se afla chiar lângă una dintre ușile laterale și putea ieși printre primii din sala cuprinsă de flăcări. Înfruntase șuvoiul celor pe care panica îi înghesuia, despicasă curentul trupurilor sălbatic amalgamate și, în ciuda flăcărilor, în ciuda panicii, o salvase. Îi văzu fruntea mânjită de funingine și atunci, fără o vorbă, întinse brațul și începu s-o șteargă cu batista udă.

— Nu-i nimic, spuse bărbatul. Acum a trecut...

Dar neliniștea Giovannei nu trecea. Cuvintele de mulțumire i se adunau stângaci pe buze și ea ar fi vrut să se arunce la pieptul bărbatului și totodată să fugă de el, să se depărteze de privirea ochilor cenușii, a cărei intensitate îi grăbea dureros bătăile inimii. O nemulțumea faptul că bărbatul folosea un parfum violent, dar nu se putea împotrivi puterii penetrante a fluidului amăru. (Avea să afle mai târziu că Vittorio nu întrebuița nici un parfum; mireasma subtilă era a pielii lui, până și sudoarea îi mirosea astfel, ca o floare pe care Giovanna n-o mai întâlne.)

— Poți să te ridici? o întrebă.

Rostea cuvinte obișnuite, nepotrivite cu starea ei tulbure, și Giovanna simți o vagă dezamăgire. Așa, ca-n transă, făcură câțiva pași...

— Uite și templul lui Apollo, spuse Vittorio.

Cuvintele o ajunseră pe neașteptate, rechemând-o din lumea amintirilor. Înțelese că Vittorio își ținea făgăduiala și începea să-i dea lămuriri.

— Vezi altarul?... Acolo, pe o coloană, e un cadran solar. Templul e vechi, încă de pe vremea samniților, dar a fost refăcut în epoca lui Nero...

Îl asculta numai cu o ureche, nepărăsindu-și gândurile. Știa de mult că tulburarea pe care i-o pricinuia nu era legată de împrejurările dramatice ale primei lor întâlniri. O vreme crezuse că prezența lui îi amintea panica încercată în sala cuprinsă de flăcări, dar nimic nu justifica permanentizarea vechilor spaime.

— Cine ești tu, Vittorio? Întrebă deodată, oprindu-se atât de neașteptat, încât bărbatul o depăși și se întoarse mirat.

Dar rosti liniștit, cu acel timbru egal al vocii care răsuna straniu în inima ei:

— Te miră că vorbesc ca un ghid? N-are nici o legătură cu meseria mea, recunosc, dar Pompeiul m-a pasionat din totdeauna...

— Nu mă gândeam la Pompei...

— Atunci nu mai înțeleg. Ce vrei să spui?

Minți! Minți! ar fi trebuit să strige Giovanna, dar spuse numai, cu liniștea unei mari oboseli:

— Nu semeni cu nimeni, Vittorio...

— Și asta e rău?

Încerca să glumească, dar gluma răsuna la fel de nefiresc cum îi sunase râsul atunci când evitase să-i răspundă pentru ce nu venise de-a dreptul acasă. Nu era nimic de făcut. Trebuia să se împace cu gândul că bărbatul ei, omul neliniștitor pe care și-l alesese, ascundea o taină. Obişnuită să gândească în imagini, Giovanna îl asemuia cu o scoică stranie, care - dusă la urechi - nu cântă ca marea... Scotea un sunet neașteptat, sau rămânea mută. Resemnată, șopti:

— Bine, e bine, Vittorio...

Tot ce putea spune era că taina lui, ori care va fi fost, n-avea un caracter infamant. De asta se încredințase. Puțini oameni erau stimați ca Vittorio și colegii lui nu păreau să-și dea seama cât e de ciudat. Să fi fost, din partea ei, o simplă iluzie? Iluziile nu se mențin decât dacă sunt întreținute... Numai dragostea ei, ajunsese să-și spună Giovanna, și

poate sensibilitatea datorită căreia era considerată una dintre marile poete ale lumii, numai ele creaseră antenele care detectau tot ce era straniu în Vittorio.

— Acum, spuse el, intrăm în Forum.

Luna lumina marea piață dreptunghiulară mărginită de resturile porticului și Giovanna văzu în stânga, dincolo de templul lui Jupiter, amenințătorul contur al Vezuviului.

— Vittorio! șopti, apucându-l de braț.

Una dintre coloane se mișcase.

— Cum poți să te sperii așa? o mustră bărbatul.

Acum se vedea bine că un alt vizitator străbătea piața. Mergea încet, cu mâinile la spate. Amândoi îl urmăriră cu privirea, apoi Vittorio o luă de braț și înaintă. Se întâlniră către mijlocul Forumului.

— Tu erai? exclamă Vittorio. Mi s-a părut că ești tu...

Dar Giovanna simți cu o acuitate tulburătoare că se prefăce, că se aștepta la întâlnirea cu celălalt bărbat, pentru care chiar pusese poate la cale ciudată vizită în orașul ucis.

— Vittorio! răspunse străinul, fără ca intonația cuvântului să concorde cu vădita lui intenție de a mima surpriza.

— Giovanna, e Spiros Parparia, vechi prieten și ilustru biolog... Soția mea, Giovanna.

Femeia întinse mâna și întâlni privirea biologului.

— Ah!

— Ce-ai pățit? întrebă Vittorio.

În glas îi tremură o enervare abia ascunsă.

— Nimic... un pas greșit, bâigui Giovanna.

Ochii lui Parparia erau cenușii, iar mirosul de floare necunoscută pe care-l emana Vittorio se întetise numai pentru că noul venit răspândea aceeași subtilă mireasmă. Era slab, aproape tot atât de înalt ca Vittorio, dar părea mai bătrân.

— Vă place Pompeiul? o întrebă pe Giovanna. Nu-i așteptă însă răspunsul: Am oroare de reconstituiri, mărturisi îndată. Nu numai pentru inevitabila lor doză de arbitrar... nu, nu numai pentru ea. Reconstituirile încearcă

să învie o realitate moartă. Aici, un oraș viu a fost pietrificat, clipa autentică a devenit veșnicie...

— Aspirați către veșnicie? Întrebă Giovanna.

— Uiți că vorbești cu una dintre cele mai de seamă poete ale noastre, interveni Vittorio. Giovanna știe ce înseamnă veșnicia. Exegi monumentum...

— Fără îndoială, răspunse Parparia.

Dar nu părea convins. Acum se plimbau toți trei prin Forum.

— Și tu ai fost atras de Pompei tot pentru că simți aici prezența veșniciei? Întrebă Giovanna, întorcându-și fața către Vittorio.

Bărbatul o privi și spuse repede:

— E în firea noastră să prețuim durata. Nu năzuim să creăm materiale cât mai rezistente? Tot ce se dovedește practic neperisabil capătă în ochii noștri valoare, de la diamant și până la versurile tale...

— Versurile mele... repetă Giovanna. Nu scriu pentru cei de peste o mie de ani. Gândurile și reacțiile lor sunt ipotetice... Mi-ar părea rău să le rămân indiferentă, firește, dar oare-l mai gustă cineva într-adevăr pe Horațiu? Vreau să spun, e el poetul preferat al vreunui contemporan?... Monumentul pe care și l-a durat dăinuie ca o venerabilă piesă de muzeu. Și mă îngrozesc ori de câte ori regăsesc miile de metri pătrați de pictură care acoperă pereții muzeelor. Atunci invidiez vitalitatea Cântecului pe care toată lumea îl fredonează un an, pentru a nu-și mai aminti de el niciodată!

— Ați spus vitalitate? se miră Parparia. Efemeridele să posede mai multă vitalitate decât elefantul?

— Efemeridele pot fi văzute seară de seară oriunde, spuse încetișor Giovanna. Elefanții, doar în parcurile zoologice și în rezervații...

Se lăsă o clipă de tăcere.

— Vorbeam despre creație, aminti Vittorio. Și, fie că vrei sau nu, versurile tale vor dăinui!

Părea nervos și-și însoțise cuvintele de o mișcare

hotărâtă a brațului. Giovanna încercă să glumească:

— Dacă-mi făgăduiești tu...

— Îți făgăduiesc, spuse Vittorio.

Și din nou tăcură cu toții, în vreme ce Giovanna se înfioră simțind cu fiecare porțiune a pielii neliniștea veche, deși vorbele lui Vittorio nu cuprindeau decât înduioșătoarea afirmare a dragostei lui. Nici vizita nocturnă și nici frazele schimbate în mijlocul orașului străjuit de vulcanul care-l acoperise cu cenușă nu erau întâmplătoare, își dădea seama că toate aveau un tâlc, dar nu izbutea să-l descopere. Ar fi vrut să rămână singură ca să scrie, încercând să dea ocol adevărului și să pătrundă natura emoției tulburi pe care atmosfera ruinelor o întețea. Din când în când briza aducea o adiere a enigmaticului miros amărui al celor doi bărbați și Giovanna își amintea atunci cu o strângere de inimă că amândoi aveau aceiași ochi cenușii. De ce își dădea seama numai ea?

Târziu, când gândurile-i îngăduiră să revină în vechiul Forum, Parparia vorbea despre lucrările lui:

— ...așa că într-un asemenea caz nu e nimic de făcut, spunea biologul. Numai Biblia pretindea că îngerii au zămislit cu fiicele oamenilor, dar putem fi siguri că niște flăcăi ingenioși dintr-o localitate învecinată s-au dat drept îngeri pentru a timora și înlătura concurența locală...

— Nu glumi, îl întrerupse Vittorio, și Giovanna fu zguduită de accentul deznădăjduit cu care vorbea. N-avem încă nici o certitudine. Oare poți afirma într-adevăr... ?

— Da, spuse Parparia. Analizele sunt categorice.

Vittorio tăcu și Giovanna îi resimți tăcerea ca o durere fizică. Parcă o imensă cortină neagră îl ascunsese deodată. De aceea îi fu recunoscătoare simțind că o cuprinde ocrotitor pe după umeri, cu toate că o strângea atât de puternic, încât îi tăia răsuflarea. Brusc, înțelese că de fapt Vittorio se agăța de ea cu o disperare sălbatică. Ce se întâmpla? Despre ce vorbeau? Îl fulgeră cu privirile pe Parparia, presimțind că rostise o sentință cu efecte înspăimântătoare.

— Îmi pare rău, spuse biologul.

— Și totuși nu, nu cred! strigă Vittorio. Până și tu te poți înșela!

Parparia oftă și vorbește cu o neașteptată blândețe:

— S-a făcut târziu. Și trebuie să mă înapoiez încă în noaptea asta la Atena...

Apoi își luă grăbit rămas bun. Tinerii îl urmăriră tăcuți, iar Giovanna fu din nou izbită de asemănarea lui cu o coloană care ar fi prins viață. Tăcerea ruinelor o apăsa și, de îndată ce Parparia pieri pe după un perete de piatră, întrebă cu vocea tremurătoare:

— Despre ce vorbeați?

— Cobește, șuieră Vittorio.

Dar Giovanna îl simțea descumpănit. Încruntat, privea drept înainte și-și plecase fruntea. Femeia întui deodată cât de ciudat era zbuciumul lor în perimetrul cuprins între coloanele ciuntite.

— De ce mă ții departe de toate, Vittorio?

Se simțea obosită și ar fi vrut să doarmă, să uite. Știa că întrebă zadarnic. Vittorio nu-i va spune niciodată nimic și nu mai avea puterea de a izbi inutil în peretele tăcerii cu care se înconjura.

— Te iubesc, Giovanna, rosti însă el pe neașteptate și în glas îi vibră o durere care răscoli inima femeii, alungând oboseala și redeșteptând neliniștile adineauri istovite.

Tulburarea îndârjită, chinul bărbatului care abia în noaptea aceea i se revelase, izvorau din dragostea pe care i-o purta. Dar pe ea nu tot iubirea o tortura, din clipa când îl întâlnește?

— De ce e dureroasă dragostea noastră, Vittorio? întrebă, strângându-se lângă el.

— Nu e dureroasă, răspunse în șoaptă, cu o încăpățănare surdă. Mai spuse o dată, apăsător: Nu, nu e dureroasă... și Giovanna simți că nu atât pentru ea vorbește, cât se străduie să convingă un interlocutor nevăzut.

— Cine e Parparia? întrebă. Sunteți rude?

— Rude? se miră Vittorio. Dar adăugă surprinzător de

repede: Da, într-un fel, da...

— Ce greu e totul! oftă Giovanna, lăsând să-i cadă brațele cu care îl înlănțuise.

Din nou punțile aruncate peste prăpastia dintre ei se dovedeau prea scurte și elanurile i se epuizau într-un continuu echivoc. Abătută, se depărtă de Vittorio.

— Totul ar fi altfel dacă am avea un copil! spuse el brusc. Totul s-ar simplifica... Giovanna!

Vorbea cu o patimă pe care nu i-o cunoștea și cuvintele o izbeau, fierbinți și nerăbdătoare, se înfășurau în jurul ei adăugându-se unul lângă celălalt fără să-și piardă virtuțile tulburătoare. Un copil cu Vittorio! Un pui pe care să-l alăpteze și-n care să-l regăsească apropiat și inteligibil, pentru totdeauna amalgamat cu propria ei substanță... Ameți și închise ochii, dar nu-și dădu seama că se clatină decât atunci când brațele lui Vittorio o cuprinsesă. Luna apusese. Erau singuri, în beznă.

*

— Nu văd nici o pricină pentru care n-ați putea avea copii, rosti doctorul.

Era un om în vârstă și vorbea cu o liniște onctuoasă, împreunându-și mâinile. *Așa trebuie să fi arătat preoții, pe vremuri*, își spuse Giovanna, privându-i degetele. Știa că diagnosticele specialistului aveau precizia infailibilă a unui robot.

— Sunteți absolut sigur? îl întrebă totuși, iar el nu păru jignit, ci se mulțumi să-și aplece chelia, răspunzând cu aceeași liniște:

— Absolut.

Nu înțelegea tulburarea pacientei, dar nu se simțea chemat să afle pricinile pentru care o vedea descumpănită. În locul ei, oricare femeie s-ar fi bucurat. Cum tăcerea se prelungea, socoti că e de datoria lui să-i amintească de pacientele care așteptau alături, în sală.

— Mai aveți vreo întrebare?

Femeia îl privi ca deșteptată din somn, apoi spuse

precipitat:

— Nu, nu, doctore, mulțumesc...

Străbătu repede sala de așteptare și porni fără țintă, pe stradă. După liniștea cabinetului, zgomotul de afară i se păru asurzitor, dar ar fi dorit ca larma să fie și mai stridentă pentru a acoperi glasurile lui Parparia și Vittorio, care-i răsunau în urechi, amplificate ca de niște stranii difuzoare:

„N-avem încă nici o certitudine...”

„Analizele sunt categorice...”

Nu știa despre ce vorbiseră în mijlocul vechiului Pompei, dar își amintea că pomeniseră de îngerii din Biblie și nu înțelegea cum puerila legendă a unor oameni primitivi îl putea tulbura în asemenea măsură pe Vittorio. De fapt, neliniștea lui părea justificată de cuvintele doctorului cu desuetă înfățișare de prelat. Ceea ce li se întâmpla contrazicea tot ce era firesc. De ce nu puteau avea copii? Numai Giovanna știa cât dorea să dăruiască viață unei punți către Vittorio, dar el aștepta pruncul cu o nădejde dureroasă, ca și cum însăși viața lui ar fi fost în joc. Îl simțea atât de crispat, încât începuse să dorească să-și descopere cine știe ce infirmitate pentru a putea revendica o vină în stare să potolească zbuciumul bărbatului. Acum doctorul spulberase și această naivă iluzie...

Fâșia mobilă a trotuarului o ducea repede, dar, nemulțumită parcă de iuțeala mecanismului, Giovanna începu să alerge. I se părea că dacă ar cunoaște frământările lui Vittorio totul ar deveni simplu, pentru că nimic, nici aflarea unei greșeli făptuită de el cândva, nici faptul că suferea poate de o boală ereditară, nimic nu putea fi mai chinuitor decât veșnicul mister, veșnica teamă pe care n-o accepta. Dar îndată își amintea că taina lui Vittorio nu era dintre cele obișnuite și se surprindea înfiorată de obscure presimțiri. Așa cum îl cunoștea acum, după aproape doi ani de conviețuire, Vittorio n-ar fi pregetat să-i împărtășească ceva ce putea fi împărtășit. Dacă tăcea însemna că taina nu-i aparține sau presupune o revelație (Giovanna ezita, neîndrăznind să-și mărturisească

ceea ce intuiția ei descoperise, poate, atunci când definise privirea ochilor cenușii ai lui Vittorio în versurile scrise după prima lor întâlnire) o revelație... ei, da, inumană. Parparia vorbise despre îngeri. Își aminti vag de miturile unor veacuri trecute glorificând supraomul, fiară rafinată în josnicie, care se pretexta situată dincolo de bine și de rău și invoca perfecțiunea pentru a justifica o comportare degradantă. Oare Vittorio nu reprezenta perfecțiunea? Se afla în el frumusețea virilă cu neobișnuitele însușiri care-i atrăseseră stima exigenților cercetători ai Institutului pentru Explorarea Cosmosului. Parparia vorbise despre îngeri...

Se opri brusc, cu obraji arși de rușine. Niciodată gândurile n-o duseseră pe asemenea cale lunecoasă, niciodată nu crezuse că va ajunge să-l calomnieze pe cel ce polariza pentru totdeauna dragostea și speranța. Dacă avea o certitudine, un punct de reper sigur în bezna prin care orbecăia, atunci știa că Vittorio nu-i ascunde ceva ce l-ar putea face să-și plece privirile. Parparia vorbise despre îngeri. Cum va mai privi ea în ochii cenușii, adumbriți acum de grija față de copilul pe care Vittorio și-l dorea? A copilului pe care nu-l va avea niciodată.

Și deodată se bucură, pentru prima oară de când se cunoșteau se bucură că Vittorio lipsea din nou pentru câteva zile, reținut de experimentele care se efectuau la baza din Sicilia. Acum știa ce-i rămâne de făcut. Mirată, privi forfota din jur, recunoscând într-un târziu unde o dusesese banda mobilă a trotuarului. Lângă ea se ridicau ruinele masive ale Coliseumului. În golul uneia dintre arcade, doi tineri îi zâmbiră și unul dintre ei îi zvârli ceva la picioare. Giovanna se plecă și ridică un trandafir alb.

*

În aceeași seară, calmă și gravă, sună la poarta clădirii necunoscute. Neliniștea încordării în care trăia de atâta vreme făcuse loc unei hotărâri care-i modificase mersul și până și gesturile mărunte. Dar în dreptul inimii își prinsese

trandafirul dăruit de cei doi tineri.

— Dumneata? întrebă Parparia, deși Giovanna simți că mirarea-i era prefăcută.

Ar fi jurat că biologul se aștepta la vizita ei. O pofti într-o încăpere părănd un muzeu datorită nenumăratelor rafturi pe care se aflau vase cuprinzând, în lichide felurit colorate, foetuși, preparate ciudate semănând cu niște flori și secțiuni prin organe neidentificabile. O lumină scăzută învăluia încăperea și, la fiecare mișcare, Giovanna avea impresia că straniile obiecte din recipientele de sticlă prind viață. Unele păreau fosforescente. Altele se aflau îndărătul unor lentile măritoare și, când trecu pe dinaintea lor, văzu apărând desenul unor amănunte halucinante. Erau labirinturi imaginate de un straniu Minos al naturii, serpentine violent colorate și peșteri în care necunoscutul se refugia să agonizeze. Câteva preparate păreau sculptate în geme translucide, lângă formele opace ale unor materii neprecise. Nimic nu era monstruos, totul posedă o frumusețe stranie, puțin ireală. De la singura fereastră a încăperii se vedea, albă și fantomatică, marmura Acropolei.

— Încă o frântură de veșnicie, spuse Giovanna, amintindu-și convorbirea începută cândva la Pompei.

Dar, deși Parparia adusese atunci vorba despre veșnicie, acum nu păru dornic să reia firul atâta vreme întrerupt. Îl simțea atent, prevăzător ca și cum ar fi avut de manipulat substanțe gingașe sau încărcate cu explozivi. După ce se așezară, întrebă politicos:

— Și Vittorio?

— Nu putem avea copii, spuse Giovanna, eludând formulele introductive și intrând abrupt în subiect. Îl privea țintă, dar biologul aștepta. Și nu din vina mea...

— L-am prevenit pe Vittorio, rosti Parparia, în silă.

— De unde știai? Cum puteai ști?

Bărbatul își îndreptă privirile către șirul vaselor de sticlă (Giovanna își dădu seama abia atunci că lumina scăzută pornește de la ele, nici o altă sursă neatenuând penumbra încăperii), apoi spuse rar, evitând răspunsul:

— Cunoscut destule perechi fericite, care n-au copii...

— Nu vrei să faci lumină? Întrebă, poate cam prea tare, Giovanna.

Pricepu îndată că vorbele-i puteau fi interpretate și în sensul lor figurat, dar Parparia nu păru să remarcă asta.

— Cum de nu, spuse și, ridicându-se, aprinse lumina.

Exponatele păliră sub învelișurile de sticlă. Din tavan cădea o lumină crudă, indiferentă ca veșnica zi dintr-o sală de operații.

— Vreau să știu tot, zise Giovanna.

— Așa, dintr-o dată? râse bărbatul.

Dar se vedea că e nemulțumit, deși adăugă la fel de blajin:

— Mă tem că-mi supraapreciezi cunoștințele...

Giovanna se plecă înainte cu tot trupul.

— N-am venit să ne aruncăm unul altuia cuvinte meșteșugite. Înțelege, Parparia, așa nu se mai poate. Te rog, te implor, ajută-mă... Ajută-ne! Dacă aș înțelege, aș putea face ceva, aș putea încerca... Îl iubesc, Parparia! Și sunt gata la orice...

Glasul i se frânse. Îi privea fața imobilă - o mască de pământ ars ca fața lui Vittorio - îi căuta ochii cenușii, aproape albi ca ochii lui Vittorio.

— Nu te supăra, spuse el deodată cu o neobișnuită blândețe, așa cum vorbise și când își luase brusc rămas bun la Pompei, singurul sfat pe care ți-l pot da... dar singurul, Giovanna, crede-mă...

— Spune!

— Desparte-te de Vittorio.

Femeia se aruncă îndărăt, lipindu-se de spătarul fotoliului. Tot sângele îi fugi din obraji văroși deodată sub lumina tăioasă.

— Iartă-mă, spuse Parparia, cu aceeași blândețe. Dar mi-ai cerut un sfat...

— Ai vorbit și cu el despre asta?

— Am încercat, mărturisi bărbatul, stânjenit de privirile parcă febrile ale Giovannei. Căută să-i evite ochii mirați,

apoi rosti nemulțumit: Nu... nu s-a dovedit atât de înțelept pe cât aş fi dorit...

Triumfător, un zâmbet parcă lăuntric aduse culorile vieții pe fața Giovannei. Trupul i se destinse. Acum era sigură că depășise clipa cea mai grea și se simțea din nou pregătită să lupte pentru obținerea fericirii, al cărei secret se afla pe buzele strânse ale omului din fața ei.

— Nimeni nu ne poate despărți, Parparia. Dacă cineva vrea într-adevăr să ne ajute...

Se întrerupse pentru că biologul se ridicase brusc. Tăcut, începu să măsoare încăperea și Giovanna își opri răsuflarea înțelegând că celălalt cumpănea pentru ultima oară ce avea de făcut. Îl văzu pironit înaintea unui recipient cuprinzând o materie trandafirie și lucioasă, o floare carnală scăldată într-un lichid incolor.

— Când ne-am întâlnit atunci, noaptea, spuse deodată fără a privi către Giovanna, i-am atras atenția. Era prea târziu...

— Da, șopti ea. Ne iubeam de o lună.

Parparia întoarse spatele rafturilor încărcate cu borcane. Făcu trei pași și se opri lângă fotoliul femeii.

— Nu mă ridic împotriva iubirii și nici nu cred că Vittorio și-ar fi putut găsi o mai bună tovarășă de viață. Apoi, nici n-am căderea să judec...

— Și ai fi vrut totuși să ne vezi despărțiți, îi aminti Giovanna.

Cu toate simțurile ascuțite, pândea. Parparia își lăsa deodată palmele peste umerii ei.

— Numai spre binele vostru. Dar, dacă nu se poate...

— Nu, nu se poate, spuse ea liniștită.

Înțelegea că se află la un pas de victorie și se temea să nu rostească o vorbă nechibzuită. Dar biologul se așeză din nou și, când începu să vorbească, o schimbare se produse pe fața lui, poate doar urmarea hotărârii pe care o luase. Giovanna îl simți deodată atemporal, depărtat și totodată aproape. Căpătase o nouă gravitate care nu excludea căldura, dimpotrivă, iar ochii cenușii o priveau și priveau

parcă prin ea, dincolo de ea, acolo unde începea o realitate nebănuită.

— Foarte puțini știu... știm, vorbi Parparia, totul e încă atât de neașteptat... Și, deși oamenii vor afla cândva, deși trebuie să afle, mă văd nevoit să-ți cer să păstrezi taina, cel puțin până când vei primi dezlegarea de a vorbi. Gândește-te, Giovanna. Am cuvântul tău că nimeni, absolut nimeni nu va afla cele ce-ți voi spune?

Giovanna privi drept în ochii cenușii. Răsuflă adânc și răspunse:

— Nimeni! Ai cuvântul meu.

Înfiorată, cuprinse în palme brațele fotoliului. Parparia se ridică și stinse lumina violentă ce cădea din tavan, iar încăperea împrumută din nou licăriri misterioase de la recipientele de sticlă. Giovanna îi fu recunoscătoare. Penumbra i se păru de astă dată propice.

— Am încredere, spuse Parparia. Cum am bănuir că am putea ajunge aici, l-am rugat pe Vittorio să te aducă, atunci, la întâlnirea noastră nocturnă. Voiam să te cunosc, pentru că trebuia să-i comunic...

— Faptul că analizele erau categorice!

— Știi, așadar? se miră el.

— Nu știu nimic. Iartă-mă...

Parparia tăcu o clipă și Giovanna simți brusc prezența ciudatelor forme din vasele de sticlă, ca și cum cuvintele lui le-ar fi alungat în neființă și tăcerea, dimpotrivă, le-ar fi adus printre ei.

— Știi unde s-a născut Vittorio? Întrebă biologul.

— Bineînțeles. La Roma...

— Nu, Giovanna. Vittorio s-a născut pe nava cosmică „Titan”, prima navă care a cercetat Proxima.

Femeia își duse palma la gură. Inima începu să-i zvâcnească precipitat.

— Dar bine... asta...

— A fost în anul 1992.

— Absurd! strigă Giovanna, fără a-și da seama cât de răgușit și de tremurat îi suna glasul. Doar nu vrei să spui...

Liniștit, Parparia rosti:

— Ba da.

Se priveau amândoi ca două statui așezate față-n față.

— Taci! izbucni Giovanna. Se ridicase de pe fotoliu și-și frângea mâinile. Ar însemna... e o glumă stupidă! 218 ani... Cum poți? Și eu... am venit ca la un prieten, singurul în stare...

După tensiunea în care se zbătuse luni de zile, după hotărârea de a se adresa biologului și nădejdea de a afla astfel pricina neliniștilor ei și a ciudăteniilor lui Vittorio, gluma lui Parparia devenea inumană, o glumă sinistră. Îndărătnică, se crampona de cuvântul glumă, găsind în el singura posibilitate de a respinge înspăimântătoarea afirmație a omului de știință care o privea cu aceeași gravă distanțare, dar cu fiecă clipă simțea că vorbele lui vehiculau o primejdie reală, o amenințare directă și de neocolit.

— Da, spuse Parparia. Ai vrut să cunoști adevărul, silește-te acum să-l privești în față. Călătoria navei „Titan” a durat mai bine de opt ani pământești și în acest răstimp au fost concepuți și născuți șase copii, care și-au petrecut primii ani în Cosmos. Doi au murit încă înainte de întoarcerea pe Pământ, iar ceilalți patru...

— Așteaptă, îl rugă Giovanna.

Avea nevoie de timp pentru a accepta vestea uluitoare și, mai ales, pentru a putea asculta tot ce mai urma să afle. Parparia nu glumea. Cu o teamă pe care nu voia să și-o mărturisească bănuise din capul locului că spune adevărul; acum nu voia să gândească, evita să întârzie asupra cuvintelor pentru a nu descoperi ce se ascunde dincolo de ele, în implicații pe care le ghicea dureroase.

— Așteaptă, repetă, așteaptă...

— Și eu sunt unul dintre cei patru, rosti încet biologul.

Se apropiase de ea, dar, fără să vrea, femeia se dădu îndărăt. Fotoliul se afla acum între ei. *Ochii cenușii, mirosul necunoscut... Sunteți cumva rude?... Într-un fel, da...*

— De ce te ferești? șopti Parparia și Giovanna își încordă puterile pentru a răspunde:

— Nu știu. Totul a fost atât de... Iartă-mă. Sunt gata să ascult mai departe.

Dar groaza n-o părăsea, o simțea cuibărită sub piele, unde palpită ca o sălbăticiune la pândă.

— Presupun că Homo Sapiens, apărut pe Pământ, reprezintă cel mai strălucit exemplar pe care natura l-a realizat *în* și *pentru* condițiile de viață terestră, urmă Parparia. Știi, probabil, că în secolul XX efectele radiațiilor atomice s-au dovedit nocive, dând naștere la malformații și mutații recesive. În noile condiții ale zborului cosmic, însă, efectul radiațiilor pe care le-a avut de suportat - al unora dintre ele și, mărturisesc, încă nu știu cu certitudine al căroră - a dus la mutații de natură superioară. E vorba de o mutație moleculară, de felul celei care l-a transformat pe Homo Primigenius în Homo Sapiens, o mutație care duce la apariția unei specii noi, de vreme ce e transmisibilă descendenților. În cursul zborului de pe „Titan” s-au ivit cele dintâi exemplare ale lui Homo Eternus...

— Ești sigur? Întrebă Giovanna, mirându-se îndată și ea de inutilitatea cuvintelor pe care le rostise.

Dar refuza încă să gândească și, fără să-și dea seama, cerșea un răgaz.

— Modificarea s-a făcut la nivelul cromozomilor, răspunse răbdător Parparia. Homo Sapiens și Homo Eternus sunt două specii distincte, care nu se pot înmulți prin încrucișare.

— Analizele sunt categorice, își aminti Giovanna, în șoaptă.

— Acum înțelegi, încuviință biologul. De pe „Titan” au coborât patru copii, doi băieți și două fete. Alți copii s-au născut în cursul călătoriilor care au urmat, puțini, pentru că omenirea a renunțat pentru o perioadă la zborurile de foarte lungă durată, propunându-și în primul rând cercetarea sistemului nostru solar. Nu toți copiii născuți pe bordul navelor cosmice au fost, sau sunt, mutanți. Se pare că noile caractere apar doar le cei concepuți și născuți în anumite regiuni ale Cosmosului, sub influența unor radiații

determinate, poate chiar după ce își petrec primii ani la bordul navelor. Dar doi asemenea mutanți dau naștere unui Homo Eternus chiar în condițiile vieții terestre...

Parparia vorbea cu o anume solemnitate despre realități cu care se familiarizase demult, dar Giovanna nu-l mai putea asculta. Revelațiile lui creau un cadru atât de fantastic dramei pe care o trăia, încât, înscrisă în imensitatea coordonatelor calm evocate de el, propria ei durere apărea diluată. Cu aceeași inconștientă tendință de apărare izgonea gândurile în stare s-o pună față-n față cu inevitabile consecințe. Pe tărâmul unde cuvintele lui Parparia o târau n-o dusesse nici una dintre ipotezele pe care le imaginase și avea senzația că fusese proiectată într-un straniu coșmar, din care trebuia să se trezească.

— Mai bine de două secole e un răstimp uriaș pentru o viață de om, spuse de aceea, încercând să readucă logică în încăperea scaldată în penumbră, de unde fusese abolită, dar două secole nu înseamnă veșnicia. Ce te îndreptățește să presupui că sunteți nemuritori?

— Nu există reprezentanți ai lui Homo Eternus mai „bătrâni” decât noi, recunosc fără greutate Parparia. Am fost cei dintâi... Imortalitatea e deci, mai mult, un fel de a vorbi. Dar ipoteza se bazează pe analiza structurii noastre (și arată către ciudatele recipiente de pe rafturile care acopereau pereții), pe uimitoarea putere de regenerare a organismului. Uite...

Trăgând sertarul mesei de lucru, scoase un bisturiu. Apoi, suflecând mâneca, își așeză brațul stâng pe un fel de mojar și, dintr-o singură mișcare, își tăie vinele. Giovanna nu avu răgazul să scoată măcar un țipăt și-și feri prea târziu privirile. Sângele curgea în vasul alb.

— Neexistând o primejdie reală, nici semnalul durerii nu mai e atât de acut, rosti Parparia.

Trăsăturile feței arămii se crispaseră, dar el vorbea cu o aparentă lipsă de efort care îngrozi femeia aproape tot atât cât scena neverosimilă la care asista. Din recipientele de sticlă care închideau, acum știa, probe ale unei materii

neperisabile, i se păru că nenumărați ochi o privesc și se simți aruncată dincolo de hotarele înțelegerii, într-un straniu univers situat în afara umanității, unde totul devenea cu puțință.

Pe brațul nemuritor sângele încetă să curgă, iar biologul șterse cu un simplu tampon pielea sfâșiată. Buzele răni se lipeau, văzând cu ochii. Peste o clipă doar o îngustă șuviță albicioasă însemna locul crestat de bisturiu.

— Nimeni dintre noi n-a murit încă, deși unii au căzut victime unor accidente fatale oricărui om obișnuit, spuse Parparia. Practic, suntem nemuritori... măcar prin raportare la durata unei vieți normale...

Nici un accent triumfător, nici măcar o mândrie legitimă nu-i tulbura armonia egală a glasului. Îngrozită, Giovanna avu deodată viziunea unei calme mulțimi contemplând ridicarea și prăbușirea orașelor. În jurul ei se nășteau și mureau generații, tot mai puține. Imagine a Sfinxului multiplicată la infinit, mulțimea cvasi-nemuritoare trăia agonia omenirii. Dreptatea socială, libertatea, egalitatea, tot ce oamenii cuceriseră printr-o multimilenară luptă se întorcea acum împotriva lor: dacă cei mai buni ocupau înalte funcții pretinzând cunoștințe, înțelepciune și experiență, care om putea face față sfincșilor dispunând de răgaz aproape nelimitat pentru a tezauriza asemenea cunoștințe, înțelepciune și experiență? Treptat, pârghiile de conducere trebuiau să le revină în toate domeniile. Pe drept. Cu o tragică ironie, înțelegea că nemuritorii n-aveau nevoie să recurgă la înșelătorie, nu trebuiau să pună la cale conspirații. Oricare dintre ei putea concura pentru posturile cheie cu certitudinea că le va dobândi în virtutea neobișnuitei lui pregătiri și a orânduiri superioare, care făcea cu neputință favorizarea unui candidat necorespunzător. Înlăturați pe cale pașnică, fără măcar să-și dea seama că sunt înlăturați, oamenii urmau să vegeteze în funcții secundare, degenerând, pe când nemuritorii le preluau civilizația, ducând-o către culmi situate dincolo de posibilitățile de înțelegere ale celui mai înzestrat muritor.

Dar noi am pictat pereții peșterilor și Capela Sixtină, ar fi vrut să strige, noi am ridicat piramidele și antenele cosmoviziunii, am scris Iliada și Hamlet și Idiotul, am descoperii fisiunea uraniului și am zburat în Cosmos! Ar fi vrut să amintească de flori și jucării. Dar cuțitul? Chiar cel cu care Parparia își deschisese vinele nemuritoare... Fiecare unealtă închidea gânduri duse mereu mai departe, din antediluvienele vremi ale celui care cioplise prima piatră de râu și până în ziua nefastă a revelației pe care o trăia.

Niciodată nu iubise mai dureros patrimoniul umanității. Apoi se surprinse descoperind că integra în acest patrimoniu toate cuceririle gândirii, de la cele dobândite de Pithecanthrop și până la marile descoperiri ale omenirii cosmice. Oare Homo Primigenius nu-l înlăturase pe Pithecanthrop? Homo Sapiens pe Homo Primigenius? Totul se încurca în mintea ei. Temerile pe care încercase să le adoarmă o copleșeau acum și înțelege de ce Parparia îi smulsese făgăduiala că va păstra taina. În mod ridicol, nemuritorii aveau nevoie de timp. Ascensiunea lor implacabilă se producea pe măsură ce se înmulțeau, numărul mic al reprezentanților lui Homo Eternus fiind singura piedică în calea infiltrării lor în conducerea marilor organisme terestre. De pe acum Parparia dirija cercetările în domeniul biologiei, Vittorio dispunea de investigarea cosmică.

O durere directă și copleșitoare îi aminti de cel pe care, aparent, îl uitase. Dar știa că Vittorio fusese tot timpul prezent, dominându-i spaimile, și că numai violența suferinței îi estompase chipul, anesteziind-o ca în urma unui ireparabil traumatism. Printr-o inconștientă reacție de apărare dragostea încercase să-l ascundă, să-l scoată din cauză, așa cum panica se străduise în primele clipe s-o depărteze de gândurile deșteptate în mod fatal de mărturisirea biologului. Pentru scurtă vreme ținute în frâu, gândurile o torturau acum. Cu atât mai răscolitor o chinui imaginea celui pe care-l iubea.

Parparia, care respectase tăcerea Giovannei, își îndreptă

către ea ochii cenușii. Apoi, de parcă ar fi știut ce o frământa, rosti apăsător, ca o gravă mustrare:

— Vittorio te iubește.

— Pe câte a mai iubit până la mine?

Întrebarea țâșnise înainte ca Giovanna să se gândească ce spune.

— Nu știu, răspunse încet Parparia.

E monstruos! Monstruos... Trebuia să mă evite, să dispară!

Descoperea umilită că e geloasă. I se împurpurară obrazii.

— Și eu te-am rugat să dispari, îi aminti celălalt.

— Dar el știa! Își dădu seama că strigă și făcu un efort deznădăjduit pentru a se stăpâni: Iartă-mă, eu...

— Înțeleg...

Biologul vorbea cu o tristețe adevărată, a cărei adâncime nu scăpa Giovannei. Nu era compătimire, și intonația acestui simplu cuvânt, înțeleg, o ajută mai mult decât eventuale fraze inutil binevoitoare.

— Și acum? Întrebă, descumpănită.

— Acum știi tot. Am crezut că-i mai bine așa..

— Nu-mi mai dau seama, spuse Giovanna.

Avea nevoie de liniște și singurătate. Dar abia gândise așa, când simți că trebuie să-l vadă pe Vittorio, să-i audă glasul, să-i simtă atingerea. Începu să tremure și se ridică brusc. Nenumărații ochi ai vaselor de sticlă o priveau. Sticla avea să se oxideze, să se fărâme, dar ochii erau meniți să dureze. Bărbatul din fața ei intrase într-al treilea secol de viață. Văzu pe fereastră Acropola, douăzeci și șapte de secole. Ce căuta ea acolo, prezență efemeră în mijlocul veșniciei, chiar dacă veșnicia aceea era relativă, devenea veșnicie prin simpla raportare la durata vieții omenești? Îi trecu deodată prin minte că, spre deosebire de toți cei ce-și încredințaseră gândurile materiei moarte și le zvârliseră în oceanul timpului, așa cum naufragiatul își arunca pe vremuri însemnările în mare, încredințându-le unei simple butelii, îi era dat să-și cunoască cititorii din viitor. De asta făgăduise Vittorio că versurile îi vor dăinui. Știa că le va citi

și atunci când iarba va crește peste mormântul ei, când ploile îi vor spăla oasele. Dar cui i le va citi?

— La revedere, Parparia, spuse, iar el nu încercă s-o rețină și nu-i aminti că se legase față de el să păstreze tăcerea asupra celor ce-i comunicase.

*

Când ajunse acasă, îl găsi pe Vittorio ascultând ultima bandă înregistrată cu versurile ei.

— Te aștept de o oră! strigă bărbatul, oprind banda.

Părea bine dispus și-i vesti că totul se rezolvase la baza de lansare. Giovanna știa că în ultima vreme îl preocupa un „Proiect G.” despre care toată lumea vorbea, fără ca nimeni să poată spune în ce constă. Vittorio conducea lucrările, dar nu-i împărtășise nimic pentru că operațiile erau, deocamdată, secrete. Acum se mulțumi să menționeze că proiectul fusese pus la punct cu două zile mai devreme decât se aștepta, ceea ce îi îngăduise să se întoarcă înaintea termenului prevăzut.

Iar, în vreme ce vorbea, Giovanna își dădu seama că vechile neliniști n-o mai încearcă. În încăperea stăruia mirosul amărui al bărbatului și ochii lui cenușii o priveau, dar simțea doar o durere amorțită, surdă. Lumea lui Vittorio, diferită de lumea ei, încetase s-o tulbure. Acum știa. Cel care vorbea în încăperea lor, plină de obiecte pe care le adunaseră cu dragoste, era un dușman. Reprezenta cea mai cumplită primejdie pe care omenirea o cunoscuse. O primejdie mascată, ascunsă. Însemna condamnarea fără apel a fiecărui obiect făurit de mâna omului. În picioare, privindu-l, îi veni în minte o veche legendă, a fetei care se dăruise generalului unei armate dușmane pentru a-l ucide atunci când Holofern odihnea lângă trupul ei. Unii au pretins că l-ar fi iubit... Acum Holofern nu putea fi ucis și moartea lui, oricum, n-ar fi rezolvat nimic.

— Giovanna, ce-i cu tine? întrebă Vittorio și ea scoase un strigăt, apoi se repezi și-i cuprinse gâtul cu brațele, strângându-l cu o patimă care o îngrozi.

Îl iubea încă? Mai mult decât înainte? Întrezări puterea lipsei de speranță, a geloziei, a deznădejzii.

— Nu vreau să plâng, spuse depărtându-se și adăugă repede, ca și cum s-ar fi temut că nu va mai avea curând răgazul de a mărturisi: Am vorbit cu Parparia, Vittorio...

O umbră trecu peste fața bărbatului. Ochii cenușii o priveau neclintiți.

— Și?

— Aflasem că pot avea copii, deși noi... Acum știu tot.

Râsul unei fete urcă din stradă. Ca *dintr-o altă lume*, gândi Giovanna.

— Nu e curios că în atât de puține cuvinte încape... tot? întrebă Vittorio. Ca și Parparia, umbla acum prin încăpere. De atâta vreme m-am întrebat cum o să-ți spun, dacă vreodată... Dar ce importanță are, Giovanna? Pentru noi, pentru dragostea noastră?

Stătea în fața ei, încercând să pară calm și sigur de sine. Dar îl simțea șovăielnic, fragil ca o coloană de marmură prin care apa a săpat minuscule canale.

— Pentru dragostea noastră... reluă Giovanna. Se opri și răsuflă adânc. Pentru dragostea noastră, repetă cu un efort, e îngrozitor.

— Giovanna!

— Dar nu mă pot gândi numai la ea, adăugă repede. Îl privi și strigă: Sunt un om, Vittorio!

Strigătul palpită între pereții acoperiți de amintiri.

— Și eu, eu ce crezi că sunt?

— Tu?... Ești Holofern, șopti ea. Și începu să plângă. Rămăsese în picioare, iar lacrimile îi curgeau pe fața. Pleacă, Vittorio... eu nu pot fi Iudith...

Dar Vittorio nu pleca. Repezindu-se, o cuprinse în brațe și-i acoperi fața cu sărutări. Gustul sărat al lacrimilor îl duse către un paroxism de dragoste și suferință, în care gândurile se destrămau. Nu putea decât strânge la piept ființa iubită, într-o patetică încercare de a-i comunica puterea, speranța lui. Fără o vorbă, îmbrățișați, mai definitiv legați de durerea comună decât de brațele

tremurătoare, păreau reeditarea unei vechi perechi din vremurile uitate, când spaima și nu iubirea apropia femeia de bărbat.

Treptat, Giovanna își stăpâni plânsul.

— Eram obișnuită să plâng numai în fața frumuseții, șopti, iar el desprinsese din cuvintele ei imputarea.

— Nu știi dacă ai înțeles vorbele lui Parparia, sau dacă ți-a spus într-adevăr tot, rosti de aceea. Eu... noi nu suntem Holoferni. Cinstim fiecare piatră ridicată de mâna omului și fiecare gând pe care l-a înălțat. Vrem să-i purtăm mai departe piatra și gândul. Nici unul dintre noi nu aspiră să distrugă...

— Dar asta se va întâmpla, Vittorio, fie că vreți sau nu!

— Nu se va întâmpla, Giovanna. Ai văzut cât iubim Pompeiul. Dându-ne seama de prăpastia care s-ar putea căsca în viitor între noi și tot ce iubim am căutat o ieșire.

Îl asculta îndurerată, dorind din tot sufletul să-l creadă.

— Ce ieșire se poate afla într-o situație fără ieșire?

Un zâmbet luminează fața bărbatului când el rosti, aparent fără legătură:

— Tu nu-ți dai seama cât te iubesc, Giovanna...

Ședeau amândoi pe canapeaua care le cunoscuse primele îmbrățișări. Pusă direct în cauză, readusă la dimensiunea dragostei ei, Giovanna își simți durerea proprie desprinsă de marea durere care o covârșise.

— Vorbești despre iubire? Ce înseamnă vorba asta pentru tine?... Ai iubit de nu știu câte ori până la mine, ai iubit când eram o fetiță care se juca prin parcuri, ai să iubești când voi fi bătrână și neputincioasă, ai să iubești când nu voi mai fi!

— E greu să înțelegi, Giovanna...

— Pentru că n-am veșnicia la îndemână?... Da, dragostea mea nu-și menajează disponibilități!

— Disponibilități,.. repetă Vittorio. Clătină din cap și vorbește încet, aproape în șoaptă: într-o bună zi, oricând, pot rămâne singur. Peste un an, peste douăzeci, sau peste o clipă. Singur... Cu degetele astea am să apăs pleoapele

dragostei mele, închizându-i pentru totdeauna ochii. Și am să continui să trăiesc și am să continui să-mi văd degetele...

Giovanna se simți îndemnată să-l întrebe de câte ori închisese până atunci ochii unei iubiri, dar nu găsi în ea dorința de a afla răspunsul. Își închipui situația inversată și, într-o fulgerătoare succesiune de imagini, se văzu asistând la moartea lui Vittorio. Trăi imposibilitatea de a-l ajuta, de a-l reține pe malul prăpastiei care-l sugea încet și inexorabil, depărtându-l pentru totdeauna de ea, de brațele ei inutil puternice, inutil întinse. Trăi îndoita agonie a celui pe care viața îl alege să rămână, trăi moartea și dragostea rănită de moarte, dar condamnată să supraviețuiască, odată cu amintirile. Își privi degetele dispuse în continuare să apuce, să pipăie, să simtă, degetele cu care închisese ochii lui Vittorio. Și certitudinea faptului că ea era cea care va muri îi dăruie o liniște egoistă, vecină cu bucuria. Atunci Vittorio o luă de mână și, simțindu-se cuprinsă de milă și rușine, se ridică la o nouă înțelegere.

— Iată disponibilitățile mele! spuse Vittorio, citind în inima ei. De asta am amintit cât te iubesc... Unii dintre noi au timp, bărbați și femei pentru care viitorul e o apă imensă, pe care călătoresc împreună. Dar eu nu pot lăsa timpul să-mi curgă printre degete...

— Spune, Vittorio, îl rugă.

Își lăsa capul pe genunchii lui. Mâna lui Vittorio îi mângâia părul.

— M-am zbatut zile și nopți, fără să găsesc ieșirea. De fapt, mă întrebam de mult ce-ar trebui să facem pentru a nu ne depărta de civilizația născută pe Pământ. Am lucrat în Africa, în America de Sud... Cu toții ne mutăm din când în când, înțelegi, e greu să trăiești în același oraș, printre oameni care îmbătrânesc, mor. Numai tu... Trec peste tragedia prietenilor dispăruți...

— A iubitelor, spuse Giovanna.

Nu-i venea ușor să uite. Nu putea ierta. Înțelegea însă, și tot ce era durere se depusese, ca un sediment sensibil pe

care numai când și când îl răscolea un val.

— Atunci, pentru a nu da naștere la comentarii, devii un altul. O nouă stare civilă. Așa am ajuns la Roma... și te-am întâlnit.

Mâna lui Vittorio încetă s-o mângâie și apăsarea palmei spunea dragostea, zbuliumul prin care trecuse descoperind că femeia salvată din sala cuprinsă de flăcări devenea tot mai mult pivotul preocupărilor lui, limitându-l la scurtul răstimp al unei vieți pământești.

— Acum nu mai era vorba doar de omenirea față de care ne puteam distanța într-un viitor încă depărtat, ci de dragostea noastră. Pentru ea, termenul scadenței nu mai apărea nedefinit...

Încrezătoare, Giovanna aștepta. Fiecare cuvânt al lui Vittorio era o dovadă a dragostei și, nelămurit, se simțea cuprinsă de neliniștea unei noi mândrii. Oare nu datorită ei omenirea avea să supraviețuiască, ducându-și mai departe speranțele și visul? De dragul Giovannei Holofern îi mântuia pe cei amenințați. De fapt, Parparia avusese dreptate atunci când vorbise despre îngerii, în piața vechiului Pompei. I se păru ciudat că poate asculta cu atât calm un raționament al cărui punct de plecare era propria ei moarte.

— Și deodată totul a devenit simplu. Omenirea se străduie să cunoască tot mai bine universul, spunea Vittorio și, dacă a renunțat temporar, dacă a amânat cercetarea galaxiei, a făcut-o numai silită de limitele condiției umane. Dar o navă condusă de nemuritori are posibilitatea de a cutreiera indefinit spațiul, descoperind tot ce le e ascuns muritorilor. Așa s-a născut „Proiectul G”... Acum, când suntem încă puțini, o singură navă ne poate adăposti pe toți. Firește, nimeni nu știe că echipajul va fi alcătuit din nemuritori. Vom menține legătura cu Pământul, vom comunica informațiile dobândite și... și versurile pe care le vei mai scrie, adăugă el repede.

Dar Giovanna își ridică fruntea.

— Să plec pentru totdeauna? strigă, nevenindu-i să-și

creadă urechilor.

— De ce pentru totdeauna? Ne vom întoarce când... vei fi practic nemuritoare, ca și noi.

— Contractia timpului? șopti Giovanna, pălind.

— Da și nu. Scopul mărturisit al experienței constă în verificarea teoriei relativității. Nimeni nu se va putea mira că rămânem tineri... Dar adevărul e că vom studia influența radiațiilor. Zonele cosmice străbătute de navele pe bordul cărora a apărut Homo Eternus ne sunt cunoscute... Cine știe dacă acțiunea prelungită a radiațiilor asupra organismului adult nu va duce la efectele constatate în cazul celor născuți sub influența lor? Parparia consideră faptul probabil... Atunci, dintr-o primejdie posibilă, vom deveni agenții mutației organizate a speciei. Înțelegi? Prin noi, prin tine, omenirea va căpăta tinerețea fără bătrânețe, vom fi noii prometei care vor aduce scânteia nemuririi pe Pământ!

Giovanna nu-l văzuse niciodată atât de frumos.

— Și totul a devenit deodată simplu... îi repetă ea cuvintele. O imensă fericire o năpădi și din nou simți nevoia să amâne, să întârzie cu o clipă înțelegerea faptului că tot ce fusese chinuitor în ultima vreme era înlăturat. Încă uluită, murmură: Și vrei să spui că toți, toți oamenii... ?

— Da, Giovanna. După tine, toți.

Dacă experiența reușește... Dar în inima ei nu mai încăpea îndoială. „Parparia consideră faptul probabil”. Se simți deodată ușoară și plină de o vitalitate care-i cucerea trupul, membrele, i se păru că simte pe limbă un gust neobișnuit și-și spuse mirată: *Gustul fericirii...* Ținută în loc, oprită să-și manifeste deîndată puterea, fericirea o zgudui acum. Un val o izbi și-i tăie răsuflarea. Își închipui nenumăratele nave care vor duce oamenii în zona radiațiilor pentru a-i expune straniului efect binefăcător, întocmai cum îi transportau acum către marile plaje ale Pământului. O nouă omenire, care nu amenința nimic și ducea totul mai departe.

— De asta ai făgăduit că versurile mele vor dăinui?

Vittorio nu se gândise că le va asculta și după ce ea va fi fost de mult pământ. Și nici numai la posibilitatea supraviețuirii ei. Încă atunci, în noaptea când se întâlniseră cu biologul, mijea în el, incert, „Proiectul G”. De ce? Prin ce se făcuse vrednică să contribuie la ridicarea omenirii pe treapta veșniciei, prin ce meritase să depășească tocmai ea inerenta condiție a poetului care nu-și cunoaște cititorii din viitor și, ades, soarta operei? Atâți scriitori au sperat de-a lungul veacurilor că și-au „ridicat un monument”, Horațiu, Shakespeare sau Pușkin sunt pomeniți numai pentru că, în cazul lor, monumentele au rămas în picioare. Statuile celorlalți, răsturnate, au fost acoperite de pământ. Dar pe toți i-a însuflețit aceeași credință.

— De ce? întrebă ea cu glas tare.

— Te gândești la numele proiectului? spuse Vittorio, neînțelegând „G”, de la Giovanna... Giovanna! De ce plângi?

— Nu plâng, spuse Giovanna.

FOTOGRAFUL INVIZIBILULUI

Povestirea asta n-ar fi ajuns să vadă lumina tiparului dacă un omuleț împins la disperare nu s-ar fi trezit din somn într-o bună dimineață cu gândul că trebuie să obțină o fotografie neobișnuită. De fapt, gândul îi fusese impus de către redactorul-șef al revistei „Semana ilustrada”¹, care nu pierduse nici în ajun prilejul de a releva banalitatea clișeelelor cu care omulețul aproviziona neobosit paginile magazinului. Toate privirile se îndreptaseră către cel ce încerca zadarnic să-și ascundă mustățile pe după umerii redactorului sportiv.

— Degeaba te ascunzi, mândrie a fotografilor! șuierase redactorul-șef. Dacă nici mâine n-aduci niște fotografii ca lumea de la carnaval...

În sală se lăsase o tăcere semnificativă, dar fotograficul nu mai auzi amenințătoarea urmare a ultimatumului. Acoperindu-și urechile cu palmele se apucă de cap cu amândouă mâinile și, cu coatele pe genunchi, păru că privește în imensa prăpastie a deznădejdiei, căscată lângă picioarele scaunului său. Obișnuita ședință continua, redactorii schimbau propuneri și revedeau sumarul numărului festiv, dar el se gândea la fotografiile pe care urma să le facă a doua zi și, ca de obicei, își blestemă numele, incredințat că toate ghinioanele lui porneau de la silabele care-i pecetluiseră, odată pentru totdeauna, soarta.

Recunoștea că bătrânul Miguel Orgullio² fusese un om falnic, adevărată justificare a numelui pe care-l purta. Până și-n măruntele lui atribuții de funcționar al stării civile trecea cu atâta măreție în registru nașterile înregistrate în

---

¹ „Săptămâna ilustrată” (n. a.).

² Mândrie (n. a.).

neînsemnatul orășel de provincie O..., unde fusese numit, încât oamenii aveau impresia că impozantul slujbaș nu consemnează doar venirea pe lume a unui prunc de sex masculin sau femeiesc, ci îi hotărăște cu gravitate (și pentru toată viața) destinul. Decesele din O... nu mai erau atribuite inevitabilelor șubrezeli ale alcătuirii umane, ci sentinței explicită retroactiv de omul care personifica, la un loc, toate cele trei Parce. Impenetrabil, don Miguel oficia. Degetele lui noduroase, pătate de cerneală violetă și tutun, purtau penița peste acte irevocabile, statuând o dată pentru totdeauna asupra intrărilor și ieșirilor din viață, iar parafa lui definitivă decizii inatacabile. Incoruptibil ca destinul, introducea ordinea în haos. Literele scrise de el cu o impecabilă caligrafie declanșau bucurie sau durere în sfere îndepărtate, pe care nu le frecventa și nu ținea să le frecventeze. Îi revenea rolul de arbitru și se temea că, dacă și-ar cunoaște concetățenii, hotărârile i-ar fi influențate de preferințe sau antipatii. Condamnat la singurătate, îmbrăcat în orice anotimp cu aceleași haine de lustrin negru, don Miguel trecea încet pe străzile orășelului și răspundea cu gravitate la saluturi. Niciodată nu saluta cel dintâi. Copiii fugeau din fața lui și babele-l priveau înspăimântate. Într-un rând o bătrână căzuse în genunchi, văzând că se ivește, înalt și negru, de după colțul bisericii. Mărturisi apoi că-l luase drept îngerul morții.

Poate că orgolioasa izolare a lui don Miguel Orgullio, înconjurat de o stranie zonă glaciară unde nici un suflet nu putea trăi, în afara celui timpuriu ofilit al unei neverosimile soții, poate că inexplicabila lui răceală pornită din ciudatul fel în care înțelegea să-și considere slujba puseseră piedici în întortocheata cale către alte posturi, mai bine remunerate, sau poate că don Miguel însuși n-ar fi conceput o schimbare care l-ar fi depozat de dreptul de a proclama în O... viața și moartea. Fapt e că, înainte de pensionare, murise îndeplinind tot funcția cu care-și făcuse intrarea în orășelul pârjolit de soare.

— Da, obișnuia să-i spună nevastei, mumificată de aerul

înghețat pe care fusese silită să-l respire în preajma lui, neamul Orgullio e un neam mândru...

Dar, ca și cum ar fi prevăzut că feciorul dăruit de neînsemnata lui femeie nu va fi în stare să poarte pe umeri povara mândriei ereditare, se învoi să tempereze cumva ireductibila zestre tradițională (căreia în sinea lui îi recunoștea, poate, și neajunsurile), așa că înregistră cu mâna sigură, pe actul de naștere al urmașului său, pronumele: Modesto. Feciorul socoti mai apoi că cele două nume contradictorii îi determinaseră caracterul, pecetluindu-i soarta.

Modesto era mărunț de stat ca maică-sa și cheli înainte de a împlini treizeci de ani; dar, pentru că se numea Orgullio, lăasă să-i crească o aprigă mustață de spadasin. Posibilitățile intelectuale modeste îl împiedicară să devină medic, așa cum ar fi dorit bătrânul (visa ca și feciorul să rămână, pe alt plan, dispensator de viață și de moarte), dar mândria îl îndemnă să-și aleagă o profesiune autorizând portul lavalierii și arborarea disprețului condescendent la adresa celor nevizitați de har: se făcu fotograf. Și, pentru a nu da naștere la neînțelegeri de pe urma cărora ar fi putut fi luat drept simplu meșteșugar, își comandă niște cărți de vizită pe care oricine putea citi că avea de-a face cu:

MODESTO ORGULLIO artist fotograf fost elev de liceu

Numai că duhul artei nu se lăsă convins să coboare în modestul atelier al lui don Modesto și, în ciuda cărții de vizită proclamând o calitate îndelung râvnită, operele lui rămâneau de o constantă banalitate. Nici trecerea anilor nu-l învăță mare lucru. Toamnă după toamnă fotografiile absolvenților liceului îi împodobeau vitrina și, de fiecare dată, într-un spațiu nedefinit, aceiași profesori ocupau aceleași locuri, până și tinerii absolvenți păreau eterni, așa cum pruncul gol săltându-se pe cerga miștoasă era imuabil

și aceiași tineri căsătoriți zâmbeau stereotip, sfidând timpul. Și timpul s-ar fi lăsat sfidat încă un incalculabil număr de ani, îngăduind imortalizarea pe fragile cartoane a unor noi promoții, prunci goi și perechi în haine închiriate, dacă un văr care lucra în administrația „Săptămânii ilustrate”, recent apărută, n-ar fi înlesnit angajarea lui Modesto ca reporter fotografic al magazinului.

De pe o zi pe alta Orgullio deveni cel mai modest fotograf din capitală, ceea ce nu-l împiedică să se considere cu un cap deasupra tuturor ciracilor lui Daguerre. Lipsit de har, recurse la tehnică pentru a încerca să obțină rezultatele pe care aleșii le datorau inspirației. Nimeni mai bine decât el nu stăpânea regulile artei fotografice și nimeni nu le călca mai rar. Iar filtrele mecanic adaptate și luminile școlarește distribuite în conformitate cu sfaturile autorilor de manuale produceau fotografii demne de a figura în manuale. Operele lui don Modesto se situau față de fotografia artistică la distanța ce desparte o cromolitografie de pictura lui Goya.

Artistul ignorat se deșteaptă totuși cu un irezistibil sentiment de triumf în dimineața ce urmă ședinței de redacție.

— Fotografii ca lumea? mormăi, privindu-și satisfăcut aparatele frumos așezate pe rafturile construite după indicațiile lui. Hm!

Și, pentru că se numea Modesto, nu mai spuse nimic. Dar cântări în palmă noul filtru care-i sporea colecția și cu ajutorul căruia spera să forțeze definitiv admirația tuturor celor ce-i puneau la îndoială priceperea.

Se îmbracă, după ce perie îndelung surtucul de lustrin negru, adoptat din respect pentru tradiția familiei, își legă la gât o amplă lavalieră de zile mari și, ieșind din casă, se îndreptă fără grabă către piața pe care și-o alesese.

Străzile și bulevardele erau pline de șirurile vesele ale celor ce se îndreptau spre Puerta del Sol și întâlneau destui colegi de breaslă ale căror aparate țăcăneau sânguincios, dar don Modesto îi salută în tăcere și nu-și desfăcu tocul aparatului. Cântând și dansând, nesfârșitele coloane se

scurgeau târând cu ele personaje mascate și ingenioase care alegorice, iar don Modesto nu fotografie nici acum nimic. Ca și cum nu pentru asta venise, intră într-un bloc cu nouă etaje și apăru pe un balcon îngust, unde așteptă răbdător. Abia când piața se goli cu desăvârșire își potrivește aparatul, fixă în dreptul obiectivului faimosul filtru și începu să înregistreze, din diferite unghiuri, asfaltul. Nici un alt fotograf nu-l văzu (plecaseră cu toții), așa că fu scutit de întrebările și comentariile lor. Aprecie faptul cu atât mai mult cu cât se deplasă repede, urmând un itinerar studiat din vreme și care-i îngădui să ajungă în principalele piețe ale orașului exact atunci când ultimele măști părăseau obiectivul.

La capătul orelor de muncă avea în buzunar câteva suluri de peliculă pe care fixase, de la înălțimi și din perspective diferite, o mulțime de imagini ale unor piețe pustii. Nu se duse la redacție, în marele atelier unde colegii lui își și dezvoltau, de bună seamă, filmele, ci acasă. Și se închise în micul laborator pe care-l instalase în baie, căci voia să fie primul observator al invizibilului.

Negativele îi arătară, pe rând, că nu se înșelase. O, redactorul-șef nu se mai putea plânge că fotoreporterul îl asalta cu clișee lipsite de interes! Piețele fotografiate de don Modesto, identificabile prin amănuntele caracteristice pe care avusese grijă să le prindă în obiectiv, nu erau pustii, așa cum păreau în momentul înregistrării imaginilor. Urmele a nenumărate tălpi alcătuiau un straniu motiv repetându-se în suita clișeeilor, de parcă un covor decorat cu tiparul unor pantofi de toate formele și mărimile ar fi fost așternut peste asfaltul tuturor piețelor madrilene.

Cu ajutorul filtrului, care reținuse toate razele în afara celor infraroșii, don Modesto fotografiase invizibilul. Prin singurul lor punct de contact, talpa, căldura trupurilor omenești se comunicase egalei întinderi asfaltate, iar imaginile porțiunilor astfel încălzite impresionaseră pelicula.

Urmele tălpilor se încălecau, se amestecau și, în unele locuri, miraculos păstrate, se combinau într-o bizară grafie.

Pe câteva clișee apăreau contururile precise ale unor care alegorice. Toate negativele aveau ceva halucinant și don Modesto își aminti prea târziu că asemenea umbre, întregi sau parțial conservate, rămăseseră întipărite pe pietrele Hiroșimei, după explozia atomică. Oare fotografiile lui erau potrivite pentru a ilustra numărul special al „Săptămânii”?

— Măcar una! se rugă de parcă ar fi fost înaintea neînduplecatului redactor-șef.

Dar știa acum că imaginile aveau să fie utilizate, în cel mai bun caz, pentru un alt număr, așa că se posomorî. Abătut, urmă să cerceteze totuși negativele.

Formele întunecate ale tălpilor se combinau în chip neașteptat, alcătuind imagini stranii. Mostre de artă abstractă alternau cu neverosimile tipare de obiecte și descoperi astfel, imense, o tigiaie, un ciorap și o păpușă. Recunoscui apoi umbra unui cal în galop și puse clișeul deoparte, dar rămase uluit când cercetă primul negativ al filmului următor.

Formele apărute pe peliculă ca urmare a întâmplătoarei combinații de tălpi prezentau goluri, petice de mai mică sau mai mare întindere, corespunzând spațiului dintre cei ale căror urme fuseseră înregistrate. De astă dată deslușea însă o formă neobișnuită, un disc alb înconjurat de o pată compactă cum nu putea lăsa în câmpul obiectivului decât prezența unui obiect determinat. O umbră la fel de netă indicase pe alte clișee locul ocupat de câte un car alegoric și, în prima clipă, socoti că tot un car apăruse și de astă dată pe banda de celuloid. Dar își dădu seama că pata nu corespunde formei unui autocamion. Părea umbra densă a unei imense stele de mare, cu brațe inegale.

Un defect de peliculă? Avu îndată surpriza de a constata că pe absolut toate imaginile filmului cercetat acum apărea ciudata pată, pe care n-o putea atribui nici unui obiect cunoscut. Apoi înțelese că urma reproducea forma unui corp pe care imaginile luate din unghiuri diferite îl surprinseseră în așa fel, încât putea fi descris. Mai întâi, avea volum. Raportând dimensiunea stelei la detaliile lângă

care apărea (două imagini cuprindeau câte o parte din statuia lui Filip al III-lea), don Modesto aprecie că obiectul avea un diametru de cel puțin patru sau cinci metri și o grosime de doi. Cum nu distingea decât o umbră compactă, întreruptă acolo unde apărea ciudatul disc alb, îi fu greu să-și dea seama de alte amănunte. Discul era excentric, o adevărată gaură, deoarece pe două imagini se vedea perfect, prin el, motivul caracteristic al tălpilor. Era limpede că ciudata stea se aflase deasupra pieței, atunci când aparatul înregistrase imaginile.

— Poftim! își spuse cu ciudă seșor Orgullio, trăgându-se de mustață. Mi-a stricat un film întreg...

După cum se vede, era departe de a-și da seama că se află la o răscruce a vieții și nici prin minte nu-i trecea că filmul pe care-l socotea compromis va constitui punctul de plecare al unei inimaginabile aventuri. Oftând, îl puse deoparte și se apucă să aleagă de pe celelalte pelicule clișeele mai izbutite, pe care le mări și copie conștiincios. Pentru orice eventualitate, însă, făcu o fotografie și după unul dintre negativele stricate de intervenția stelei nepoftite.

Cel ce așterne pe hârtie memorabilele întâmplări legate de fotograful invizibilului își dă pe deplin seama că unii cititori, pătrunși de un remarcabil spirit critic, îl vor acuza de misticism. Erau oare necesare considerațiile în jurul numelui moștenit de omulețul căruia don Miguel Orgullio îi dăduse viață? se vor întreba fără doar și poate. Și nu se vor mulțumi cu răspunsul că pomenitele considerații îl definesc... Dar, cum autorul iubește adevărul chiar mai mult decât pe cititorii menționați, se vede nevoit să constate cu nepărtinitoarea obiectivitate a istoricului că și numele celui de al doilea erou implicat în evenimentele pe care le narează e un nume semnificativ. Într-adevăr îi întreabă el pe amintiții cititori, ar fi putut trece peste coincidența care a făcut ca tânăra redactoare literară a „Săptămânii ilustrate” să răspundă la numele Estella, fiind totodată iremediabil câștigată pentru cauza anticipației,

atât în literatură cât și în viață?

Colegii ei mărturiseau că umbla ades cu capul printre stele. Veșnic grăbită, îi venea greu să-și amintească pentru ce aleargă într-un anume loc, mai degrabă decât într-altul. Când i se oferea prilejul, lăsa totul deoparte și-și dăruia rezervele de pasiune celui dintâi pretext care o solicita, evident, numai dacă avea o cât de vagă contingență cu viitorul, cu necunoscutul sau misterul. Înaintea explicației banale (și adesea, vai! verificată ulterior) putea propune oricând și pentru orice împrejurare o suită de ipoteze fantastice, fiind la toate orele din zi și din noapte dispusă să explice în amănunt cum au fost construite terasele de la Baalbek, modul în care druizii foloseau energia atomică și ce însemnase, de fapt, meteoritul tungus. Avea amintiri din câteva vieți anterioare și bănuieli asupra unora din viitor. Altminteri, în ciuda faptului că i se întâmpla să rățăcească manuscrisele vreunui colaborator, era un redactor apreciat și un coleg desăvârșit. Bineînțeles, nu știa niciodată cât e ceasul. Dar tocmai din pricina asta se întâmpla să fie la redacție atât de devreme, în ziua când don Modesto sosi cu neobișnuitele lui fotografii.

Pentru că nu-și amintea de nici una dintre operele acestuia, care nu păcătuiau prin exces de imaginație, Estella îl privea de fiecare dată ca și când abia atunci l-ar fi cunoscut. Asta o făcea să fie amabilă, împrejurare pe care señor Orgullio o pune pe seama admirației față de arta lui. De aceea mărunta făptură a Estellei era singura din redacție pentru care vădea o timidă simpatie.

— Bună dimineața, *señorita*, spuse, deschizând ușa.

— Poftim? întrebă Estella. Ah, da, desigur...

— Sunteți singură?

Și-și răsuci gâtul privind conspirativ în dreapta și în stânga.

— Vă rog, spuse fata. *Salud*.

— Atunci am să vă arăt ceva. Încă nimeni n-a văzut... He-he, ia uitați ce am aici...

Intrigată de aerul misterios al fotografului, Estella coborî

din sferele selenare unde-și petrecea cea mai mare parte a orelor de lucru. Contactul se stabili abia acum.

— Formidabil! Ce reprezintă? Întrebă, dând cu ochii de imaginile pe care don Modesto le scotea din mapă.

— Ghiciți, zâmbi artistul.

— Să vedem! Reproduseră ale desenelor de pe pereții unei peșteri? De obicei primitivii le împodobeau cu tipare de mâini... Aici e vorba de tălpi. Așadar, o nouă civilizație?

— Nu, eu...

— Ai dreptate, recunosc Estella. De altfel, tălpile nu sunt goale și oamenii peșterilor nu purtau pantofi. Atunci?... Niște bacterii? O frescă abstractă?

— Nu, spuse don Modesto, zăpăcit de avalanșa interpretărilor. Dați-mi voie...

— Am înțeles! Urme necunoscute lăsate de o civilizație abia descoperită. Stai!... Lasă-mă să ghicesc!... Insulele Canare? Sahara?

— Nu! preciză Orgullio, modest. Plaza de Toros...

Și, pentru că de astă dată Estella îl privea nedumerită, explică felul în care experimentase noul filtru.

— Invizibilul! Ai fotografiat invizibilul, și taci!

Cuprinsă de un irezistibil elan, fata îi strângea mâna între palmele ei. Ieși ca o furtună din încăpere, strigă:

— Un moment!

Apoi se înapoie tot atât de grăbită, deschise și închise toate sertarele biroului, se repezi la fereastră, salută un necunoscut din piață și se așează în cele din urmă, cu respirația precipitată, invitându-l ceremonios să ia loc.

— Cu ce vă pot fi de folos? Întrebă distrată. Dar privirile-i căzură peste fotografiile risipite pe tăblia biroului, așa că adăugă, zâmbind cu amabilitate: E de la sine înțeles că vă bucurați de întreaga mea simpatie...

— *Muchas gracias*, spuse don Modesto. Dacă ați vrea să puneți o vorbă bună... măcar un clișeu pe două coloane, știți, ca document... Am prăpădit o groază de material. Un film întreg, știți, s-a stricat din pricina unei pete...

Și scoase amărât din mapă o ultimă fotografie, pe care

apărea ciudatul obiect semănând cu o stea de mare.

— Ce-i asta? Întrebă Estella, din vârful buzelor.

— Vedeți, oftă don Modesto, nu știu... Mi-a distrus tot filmul din Piaza Mayor...

Atenția dispersată a fetei se concentrează printr-un act reflex, așa cum ogarul înțepenește înaintea prepeliței.

— Vreți să spuneți că... asta... apare în fiecare imagine? rosti ea cu o ciudată sacadare a debitului.

— În fiecare.

Estella păli.

— Dar bine, nu vă dați seama, zise încet și rar, că atunci... înseamnă... nici mai mult, nici mai puțin decât...?!

Și-și duse palma la gură, privindu-l cu ochi dilatați.

— Înțeleg, răspunse don Modesto cu sfială. Am să suport pierderea...

Un zâmbet vinovat îi răsărise sub streășina mustăților. Niciodată nu și-ar fi închipuit că tânăra din fața lui îi putea împărtăși cu atâta emoție necazurile.

— Care pierdere? spuse însă, la fel de încet și de rar, Estella. Părea încă neîncrezătoare și puțin speriată. E un câștig nebănuț! Pentru știință, pentru noi... O coincidență extraordinară!... E cu putință să nici nu bănuieți?

— Vedeți, bâigui don Modesto. Eu... de loc...

Fata tăcu o clipă, privindu-l ținută.

— Omule, izbucni apoi, punându-i mâinile pe umeri, ai fotografiat un sol dintr-o altă lume!

Și, pentru că fotografia începuse să clipească repede și rămăsese cu gura căscată, adăugă cu o enervare vizibilă:

— Firește, nu putem ști dacă e un obiect sau o ființă, dar întâmplarea poate avea consecințe incalculabile. Pentru întâia dată, înțelegi, avem dovada faptului că ei există. Ne vizitează!

— Ei?

Nu mai înțelegea nimic. Privea cu teamă către fata cuprinsă de o stranie exaltare.

— Am să-ți explic mai târziu, spuse Estella, renunțând brusc să i se adreseze la persoana a doua a pluralului, ca

spre a sublinia că din clipa aceea prelua conducerea. Unde se află filmul?

— Acasă, răspunse mecanic don Modesto.

— Bine, hai să-l luăm!

*

Cauzele mici, se știe, produc efecte mari. Poate că incredibilele evenimente legate de fotograful invizibilului nu s-ar fi declanșat dacă intuiția Estellei nu s-ar fi izbit de la bun început de scepticismul redactorului-șef. Prudent și rezervat, apreciatul publicist s-a mulțumit să remarce că senzaționalul articol scris de ea și ilustrat cu fotografiile lui señor Orgullio nu se încadrează în „specificul” magazinului. De altfel, nimeni în redacția „Săptămânii ilustrate” nu s-a pronunțat în sprijinul materialului, verificându-se astfel încă o dată adevărul proverbului după care „nimeni nu-i profet în țara lui”.

Firește, refuzul de a lua măcar în considerație ipoteza Estellei se datora în bună măsură și faptului că numeroasele ei entuziasme nu inspirau încredere. De bună seamă că altcineva, semnalând valoarea fotografiilor lui don Modesto, s-ar fi bucurat de mai multă audiență, deși Barbusse a amintit de mult că în aprecierea unui adevăr nu trebuie să se dea atenție cui îl rostește, de vreme ce un vagabond bețiv poate proclama idei juste și un preot respectabil, neadevăruri.

Oricum, rămâne stabilit faptul că neîncrederea redactorului-șef a declanșat succesiunea evenimentelor. Într-adevăr, în timpul celor câteva zile, cât au durat discuțiile în cadrul redacției, nu s-a petrecut nimic. După cum îl configurau dominantele caracterului său, fotograful s-a purtat cu ceilalți ba timid și modest, ba mândru și plin de conștiința propriei sale însemnătăți. Estella îl asigura că, dacă nu-și vor vedea cauza triumfând, se vor adresa Academiei și, mai apoi, unui for internațional.

— Ceea ce faceți e o crimă, striga în pustiul relativ al sălii de ședințe, o crimă față de omenire! Fiecare zi pierdută

poate compromite o descoperire de importanța călătoriei lui Columb!...

— Cum stai cu pagina a șasea? întreba prozaic redactorul-șef, iar măruntele probleme ale bucătăriei redacționale înăbușeau atunci grandioasele viziuni ale redactorului literar, spre disperarea lui don Modesto.

Deși o corelație între insuccesul tentativelor Estellei și cele petrecute ulterior nu pare lesne de stabilit (într-adevăr, cum să fi știut ea ce se întâmplă între pereții uneia dintre redacțiile madrilene!) señor Orgullio nu putu trece mai apoi peste faptul că totul începuse abia când Estella fu silită să se recunoască incapabilă să solidarizeze cu punctul ei de vedere măcar un singur coleg.

— Sunt orbi și surzi, îi spuse lui don Modesto, care își potrivea abătut lavaliera, mărunți și inapți să priceapă tot ce depășește realitatea imediată! Nu face să ne mai pierdem vremea cu ei. De mâine ne adresăm Academiei!

Părea sigură de ea, dar don Modesto clătină din cap și, după ce se despărțiră, se plimbă multă vreme pe străzi, singur cu gândurile lui. Nu bănuise că întâmplarea îl ajutase să fotografieze ceea ce nimeni nu mai înregistrase și, o dată prima reacție de stupefacție depășită, se lăsase lesne convins de patima cu care Estella îi împărtășea argumentele în sprijinul tezei ei. Se văzu solicitat de agențiile internaționale de presă, înfățișat la Euroviziune și prezent pe toate ecranele lumii. Urmau turnee prin marile capitale dornice să-l cunoască pe fotograful invizibilului, declarații și interviuri, celebritatea... Un singur cuvânt, o singură silabă în care intra o singură consoană și o singură vocală, un neînsemnat cuvânt rostit de un singur om izbutise să spulbere totul!

Don Modesto avu la dispoziție o noapte întreagă pentru a sonda adâncurile dezamăgirii. Și atunci când ajunse acasă, și atunci când se vâri în pat, trăgându-și pătura peste cap, și chiar atunci când adormi nu făcu decât să contemple cioburile fragilei statui pe care întâmplarea i-o ridicase și pe care indiferența o zdrobea acum. Așa se și visă, ca o

statuie.

Se afla pe un soclu de la înălțimea căruia domina cohorta respectuoasă a tuturor fotografiilor de pe pământ, care-l implorau, întinzându-și către el aparatele. Din lămpile lor electronice porneau șuvițe de fum colorat, ca din modernele cădelnițe ale credincioșilor unui straniu cult. Rând pe rând, lămpile începură apoi să fulgere, lansând scurte semnale luminoase prelungite de unduirile vălătucilor de fum și, ca într-un ritual, fiecărei declanșări a unuia dintre fotografi îi răspundea automat țcănitul uriașului aparat pe care don Modesto Orgullio, zeul de pe soclu, îl ținea în mâini. Deși uriaș, aparatul era ciudat de ușor. Treptat, ritmul în care fulgerau lămpile electronice se preciză de o parte și de alta, iar adoratorii și idolul lor se angajară într-o pantomimă dansantă. Tot mai spectaculoase deveneau salturile, mai apropiate de zbor. Ca lansați de pe invizibile trambuline, fotografiile țâșneau în văzduh pentru a coborî lent, asemenea stelelor însuflețite ale unui neobișnuit joc de artificii. Pe soclul lui, don Modesto sărea tot mai sus și, iată, cu senzația unei fericiri depline, se afla acum în văzduh, ținând în mâini un soare orbitor, imensul aparat prefăcut într-unul de aur. Jos și departe se întindea tărâmul oamenilor, neînsemnat covor pe care mâini îndemânatice brodaseră case și parcuri și străzi, minuscule mașini și oameni infinitezimali, pentru ca privirile lui să aibă pe ce se odihni. Mulțimea fotografiilor pierise, rămăsese undeva, jos, topindu-se în țesătura marelui covor al vieții pe care seșor Orgullio îl domina acum, așa cum și bătrânul don Miguel îl dominase cândva. Nemișcat în văzduh, feciorul demiurgului de la starea civilă își îndrepta privirile către o porțiune a covorului și case prindeau atunci a se înălța, parcuri multicolore înfloreau deschizându-se ca niște mari și complexe corole, străzi drepte spintecau monotonia țesăturii, mașini și oameni începeau să foiască. Dar era de ajuns ca don Modesto să-și mute privirile pentru ca tot ce înviase să se înnegrească, zgârcindu-se, iar viața să pulseze în noua regiune cinstită

de bunăvoința lui.

— Nu! bubui atunci năprasnic un glas (în care, ciudat, recunosc glasul bătrânului) și îndată își simți povara picioarelor, a trunchiului, a brațelor, aparatul de aur își pierdu strălucirea și atârna ca un bolovan în mâinile devenite firave și neputincioase.

Acum cădea vertiginos, se rostogolea prin văzduhul zguduit de ecourile unei singure silabe, în care intra o singură consoană și o singură vocală. Cu senzația unei crâncene dureri de ceafă se prăbuși în Plaza Mayor, chiar lângă statuia lui Filip al III-lea, spărgându-se într-o infinitate de cioburi care zăngăniră, împrôșcând soclul împăratului imortalizat. Și se deșteptă.

Pe jos. Căzuse din pat, iar durerea de la ceafă stăruia. Se izbise, în cădere, de elementele caloriferului. Lumina pătrundea pe fereastră alungind imaginile adunate sub pleoape, dar don Modesto își simți bătaile neregulate ale inimii și se pipăi fără voie, ca să se încredințeze că rămăsese întreg. Durerea de ceafă și o stăruitoare amărăciune căreia îi simțea gustul pe limbă îl însoți în toată vremea cât se pregăti de plecare. Cu iremediabilul sentiment al zădărniceii își perie distrat haina de lustrin și-și prinse la gât o lavalieră modestă, de culoare neagră. Nici vederea sculelor de pe rafturi nu-l învioră și, când deschise fereastra, nu înregistră animația străzii și nu aspiră mirosul salcâmlor în floare. Dar simți brusc o furnicătură în tot trupul, i se făcu tare cald și, înainte de a înțelege ce se întâmpla, se pomeni în picioare pe pervazul ferestrei. Auzi strigătul unei femei, o văzu arătând cu degetul spre el și-și dădu seama că era pricina învălmășelii care se produsese la intrarea clădirii, unde se aduna tot mai multă lume. Portarul năvăli pe trotuar târând după el o saltea vărgată, iar câțiva bărbați o apucară de colțuri și privind mereu în sus, o așezară cam pe unde socoteau că trebuie să cadă cel pe care-l luau drept sinucigaș.

N-aveți grijă, nu mă arunc, ar fi vrut să le strige, dar văzu cu groază că se pleacă tot mai mult.

Tălpile abia i se mai sprijineau pe pervaz și trupul îi atârna peste ameteitorul gol al străzii. Acolo, jos, mașinile se opriseră, oamenii săreau din vagoanele tramvaielor și mulțimea era o mare de capete ridicate. Toți strigau în același timp și-i făceau semne cu mâinile, dar nu auzea decât un vacarm nedeslușit. Nu era încă atât de îngrozit, încât să nu-și dea seama că prin propriile lui puteri nu s-ar fi putut menține la înălțimea aceea. I se păru chiar că simte un corp moale și cald, pe care se strădui să-l apuce, dar, oricât întindea brațele, degetele nu izbuteau să se agațe de nimic. Imponderabilă, prezența nevăzută îl neliniști, și încercă să strige. Glasul nu-i putea acoperi glasurile celor ce răcneau în stradă. Atunci închise ochii și rămase nemișcat, în așteptare.

Peste un timp auzi un sunet de clopot și vacarmul făcu loc unei liniști atât de ciudate, încât își luă inima în dinți și privi din nou în gol. O mașină a pompierilor se oprise în dreptul clădirii și scara extensibilă se întindea către trupul lui, suspendat în văzduh și alcătuind un unghi drept cu peretele clădirii. Încă puțin și scara atingea pervazul. Se temu să se răsucescă și, cu atât mai mult, să se întindă pentru a prinde capătul scării. I se părea că cea mai mică mișcare, contrariind puterea care-l menținea în primejdioasa postură ce alarmase lumea adunată în stradă, ar fi putut strica un echilibru precar, precipitându-l în gol. Scoase doar un strigăt, auzit de către toți cei ce urmăreau cu sufletul la gură desfășurarea exercițiului de echilibrist, sfidând cele mai fantastice performanțe ale acrobației profesionale. Un pompier începuse să urce scara, în fugă.

Abia văzându-l simți că nu mai poate îndura strania poziție în care se afla și imploră în gând:

Mai repede, mai repede..

Casca pompierului scânteia tot mai aproape. Și, în clipa când omul se opri chiar lângă el și întinse brațele pentru a-l ajuta (îi văzu fața negricioasă, lucind de sudoare), în clipa aceea simți cum se deplasează, cum pervazul se retrage de sub tălpile lui. I se păru neverosimil că-l încearcă un fel de

bucurie răutăcioasă, ca un triumf, deși abia se rugase să fie salvat. O larmă neîncrezătoare urcă din stradă și pe fața tânără a pompierului se întipări o expresie pe care seîñor Orgullio nu mai apucă s-o definească. Pentru că plutea.

Plutea literalmente, pată întunecată în imensitatea albastră. Obiectul sau ființa care-l susținea era cu desăvârșire invizibil, nu putea fi pipăit, și don Modesto ar fi putut jura că fusese eliberat de greutate, menținându-se prin propriile lui puteri la înălțimea garsonierei de la al cincilea etaj. Așa credeau acum, în orice caz, cei ce urmăreau lina deplasare a fotografului prin văzduh. Și din nou, ca în visul din care abia se deșteptase, don Modesto domină din înălțimi covorul pestriț al orașului.

Neobișnuit să se analizeze, nu izbuti să discearnă lupta dată în ființa lui între spaimă și o stranie liniște, care câștiga tot mai mult teren. Și nu înțelegese nici că liniștea era a certitudinii că, mai devreme sau mai târziu, avea să se prăbușească lângă pompoasa statuie a lui Filip al III-lea. Prea buimăcit pentru a fi în stare să disocieze planurile în care se mișca (și trebuie să recunoaștem că zborul înlesnea confuzia dintre vis și realitate, constituind un derutant factor comun) își roti privirile, căutând mulțimea fotografiilor prezentă în burlesca pantomină din vis, și se miră, nedescoperind-o. Abia atunci se strădui să-și limpezească pentru el însuși situația neobișnuită și se convinse că, așa cum bănuise, steaua pe care o fotografiase îl susținea în văzduh. Oricât părea de ciudat, ea știa că imaginea îi fusese înregistrată și era la curent cu demersurile inutile ale Estellei. Încă învălmășite, gândurile lui don Modesto n-aveau cu siguranță limpezimea pe care le-o împrumutăm, dar intuiția (nu era una dintre însușirile lui) îi îngăduia să descifreze semnificații pe care altădată nu le-ar fi bănuir. Iar cursul pe care i-l luau gândurile și faptul că, pe măsură ce zborul se prelungea, teama de la început își pierdea treptat din acuitate, contribuiau la întărirea încrederii lui în intențiile amicale ale puterii, care-l alesese pentru a se manifesta. Puterea misterioasă nu putea dori să se

compromită și, dacă declanșase o acțiune, era firesc să știe că o poate duce la bun sfârșit.

Culcat ca pe o imensă și invizibilă saltea pe straturile de aer aflate între el și pietrele străzilor, don Modesto plutea lin peste coroanele copacilor și peste antenele acoperișurilor, iar liniștea lui contrasta tot mai vădit cu vâlva iscată pe oriunde trecea. Șiruri de mașini îi urmăreau zborul. Circulația marelui oraș era paralizată și polițiștii se străduiau zadarnic să dirijeze fluxul vehiculelor, indiferente la luminile de semnalizare de la încrucișări. Ai fi zis că trupul fotografului devenise un neobișnuit magnet care atrăgea cu o irezistibilă putere mașini și oameni, târându-i cu el către o destinație necunoscută. Și-n vreme ce uluirea puneă tot mai mult stăpânire pe oraș (copiii năvăleau pe porțile școlilor urmați de profesori, birourile instituțiilor se goleau și străzile se transformaseră în fluvii zgomotoase), omulețul plutind pe sub ghemotoacele norilor își spunea că scepticul redactor-șef al „Săptămânii ilustrate” va trebui să se plece în sfârșit înaintea evidenței, încuviințând publicarea fotografiilor pe care le disprețuise. Tot ce se petrecea avea un prea pronunțat caracter demonstrativ pentru a scăpa până și agerimii modeste a lui señor Orgullio. Steaua invizibilă voia să-și vădească prezența, și-o manifesta în mod public, atrăgând totodată atenția omenirii asupra celui mai de seamă fotograf al vremii. Dacă, pentru recunoașterea meritelor sale, don Modesto trebuia să plătească, făcându-se bucăți la picioarele unuia dintre cei mai neizbutiți împărați spanioli, ei bine, prețul nu era prea mare. Oamenii cinstesc amintirea martirilor și señor Orgullio își contempla, cu o melancolică satisfacție, inevitabila statuie postumă... Deși, în sinea lui, se îndoia tot mai mult de necesitatea unui sacrificiu, căruia nu-i mai vedea rostul.

Un zgomot neașteptat îi tăie firul gândurilor. Deasupra lui, coborât parcă din norul pântecos care-l apăra de împunsăturile soarelui, un elicopter se ivise, ca o gigantică gânganie. Peste o clipă, scara de frânghie aruncată de pilot

se legăna la un braț de capul fotografului. Dar, deși acesta abia evocase posibilitatea martirajului, îndoielile-i făcuseră pesemne loc certitudinii, fiindcă, spre mirarea pilotului, disprețui ajutorul oferit.

— Apucă scara! strigă omul, aplecându-se în afara cabinei.

— Vezi-ți de treabă!

Enervat, don Modesto încerca să se depărteze de trupul gânganiei care se pregătea să întrerupă demonstrația steele nevăzute, provocând astfel, poate, o imprevizibilă nenorocire, dar pilotul avea instrucțiunile lui (sau le depășea dintr-un explicabil exces de zel: ochii întregului oraș erau ațintiți asupra-i). Retrăgând scara, aruncă de astă dată cu dibăcia unui cow-boy un lasso și prinse în lațul frânghiei pieptul omulețului zburător. Frânghia înțepeni, apoi urmă un șoc atât de violent, încât don Modesto crezu că lațul îi zdrobise coastele. Gemând, încercă să se elibereze. Elicele uruiau îndârjit. Îl durea pieptul și nu avu răgazul să observe ceea ce îl tulbură pe pilot în asemenea măsură, încât, la aterizare, era alb ca varul și privea rătăcit: deși elicea se rotea cu toată viteza trăgând în direcția contrarie, uriașa gânganie de metal se deplasa odată cu omul zburător, ascultând de o putere mai mare decât cea a motorului ei.

— Nu face pe nebunul! urlă pilotul, aplecându-se din nou.

Făcea semne cu mâna lui neagră, dar don Modesto nu-l putea ajuta și nu bănuia măcar cât era de înspăimântat. Se zbătea în ochiul lasso-ului ca un pește în undiță, simțind că se înăbușă. Atunci pilotul se retrase în cabină și, dându-se bătut, zvârli pe fereastră și celălalt capăt al frânghiei, care rămase să oscileze sub trupul lui don Modesto. Distanța dintre el și elicopter creșcu repede. Acum izbuti să-și desprindă lațul din jurul pieptului și o vreme omulețul și frânghia inutilă plutiră prin văzduh, alături, dar miraculos despărțiți. Frânghia se prăbuși apoi, căzând în crăcile unui castan, iar o ceată de copii se repezi după ea. Și, deplasându-se în continuare peste covorul în relief al

oraşului, don Modesto înţelese că realitatea nu ţine să se identifice cu visul. Spre deosebire de ceea ce i se întâmplase în somn, se îndrepta acum, trecând peste Cale de Segovia, către uriaşa clădire ce adăpostea mai multe redacţii literare şi, la al optulea etaj, birourile „Săptămânii ilustrate”.

Fără voie îşi potrivea lavaliera şi verifică dacă haina îi era închisă la toţi nasturii. Vedea nenumăratele ferestre ale clădirii (în golul lor se înghesuiau capetele ziariştilor şi redactorilor), dar, aşa cum bănuise, puterea care-l menţinea în văzduh îl apropia de anume ferestre ale celui de al optulea etaj. Estella îi făcea semne de la una dintre ele, în vreme ce redactorul-şef îşi trecea într-una palma peste bărbie, de parcă ar fi vrut să se încredinţeze că nici în dimineaţa aceea nu uitase să se radă, iar don Modesto observă cu un surâs indulgent că redactorul sportiv îl privea prin lentilele binoclului de care se folosea pe stadion.

— *Salud!* strigă don Modesto de la câţiva metri, nemişcat între cer şi pământ. Ei bine, am fotografiat solul unei alte lumi?

— Fotografiile vor apărea în numărul festiv, răspunse redactorul-şef, strâmbându-se ca şi cum ar fi înghiţit o şopârlă şi pipăindu-şi mereu bărbia. Chiar vrei să spui...?

— Ce să mai spună? îl întrerupse însă Estella. Nu trebuie să mai spună nimic... Adică nu, să spună ce simte! Avea pixul în mână şi, pe pervazul ferestrei, un carnet deschis. Primele impresii... contactul cu invizibilul... Nu-i cumva o farfurie zburătoare? Vezi că poate încerca să-ţi comunice un mesaj. Ah, de ce nu sunt în locul tău!... Ai întrebat? Ți-a răspuns?

— Taci odată! o repezi omuleţul. Fuga, la mine acasă... Aparatul şi filtrul, ştii unde sunt! Dacă rămân aici e simplu, dacă nu, din elicopter... Fotografiază cât mai mult, din toate unghiurile...

Regretă deodată că nu se poate rupe în două, o parte din el rămânând în văzduh şi cealaltă zorind în locul Estellei pentru a înregistra cele mai senzaţionale imagini din istoria

artei fotografice.

— Doamne! strigă fata. Cum de nu m-am gândit?

Și dispăru de la fereastră. Ceilalți urmau să privească, prea uluiți pentru a putea reflecta. Observară că trupul lui seînor Orgullio se leagăna ușor, de parcă s-ar fi aflat pe o saltea pneumatică săltată de valuri. Priveliștea omulețului corect îmbrăcat (o corectitudine, în mod ciudat, subliniată de lavaliera și mustățile lui rebele) și care se legăna în văzduh cu o triumfătoare dezinvoltură era atât de neverosimilă, încât cei mai mulți refuzau încă s-o accepte.

— Zău că nu se vede nimic, spuse titularul rubricii sportive, luându-și binoclul de la ochi.

Voia să spună că nu vede ce-l susținea pe don Modesto în dreptul ferestrei, pentru, că, odată cu destui alții, presupunea că totul nu era decât o șmecherie. Câteva mâini se întinseră către binoclu.

— Resimți o oboseală neobișnuită? întrebă de la un etaj mai jos un bărbat cu ochelari și barbă neagră, specialist în psihologie.

— De ce? răspunse don Modesto. Doar nu fac nimic...

— Mă refer la oboseală psihică, preciză jignit specialistul, dar o dactilografă de la ultimul etaj strigă:

— Nu mă iei și pe mine cu dumneata? și toți începură să râdă.

— Cum de nu? ripostă don Modesto. Poftește! și-și netezi mustățile.

Apoi, spre stupoarea generală și, în primul rând, a lui însuși, făcu un salt și se opri în dreptul dactilografei, întinzându-și brațele. Dar, cum fata chicoti și se trase îndărăt, rosti supărat:

— Câtă lipsă de seriozitate! ceea ce stârni noi hohote la toate ferestrele.

Feciorul lui don Miguel Orgullio trăia o zi mare, nerepetabilă, una dintre zilele care reprezintă apogeul unei vieți. Poate că altcineva în locul lui ar fi știut să folosească mai dibaci împrejurarea, s-ar fi priceput să rostească fraze memorabile pe care numeroșii ziariști, mai numeroși decât

la multe conferințe de presă, le-ar fi difuzat pe toată suprafața globului. Dar don Modesto era intimidat de mulțimea privirilor și-și savura în tăcere triumful. Observând că la toate etajele se iviseră fotografi ale căror aparate țacăneau (unii utilizau teleobiective) adoptă atitudini potrivite, nici prea rigide și nici necuviincios de degajate. Regretă însă din nou că nu apucase să-și ia aparatul și oftă, amintindu-și pantomima de curând visată. Fotografi din jurul statuii lui se aflau acum acolo și cu câtă plăcere s-ar fi angajat în fascinantul balet al ritualului descoperit în somn!

— Atențiune! strigă însă Estella, ivită din nou la fereastră.

Cum, avusese vreme să se și întoarcă? Necunoscând marile satisfacții, nu știa nici cât sunt de înșelătoare... I se părea că abia câteva clipe se scurseseră de când o îndemnase să aducă aparatul. Grăbit, îi dădu câteva indicații și Estella îl ascultă fără să scoată o vorbă, ceea ce omulețului i se păru atât de neobișnuit, încât resimți deodată, cu o dureroasă ascuțime, însemnătatea pe care o căpătase în ochii tuturor și cu care, fără să-și dea seama, se obișnuise. De unde fusese calm, își percepu acum bătaile inimii.

Dar fata apucase să și ia câteva imagini, apoi dispăru de la fereastră pentru a se ivi la una situată cu câteva etaje mai sus, o părași și pe aceea pentru o fereastră de la etajul al cincilea și, în cele din urmă, făcu o serie de fotografii chiar din piața neagră de lume. Dacă ar fi avut la dispoziție un elicopter, nu s-ar fi dat în lături să fixeze imaginea plutitoare a lui don Modesto de la înălțimea uliului care se rotea undeva, departe, intrigat de pata întunecată suspendată în împărăția lui. Dar pilotul elicopterului refuzase să mai intre în contact cu omul zburător.

Emoționat, don Modesto înlesni munca Estellei, apropiindu-se și depărtându-se, descriind cercuri și răsucindu-se în așa fel, încât să poată fi fotografiat din toate părțile, pentru a îngădui fixarea pe peliculă a imaginii stelei invizibile și imponderabile, care-l scosese din

anonimat. Dornică să-și confirme prezența, enigmatică stea se preta la tot ce i se cerea. De fapt, don Modesto nici nu era nevoit să-și explice intențiile. Amândoi alcătuiau acum un tot, ea îl înțelegea într-un fel pe care nu și-l lămură, de parcă i-ar fi citit gândurile. Sau poate că el executa, fără să-și dea seama, indicațiile pe care i le sugera? În fond, interesele lor coincideau, amândoi doreau să dovedească prezența invizibilului și acționau de aceea împreună, după cum le explică ziariștilor specialistul în psihologie, care se interesase dacă don Modesto nu resimte efectele unei oboseli psihice.

— Coincidența intențiilor și a efectelor nu exclude, ci presupune o încordare maximă, un efort psihic de urmărirea căruia omul acesta își va da seama mai târziu, spuse el, arătând cu degetul către fotograf.

Cei care-i auziră cuvintele fură izbiți de bucuria răutăcioasă triumfând în sunetele lor și o puseră pe seama jignirii. Conveniră, de altfel, că, neștiind cine i se adresează, don Modesto îi răspunsese cu prea puțină deferență.

Acum Estella își isprăvisese filmul și-l încredință colegilor fotografi, care se închiseră în camera obscură. Pusă la grea încercare, curiozitatea lui Orgullio atinse îndată o limită de neîndurat. Știa tot ce fac oamenii care manipulau pelicula în întunericul laboratorului, le urmărea în minte mișcările și nerăbdarea îi sporea pe măsură ce-și dădea seama că vor putea desluși peste puțină vreme forma stranie a vizitatorului înstelat, datorită căruia era menținut în văzduh. Fără să știe, trupul i se legăna în aer tot mai repede, într-o mișcare echivalentă cu bățâiala unui om nerăbdător, proptit când pe un picior, când pe celălalt, în anticamera biroului unde i se hotărăște soarta. De la înălțimea la care se afla vedea masa întunecată adunată în marea piață în formă de stea, nenumăratele capete strânse ciorchine la ferestre, apoi, până departe, geometrica împărțire a orașului și, dincolo de panglica Manzanaresului, câmpiile tăiate de liniile întunecate ale pădurilor, de cele albe ale șoselelor. Vedea avioanele aterizând și ridicându-

se pentru a se pierde dincolo de nori și auzea cântecul discordant al vieții, solemnă împletire de sunete dispartate (glasuri de oameni și motoare, de ape și păsări, vuietul vântului și contrapunctul liniștii), suind către el ca spre a se supune unei judecări definitive. Dar vedea și auzea toate fără a le percepe într-adevăr, indiferent la ceea ce nu era taina dezvoltării unei înguste fâșii de celuloid, pe care se imprimase o mărunță siluetă omenească, sprijinită în văzduh de brațele neregulate ale unei imense stele.

De ce mai stai aici? se întrebă deodată și singur se miră că nu-și pusese întrebarea mai curând, de vreme ce dovada fusese făcută și prezența lui pe cer devenise inutilă.

Atunci, încă nesigur, încă necutezând să spere că i se va îngădui să pună capăt demonstrației, încercă să se aproprie de fereastra la care redactorul-șef părea condamnat să-și ispășească, până la sfârșitul zilelor, stupida neîncredere. Nimic nu i se împotrivi. Alunecă lin prin văzduh și, când cei adunați la fereastră îi înțeleseseră intenția și se traseră înspăimântați îndărăt, ateriză cu tălpile pe pervaz. Ca-n visul a cărui amintire îl însoțea, își simți povara picioarelor, a trunchiului, a brațelor, și înțelese că puterea invizibilului se retrăgea, rămânea afară. Clătinându-se ca un om beat sări în încăpere și nimeri drept în brațele redactorului-șef, îngăimând:

— *Señor!* Iertați, eu...

Dar cei din birou îl înconjurau, îl pipăiau, îi strângeau mâinile și vorbeau toți odată, ca și cum ar fi încercat să se convingă că îl au într-adevăr acolo, printre ei.

— Trebuie să înțelegi, spuse redactorul-șef. Răspunderea mea și... oricum... cine ar fi bănuț?...?

Dând din mâini, don Modesto strigă:

— *Si señor!* și, fără a mai asculta, își croi drum împingându-l cu o nebănuță putere până și pe spătosul redactor sportiv, după care se năpusti către ușa laboratorului.

Semiîntunericul familiar al sfintei sfintelor îl îmbrățișă cu toate efluviile ingredientelor fotografice, ca după o

îndelungă absență.

— Cine dracu deschide ușa? strigă unul dintre cei ce manipulau filmul, dar Estella îi recunoscuse statura și spuse cu o voce gâtuită:

— Taci! E el...

Câteva scaune hârșăiră pe ciment și cineva suci întrerupătorul. În lumina neașteptat de puternică fotografia se uitau la don Modesto, clipind nesigur. Estella își pusese palma streășină la ochi.

— Ei bine? gâfâi omulețul.

Atât de guralivă de obicei, fata nu scotea o vorbă.

— Ce vă holbați? strigă don Modesto.

La percepea uluirea, pe care o punea în seama a tot ce i se întâmplase, dar acum îl interesau doar negativele. Dădu să se repeadă de aceea către masă. Atunci Estella făcu un pas înainte și-l apucă de braț.

— Știi... spuse ea. Înghiți în sec și repetă descumpănită: Știi...

— Nu! izbucni don Modesto. Și vreau să știu...

— Totul e încă și mai senzațional decât am crezut, se precipită fata, redobândindu-și, ca prin farmec, darul vorbirii. Ai intrat în istorie drept cel dintâi... și noi am fost martori... Lasă, lasă-mă să te sărut! izbucni deodată și, cuprinzând în palme capul fotografului, îi aplică pe obraji două sărutări violente.

Don Modesto se înroși, capul lui semănând brusc cu o căpățână de sfeclă.

— Și steaua? întrebă. Se vede bine?

— Ce stea? Nu înțelegi că totul e senzațional, fantastic? strigă Estella. Nu se vede nimic!

Fața lui don Modesto albi pe cât de repede se îmbujorase și nasul păru că i se subțiază brusc.

— Nu se vede?... bolborosi.

— Nimic! Înțelegi?... Nici o putere dinafară nu te-a susținut!

Dar fotograful refuza să înțeleagă. Apucându-se cu mâinile de cap, șopti:

— Vrei să spui că acolo sus... eu... singur?

— Ești primul om zburător! țipă Estella. Primul care...

Don Modesto n-o mai auzi. O amețeală cumplită îi răvășea stomacul, încăperea se roti vertiginos în jurul lui și el se prăbuși, se prăbuși cu vaga amintire a unei alte căderi, pe care nu mai izbuti s-o localizeze.

*

Și totul s-ar putea sfârși aici, deoarece confuzia dramatică pe care s-a clădit gloria lui Modesto Orgullio nu a putut fi elucidată. O comisie din care făcea parte și bărbosul specialist în psihologie a convenit, în lipsa unei explicații mai bune, că neobișnuita facultate de a zbura trebuie să fi apărut ca urmare a șocului violent pricinuit de căderea fotografului din pat. Afectând bulbul rahidian, lovitura a modificat în chip straniu centrul echilibrului și a provocat o comoție, care a declanșat o forță antigravitațională necunoscută. Din păcate, posibilitatea studierii misteriosului fenomen a fost împiedicată de refuzul lui señor Orgullio de a încerca să mai zboare. Numai la enunțarea unei asemenea propuneri omulețul era cuprins de o bruscă amețeală și-și pierdea cunoștința. Sugestia psihologului (de a-l zvârli fără multă ceremonie pe fereastră pentru a-l obliga să recurgă *in extremis* la bizara lui facultate) fiind respinsă în unanimitate de către ceilalți membri ai comisiei, cazul nu a putut fi elucidat și figurează, în continuare, printre ciudățeniile pe care știința se mulțumește, deocamdată, să le înregistreze.

Firește, câteva din fotografiile lui don Modesto au apărut (cu titlu de curiozitate) în penultima pagină a „Săptămânii ilustrate”, dar nu au trezit alt ecou decât o scrisoare a directorului unei întreprinderi pentru refacerea drumurilor, don Ramón Tolosa, care a recunoscut în enigmatica stea conturul carului alegoric închiriat studenților de la Belle-Arte pentru a participa la carnaval. Golul circular nu era decât locul unde se afla fixată o betonieră, demontată ca să îngăduie transformarea platformei în vederea circumstanței

festive, iar brațele neregulate ale stelei, tot atâtea prelungiri, suportând diverse machete. Mai târziu, redactorul sportiv a povestit la o halbă cu bere că seșor Orgullio plânse, citind inofensiva scrisoare.

Suprema lui tentativă de a supune soarta a eșuat în mod lamentabil, căci dacă Modesto Orgullio e astăzi o celebritate mondială și reporterii lumii întregi i-au popularizat mustățile și chelia, foarte puțini au găsit cu cale să menționeze că omul zburător e un artist fotograf, iar imaginile care le-au însoțit reportajele au fost cele luate de Estella și de colegii ei.

— Uite-l pe seșor Orgullio, spun părinții, arătându-l copiilor când trece pe stradă.

— Ai să ne aduci vreodată o fotografie ca lumea? întreabă redactorul-șef, la săptămânalele ședințe în care don Modesto continua să rămână calul de bătaie.

Atunci încearcă zadarnic să se ascundă pe după umerii redactorului sportiv și, apucându-se de cap, cu coatele pe genunchi, contemplă veșnica prăpastie a deznădejdiei, de fiecare dată căscată numai și numai lângă picioarele scaunului pe care se așează.

BROASCA

Când mă gândesc la vara aceea și mă întreb cum a fost cu putință să trec cu vederea peste cele ce se întâmplau zilnic lângă mine, îmi răspund că insolitul nu-și află locul printre coordonatele existenței mele. Sunt un statistician înăscut, om al realității cuceritoare. Educat în respectul acestei realități, caut în ea explicația rațională a fenomenelor cu care vin în contact, ceea ce mi se pare logic și firesc. Numai că neprevăzutul m-a găsit, de aceea, descoperit. De cum a pătruns în mediul meu, m-am grăbit să-i fac față, alcătuind un lanț de raționamente valabile pentru tot ce rutina vieții mele a știut să acumuleze și a cărui singură slăbiciune consta într-o neconcordanță fundamentală cu natura deosebită a fenomenului. Căci insolitul scapă din plasa judecăților cotidiene, așa cum primejdia nu se lasă conjurată de ingeniozitatea struțului care-și ascunde capul în nisip. La un moment dat, firește, orbirea nu mai e cu putință. În vara aceea, de pildă, am renunțat la autoliniștirea cu ajutorul unor subterfugii considerate până atunci perfect raționale, în ziua când frunzele nukului s-au înroșit în iulie, iar micile lui fructe, abia formate, au început să iradieze lumini purpurii.

Dar știu acum că totul începuse cu o lună mai devreme, încă pe când Ioana se juca singură în grădină. Eu plecasem în zori către locul pe care mi-l alesesem pe malul Dunării, acolo unde trunchiul unei sălcii căzute îmi îngăduia să arunc undița mai departe, și nu-mi amintesc să fi înregistrat nimic neobișnuit. După munca de un an de zile într-un birou

capitonat cu dosare și tapisat cu diagrame, mă lăsam furat de imaginile vacanței. Câte un șlep luneca somnoros la uriașă depărtare de uliul ce se rotea pe cerul transparent, soarele încălzea pământul, din care urca dulceagul miros al verii, în vreme ce, destrămat în liniștea apei, urmăream fără pasiune legănarea jucăușă a plutei. Nicio presimțire nu m-a avertizat că nu voi mai trăi multe asemenea zile pașnice.

Când soarele s-a ridicat binișor, mi-am strâns undița. Cum nu-mi propusesem să prind mai mulți pești decât știam că pot prinde, m-am îndreptat cu inima ușoară către casă, legănând cele câteva mărunte vietăți argintii care mai tresăreau în minciog și pe care le destinam pisicii gazdei. Eram toropit de soare și abia așteptam să mă lungesc în răcoarea odăii pe care o închiriasem. De-a lungul gardurilor de nuiiele mărginind malul am lunecat încet, bucurându-mă de oboseala răspândită în mine ca o apă densă, și am intrat pe portița grădinii dând către Dunăre, așa cum privesc toate grădinile din Solzосу, cătun ce pare trecut printr-un laminor și ale cărui case puține se înșiră între Dunăre și șosea.

În grădină, Ioana m-a întâmpinat plângând. N-a avut parte de mângâierile maică-si, moartă când i-a dat viață și, ca și cum nenorocirea abătută atunci asupra noastră ar fi însemnat-o pentru totdeauna, a vădit încă din primii ani o neobișnuită maturitate. E o fetiță smeadă, cu fața prelungă, încadrată de torsadele cozilor negre. Tăcută, privește gânditoare, de parcă ar cântări lumea și oamenii, dar e cuprinsă uneori de izbucniri de veselie care mă înspăimântă. Atunci sare ca o minge și râde, aparent fără pricină. Doctorii mi-au spus că e o veselie de „compensare”. Altminteri, gravă, se mișcă puțin, deși e

îndatoritoare și gata să împlinească orice rugămintă căreia îi pricepe rostul. Împotriva convingerilor ei însă, nimeni n-o poate hotărî să ridice un deget. Un asemenea copil plânge rar. De aceea, m-au înspăimântat lacrimile cu care m-a întâmpinat în dimineața când mă înapoiam liniștit de la pescuit.

— Ce s-a întâmplat? am strigat, zvârlind minciogul cu undița și repezindu-mă s-o iau în brațe.

— Broasca! A îngăimat, printre hohote. O broască rea...

— Care broască?

— Una roșie! O broască rea... Am vrut să ne jucăm împreună. Am luat-o în mână... dar ea m-a înțepat...

Și mi-a întins mâna dreaptă. Palma și pielea degetelor erau într-adevăr roșii, ca urzicate.

— Unde e broasca? am întrebat.

— Am aruncat-o în groapă. Drept pedeapsă...

N-am mai stat să întreb în ce groapă o zvârlise și, ca un orașean care auzise ceva despre existența unor broaște râioase, am luat-o în casă și i-am dezinfectat palma cu alcool, după care am uns-o cu o alifie. Se plângea de mâncărimi și toată ziua am văzut-o frecându-și palma și pielea gingașă a degetelor. Când s-a culcat, a lăsat să-i atârne brațul drept, ca și cum n-ar fi putut răbda ca palma să-i atingă cearșaful sau fața de pernă. De câteva ori mi s-a părut că vorbește prin somn, dar n-am fost sigur că rostise într-adevăr cuvintele „broasca roșie”. Ea, care doarme cu liniștea obiectelor, s-a zvârcolit întruna și a trecut anevoie noaptea.

— Ce-ai visat? am întrebat-o, de aceea, dimineața.

Nepăsătoare, a ridicat din umeri:

— Am uitat!

Deși încă roșie, palma n-o mai supăra. Când am ieșit în

grădină, Ioana părea cea dintotdeauna, așa că am întrebat dacă-și amintea că zvârlise ceva cu o zi înainte.

— Sigur, a spus. O broască rea.

— Unde ai zvârlit-o?

Lăsându-mi privirile să lunece peste straturile de legume și flori, mi-am adus aminte că gazda noastră săpase într-adevăr cu două zile înainte niște gropi puțin adânci, în care voia să planteze nu mai știu ce. Acum gropile erau astupate. Ioana a făcut câțiva pași printre straturi, s-a repezit dintr-o direcție într-alta, apoi a șovăit, mărturisind:

— Nu mai știu...

— Și broasca era chiar roșie, roșie?

— Da, a spus Ioana. Și n-avea picioare!

Am privit-o mirat.

— Cum așa, n-avea picioare?

— Bine. N-avea! Și făcea uite-așa, uite-așa...

Lipindu-și palmele, a început să le depărteze și să le apropie ritmic, încercând să sugereze palpitarea ciudatei vietăți.

— Prostii! am spus. Nu există broaște fără picioare. Pesemne că n-ai apucat să le vezi...

De astă dată m-a privit lung și a zâmbit cu îngăduință.

— Am văzut-o bine, tăticule. Am luat-o și în mână. Era roșie.

Și s-a uitat la palma iritată de atingerea pielii râioase a animalului. Firește, eram intrigat. Dar nu acordam prea multă încredere observațiilor unei fete de șase ani, care avusese până atunci prilejul să vadă o broască mai degrabă în cărțile cu poze. N-aveam însă nimic de făcut și cred că mai mult din pricina asta am prelungit cu încă o clipă discuția.

— Și cum avea pielea? am reluat deci, cam în zeflemea.

A răspuns îndată, fără să stea pe gânduri:

— Netedă. Ca o minge roșie.

Edificat, am râs de-a binelea și am schimbat vorba. Nu era pentru prima oară când mă încredințam de puterea imaginației copiilor. Mi-am amintit că la ultima aniversare a loanei am intrat pe neașteptate în odaia ei, plină de prichindei, pe care i-am surprins strânși roată în jurul unui scaun răsturnat.

— Sst, mi-a șoptit loana, întorcând către mine o fețișoară schimonosită de groază. Să nu-l trezești!

Scaunul era un leu adormit...

Cam de aceeași natură trebuie să fi fost și broasca roșie, mi-am spus și, luând-o de mână, am pornit amândoi la plimbare. Mergeam ca doi oameni mari, schimbând arar câte o vorbă și mulțumindu-ne să admirăm mai mult în tăcere, căci loana simte când n-am chef să mă las copleșit de cascada întrebărilor și știe să respecte tăcerea. Ne-am plimbat cu barca pe Dunăre, am făcut o baie și ne-am întors acasă. Ziua a trecut fără incidente.

Dar a doua zi am fost martorul unei întâmplări care m-a pus pe gânduri. Îmi luasem o carte și mă instalasem sub coroana nukului crescut într-un colț al grădinii, în vreme ce loana juca „urma scapă turma” cu țâncii gazdei și cu alți copii din vecini. În atmosfera calmă a vacanței, strigătele și râsetele lor nu mă supărau, dimpotrivă, mi se păreau odihnitoare, și cred că am ațipit chiar, cu cartea pe genunchi. Când am deschis ochii am văzut că, lipită cu tot trupul de trunchiul nukului, loana „se făcea”. Își vârâse fața în îndoitura brațului stâng, în vreme ce brațul drept îi atârna moale, cu palma răsucită în afară. Țin minte că am observat roșeața pielii și că m-a mirat persistența iritației, de care, din fericire, nu se mai plângea.

— Gata? a strigat Ioana, fără să-și ridice capul.

A mai așteptat o clipă și, neprimind răspuns din partea tovarășilor de joacă grijulii să nu-și trădeze pozițiile, s-a întors cu spatele către nuc. Apoi, spre marea mea mirare, am auzit-o strigând:

— Marioara! După salcia de lângă gard, un, doi, trei... Ghiță! După cotețul porcului, un, doi, trei... Vasile! Cocoțat în măr, un, doi, trei...

Și așa, pe rând, a numit ascunzătorile în care ceilalți se pitiseră. Unul câte unul, copiii ieșeau acum la vedere și se apropiau de noi, privind pe sub sprâncene. Înțelegeam că se sfiesc din pricina mea, dar că, dacă n-aș fi fost de față, ar fi contestat jocul. Era limpede că Ioana nu „se făcuse” cinstit. Mi-am vârât nasul în carte, prefăcându-mă că nu observasem nimic. Ioana era surescitată, veselă și mândră că descoperise toate ascunzătorile fără să schițeze măcar gestul de a-i căuta pe cei ce se străduiseră s-o deruteze.

— Cine „se face” acum? a întrebat, dar nimeni nu i-a răspuns.

Mutându-se de pe un picior pe altul, toți o priveau neprietenos.

— Eu nu mă mai joc, a îndrăznit Ghiță, unul scurt și îndesat.

Apoi, trăgându-și hotărât nasul, s-a răsucit pe călcâie și a pornit către poartă.

— Nici eu, a spus Marioara.

Dezamăgită, Ioana îi privea cu aerul că nu înțelege, ceea ce m-a mâhnit îndeosebi.

— De ce? a strigat. E încă devreme...

Dar, tăcuți, copiii se depărtau încet. Apoi o luară la goană, și curând le auzirăm glasurile de cealaltă parte a gardului de nuiele.

Eram supărat și mâhnit. Aveam o încredere deplină în fetița mea și iată că o surprinsesem trișând, mai mult, prefăcându-se a nu înțelege că toți îi descoperiseră înșelătoria. N-am vrut să mă amestec în joaca lor, dar simțeam că acum trebuia să lămuresc lucrurile. Cred că glasul mi-a tremurat puțin când am întrebat:

— De ce ai făcut una ca asta?

A întors către mine o față deznădăjduită.

— Dar ce-am făcut? De ce s-au supărat?

— Înțelegi, prin urmare, că s-au supărat...

— De ce? Doar n-am făcut nimic rău!

Am tăcut o clipă. Apoi i-am întins mâna.

— Ioana, vino-ncoa. Așa. Uită-te în ochii mei.

S-a uitat. Mi-a răbdat privirile, apoi s-a înroșit și și-a dus degetele la buze.

— Cum?... Crezi că eu...? Și ei...?

Își juca atât de bine rolul încât, dacă n-aș fi fost de față la joaca lor, aș fi jurat că fusese învinuită pe nedrept. Ochii i se umpluseră de lacrimi. Apoi am simțit-o îndârjindu-se și tot sângele i-a fugit din obraji.

— Să le fie rușine! a strigat. I-am găsit repede și s-au supărat.

Deși nu-mi era ușor, am hotărât să-mi păstrez calmul și i-am vorbit rar și apăsător:

— Nu s-au supărat pentru că i-ai găsit. S-au supărat pentru că te-ai uitat și ai văzut unde s-au ascuns.

— Nu-i adevărat!

— Nu? Cum de-ai știut unde se pitise fiecare?

Atunci am văzut-o descumpănită. Oricât de curios ar părea, am avut impresia că se întreabă și ea cum îi descoperise atât de repede.

— Nu știu, a șoptit. Am știut. M-am întors și am știut.

Mi-a fost cu neputință să scot altceva de la ea. Nu s-a învoit în ruptul capului să recunoască o vină evidentă și, cu atât mai puțin, să le-o mărturisească și tovarășilor de joacă. Ceea ce nu părea decât o greșeală copilărească devenea dovada unui caracter rău, așa că am pedepsit-o, neîngăduindu-i să se plimbe cu mine a doua zi. Pentru Ioana, pedeapsa era suficientă. Dar cum copiii se ceartă și se împacă ascultând de legile lor, am găsit-o la întoarcere jucându-se cu cei cărora socoteam că are a le cere iertare. O făcuse, poate? Nu păreau să-i poarte pică, deși pe mine întâmplarea mă tulburase, zdruncinându-mi încrederea în propriul meu copil.

Au urmat zile calme, când n-am avut de înregistrat decât surpriza de a descoperi că iarba și frunzele de pădărie de pe o mică porțiune a grădinii își schimbaseră culoarea. Lângă ele vegetația era verde, dar pe o jumătate de metru pătrat, mai exact înăuntrul unui cerc cu raza de o jumătate de metru, iarba și frunzele se înroșiseră. N-aș fi dat probabil atenție faptului dacă nu m-ar fi izbit natura neobișnuită a culorii. Îmi amintesc că mi-am întrebat gazda dacă nu cumva răsturnase acolo vreo oală cu vopsea, dar omul se arătă și el intrigat. Nu am alt cuvânt decât *roșu* pentru a numi culoarea pe care o căpătaseră frunzele și iarba, deși știu că nu era ceea ce suntem obișnuiți să recunoaștem ca atare. Niciuna dintre nuanțele familiare ale culorii nu se potrivea tonalității de roșu ivită acolo, în grădină. Veți înțelege ceva din precizarea că roșul acela părea să conțină încă cel puțin trei culori, absolut nedetectabile în gama de roșu? Albul, negrul și o culoare nedefinită, poate vânătă... Compusul era, și nu era, roșu. Mi-am spus că un copil vărsase probabil acolo o sticlă cu cerneală care, în amestec cu pământul și atacând clorofila, dăduse naștere uimitoarei

combinații de culori. Apoi, fără a-mi mai bate capul, am plecat la pescuit.

La întoarcere am descoperit-o pe Ioana culcată lângă pata roșie, peste care își plimba într-una palma, ca și cum ar fi mângâiat locul. Absorbită de jocul ininteligibil, nu m-a observat și am putut-o privi o vreme, descoperind cu mirare expresia de duioșie îngândurată cu care mângâia iarba.

— Ce faci acolo? am întrebat-o fără a ridica glasul, ca să n-o sperii.

A tresărit totuși și și-a ascuns palma la spate.

— Știi? Poate că nu era rea, a spus.

— Cine?

Și-a întors privirile către pata roșie și a șoptit, abia auzit:

— Broasca...

Abia atunci am făcut legătura dintre culori și, cu un simțământ neplăcut pe care n-am încercat să-l definesc, am întrebat-o:

— Vrei să spui că tu... aici ai aruncat-o?

— Poate că era o fată fermecată, a rostit cu un firicel de glas în care tremura o căință fără margini. S-a speriat când am luat-o în mână. Și s-a apărât...

— Dar ai căutat odată și n-ai mai găsit locul!

— Nu...

— Și acum numai pentru că iarba s-a înroșit...?

A întors către mine o față deznădăjduită și am văzut că-i tremurau buzele.

— Cred că n-am făcut bine...

Vacanța aceea, era limpede, nu-i pria. Ceva îmi sensibilizase fetița, făcând-o să-și piardă echilibrul, calmul, pe care i-l admiram.

— Ești mică și prostuță, am spus, aplecându-mă și

ridicând-o. Iar ca dovadă, uitate, o să săpăm aici și o să vezi că nu găsim nicio broască!

Ca o zvârlugă mi-a țâșnit din brațe și a alergat către magazia în care știa că se păstrează uneltele. Urmărind-o cu privirea, mă întrebam ce mă îndemnase să-i fac neașteptata propunere și mi-am dat seama că simțeam nevoia să verific povestea broaștei roșii. *Uitate cum se prostește omul!* - mi-am spus, fără convingere. Apoi am luat sapa din mâna loanei și m-am pus pe treabă. N-am găsit, firește, nimic, dar în pământul negru, ca oricare pământ, rădăcinile plantelor erau roșii.

— Ai văzut? am întrebat-o pe loana, astupând groapa. Hai să ne spălăm pe mâini și să nu ne mai gândim la broaște fermecate!

Tăcută, a ridicat o păpădie pe care nu apucasem s-o replantez, așa cum făcusem cu celelalte și cu smocurile de iarbă. De la rădăcină și până la floare era toată roșie. Am intrat în casă și loana a pus păpădia într-un pahar cu apă, așezat pe o laviță de lângă patul ei. Nici la masă și nici după aceea n-am mai vorbit despre broasca îngropată, dar am surprins-o de mai multe ori privind floarea, cu o curiozitate parcă temătoare. Știam că eroii poveștilor pe care le citea trăiau după moarte în plantele crescute pe mormintele lor și nu mă îndoiam că aștepta să deslușească vreun semn al metamorfozării broaștei în păpădia din paharul de pe laviță. Ca să n-o tulbur degeaba, nu i-am mai spus însă nimic și m-am prefăcut că nu-i înțeleg privirile.

În noaptea aceea am avut un vis ciudat. Adormisem pesemne în gând cu poveștile, pentru că am văzut cum din palma loanei țâșneau niște vâpăi roșii, care oscilau neîntrerupt, tremurând. Săltau brusc și îndată, ca înspăimântate de avântul cu care porniseră, se retrăgeau

pentru a se repezi iarăși, într-un elan lipsit de vigoare. Și deodată am văzut că și din floarea de păpădie de la căpătâiul ei pornesc, înălțându-se și coborând într-un joc șovăitor, aceleași licăriri purpurii. Intensitatea fluxului a crescut treptat și razele au înaintat, pâlپând din amândouă părțile ca niște degete luminoase care se căutau, apoi au alcătuit un pod incandescent. Și, s-au unit.

Îmi amintesc sentimentul bizar cu care am privit imponderabila punte ce lega în bezna încăperii palma loanei de floarea din pahar. Dacă mă gândesc bine, nu era numai mirare, ci și simțământul complex al detectării unei anomalii care, ciudat, nu trezea în mine oroare. Mă miram de ceea ce vedeam, dar înțelegeam că era efectul poveștilor la care mă gândisem înainte de a adormi și – nu știu cum să spun – aș fi dorit să contribui la consolidarea fragilei legături luminoase, boltită ca un minuscul curcubeu sub tavanul scund. E poate curios, dar nu încercam niciun fel de spaimă, ci resimțeam, dimpotrivă, regretul neputinței de a participa la strania comuniune și o admirație pe deplin conștientă.

Dimineața, de cum s-a trezit, loana mi-a cerut „ceva alb, care se mănâncă”. Dar copiii formulează ades dorințe ciudate, așa că nu i-am dat atenție. După un timp, ca și cum s-ar fi gândit mai bine, a precizat că vrea o bucată de zahăr.

— Așteaptă să-ți bei laptele, am spus.

— Dar nu-i pentru mine! Vreau să i-l dau păpădiei, în apă...

Veți spune că sunt lipsit de imaginație; n-am stabilit însă nicio legătură între cuvintele ei și visul, sau ceea ce mai consideram încă drept visul din noaptea trecută. Dealtfel, de visat visasem eu, iar cuvintele loanei nu puteau avea

nicio legătură cu ceea ce mi se năzărise în somn.

— Ce ți-a venit? m-am mulțumit să întreb, fără să bag de seamă că avea să răspundă așa cum mi-a mai răspuns și când o întrebasem cum de știuse unde se ascuseseră copiii cu care se juca:

— Așa... M-am uitat la ea și am știut!

Zona plantelor roșii se întindea în grădină și gazda noastră mi-a arătat că până și albele flori ale reginei nopții se împurpuraseră. Când s-au deschis pe seară mi s-a părut că deveniseră strălucitoare, că iradiau o palidă lumină roșie. Poate din pricina nuanței lui neobișnuite n-am socotit niciodată că roșul acela e sinistru, de asociat cu culoarea sângelui, de pildă. Ca în visul meu, sugera mai degrabă noțiunea de feerie, cu toată frumusețea excesivă și nefamiliară pe care o presupune. Erau feerice florile incandescente împodobite cu frunze roșu, pe tulpini roșii crescute printre ștergarele de iarbă roșie. Feerice, deci tulburătoare.

Pescarul la care ședeam în gazdă șoptea că nu-i lucru curat și eram nevoit să-i dau dreptate. Vorbeam cu glas scăzut, așa cum se vorbește în locurile ce inspiră teamă sau respect, când ceva a fâlfâit moale peste capetele noastre. Ioana a scos un țipăt.

— Un liliac, a spus gazda.

Am văzut uluit că Ioana își ridică palma dreaptă, cu gestul pe care-l facem când vrem să controlăm dacă plouă. Apoi a rostit cât se poate de firesc:

— Nu, nene. Trei lilieci!

Omul a râs îngăduitor, dar a fost prima dată înaintea înroșirii nukului când mi-am dat hotărât seama că ceva se întâmplase. Am intrat repede în casă și am privit cu luare-aminte palma fetei mele. Palma avea temperatura

celeilalte palme, a celei normale. Culoarea ei însă era culoarea pe care abia o admirasem în grădină.

Am stins lampa.

— Câte degete am aici? am întrebat cu glasul sugrumat, ridicând o mână și îndoind degetul mic.

Am simțit cum își ridică și ea mâna dreaptă, întorcându-și palma către mine. Glasul loanei a răsunat firesc, liniștit:

— Patru.

Tremurând, am repetat experiența de câteva ori, dar încercările n-au făcut decât să confirme ceea ce știam: loana vedea cu palma mâini drepte.

— E un joc nou? a întrebat de la o vreme. De unde-l știi?

— Un joc nou, da, am bâlbâit.

Curând mi-am dat seama că vede și prin lucruri, dar numai dacă erau făcute din materie organică. Vedea prin tablăa de lemn a patului, prin pătura de lână, prin pielea pantofului, dar nu distingea pâinea aflată într-o cutie de tablă. Și, în tot timpul cât au durat experiențele la care am supus-o, am simțit ciudata strălucire roșie a păpădiei din paharul de pe laviță, ca o tăcută și atentă prezență.

Nu mai e nevoie să arăt cât eram de tulburat. Nu puteam dormi și n-aveam cu cine să mă sfătuiesc. Ceva se petrecuse, dar nu înțelegeam nimic și, dacă făceam totuși un efort de înțelegere, ajungeam la explicațiile naive ale basmelor loanei. Încercam să mă conving că mă înșelasem, fără să pot acorda o clipă crezare unei asemenea absurde ipoteze. Ceva se întâmplase, cu siguranță că se întâmplase, dar nu știam ce și nu puteam întreprinde absolut nimic. În cele din urmă, istovit, am ațipit către ziuă.

Când am ieșit din casă am găsit nucul roșu, de la tulpină și până la nucile abia rotunjite. Vegetația de pe o jumătate din suprafața grădinii își schimbase culoarea, și gazda

scotea din pământ rădăcini de țelină și de păstârnac, care păreau sfecle și morcovi și pe care se temea să le mănânce. Dacă până atunci ciudățeniile din grădină atrăseseră mai mult copiii și stârniseră comentariile babelor, de astă dată autoritățile interveniră. Se perindară prin grădină oameni de la sfat, apoi de la raion și regiune. Apărură reporteri ai presei centrale și, într-o dimineață, un omuleț care se prezentă drept profesorul Cornea de la Institutul de biologie al Academiei. Ceea ce ziarele numiră curând „Evenimentele de la Solzосу” intră, din punctul de vedere al receptării și interpretării faptelor, într-o nouă fază.

De astă dată știam. Destul de puțin, firește, dar neliniștea mea cu privire la loana nu se mai putea mulțumi cu jumătăți de explicații. I-am spus asta profesorului, care se mutase lângă casa noastră și care întocmi în cea dintâi seară un bilanț.

— Trebuie să credem că loana a văzut într-adevăr ceva, că a ținut acel ceva în palmă, căpătând însușiri miraculoase dacă le raportăm la scara însușirilor umane, mai mult, ale însușirilor faunei cunoscute, în genere. Bun... Acum, ce era? O ființă? Un obiect?... Greu de spus. Ar trebui să recuperăm broasca roșie, ceea ce mi se pare dificil, dacă nu improbabil. Dar o să încercăm. Oricum, indiferent de natura ei, cunoaștem efectele prezenței acestei „broaște” în grădină. În primul rând, transmiterea culorii roșii. Apoi, o sensibilizare neobișnuită a materiei organice. Palma loanei a devenit atât de sensibilă încât vede. Dar plantele roșii? Ce însușiri noi li s-au comunicat? Iată ceea ce va trebui să stabilim în primul rând.

Îl urmăream în vreme ce vorbea și admiram echilibrul natural dintre înfățișarea obișnuită a omului și banala

claritate a gândurilor sale. Profesorul era mărunț, slab și chel. Numai sprâncenele lui puteau atrage atenția, dar nu cred că valoarea cuiva se măsoară după cantitatea de materie piloasă care-i străjuiește privirile. Neînsemnatul profesor nu avea nimic din caracterul impozant al unui om de știință, așa cum mi-l închipuiam, și am regretat că cei de la București trimiseseră, la Solzосу doar un cercetător de mână a treia. În seara aceea m-am arătat destul de sceptic după ascultarea bilanțului pe care-l întocmise și i-am replicat că tot atâta ar fi putut spune și Ioana. A râs neașteptat de vesel, declamându-mi că, de cum îmi văzuse fetița, nu se îndoiește de inteligența ei. N-am gustat aprecierea implicită la adresa inteligenței mele, așa că ne-am despărțit cu destulă răceală.

A doua zi, în vreme ce o echipă de săpători răscolea grădina încercând să dea de urma rămășițelor broaștei roșii, profesorul a stat din nou de vorbă cu Ioana.

— Ce mai face păpădia noastră? Au fost primele lui cuvinte, și, mărturisesc, m-a mișcat faptul că i se adresa astfel fetiței.

Dar mi-a fost dat să-mi amintesc îndată cu neplăcere de felul cum îmi apreciasse cu o seară înainte însușirile intelectuale.

— E tristă, i-a răspuns Ioana, fără să se înșele asupra cuvintelor, așa cum mă înșelasem, eu, îndreptându-și privirile către floarea din pahar.

Oricât de ciudat ar părea, Cornea se referise într-adevăr la păpădie. Abia acum îmi dădeam seama că nu uitase visul pe care i-l povestisem, deoarece mă rugase să nu omit nimic ce putea fi pus în legătură cu fenomenele la care asistasem. *Ce dumnezeu - mi-am spus - doar nu crede într-adevăr...?*

— De unde știi? a întrebat și, spre marea mea mirare, Ioana a șoptit:

— Mi-a spus azi-noapte...

— Asta-i altceva, s-a învoit Cornea. Într-un basm care-mi plăcea tare mult, floarea se dădea de trei ori peste cap și se făcea om...

— Adevărat, a spus Ioana. Dar ea nu s-a dat peste cap. A venit pe întuneric.

— Vrei să spui, în timp ce dormeai? A intrat în visul tău?

— Nu, a spus Ioana. Nu dormeam. Stăteam așa, în pat, dar nu dormeam.

— E greu să-ți amintești când dormi și când nu, a rostit sentențios Cornea, clătinându-și chelia.

— Da, dar eu știu. Numai când nu dorm văd podul de foc.

Am tresărit, încercând să mă conving că nu auzisem bine. Auzisem perfect. Calmă și gravă, așa cum o cunoșteam, Ioana îmi dovedea că nu visasem. Mă deșteptasem fără să-mi dau seama și, la hotarul dintre conștiință și somn, luasem drept vis ceea ce se petrecea sub nasul meu. Totul era și mai neliniștitor decât socoteam...

— Poate că podul ăsta crește de la palma ta la floare și când dormi...

Ioana a tăcut o clipă, cântărind în minte greutatea argumentului. Apoi a rostit liniștită:

— Poate, dar atunci nu-l văd.

— Ai dreptate, a râs Cornea. Ești o fetiță deșteaptă și-mi place să stau de vorbă cu tine. Așadar, nu dormeai... A venit pe întuneric.

— Nu, n-am zis bine, s-a încurcat Ioana. N-a venit chiar ea. A venit lumina, a făcut podul și atunci... eu...

— Înțeleg, a ajutat-o Cornea. Când se face podul, începi

s-o auzi. Altfel n-o auzi deloc?

— Nu. Dar știi... glasul Ioanei a coborât până într-atât încât abia i-am mai prins vorbele: Eu aud cu palma...

Îl privea cu teamă, așteptându-se să nu fie crezută. Nici eu n-aș fi crezut-o, mărturisesc. El însă i-a apucat mâna dreaptă, i-a întors palma în sus și a zis, firesc, fără umbră de ironie:

— Bineînțeles.

După care a scos din buzunar o lupă și, aplecându-se, a prins să examineze palma roșie, ca mânăjită cu vopsea.

— Un lucru nu pricep, a mai adăugat, urmându-și cercetarea. Cum vorbește păpădia? Așa cum vorbim noi doi, folosind cuvinte?

Fețișoara Ioanei a vădit efortul pe care mintea ei îl făcea, străduindu-se să găsească răspunsul potrivit.

— Eu... nu, nu cred... Nu sunt cuvinte. Deodată, fără să vreau, știu. S-a oprit o clipă și a făcut ochii mari: Se poate? a întrebat cu teamă, mirată parcă și ea de ceea ce descoperise.

— Se poate, a liniștit-o Cornea. Așa mi-am și închipuit... Dar ce ți-a mai spus?

— Că vrea să fim prietene. M-a rugat să n-o părăsesc, să n-o las să moară...

— O punem noi în pământ și-o îngrijim cum trebuie. A mai spus și altceva?

— Nu, a răspuns Ioana. Atât. I-e tare frică...

— Dar tu, tu nu-i vorbești deloc?

— Îi spun că n-o s-o părăsesc, c-o s-o iau acasă, la București...

Ochii lui Cornea luciră deodată sub periile aspre ale sprâncenelor. Mi s-a părut că sprâncenele i se zburlesc și se înfoaie ca doi pui de arici, încercând să acopere, să

ascundă strălucirea ochilor.

— Și te înțelege?... Îți răspunde?

— Sigur că da, a spus Ioana. Suntem prietene.

Cornea a răsuflat o dată adânc și, pentru o clipă, a închis ochii. Nu m-am vârat în discuția puerilă pe care o începuse cu Ioana, înțelegând că voia să se împrietenească și să-i câștige încrederea. Admițând realitatea punții luminoase, dialogul dintre ea și floare nu era totuși cu puțință și nu mă îndoiam că profesorul știa asta mai bine decât mine. Aflasem că are un băiat și-mi dădeam seama că se pricepe să maimuțărească gândirea copiilor într-un fel care, e drept, m-a cam săcâit întotdeauna. N-am intervenit, poate și pentru că n-am crezut nicio clipă că pune temei pe elucubrațiile unei fete de șase ani, deși mimase un interes nelalocul lui sau, mai bine zis, tocmai de aceea.

Între timp, săpătorii răscoleau grădina, ajutați chiar de către gazda noastră, care voia s-o vadă cât mai repede „curățată”, odată ce se hotărâse să nu se atingă de legumele „spurcate”. Oamenii au muncit până spre seară, dar - ca și mine - n-au izbutit să găsească nici urmă de broască. Grădina, în schimb, părea devastată, ca un câmp de bătălie, și Ioana privea cu strângere de inimă florile roșii răsturnate de cazmale, rupte și strivite sub picioare. L-a ajutat, de aceea, cu dragă inimă pe Cornea, care aduna și sădea în ghivece câte un exemplar din fiecare floare sau legumă. De bunăseamă, n-a uitat nici păpădia din pahar, pe care a mutat-o cu mâinile ei în cea mai frumoasă glastră.

Împreună cu profesorul, săpătorii au plecat în cele din urmă, și grădina s-a cufundat într-o tăcere pe care nici glasurile păsărilor n-o mai tulburau, întunericul ascundea pământul răscolit, iar stelele scăpărau mari și multe, așa cum n-aveam prilejul să le vedem de la fereastra blocului în

care locuiam la București. Odată cu strălucirea lor a crescut și văpaia roșie a nukului.

Închipuiți-vă pomul cu fructe de rubin din basmele copilăriei și veți înțelege simțământul cu care nu numai Ioana îl privea. Așezați la oarecare depărtare, ne lăsam furați de vraja pe care o răspândea și tăceam amândoi. Din nou m-a izbit faptul că nukul, transfigurat și părând un somptuos personaj de feerie, nu-mi inspiră nici neliniște și nici teamă. Aș fi rămas multă vreme cu ochii la pâlpăirile lui, fără gânduri și fără dorințe, dacă cineva nu s-ar fi apropiat de noi, rupând farmecul. L-am recunoscut cu neplăcere pe profesor, care venise cu un scaun și se așeza acum lângă Ioana.

— Frumos, nu? am spus într-o doară, nevoind să îngădui tăcerii să-i arate că prezența lui ne stânjenea.

Dar Cornea nu părea dispus să-mi aprecieze politețea. Din capul locului se așezase lângă Ioana, care stătea cuminte, cu mâinile pe genunchi. L-am văzut întinzând brațul, apucându-i mâna dreaptă și răsucind-o cu palma în sus. Așa cum stătea, Ioana părea să ceară pomană. Parcă te ruga să-i pui un ban în palma desfăcută.

— Ioana, stai frumos, am protestat, dar Cornea și-a lăsat mâna peste palma ei.

— Nu, lasă. Rămâi așa!

Am fost gata să-i spun vreo două, pentru că era culmea să-nceapă să-mi dea lecții în privința felului cum se cuvenea să mă port cu Ioana, dar cuvintele mi s-au oprit pe buze. De unde fructele mici ale nukului iradiau fiecare o lumină roșie egală, adunându-se în masa pâlpâitoare din fața noastră, ca și cum cineva ar fi deschis deodată nenumărate robinete invizibile, un fel de țâșnituri luminoase crescând din nucile abia împlinite. Aș fi putut jura

că sub ochii mei fusese răsucită cheia unor neobișnuite fântâni arteziene, ale căror jeturi de apă prindeau să salte cu tot mai multă putere sub strălucirea purpurie a reflectoarelor. Era un spectacol atât de neobișnuit, multiplicând și respirând în mare ceea ce luasem drept o plăsmuire de vis în noaptea când din floarea păpădiei porniseră aceleași raze, încât am încremenit și mi-am încheștat degetele pe lemnul scaunului. Întorcându-mi privirile către Ioana, am văzut, după cum mă așteptam, că mărunte țâșnituri roșii izvorau și din palma ei. Dacă m-aș fi speriat, aș fi oprit imediat totul, dar feerica priveliște nu deștepta în mine, din nou, decât o mirare neîncrezătoare, o exaltare ciudată și amarul sentiment al izolării, al excluderii de la ininteligibila legătură dintre Ioana și straniile fenomene luminoase.

Colosala arteziană purpurie și-a înălțat spre cer coloana în care deslușeam firicelele strălucitoare pornite din bulbul fiecărei nuci, a tremurat o clipă într-o supremă încordare, apoi, descriind brusc o curbă, și-a prăbușit șuvoiul scăpărător în palma Ioanei. Am scos un strigăt, temându-mă că masa incandescentă o va strivi, dar fata mea a primit torentul de raze fără o tresărire și, la paradoxala lumină de cuptor rece, ca a unui indescrribibil amurg, i-am văzut fața pe care un zâmbet extatic încremenise. Nările-i fremătau și printre buzele întredeschise răsuflarea i se precipita în ceea ce mi s-a părut a fi un straniu gâfâit *calm*.

— Îți vorbește? a șoptit Cornea.

Am înțeles prea târziu că premeditase „întâlnirea”. Ioana a tăcut o clipă, apoi a prins a rosti repede, cu glasul întretăiat, de parcă s-ar fi grăbit să transmită mesajul, pe măsură ce-l recepționa:

— Durere... oh, durere! De ce? Grădina... totul răvășit,

ucis...

Nu-mi credeam urechilor, deși aveam confirmarea faptului că profesorul nu se jucase dimineață cu Ioana, încercând să afle ce-i spusese păpădia, încă nu puteam crede, nu voiam să cred, dar șuvoiul razelor roșii era prin el însuși un spectacol greu de crezut și-mi dădeam seama că-l admiteam numai pentru că țîșnea acolo, sub ochii mei. Dacă mi s-ar fi povestit ceea ce vedeam, dacă altcineva ar fi văzut nukul prefăcut într-o extraordinară arteziană luminoasă, cu siguranță că nu i-aș fi dat crezare.

— Ce s-a întâmplat? întreba acum Cornea. Ce era broasca roșie?

Înmărmurit, priveam ploaia de foc. Ioana se zbugiuma pe scaun și cuvintele i se îngrămădeau chinuit pe buze.

— E greu, nu pot... nu înțeleg... Nu știu să spun...

— Spune cum înțelegi, a îndemnat-o Cornea cu o nefirească răbdare.

— Totul e una... iarba, piatra și omul... La ei nu sunt oameni. Sunt copaci, copaci mari, mari... cu frunze roșii... cu gânduri în fructe, pentru că sunt roșii. Fructele verzi n-au gânduri, numai fructele roșii...

— Unde, la ei?

— Departe, departe... unde copacii sunt roșii. De mult voiau să vină, dar nu se mișcă, nu merg. Stau și se gândesc. Multe, multe gânduri... și acum a venit broasca și noi am stricat totul și... oh, câtă durere!

— Cum a venit?

— Nu știu, e greu... Un băț de foc roșu. Nimic nu-l oprește... Au murit pentru el copacii, mulți, mulți... ca să-i dea puterea lor. Au zis că mor, dar să ajungă la noi. Și noi am stricat totul...

— Dar broasca? Ce era broasca?

— Nu era broască, era bățul. Puterea bățului... Ei gândesc, fructele roșii gândesc... Pe pământ bățul s-a strâns, s-a ghemuit. Toată puterea copacilor era acolo, ca un pumn roșu. Un pumn de gânduri. Ca să-i ajute și pe copacii verzi să gândească, să-i facă și pe ei roșii...

— Dar de ce? De ce l-au trimis?

— Ca să știe. Și să știm și noi... Copacii roșii gândesc. Să gândim împreună...

— N-a fost zadarnic! Spune-i așa, n-a fost zadarnic. O să cercetăm frunzele și fructele roșii. O să aflăm. Știm și noi că totul e una și o să ajungem să înroșim frunzele de pe Pământ, dacă trebuie... Pe el o să-l ocrotim. Să nu se teamă!

— Cercetați, aflați! El are să moară la iarnă. Frunzele și nucile au să-i cadă și la anul va avea din nou frunze verzi și nuci proaste, verzi. Puterea se duce, se schimbă... La noi nu-i ca la ei...

— Spune-i așa..., a început din nou Cornea, dar Ioana s-a ghemuit pe scaun și a șoptit istovită:

— Nu mai pot...

Cu un gest reflex și-a răsucit palma, lipind-o de genunchi, și am avut impresia că închide o carte. Arteziana luminoasă s-a retras brusc. Coloana scăpărând purpuriu a mai tremurat o vreme pe cer, descrescând într-un tremur dureros, apoi nucile au rămas învăluite în aura lor rubinie.

Cornea și cu mine ne-am răsucit în același timp către Ioana.

— Te-am obosit prea tare? a întrebat, în vreme ce o luam în brațe.

— Mi-e somn, a șoptit Ioana, lăsându-și capul pe umărul meu.

Cred că adormise înainte de a o vârî în pat.

— Nu trebuie s-o obosim peste măsură, mi-a spus mai apoi Cornea, de parcă eu aş fi obosit-o. Are mânuşi?

— Ce să aibă?

L-am privit cam cu îndoială, dar tot ce se întâmpla era atât de neobişnuit încât nu ştiu de ce m-am mai mirat. Dealtfel, m-am auzit răspunzându-i aşa cum li se răspunde nebunilor, pe un ton blajin:

— E vară. Ce să facă vara cu mânuşi?

— Adevărat, a încuviinţat. Atunci înveleşte-i mâna dreaptă cu un fular, cu o cârpă, cu orice... Înţelegi, trebuie să se odihnească. Să se refacă.

De astă dată l-am înţeles.

— Crezi că şi prin somn păpădia..?

— Nu ştiu. Poate chiar nukul, pe fereastră... Şi acum loana trebuie să doarmă.

M-am întors în odaia în care păpădia strălucea, dar amintindu-mi că razele străbăteau materia organică am învelit mâna loanei cu foiţa de staniol a unui pachet de ciocolată, legând-o pe deasupra cu o sfoară. Afară, în tindă, Cornea încă nu plecase.

— Ce spui de toate astea? m-a întrebat, deşi înţelegeam că simte nevoia să vorbească mai mult, pentru a pune rânduială în propriile lui gânduri. Dealtfel, nici n-a aşteptat să-i răspund şi a şi început: Copaci care gândesc! O lume a copacilor care gândesc... De ce nu? Plantele noastre conţin adevăraţi semiconductori infimezimali, transformând lumina în energie electrică direct întrebuinţată în celulele vegetale pentru producerea proteinelor necesare dezvoltării lor. Copacii cu frunze roşii sunt mai evoluţi. Au în structura lor laboratoare perfecţionate, de tipul laboratoarelor din celulele umane. Ştii că influxul nervos superior nu se datorează decât energiei provocate de

schimbul ionilor de potasiu și sodiu, prin membrana neuronilor? E clar că, în condiții speciale, printre celulele copacilor gânditori s-au dezvoltat și celule nervoase. Poate de alt tip decât cele din substanța sistemului nostru neurovegetativ, dar celule alcătuind un sistem în stare să capteze informații venite din mediul exterior, pe care le transmite unui centru, putând elabora, pe baza lor, hotărâri. Ai observat că numai florile și fructele iradiază lumina purpurie?... Poate că nukul a devenit o făptură pluricefală, sau o colonie de indivizi. Or fi existând în lumea copacilor gânditori anotimpuri? E cu puțință ca viața conștientă să se dezvolte din primăvară până în toamnă, pentru a se stinge iarna? Ar însemna să excludem păstrarea amintirilor... De ce? Copacul rămâne. Trunchiul și rădăcinile, în care se întipăresc cunoștințele perfecționate din generație în generație, constituie depozitarele memoriei colective. Și, dacă există, nu știm cât durează acolo un anotimp... Admițând că nukul nostru e pluricefal, închipuiți-vă cât de complexe sunt procesele lui de gândire, raportate la cele ce se desfășoară în creierul nostru. Dacă e o colonie de indivizi, ce orânduire superioară a trebuit să dezvolte! Ai să-mi spui că nu se poate mișca?... Dar cu energia pe care știe s-o concentreze pentru a o proiecta în afară e în stare să realizeze minuni! Ai uitat că pădurile gânditoare au izbutit s-o trimită pe Pământ, de vreme ce nu vei contesta că „bățul roșu” e un flux colosal de energie... Și încă de natură să-și transmită, prin iradiere, însușirile... Ce prostie, săparea grădinii! Dar cum era să bănuim? Energia scursă în pământ a trecut în plante, s-a transformat, s-a degradat, s-a irosit... Te gândești la plantele sădite în ghivece? Fleacuri! Cât crezi că le poate ajunge energia? Nu, dragul meu, am făcut o gogomănie cât noi de mare... Și nu putem comunica

decât cu ajutorul Ioanei. Obligați s-o cruțăm... Efectele radiațiilor sunt necunoscute... În ce lună ne aflăm?

S-a oprit brusc din vorbă, și m-a privit încruntat.

— Eu... păi, în iulie, am îngăimat.

— Doar două luni! Ce să faci mai întâi? a strigat deznădăjduit și, dând din mâini, a pornit în goană, fără măcar să-și mai ia rămas bun.

Am încercat să-mi adun gândurile, dar abia plecase și m-am pomenit cu un reporter, atunci sosit, pentru a lua legătura cu profesorul. I se spusese că-l poate găsi pe Cornea la mine. I-am explicat că tocmai plecase și m-am mirat că nu se întâlniseră, dar n-aș pomeni toate astea dacă n-aș fi aflat din cele câteva cuvinte schimbate cu reporterul că omulețul pe care-l socoteam neînsemnat era o autoritate în biologie, autorul a nenumărate lucrări fundamentale și membru al nu știu câtor academii din străinătate.

Rămas singur, am întârziat în tindă, privind fără să vreau către pomul cu nuci de rubin. Eram zguduit de revelația lumii necunoscute, care își trimisese solul pe bătrânul nostru Pământ, și-mi dădeam seama cu îngrijorare că, dacă nu bănuisem măcar posibilitatea unei atât de fantastice explicații a fenomenului la care asistasem, acum, dimpotrivă, nimic nu mi se mai părea cu neputință. Dacă mi s-ar fi spus că pădurile începuseră să se urnească, părăsind Carpații, aș fi crezut. Trecusem de limita cotidianului și acolo, pe imensul teritoriu al neprevăzutului, riscam să devin victima tuturor aparențelor. Nimic nu mai era sigur, deși Cornea nu părea buimăcit de faptul în sine, ci de greșeala pe care o făcuse poruncind săparea grădinii și la consecințele căreia, nu știu de ce, mă asocia, ca și cum s-ar fi consultat cu mine în prealabil. Uluitoarea descoperire a

unei flore gânditoare îl aflate înarmat cu explicații și ipoteze, în vreme ce eu parcă simțeam pământul fugându-mi de sub picioare.

O altă lume, de pe o altă planetă, ne întinsese mâna și noi nu ne pricepusem să-i venim în întâmpinare, nimicisem poate unicul prilej de a afla câte ceva despre universul de gânduri al copacilor cu frunze roșii. Gândurile copacilor... Spuneam „gândurile copacilor” și mi se părea firesc. Pe ce lume mă aflu? Și dacă experiența izbutea? Dacă pădurile noastre ar fi început să gândească? Dacă am fi descoperit în fructele lor sediul unor gânduri înrudite cu ale noastre, în stare să ne înțeleagă gândurile, să ne ajute la pătrunderea unor taine încă nebănuite? Noi tăiam pădurile și le foloseam lemnul. Ca statistician, cunoșteam însemnătatea industriei forestiere în ansamblul economiei noastre. În noile condiții am mai fi putut exploata pădurile? Nu doar pentru că pădurile s-ar fi opus, dar pentru că n-am mai fi putut vedea în ele o sursă de materie primă, ci niște... Nu găseam alt cuvânt decât semeni, niște semeni! Prietenii noștri copacii... Era poate mai bine că totul se petrecuse așa. Mă înspăimântau concluziile la care aș fi ajuns urmărindu-mi firul gândurilor până la capăt, așa că am preferat să le abat către un alt subiect, din păcate tot îngrijorător, loana.

„Efectele radiațiilor sunt necunoscute” – spusese Cornea, iar cuvintele lui îmi stăruiau amenințător în minte. Era curios că instinctul părintesc nu mă alarmase nicio clipă înainte de a-l auzi rostind constatarea care mă tulbura acum. Inefabila punte de raze nu deșteptase în mine noțiunea primejdiei, așa cum nu mi-o sugerase nici arteziana strălucitoare a nukului, și am avut nevoie de cuvintele lui pentru a vedea cu alți ochi palma micuță însemnată de strania culoare roșie, care-i îngăduia loanei

să se înțeleagă cu plantele și să zărească prin obiecte. Părea o însușire inofensivă, în niciun caz vătămătoare. Părea... Dar cine știa ceva și cum puteam bănuî efectele în timp ale neobișnuitei pigmentări, cine m-ar fi putut asigura că nu urmau s-o însoțească fenomene secundare și toxice?! ... Cât despre fluxul de energie luminoasă, pe care palma loanei îl captase, se găsea oare cineva în stare să afirme dacă era sau nu nociv? Până și Cornea se arăta prudent. Aveam dreptul să expun viața loanei pentru vaga speranță că biologii vor afla, prin intermediul unei fete de șase ani, unele date referitoare la organizarea materiei vii pe o depărtată și necunoscută planetă? Exemplul omului de știință sacrificându-se în cunoștință de cauză pentru descoperirea unei taine a naturii nu putea fi invocat în cazul unui copil incapabil să înțeleagă măcar însemnătatea experienței la care era supus. Cu cât mă gândeam mai mult, cu atât realitatea primejdiilor care-mi pândeau fetița îmi apărea mai înspăimântătoare și începea să mă neliniștească tocmai inconștiența de care dădusem dovadă, neintervenind la timp pentru a curma evoluția ciudatelor fenomene la care asistasem.

Am dormit puțin în noaptea aceea și i-am comunicat a doua zi lui Cornea că mă opuneam hotărât continuării experiențelor prin intermediul loanei. Spre mirarea mea, n-a protestat, dimpotrivă, mi-a spus că ceruse o expertiză medicală și aștepta sosirea unor profesori din București și Cluj. Nici el nu voia să continue „convorbirile” cu nucul roșu decât dacă medicii considerau că razele lui n-ar avea o influență negativă asupra organismului fraged al loanei. Îmblânzit, l-am privit cu alți ochi și mi-am dat seama că e tulburat.

A desfășurat o muncă neobosită în zilele următoare, când

puținele case din Solzосу s-au transformat în adevărate laboratoare. Echipе de specialiști soseau întruna cu tot felul de aparate, cărora le dădeau să analizeze probe de pământ, de frunze și flori roșii. Din păcate, în ciuda grijii deosebite cu care erau înconjurate, plantele din ghivece se uscară pe rând, inclusiv păpădia Ioanei. Singur nucul își înălța falnic coroana roșie, iar contoare speciale măsurau intensitatea radiațiilor emise de nucile lui, strălucitoare ca niște becuri, indicând în noapte locul cătunului devenit celebru, deși nu se afla încă însemnat pe nicio hartă.

Într-o după-amiază sosiră și medicii așteptați, care o consultară pe Ioana, supunând-o la fel de fel de probe și făcându-i toate analizele cu puțință. Pe lângă o ușoară creștere a globulelor roșii, nimic nu le atrase atenția, în afara elementelor fotosensibile pe care i le descoperiră în palmă, receptoare de culoare caracteristice doar ochiului omenesc. Dar cum asemenea receptoare sensibile fuseseră descoperite, pare-se, și pe pielea degetelor unor oameni care nu se aflaseră în contact cu nicio „broască roșie”, medicii se întrebară dacă Ioana nu le poseda încă dinainte, fără să-și fi dat seama. Evident, rămânea de rezolvat problema pigmentării roșii a palmei, dar concluzia tuturor a fost că pigmentarea și prezența elementelor fotosensibile constituiau fenomene independente. În schimb, într-un fel pe care nu l-au putut lămuri, pigmentarea trebuia eventual pusă în legătură cu faptul că Ioana recepționa razele roșii, fiind în stare să le descifreze intențiile, să le „înțeleagă” mesajul. În sfârșit, medicii considerară că încă o „convorbire” cu nucul părea inofensivă, dar se opuseră categoric la prelungirea experiențelor...

Această ultimă intrare în contact cu șuvoiul luminos emanat de nucile roșii a avut loc într-o seară, în prezența

unor specialiști din diferite domenii ale științei. Cred că numai cu prilejul unor congrese pot fi întâlniți la un loc atâția savanți, ce-i vorbeau plini de respect profesorului Cornea, pe care, vădit, îl subestimasem. Pe lângă aparatura științifică instalată de jur împrejurul trunchiului, camerele de luat vederi ale operatorilor cinematografici răsăreau ici și colo, neobișnuita „întâlnire” urmând să fie înregistrată pe peliculă. Cum am descris mai înainte felul în care a decurs cea dintâi „convorbire” a Ioanei cu nucul roșu, mă voi mărgini de astă dată numai la comunicarea noilor informații pe care, datorită ei, întreaga omenire le-a căpătat.

Toți cei de față au asistat la splendidul spectacol al artezienei luminoase, ridicându-se din nucile purpurii pentru a se prăbuși în mica și fragila palmă a Ioanei. Contactul s-a stabilit de îndată. Profesorul Cornea a atribuit mai târziu amploarea noilor informații recoltate faptului că fructele nukului crescuseră de la precedentă experiență, proces pe care l-a asimilat cu dezvoltarea creierului unei vietăți terestre. Cu alte cuvinte, nucul se maturizase, știa mai multe și putea, evident, transmite cunoștințe mai interesante. Din păcate, orizontul Ioanei rămânea limitat de neputința înțelegerii unor noțiuni depășind stadiul copilăriei, ceea ce a făcut ca o însemnată parte a datelor ce i-au fost comunicate să se irosească, în vreme ce altele au fost, fără doar și poate, deformate, fie de către defectuoasa ei recepție, fie de către interpretările ulterioare, tinzând să suplinească lipsa de precizie a unor termeni pe care-i folosise.

Cea dintâi surpriză a constatat în faptul că lumea copacilor gânditori părea să fie localizată pe o așa-numită planetă a doua a unui alt soare. La cererea profesorului, Ioana a repetat de mai multe ori cuvintele „alt soare” precizând

Într-un rând chiar că era vorba de un soare albastru. Niciun fel de presupuneri n-au izbutit să localizeze în Galaxie acest soare albastru și, cu atât mai puțin, misterioasa lui planetă a doua. Ioana a pomenit doar de căldura excesivă din patria copacilor gânditori, ca și de furtunile năprasnice pe care aceștia s-au obișnuit să le înfrunte.

Planeta nu pare să cunoască decât formele vieții vegetale. Plantele gânditoare s-au dezvoltat printr-o lungă evoluție asemănătoare celei a faunei terestre, cu ai cărei reprezentanți superiori pot fi comparate. Cuvintele puține și nu îndeajuns de clare ale Ioanei au fost totuși destul de sugestive pentru a ne îngădui reprezentarea luptelor înverșunate purtate de copacii gânditori împotriva lianelor devoratoare, ierbivore, evocând ferocitatea fiarelor de pe Pământ, împotriva înfinității paraziților vegetali, declanșând molime ucigătoare printre triburile pădurilor primitive, împotriva obsesivei primejdii a trăsnetelor, nimicind într-o clipită munca răbdătoare a generațiilor. Inimaginabile așezări vegetale s-au perindat pe fața planetei, complicate înjghebări „sociale” s-au înfiripat, perfecționându-se cu prețul unor lupte pe care doar prin analogii cu totul aproximative le putem presupune. Și la baza tuturor cuceririlor uimitoarei flore a stat munca.

Munca plantelor... Bizară împerechere de termeni, cuprinzând totuși explicația surprinzătoare dezvoltări a vieții vegetale din lumea necunoscută. Ca și oamenii Pământului, copacii celei de-a doua planete a soarelui albastru s-au ridicat pe treapta conștiinței datorită muncii. Firește, ne vine greu să credem, pentru că antropomorfismul nostru inveterat consideră existența mâinii indispensabilă în procesul de energie pe care sunt în stare să-l dirijeze către exterior, așa cum bine prevăzuse

Cornea; mai mult, fluxul acesta a devenit mână, unealtă și armă. Cine oare i-ar putea certifica omului că nu va izbuti și el cândva să utilizeze biocurenții, pe care abia începe a-i studia? Și nu datorită lor vor fi, în sfârșit, elucidate enigmele telepatiei și ale teletransportului?

În orice caz, în măsura în care am putut înțelege spusele loanei, acesta pare drumul pe care civilizația vegetală s-a angajat. Produsele ei ne rămân deocamdată inaccesibile, îninteligibile chiar, deși Ioana s-a străduit să ne sugereze realitatea unei somptuoase aparaturi implacabile, a unor aeriene și complicate construcții. O delicată împletitură de raze pare să apere flora roșie de primejdiile fulgerelor, a căror energie captată și rațional utilizată dă naștere unor structuri pe care nu ni le putem închipui și al căror rost, cu atât mai mult, e indiscernabil.

Referirile incerte la o sămânță primordială, venerată cândva în luminișuri de raze, indică, probabil, în trecutul unor popoare vegetale, existența miturilor, a unei religii, poate. Dacă aceste presupuneri vor fi vreodată confirmate, miturile planetei soarelui albastru se vor dovedi, fără îndoială, de o factură cu totul neobișnuită. Căci o întrebare legitimă pe care toți oamenii de știință și-au pus-o se referă la cunoașterea sau necunoașterea realității sentimentelor de către flora gânditoare. Firește, e greu de răspuns, dar cum nimic nu ne îndreptățește să presupunem că și copacii gânditori pot iubi sau urî, pare temerar să se vorbească despre o artă a acestei stranii civilizații. Profesorul Cornea înclină să afirme că plantele roșii găsesc în abstractele jocuri ale rațiunii satisfacția pe care ne-o oferă literatura, pictura sau muzica. Dacă recepționează frumosul, atunci înțeleg prin frumusețe echilibrul geometric, poate jocul colorat al unor suprafețe și linii. Ce înțeles ar avea pentru

noi în asemenea condiții unul dintre miturile lor, iată ceea ce niciun pământean nu poate imagina, după cum nimeni printre locuitorii Pământului n-ar putea formula unul dintre idealurile inimaginabile, înflorite în sânul colectivităților vegetale de pe astrul pe care nu-l putem, deocamdată, nici localiza în comuna noastră patrie galactică.

*

A trecut un an, și așa cum el însuși prevăzuse, nucul de la Solzосу nu se mai deosebește de ceilalți nuci din cătun. Iarna i-a văzut căzând frunzele roșii, după ce profesorul Cornea a cules una câte una nucile, a căror coajă părea strunjită într-un ciudat lemn exotic. Cercetătorii își pun unele speranțe în pomii ce vor crește din nucile purpurii. Până atunci, sub frunzișul verde al nukului, pomenit azi în toate tratatele de biologie, copiii se vor juca veseli încă multă vreme.

Și culoarea roșie din palma Ioanei a pălit. Nu știu dacă fata mea ar mai înțelege acum mesajele florei stranii despre care vorbește uneori cu o melancolică duioșie, dar e sigur că vede mai puțin bine cu palma. Medicii își mențin părerea cu privire la pre existența elementelor fotosensibile față de momentul contactului cu faimoasa „broască roșie”, fără a mai exclude posibilitatea stimulării lor de către iradiațiile planetei soarelui albastru.

După unele laconice informații de presă, Cornea ar fi descoperit în cele din urmă niște enigmatice particule necunoscute în țesătura plantelor pe care le-a analizat. Ele ar fi mai dezvoltate în fructe și închircite în semințe. Așa cum se spune în asemenea cazuri, „cercetările continuă”.

În ce mă privește, constat că mă uit mai des la cer, căutând să descifrez în lucirea depărtată a stelelor un

mesaj inteligibil. Poate că nu este ocupația cea mai frumoasă pentru un statistician, dar într-o seară m-am surprins șoptind ca un adolescent:

A fost odată ca-n povești.

A fost ca niciodată...

Iar pe dinaintea ochilor mi s-au perindat păduri, nesfârșite păduri roșii, peste care arcadele unor imense arteziene scăpărătoare străpungeau nori incendiați și zdrențuiți, ca uriașele flamuri ale unei incomensurabile bătălii cosmice...

„ONEIROS”

1

Sosit de pe aeroport direct în marea sală unde se adunase consiliul de administrație al uzinelor Gar & Gu, Hubte Garan, președintele, își crâmpoțea buzele și-și încrețea nasul de parcă ar fi detectat un miros nesuferit. Privind pe rând către membrii consiliului, se gândea că fusese nevoit să-și întrerupă cura de la Sabor doar pentru că directorul general se dovedea incapabil. N-avea nici o pretenție de la mumiile din consiliu, care figurau acolo numai mulțumită numelor sonore pe care le purtau (două dintre ele puteau dovedi cu acte venerabile că strămoșii lor participaseră la cruciade), dar nu înțelegea atitudinea celor cinci oameni de afaceri, care dețineau aproape jumătate din totalul acțiunilor. Se înțeleseseră cu Modilon, dușmanul ereditar al uzinelor? Mai bine informați decât el, Garan, părăseau o corabie gata să se scufunde și treceau cu arme și bagaje în tabăra dușmanului? Acțiunile Gar & Gu coborâseră până la nivelul valorii lor inițiale și-i venea greu să creadă că, riscând însăși soarta uzinelor, cei cinci rechini se pregăteau să dea o lovitură la bursă, fără să-l fi încunoștiințat măcar, în prealabil.

— Putem începe, domnule președinte, spuse cu glasul găuit directorul general, iar Hubte Garan se ridică, posomorât și amenințător.

— Nu înțeleg ce se petrece, încep, dar țin să-i avertizez pe cei ce se joacă în mod iresponsabil cu soarta uzinelor Gar & Gu că am de gând să le stric jocul!

Declarația de război era limpede. Rechinii rămaseră

impasibili, doar mumiile protestară, cu atât mai zgomotos cu cât pricepeau mai puțin pricina mâniei președintelui.

— Oh! exclamă revoltat Ademar, conte de Alfa, ridicând sprânceana dreaptă și scăpând cu eleganță monoclul, care i se bălăbăni la capătul șnurului negru.

— Aș dori să vă aud exclamația la sfârșitul lunii, domnule conte, când nu veți avea nimic de încasat, ripostă Garan.

Urmașul cruciaților îl privi uluit, ridicându-și zadarnic sprânceana. Se grăbi să-și potrivească la adăpostul ei monoclul, îl scăpă din nou și rosti în sfârșit, cu o neliniște încă plină de distincție:

— Glumiți, domnule președinte?

— De fel! Vă rog să credeți că, dacă mi-am întrerupt cura, am făcut-o numai pentru că ruinarea dumneavoastră e o chestiune de zile. De ceasuri, poate.

Nu se aștepta, firește, la un sprijin eficient din partea mumiilor, dar socotea nimerit să-și menajeze din capul locului un avantaj psihologic. Acțiunile erau împărțite în mod egal între mumii și rechini, pachetul personal îngăduindu-i să manevreze după cum socotea potrivit. Mumiile reacționară cu promptitudine.

— Pretind explicații, domnule director general, spuse contele, în vreme ce murmurele indignate ale celorlalți se ridicau amenințător.

Garan îi fură cu coada ochilor pe cei cinci rechini. Impasibili, priveau drept înainte.

— Adevărul e, domnilor, că situația... începu directorul.

Era palid și broboane de sudoare i se adunau pe frunte. În tăcerea care se așternuse recunoscă fără greutate că dezastrul „poate nu iminent, se profila totuși ca o amenințare probabilă”.

— Certă, rectifică Garan, iar directorul își tamponă fruntea cu batista și se mulțumi să înghită de câteva ori, fără a scăpa de nodul care i se pusese în gât.

— Dar e un scandal! constată o altă mumie, membră a Academiei Pereneze, ridicându-și brațele cu o consternare putând părea comică în orice altă împrejurare.

Acum nimeni nu schiță măcar un zâmbet.

— Un scandal, încuviință grav Garan, zvârlind o căutătură piezișă către grupul rechinilor. Poate doriți să cunoașteți și incalificabilele acțiuni ale direcției, de pe urma cărora ne aflăm în situația expusă?

Apoi, îngăduind mumiilor să scoată așteptatele exclamații indignate, președintele deschise mapa cu care venise și începu să citească:

— Iată lista absurdă a gratificațiilor, a concediilor plătite, a ajutoarelor de boală și a altor forme de risipire a fondurilor. Într-o singură săptămână s-a aruncat astfel pe fereastră o sumă în valoare de...

Cifra amețitoare avu asupra mumiilor efectul unei lovituri de măciucă aplicată în moalele capului. Ca niște marionete cu sforile retezate se prăbușiră în fotolii. Directorul general transpiră vizibil și până și rechinii își schimbă toți odată pozițiile, aplecându-se ca la un semn peste cristalul mesei.

— De parcă n-ar fi fost de ajuns, urmă neînduplecat Garan. societatea de binefacere „Veniți către Isus”, specializată în ajutorarea fetelor mame, a primit acum două zile un cec în sumă de... Un moment, strigă președintele, pentru a acoperi țipetele înspăimântate ale membrilor consiliului de administrație. Țin să subliniez faptul că, departe de a fi utilizată în scopuri publicitare, singura justificare a unei atât de exorbitante cheltuieli, donația a rămas anonimă...

— Hm! croncăni cel mai tânăr dintre rechini (deși rechinii nu croncănesc, nici un alt verb n-ar putea reda mai exact sunetul pe care-l scosese).

Urechile celorlalți se înroșiseră. O vână groasă se zbătea pe tâmpla decanului de vârstă al rechinilor.

Mumiile păreau gata să-și dea duhul, în vreme ce directorul general trecea febril niște socoteli în blocnotesul pătat, la intervale regulate, de stropii de sudoare ce-i picurau de pe frunte.

— Dar nici asta nu e totul, vesti Garan. O imensă cantitate de medicamente din depozit a fost cedată „Crucii

Roșii”, firește, tot cu rugămintea de a nu se face publicitate în jurul donației, pe când o altă cantitate a fost expediată (gratuit, cred că nu mai e cazul să precizez) victimelor cutremurului de la Saladon, oraș ce nici măcar nu face parte dintr-o țară atlantică...

Mumiile din consiliul de administrație își epuizaseră de mult capacitatea de revoltă. Buimăcite, înțelegeau doar că rentele se volatilizaseră și că vinovatul era directorul general, omul care transpira retroactiv, verificând niște calcule inutile.

— În plus, Banca Levy a dat faliment, mârâi cel mai tânăr dintre rechini.

— Exact, spuse Garan, privind pentru întâia oară drept către cei cinci. Și, date fiind relațiile strânse dintre noi și Levy, situația e cu atât mai tragică. Dacă-mi permiteți, aș aminti doar că falimentul băncii, fondată acum mai bine de un secol, se datorește marilor sume dăruite în decurs de patru zile societăților de binefacere. Banca n-a mai putut răspunde numeroaselor cereri de restituire de fonduri primite din partea clienților, a căror precipitare la ghișee pare să răspundă, de altfel, tot unui brusc elan filantropic.

— O singură soluție! izbucni cu o neașteptată violență decanul de vârstă al rechinilor. Nici unul dintre noi să nu mai doarmă la ora 3,47!

Ciudata soluție a temutului om de afaceri nu fu întâmpinată cu nedumerire.

— Ah, Livoro, și eu care credeam... spuse ușurat Garan.

— Fără copilării, îi reteză celălalt avântul. Patronatul intră după-masă în deliberare, iar Consiliul de Miniștri e convocat pentru mâine.

Se vorbea insistent despre introducerea stării de urgență, astfel că, citind în seara aceea comentariile pline de îngrijorare ale presei, domnul Dusta se simți cuprins de amărăciune. Nu mai înțelegea nimic și trebui să facă un efort pentru a-și aminti cum începuse totul, într-o pașnică dimineață, în tutungeria de peste drum. Închise ochii...

— Bună dimineața, doamnă Mesal. Merge, merge?

— Bună dimineața, domnule Dusta, facem ce putem, răspunse tutungioaica întinzându-i cu o mână pachetul de „Tarbora” și luând, cu cealaltă, banii.

Domnul Dusta zâmbi pe sub mustața lui roșcovană, întrebarea și răspunsul erau cele pe care le schimbau de douăzeci de ani și, de vreme ce începea după ritualul tradițional, ziua se vestea fără surprize.

— Închipuți-vă că spre dimineață, spuse bătrâna, văzând că zăbovește în tutungerie, eu, care nu visez niciodată... dar nu vreau să vă rețin...

— Vai de mine, doamnă Mesal, mai am trei minute. Spre dimineață, așadar?

— Vă pricepeți la vise, domnule Dusta?

— Ca toată lumea, doamnă Mesal...

Bătrâna se rezemă cu coatele de tejghea. Vorbi cu glas scăzut, de parcă i-ar fi împărtășit o taină:

— Se făcea că eram într-o barcă, pe mare...

Domnul Dusta, care abia își aprinsese țigara, se înecă și tuși. Ochii i se umplură de lacrimi, ca și cum fumul țigării i-ar fi țâșnit prin pupile.

— Într-o barcă, pe mare? horcăi, între două accese de tuse.

Înspăimântată, bătrâna își pocni palmele uscate.

— Știam eu! De ani de zile n-am mai visat și uite că acum, pe nepusă-masă... Semn rău, nu? Sfântă Fecioară, îndură-te de noi!...

— Da' de unde! spuse domnul Dusta, ștergându-și ochii cu batista. Tot ce poate fi mai frumos... Într-o barcă, pe mare... Ciudat! Și mai departe?

— Mi-e frică, spuse tutungioaica. De ce-ați spus „ciudat”?

— Doamnă Mesal, suntem oameni în toată firea! Și ce-i dacă am spus?... Poate că nici n-am spus: „ciudat”.

— Ba da, ba da, am auzit bine! În ciuda vârstei, aud foarte bine, domnule Dusta... N-am mai visat de ani de zile, am și uitat cum se visează... Îl auzeam pe câte unul: „Știți ce-am visat azi-noapte? Mă plimbam frumușel pe acoperiș.”

Doamne, iartă-mă, ziceam, ce gusturi au unii...

Dar pașnicul domn Dusta o întrerupse cu violență:

— Doamnă Mesal, mai am un singur minut! Erați în barcă, pe mare...

— Ce mă fac, domnule Dusta? Ce-o să mi se întâmple acum?

Domnul Dusta era de nerecunoscut. Mustața i se zbârlise și nările-i fremătau ca urechile unui pește pe uscat.

— Erați în barcă, doamnă Mesal. Pe mare, doamnă Mesal. Și mai departe?

— Mi-e și frică să-mi amintesc, spuse bătrâna, prinsă între două spaime și trăgându-se binișor îndărăt. M-am ridicat în barcă, am scos un picior și apoi, întocmai ca Isus... Doamne, iartă-mă...

— Nemaipomenit!

Și, fiindu-i pesemne de ajuns cât auzise, domnul Dusta ieși ca din pușcă fără să aștepte urmarea, în vreme ce doamna Mesal se prăbușea îngrozită pe perna de catifea roasă a scaunului, incredințată că o primejdie de moarte avea să se abată asupra-i.

Peste câteva clipe domnul Dusta se afla în metro, înghesuit între doi tineri care-și vorbeau peste capul lui. Nu le venea greu, domnul Dusta nefiind chiar un bărbat înalt. La birou era poreclit „Cârnăciorul”, firește, când nu era de față.

— Ciudat, își spunea, clătinându-se odată cu cei doi tineri care-l făceau să semene mai mult decât oricând cu un cârnăcior rumen, vârat între două felii de pâine. Cu totul ciudat!

Încerca să pătrundă misterul care-l întâmpinase în dimineața nedeosebită, la prima vedere, de alte dimineți și, oricum sucea lucrurile, nu putea constata decât ciudățenia faptului. Rațiunea îi era pusă la grele încercări, fără a mai spune că, pe undeva, îl rodea și o ciudă nemărturisită împotriva bătrânei, care...

— De neînțeles! Absolut de neînțeles...

— Ați spus ceva? Întrebă tânărul din față lui.

— Scuzați, băigui domnul Dusta, înțelegând că vorbise cu glas tare.

Fără să-și dea seama, schiță chiar gestul de a-și mișca brațul și a duce mâna la pălărie, dar asemenea gesturi, cum bine se știe, nu încap în vagonul ticsit al unui metrou terezian. Tinerii nu-l mai socotiră vrednic de atenție și urmară să-și vorbească peste capul lui, iar domnul Dusta păli, auzind exclamația celui din spate:

— Nu mai spune?! Și eu la fel!

— Tot așa, pe valuri? întrebă tânărul pe care-l avea în față.

Un vâjâit neîntrerupt se declanșă în urechile domnului Dusta și glasurile tinerilor se pierdură în vacarmul propriului său sânge. Se clătină și ar fi căzut, dacă, laolaltă cu trupurile celor doi tineri, care-l susținură, trupul lui n-ar fi alcătuit un adevărat sandwich. Abia își veni în fire la timp pentru a coborî, dar și pe peronul vuind de glasuri i se păru că aude din când în când cuvintele „barcă” și „mare”, așa că ajunsese buimac la birou, unde lunganul Niclamas, omul de serviciu, îi spuse că directorul general îl căutase de două ori. Faptul era neobișnuit, directorul nu venea niciodată atât de devreme și domnul Dusta, după apariția și dispariția căruia toți ceilalți funcționari își potriveau de ani de zile ceasornicele, întârziase tocmai acum. Cum de i se păruse că dimineața semăna cu celelalte? Avu un zâmbet dureros pentru inocența lor inutilă. Apoi, cu umerii plecați, porni pe culoar, urmărit de privirile nedumerite ale lui Niclamas.

— Am onoarea să vă salut, domnule director general, șopti peste o clipă, năpădit de o sfială de-a dreptul nepotrivită cu trupul rotofei și mustața lui plină de demnitate.

— Da, te-am căutat de două ori, domnule Dusta, spuse directorul, fără a-i răspunde la salut.

— Vă rog să mă iertați, pentru prima oară după douăzeci de ani...

— Da, da, toată lumea spune asta. Dacă i-ai crede pe oameni, nici un funcționar nu întârzie și nici un copil nu

sparge geamuri... Noroc că știm să ne descurcăm în viață!

Domnul Dusta, care stătea la ușă cu ochii plecați, auzi cu stupeoare râsul celui ce-l executase numai cu o clipă înainte. Își ridică neîncredător privirile.

— În sfârșit, spunea directorul, n-o să schimbăm noi lumea... Da, ce voiam să te rog? Contractul de acum cinci ani cu Modilon...

— Da, domnule director general. Îndată, domnule director general. Și, vă rog să credeți...

Omul bine dispus de la birou păru că vede abia acum făptura stingherită a arhivarului-șef.

— Cred, domnule Dusta, cred tot ce poștești... Dar parcă nu te simți bine. Ai pățit ceva? mai întrebă, cu nepăsătoarea bunăvoință a superiorului.

— Eu... nu, domnule director general. Mulțumesc, domnule director general...

— Cu-atât mai bine! Vezi, dumneata, mi-ar fi părut rău să constat că tocmai azi, când m-am trezit devreme, când am venit devreme la birou... Ah, domnule Dusta, nici nu-ți dai seama ce neplăcut e să te trezești târziu, buimac... Dumneata te trezești devreme, dar adevărata fericire, dragul meu Dusta, e tocmai fericirea de care nu-ți dai seama...

Îi spusese „dragul meu Dusta”! Emoționat, arhivarul-șef strigă pățimaș:

— Contractul cu Modilon! Îndată, vi-l aduc îndată.

Și dădu să se repeadă pe ușă într-un avânt de devotament și recunoștință. Dar glasul directorului îl opri:

— Un moment, domnule Dusta! De ce te grăbești?

— Eu... contractul...

— Ei, și? Trepidația asta, Dusta, ritmul ăsta infernal ne omoară... N-avem vreme să schimbăm o vorbă cu prietenii, să ne tragem sufletul... Muncim cot la cot de aproape zece ani și câte cuvinte am schimbat noi în acești zece ani? Câte?

Domnul Dusta nu se gândise niciodată că muncește cot la cot cu directorul general al uzinelor Gar & Gu. Și nici nu

numărase de câte ori acesta îi răspunsese la salut. Legănându-se de pe un picior pe altul, constată înduioșat:

— Puține, domnule director general...

— Ești indulgent, Dusta. Nu puține, neîngăduit de puține... monstruos de puține... Fiecare dintre noi are visele lui, aspirațiile, în sfârșit, pricepi... Ți-am povestit vreodată visele mele, Dusta?

Arhivarul-șef simți primejdia. Își împreună palmele și imploră, abia auzit:

— Domnule director general...

— Ești generos prietene, spuse însă celălalt, interpretându-i greșit rugămintea. Visele mele... vai, nu mai avem douăzeci de ani!... Ce fel de vise ți-aș fi putut împărtăși?

— Nici unul, domnule director general, strigă arhivarul-șef. Lăsați, de ce?... Nu-i nevoie, domnule director...

Dar domnul director îl privea cu melancolie, privea prin el, ca printr-un ochian, către melancolia viselor rămase în trecut. Ușurat, funcționarul îi respecta tăcerea. Sub mustața roșcovană se ghicea intenția unui zâmbet blând și trist, care se șterse însă înainte de a fi avut răgazul să înflorească.

— A, nu, domnule Dusta, izbucni directorul, nu! Melancoliile, te rog, pe altă dată... Despre ce vorbeam?

— Despre... domnul Dusta înghiți un nod care i se pusese în gât, despre...

— Ei bine?

Degetele domnului director tremurară nerăbdătoare pe cristalul biroului și unghiile ascuțite răpăiră ca niște tobe înaintea unei execuții. Arhivarul-șef închise ochii și suspină:

— Despre vise...

— Întocmai, strigă directorul, despre vise!... Și pentru atâta lucru ne înduioșăm ca niște domnișoare de pension? Despre vise... Da, chiar azi-noapte am visat...

— O barcă, pe mare, spuse resemnat domnul Dusta, clătinându-și jalnic mustața.

Directorul îl privi uluit.

— De unde știi?
— Ați ieșit apoi din barcă și ați umblat pe valuri, ca Isus.
— Domnule Dusta!
— Ați întins palma și un pește v-a sărit în palmă, apoi a zburat în jurul dumneavoastră și îndată zeci, sute, mii de pești de toate culorile au început să zboare în cercuri tot mai largi, până v-ați deșteptat cu sentimentul unei fericiri nemaîncercate...

Înfiorat, directorul asculta cu gura căscată.

*

Întreaga Terezia era răscolită de un vis. Ziarele de prânz grupară articole și interviuri, cerând părerea astrologilor, suprarealiștilor și oamenilor de știință. Din mulțimea articolelor publicate ne mulțumim să extragem părțile esențiale ale comentariului apărut pe prima pagină a ziarului „Națiunea Pereneză”.

TEREZIA VISEAZĂ

Ei, bine, da, Terezia visează! Și culmea e că visează același vis. Toți cei ce dormeau azi-noapte la orele 3,47 au crezut că se află într-o barcă (urma descrierea visului). Faptul se petrece pentru întâia dată în istoria viselor și, de vreme ce nu poate fi vorba despre o coincidență, ne-am adresat profesorului Sing, de la Facultatea de ocultism, rugându-l să comenteze pentru cititorii noștri evenimentul.

„Nimic nu mi se pare ciudat, ne-a declarat profesorul, citând în sprijinul acestei opinii categorice cunoscuta replică a lui Hamlet: „Se află pe pământ și în cer, Horațio, mai multe decât a visat filosofia noastră.” Conjunctura planetară fiind în clipa visului absolut favorabilă, e lesne de înțeles că toți cei ce dormeau au fost impresionați. E vorba de un fenomen unic, care nu se va repeta decât peste 11 000 de ani, când planetele se vor afla din nou în aceeași poziție, conform legii Eternei Întoarceri”.

Pictorul Saldator Vali ne-a declarat că nu are nimic de declarat, deoarece fenomenul i se pare absolut normal.

„Trăiască visul!” a exclamat artistul, mărturisind apoi că, spre regretul lui, nu dormea azi-noapte la ora 3,47. Refuzând, în ciuda insistențelor noastre, să ne împărtășească ce făcea la ora aceea relativ înaintată, Saldator Vali și-a exprimat speranța că visul în cauză nu va fi ultimul și a urat cititorilor noștri, pentru noaptea ce vine, un adevărat coșmar. (O anchetă discretă ne-a încredințat că distinsul pictor se afla la ora visului în tovărășia frumoasei ducese A. de O. și într-o stare de euforie avansată.)

În sfârșit, profesorul Jara Abol de la clinica de neurologie a Facultății de medicină consideră că: „Avem de-a face cu o psihoză colectivă, căreia - mărturisesc - i-am sucombat și eu. De fapt, nimeni n-a visat nimic”.

Obiectiv ca întotdeauna, ziarul nostru își face un punct de onoare din înfățișarea celor trei opinii expuse mai sus, lăsându-și numeroșii cititori să tragă singuri concluziile. Ne simțim totuși datori să amintim că numai Bonvis, produsul celebrelor uzine Gar & Gu, oferă oricui și oricând vise plăcute, în vreme ce Sinevis, noul preparat al acelorași uzine de renume mondial, împiedică în mod științific declanșarea viselor. Visați cu încredere vise Gar & Gu! Dormiți fără vise, somnuri Gar & Gu! Singure produsele Gar & Gu vă asigură un somn liber!

Articolele de acest fel au avut darul de a liniști temerile celor ce vedeau în ciudatul vis, asemenea doamnei Mesal, o sinistă prevestire. Toată lumea visase la fel, toți comentau visul și, cum nimeni nu voia să piardă un alt eventual vis (părerea profesorului Sing, după cum se vede, era departe de a fi acceptată), terezienii se culcară cu toții în noaptea următoare, spre disperarea patronilor unor celebre localuri de noapte. Fapt fără precedent, nici unul dintre nenumărații amatori care reținuseră din timp bilete la cabaretul „Bufniței vesele” nu se prezentă la garderobă și la orele 23 Terezia părea tot atât de pustie ca în cele mai triste nopți ale războiului. Singurii încântați erau farmaciștii, care își

epuizară în câteva ceasuri toate stocurile de somnifere: neobișnuiți să se culce devreme, noctambulii se asiguraseră împotriva insomniei.

Și la orele 3,47 - exact ca în noaptea precedentă - toată lumea visă că se află în Piața Independenței. Doamna Mesal stătea lângă domnul Dusta și lângă toți ceilalți clienți ai tutungeriei, domnul Dusta se văzu alături de directorul general, care-i zâmbi prietenește. Atmosfera era a unei sărbători naționale cum nimeni nu-și amintea să fi trăit cândva. În piața care văzuse căzând capul lui Caspor al XVIII-lea, celebra vedetă Aspa Larena dansa cu un vagabond și Contele de Terezia cu o bătrână vânzătoare de castane. Domnii Garan și Modilon conduceau o veselă farandolă în lanțul căreia se prinseseră toate portăresele iertate de reumatisme, studenți de la Universitatea Casporiană, regine ale stripteas-ului, pictori bărboși și chiar Varen Tumba, apostolul literaturii neantului, a cărui deznădejde pierise.

Un domn cu joben își făcu loc prin mulțimea zgomotoasă, împărțind în dreapta și în stingă entuziaste strângeri de mână. Cei ce-l recunoșteau îi zâmbeau prietenește, făcându-i loc, astfel că domnul cu joben ajunse curând în dreptul obeliscului din mijlocul pieții, pe care începu să se cațere cu agilitatea unui desăvârșit artist al circului. Toată imensa mulțime îl urmărea într-o tăcere încântată, iar când Președintele Consiliului de Miniștri (căci el era) ajunse în vârful obeliscului, aplauzele și uralele vuiră. Președintele își scoase jobenul și salută. Dar uralele nu încetară și, atunci, acoperindu-și creștetul, domnul în impecabilă ținută de seară începu să împartă bezele, ceea ce stârni un entuziasm delirant. Pălării de forme și modele diferite, șepci și berete basce zburau în văzduh, fără a se putea înălța până la demnitarul zâmbitor, cocoțat pe obelisc. El vârî mâna în buzunar, scoase un revolver și, când apăsă pe trăgaci, o jerbă de artificii multicolore zvârli reflexe vesele peste fețele celor din piață.

— Dragi prieteni, tereziene și terezieni, strigă

președintele, a cărui voce răsuna cu putere în piață (deși nimeni nu vedea obișnuitele microfoane și difuzoare), să ne iubim și să fim veseli! (foc de artificii) Vă iubesc și sunt vesel! (foc de artificii) Trăiască iubirea! (foc de artificii) Trăiască veselie! (foc de artificii).

Și visul luă sfârșit într-un paroxism de bucurie generală...

În tutungeria ei, doamna Mesal citea articolul din prima pagină a ziarului „Dimineața”.

MISTERUL VISELOR UNANIME

N-are rost să povestim ceea ce cu toții am visat azi-noapte¹. Tulburătoare, din nou, e coincidența faptului și urmările acestuia. Într-adevăr, spre deosebire de visele pe care de cele mai multe ori le uităm, sau cărora nu le acordăm însemnătate, cele două „vise generale” nu pot fi uitate, mai mult, ele influențează întreaga noastră comportare. Cu toții ne simțim mai buni, dispuși la generozitate și, pentru prima dată, poate, mulți dintre noi ar fi gata să sară în ajutorul aproapelui. Optimism, bună dispoziție, încredere, iată neobișnuitele urmări ale viselor unanime, regizate parcă de fantezia unui nou René Clair, ivit pe malurile Uspei noastre.

Ca și omul de pe stradă, savanții se întreabă asupra originii fenomenului, cele mai fanteziste explicații găsind credit în lipsa unei singure interpretări convingătoare. Cu toate acestea...

Doamna Mesal nu apucă să afle ce se întâmpla „cu toate acestea” pentru că domnul Dusta deschise ușa, trâmbițând un optimist:

— Bună dimineața, doamnă Mesal! Merge, merge?

— Bună dimineața, domnule Dusta, facem ce putem, răspunse cu modestie întinzându-i cu o mână pachetul de

---

¹ De fapt, articolul începea prin povestirea visului, dar cenzura suprimase relatarea, socotind că visul putea aduce prejudicii prestigiului Pereniei peste hotare.

„Tarbora” și luând, cu cealaltă, banii.

— Ei? mai întrebă domnul Dusta, aprinzându-și țigara.

— Ah, domnule Dusta!

Calme și senine ca albastrul cerului după trecerea unui escadron de heruvimi, privirile bătrânei erau înecate într-o evlavioasă fericire.

— Pot să vă ajut cu ceva? întrebă domnul Dusta.

Era o întrebare neobișnuită, de douăzeci de ani nu-i trecuse prin minte că bătrâna ar putea avea nevoie de ajutorul lui, dar doamna Mesal nu păru mirată.

— Mulțumesc, spuse. Nu, de ce?... Poate v-aș putea da eu o mână de ajutor. Niște ciorapi de cârpit, sau... oricum, ca burlac, trebuie să vă vină greu uneori...

— Sunteți o adevărată mamă, se înduioșă domnul Dusta, găsind totuși absolut firească proaspăta solitudine a tutungioaicei.

— Tot am grijă de chiriașul meu, se scuză, parcă, bătrâna.

— Așa, așa. Aveți un chiriaș?

— Cum, chiar nu știți? Doar lucrează tot la Gar & Gu... Dunla de la „Cercetări”!

— N-am avut plăcerea, răspunse ceremonios domnul Dusta. Și, fără să se gândească măcar la ce spune, adăugă: Dar, bineînțeles, aș fi fericit dacă...

— Nimic mai ușor, îl încredință tutungioaica. Aproape că nu iese din casă. Când vreți, îmi spuneți și-i dau de știre...

— N-am să uit, doamnă Mesal. Pe mâine.

— La revedere, domnule Dusta.

Roșcovanul arhivar-șef părăsi încântat tutungeria. Oamenii își zâmbeau pe stradă și tradiționala înghesuală din culoarele metroului făcuse loc unei amabilități firești, lipsită de ostentație. Domnul Dusta își cedă locul unei vânzătoare, care se ridică peste câteva clipe pentru a invita o bătrână (purtând o sinistră pălărie neagră, împodobită cu un sortiment cvasicomplet de legume) să se așeze pe banchetă. Toată lumea vorbea despre visul care adunase Terezia în Piața Independenței și domnul Dusta găsi prilejul

de a strecura o replică, primită cu o generală bunăvoință:

— Dumnezeule, de-am putea visa tot atât de frumos și la noapte!

Ajunse la timp la birou, unde Niclomas îl întâmpină cu un zâmbet care îi întindea gura până la urechi, și abia avu vreme să-și tragă mânecutele de satin negru, că telefoanele începură să zbârnâie: directorul general convoca toți salariații în marea sală de festivități, ce adăpostea la sfârșit de an bradul împodobit, în fața căruia președintele consiliului de administrație își rostea invariabilul discurs, înainte de a distribui darurile cumpărate din contribuțiile benevole ale funcționarilor.

Sala se umplea de lume. Între pereții cinstiți (cu portretele întemeietorilor înfloritoarei uzine Gar & Gu, venerabilii și bărboșii domni Garan și Gumall, între care se aflau fotografiile făbriței pe care o ridicaseră cu o jumătate de veac în urmă), glasurile răsunau înfundate, ca într-o sală de spectacol înaintea ridicării cortinei. Domnul Dusta salută în dreapta și în stânga, apoi aplaudă din toată inima când directorul general se ivi și, de la masa aflată chiar sub portretele bărboșilor întemeietori, salută ca un boxer pe ring, ridicând deasupra capului mâinile, pe care și le strânse cu o sinceră efuziune.

— Doamnelor, domnișoarelor și domnilor, dragi prieteni și stimați colaboratori, începu directorul, nu vreau să vă rețin de la îndeletnicirile care, sunt încredințat, vă stau tuturor la inimă. Timpurile grele au silit și întreprinderea noastră să introducă un program de austeritate, derogând astfel de la deviza firmei, lapidara formulă a veneraților domni Garan și Gumall, care ne privesc cu dragoste din aceste portrete: „Trăiți și lăsați-i și pe ceilalți să trăiască” (Rumoare). Timpurile nu s-au schimbat, mă grăbesc s-o spun, dar uzinele Gar & Gu s-au aflat întotdeauna în fruntea progresului și ele țin să dea și de astă dată exemplul cel bun. Doamnelor, domnișoarelor și domnilor, am plăcerea să vă anunț că o gratificație excepțională va fi acordată absolut tuturor membrilor marei și trainicei noastre familii,

proporțional cu salariul, se înțelege, și putând fi încasată chiar astăzi. Faceți-mi vă rog plăcerea de a trece, în cursul zilei, pe la casă. La revedere.

Aplauzele izbucniră din nou (domnul Dusta intonă chiar primele măsuri ale imnului național, dar, nefiind urmat decât de către Niclamas, glasurile le fură acoperite de aplauzele celorlalți), după care cu toții se răspândiră la locurile de muncă, în vreme ce comentariile se încrucișau. Sindicaliștii creștini vedeau mâna Providenței în neobișnuitul gest al administrației, social-democrații constatau că dracu nu-i niciodată atât de negru cum îl socotesc unii, iar comuniștii (cărora le era destinată remarca) se mirau de naivitatea direcției, care presupunea că transparenta ei manevră va reteza legitimele revendicări ale salariaților.

În mod ciudat se află însă curând că și alte întreprinderi acordaseră din proprie inițiativă gratificații, iar unii măcelari scăzuseră prețul biftecului, ceea ce îl consternă pe ministrul de finanțe, care pregătea de trei ani o lege în acest sens. Instituțiile de binefacere primiră importante sume din partea unor donatori ținând să-și păstreze anonimatul. Cât despre „frumoasele nopți”, își dăruiau farmece la niște prețuri care încântară, de la elevii de curs superior și până la academicieni, o întreagă categorie a terezienilor de sex masculin.

Visele unanime continuă noapte de noapte, modelând caracterele și insuflând atâta generozitate, că până și șomajul începu să scadă, atingând un nivel care îngrijoră serios partenerii atlantici ai Pereniei. Un economist cunoscut pentru pesimismul pronosticurilor sale publică în „Națiunea preneză” un studiu prin care dovedea negru pe alb că, dacă în restul țării situația economică nu se modificase întru nimic, terezienii aveau toate șansele să realizeze într-un viitor apropiat faimosul deziderat al lui Caspor al IV-lea, acela de a avea fiecare câte un purcel de lapte pe masă. Urmarea articolului fu o neobișnuită afluență de vagabonzi la Terezia, ceea ce alarmă Prefectura

poliției și o determină să organizeze niște razii de proporții neobișnuite, pentru a-i trimite pe toți la urmă. Unii predicatori vestiră că Terezia era pe punctul de a deveni un nou Sion, dar o circulară secretă a Vaticanului se grăbi să le tempereze entuziasmul.

Iar visele puneau cu regularitate stăpânire pe mințile adormite, purtându-i pe scepticii urmași ai lui Terezianus către inefabilele paradisuri ale copilăriei. Ceea ce visau, de fapt, erau naivele basme ale reconcilierii dintre lupi și miei, ale bunăvoinței și generozității unanime, iar de mirare era - pe lângă irezistibila lor putere de contagiune - bizara influență pe care o aveau. Nimeni nu rezistă atunci când visă că, întâlnind un cerșetor, îi dăruise cămașa pe care o purta. Nenumărați oameni fură văzuți a doua zi scoțându-și cămășile pe stradă pentru a le dăruii vagabonzilor, ieșiți în corpore de sub podurile Uspei. Ca-ntr-o poveste a contesei de Ségur, viața devenise roză. Numărul delictelor scăzu în proporții neverosimile, punând pe gânduri agenții de poliție, baroul și corpul judecătoresc.

Atunci căzu ca un trăsnet știrea că Banca Levy dăduse faliment. Și lanțul sinuciderilor începu.

2

Domnul Dusta oftă și întinse mâna după pachetul de țigări. Dar pachetul era gol. Fumase în neștire și, abia când dădu cu ochii de scrumiera plină, se uită la ceas. *Timpul trece*, filozofă arhivarul, *și trecerea asta nu ne ajută...* Se ridică încet. Știa că are ceva de făcut, dar n-ar fi putut spune de ce se ridicase din fotoliu. Deschise fereastra și fumul începu să-și strecoare șuvițele albicioase în întunericul de afară, albastru-închis ca văzduhul serilor din filmele în culori.

— Mda, spuse încetișor domnul Dusta, fără să știe de ce.

Aprinse lumina și se îndreptă către oglinda prinsă deasupra chiuvetei. Își trecu de câteva ori pieptenul prin perii roșcovani ai mustății, privind absent imaginea din oglindă, apoi ridică din umeri și ieși din odaie. Abia pe scară își dădu seama că se ducea să cumpere țigări. Nedumerit, clătină din cap.

— Bună seara, doamnă Mesal, șopti îndată, trecând pragul tutungeriei.

Nu mai avea nimic din vioiciunea cu care își trâmbița odinioară salutul, și bătrâna îl privi neliniștită.

— Bună seara, domnule Dusta. Nu vă simțiți bine?

— Bine? Cine se mai simte bine?... Vă simțiți bine, doamnă Mesal?

Tutungioaica oftă:

— Totul începuse atât de frumos!

— Nu înțeleg, spuse domnul Dusta. Aș da nu știu ce să pot înțelege, dar nu înțeleg...

— Nici eu, șopti cu umilință doamna Mesal.

— Nimeni nu înțelege, constată arhivarul.

— Nimeni?

Bătrâna privi cu teamă în jur. Apoi se plecă peste tejghea și șopti:

— Domnul Dunla înțelege...

— Dunla?

— Chiriașul meu, îi aminti tutungioaica. Un tânăr de viitor... V-am mai pomenit, parcă...

— A, tânărul de la „Cercetări”!

Doamna Mesal încuviință, dând de câteva ori din cap.

— Și ce spune domnul Dunla? Întrebă cu ironie arhivarul.

— Nu știu. Vorbește cu mine de parcă aș fi doamna portăreasă a Institutului... Trebuie să știți că am auzit-o o dată, o singură dată, la doamna Bersta, negustoreasă de legume. Nu vă puteți închipui câte cuvinte neobișnuite întrebuiința! Dar, la drept vorbind, nu-i de mirare. Dacă nici ea nu le-ar cunoaște... Toți domnii de la Institut o salută, ori de câte ori intră sau ies. E o persoană respectabilă și de mare cultură! Cred că, pe undeva, se înrudește cu domnul

Bersta, altfel nu văd ce-ar căuta în casa lor.

Domnul Dusta zâmbi cu o tristețe plină de înțelegere. Era departe de a fi nerăbdător, așa cum fusese în ziua când bătrâna se visase pășind peste valuri, ca Isus. Abătut, își frământa inutil mustața.

— Parcă vorbeați despre domnul Dunla, îi aminti, cu o vagă strângere de inimă pricinuită de rătăcirile vârstei.

— Întocmai, recunosc bătrâna. Dar nu înțeleg ce spune, pentru că vorbește aproape la fel de ciudat ca doamna portăreasă. Poate că dumneavoastră, om învățat...

— Fără să mă laud, m-aș mira să nu-l pricep pe domul Dunla, zise arhivarul. Chiar domnul director general - vă rog să rămână între noi - îmi spune: „dragul meu Dusta”... Oricum, vă dați seama, dacă n-ar ști cu cine are de-a face nu s-ar compromite în familiarități care, în sfârșit... modestia nu-mi îngăduie să spun mai mult...

— Și eu vă vând de douăzeci de ani țigări, ca orișicui! exclamă bătrâna, împreunându-și palmele.

Domnul Dusta se rușină. Protestă slab:

— Lăsați... între vechi prieteni...

— Vreți să vă spun ceva? se înflăcăără doamna Mesal. Am bănuț dintotdeauna că sunteți un om mare, așa să-mi ajute Sfânta Fecioară! Încă-i spuneam deunăzi doamnei Bersta: „Păcat că nu-l cunoașteți pe domnul Dusta. Pe el ar trebui să-l invitați când vă mai vine doamna portăreasă!”... Mă credeți?

— Sunteți prea bună, se apără domnul Dusta. Adevărul e că, dacă am unele însușiri, nu m-am fălit cu ele niciodată...

— Ca toți oamenii într-adevăr mari! Nu c-aș îndrăzni să-l pun alături de dumneavoastră, dar domnul Dunla e la fel...

— Încep să fiu curios, spuse domnul Dusta. Aș putea să-l cunosc?

— Nimic mai ușor. E acasă, ca de obicei. Pofțiți!

Și bătrâna ridică o porțiune a tejghelei, îndemnându-l să treacă și să deschidă ușa din spatele scaunului cu pernă de catifea roasă, pe care ședea. Domnul Dusta se pomeni în fața unei scări de lemn.

— Sus, a treia uşă pe stânga, mai strigă în urma lui bătrâna, iar arhivarul-şef al uzinelor Gar & Gu începu să suie treptele tocite, pe care nodurile lemnului răsăreau ca nişte minuscule capete curioase.

*

Hubte Garan îl măsoara din ochi pe tânărul care luase loc în fotoliul adânc. Înştiinţat de către Dusta, directorul general se grăbise să raporteze preşedintelui că un funcţionar de la laboratorul de cercetări al uzinelor deţinea secretul viselor unanime, iar Garan îl convocase neîntârziat pe cel care-l privea acum întrebător. Nu părea tulburat de faptul că preşedintele consiliului de administraţie îl chemase, deşi ştia prea bine că nici un salariat nu fusese vreodată introdus între pereţii capitonaji ai biroului în care se afla.

— Domnul Fel Dunla, citi Garan, apucând notiţa de pe birou.

— Întocmai, zâmbi celălalt.

— Cred că bănuieşti pentru ce ai fost convocat...

— Nu, spuse Dunla.

Preşedintele se lăsă pe spătarul fotoliului. Privirile-i deveniră severe.

— De când lucrezi la noi?

— De doi ani.

— Ai vreun motiv de nemulţumire?

— Cum să vă spun?... Dacă s-ar putea înlocui centrifuga...

— Lasă centrifuga... Întreb dacă ai vreun motiv *personal* de nemulţumire.

Tânărul făcu un gest evaziv, care putea însemna orice.

— Bine. Cu începere de azi ţi se dublează salariul.

Mirat, Dunla se îndreptă în fotoliu.

— Vă mulţumesc, dar nu ştiu cărui fapt...

— Să zicem că pentru descoperirea produselor Bonvis şi Sinevis, care par să obţină succese pe piaţă, zâmbi Garan, fără ca zâmbetul să-i lumineze privirile. Mi s-a spus, de

altfel, că ai avut un rol însemnat în precizarea formulelor...

— E adevărat că m-am ocupat de activitatea reflexă a creierului și de procesele care reglementează viața vegetativă, în genere...

Președintele își ridică mâna într-o mișcare concesivă, apoi așteptă. Nedumerit, Fel se întrebă dacă gestul nu însemna că audiența luase sfârșit.

— Încă o dată vă mulțumesc, spuse de aceea, schițând o ușoară aplecare a trupului, care putea fi luată drept un început de salut.

— A, e prea puțin?... Bine. Cât?

Dunla avu impresia că nu aude bine. Buzele domnului impozant, care-l privea cu răceală, aproape nu se mișcaseră.

— E vorba... tot de bani? Întrebă mirat.

Atunci, pentru întâia oară, Garan lăsă să-i scape un gest de nerăbdare.

— Dar despre ce? Îmi dau bine seama cum stau lucrurile și n-am de făcut nici o obiecție. Ai descoperit ceva, e firesc să încerci să obții cât mai mult pentru munca dumitale. Așadar, de acord. Cât?

Ochii albaștri ai lui Fel vădiră o nedumerire penibilă.

— Bine, dar... pentru cele două produse, mi se pare că dublarea salariului...

— Domnule Dunla, izbucni președintele, răbdarea mea are margini și te rog să fi sigur că așa n-ai să obții nimic! Nu mă cunoști...

Garan zâmbi brusc, tot atât de înghețat cum mai zâmbise, apoi urmă cu un calm prin care răzbătea o ironică dorință de a se face înțeleș:

— Am precizat că majorarea salariului răsplătește *să zicem* descoperirea celor două produse... Dar știm amândoi la fel de bine că, de fapt, e vorba de cu totul altceva. Pentru acest altceva te întreb - și te sfătuiesc să renunți la falsa candoare, care nu mă impresionează - cât?

— Ah, e vorba despre altceva...

— Închipuiește-ți, spuse Garan.

Fel se zăpăcise și mâinile-i frământau pielea roșie a fotoliului. Jenat, privea țință scrumiera de pe birou.

— Nu înțeleg cum ați putut afla, dar dacă e vorba într-adevăr despre *Oneiros*... bâigui în cele din urmă.

Părea un licean căruia i se cere socoteală pentru o farsă.

— *Oneiros*! exclamă la fel de ironic Garan. I-ai găsit, așadar, și un nume. Te pomenești că ai și brevetul în buzunar?

— Eu?... Nu, nici nu m-am gândit...

— Foarte bine, hotărî celălalt. Brevetul va fi scos pe numele uzinelor Gar & Gu.

Dar tânărul părea să-și revină din tulburare și un surâs încurcat îi înfrumuseță deodată chipul slăbuț, dominat de un nas ascuțit.

— Chiar credeți că fericirea poate fi brevetată? întrebă.

Garan dădu să răspundă. Își înghiți însă cuvintele și-l privi cercetător pe omul din fața lui.

— Știi, spuse în cele din urmă, mă întreb dacă nu ești realmente naiv... sau nebun...

— Pentru că vorbesc despre fericire?

Surâsul i se precizase și nu mai trăda nici o încurcătură. Garan descoperi pe fața tânărului, în colțurile ușor ridicate ale gurii, o umbră de malițiozitate.

— Fericire... rosti președintele, din vârful buzelor.

— Vă sperie cuvântul? Pe mine nu... Mă sperie durerea, neîncrederea, răutatea.

— Mda, spuse Garan. Și la cincisprezece ani ai scris, desigur, versuri...

— Erau pline de iluzii spulberate și îndemneau la sinucidere, răsă Fel.

— Ai înaintat mult, constată sec celălalt. Acum nu-ți mai ajunge să îndemni la sinucidere. Asasinezi!

Indignat, tânărul sări în picioare. Nici urmă de zâmbet nu i se mai deslușea pe față și albastrul blajin al privirilor sale căpătase o sclipire metalică.

— Ce glumă-i asta?

— Înțeleg, rosti calm Garan. Nici cu totul naiv, nici

absolut nebun. Dar inconștient și primejdios.

— Domnule!

— Dispensator de fericire! Gratuită, e de la sine înțeles... Binefăcător pe rază modestă, deocamdată. În limitele unei capitale. Apoi... nădăjduiesc că vezi în mare, nu?... fericirea se întinde peste toată țara, peste un continent, cuprinde lumea toată...

— Ei bine, da, strigă Dunla, așa va fi! Ironiile și scepticismul nu mă ating. Sunt convins, de altfel, că în zilele din urmă v-ați simțit mai bun, mai generos, după cum...

— Te înșeli, îi tăie vorba Garan. Am lipsit din Terezia. Și asta mă face să rămân lucid.

— Neameliorat, vreți să spuneți.

— Nu, vreau să spun lucid. Te rog să crezi că, îndeobște, știi ce spun... Pe lumea asta nimic nu se obține din nimic și dumneata, ca om de știință, ar trebui să cunoști mai bine decât mine principiul unui anume Lavoisier. Totul se transformă, zic chimiștii. Totul se plătește, zicem noi. Totul, domnule inventator, de la șireturi de ghetete și până la fericire. Ceea ce nu-i plătit e furat. Și societatea se apără de hoți, chiar dacă hoții sunt de un soi nou, neobișnuit, chiar dacă nu fură bunuri materiale, ci fericire!

Uluit, Fel se lăsă din nou în fotoliu.

— Ciudat fel de a raționa, spuse încet, ca și cum ar fi vorbit cu sine însuși. Fericirea nu poate fi măsurată sau cântărită. Asemenea vieții și morții, fericirea e infinită. Dând-o cuiva, n-o răpești altuia...

— Te îmbeți cu apă rece, domnule filozof, vorbe netulburat Garan. Și te înșeli singur, folosind cuvinte goale. Fericirea... Frumos nume pentru ceva ce nu există! Arată-mi un om fericit. Când erai mic ți s-a spus de bună seamă povestea „cămășii fericitului”, dar nu i-ai reținut, pesemne, morala. Sau vrei să transformi omenirea într-o hoardă imbecilizată, incapabilă de muncă și tolănită la soare, cât e ziua de lungă?... Nu, domnule, nu de fericire e vorba. Invenția dumitale nu face decât să mineze instinctul de

conservare! Ce e grav e că furtul apare deghezizat și nici măcar păgubașul nu-și dă seama că a fost furat. Înțelegi?

— Nu, răspunse Fel. Mi-e cu neputință să vă urmăresc, gândurile mele au cu totul alt curs, de parcă am fi reprezentanții unor omeniri diferite.

— Bine, spuse Garan. Voi fi clar. Fericirea e un eufemism. De fapt, după cum singur ai declarat, dumneata difuzezi bunătate, generozitate, bucurie și așa mai departe, ingrediente inegal distribuite printre muritori. Și nu întâmplător, pentru că natura nu poate trăi decât din inegalitate. Dacă toate animalele ar fi carnivore, viața animală s-ar stinge. Dacă n-ar exista sarcini pozitive și negative, scânteia electrică nu s-ar produce. Dacă ar exista numai bucurie, ea ar fi practic anulată de lipsa suferinței. Inegalitatea socială e și ea o lege a dezvoltării. În vreme ce unii au muncit și s-au reprodus pentru a asigura permanența mâinii de lucru, alții au gândit, sau au plătit creiere destinate să gândească și să creeze frumusețe... Dar dumneata, dispensator de generozități vătămătoare, îl silești pe cel ce are să dea bună voie celui ce n-are, să se autofure în beneficiul acestuia. Rezultat: sinuciderea celor doi frați Levy, incapabili să mai facă față cererilor de numerar, sinuciderea lui August Robala, a lui Darda și a atâtor altora. Autor moral: Fel Dunla!

— Încep să înțeleg, spuse acesta posomorât. Dar n-am auzit să se fi sinucis nici un om sărac...

— Oh, ideile sociale! Le așteptam... Pot să-mi îngădui să te întreb ce se vor face săracii dumitale trezindu-se în fața unui crah mai cumplit decât cel din '29, când fabrici, magazine și instituții se vor închide pe rând și când șomajul le va arăta adevărata față a binefăcătorului care i-a zvârlit pe drumuri? Am să-ți răspund eu. Se vor sinucide la fel de bine ca și plutocrații frați Levy. Din umbră, asasinul lor vei fi tot dumneata...

Și președintele Consiliului de Administrație al uzinelor Gar & Gu bătu cu palma în cristalul așternut peste tăblia biroului, ca pentru a pune punct argumentării. Tăcut, Fel îi

privi mâna uscată, cu degete lungi și unghii îngrijite. Fără să-și dea seama, oftă.

— Vorbiți bine, domnule președinte, rosti în sfârșit cu luare-aminte, ca și cum ar fi adunat unul câte unul cuvintele și le-ar fi adus la lumină dintr-un fund întunecat, unde le deslușea cu greu. Vorbiți bine, dar nu știu dacă gândiți la fel de bine... Vedeți. O dată scos din laborator sunt mai nepriceput decât un copil. Idei sociale, ați spus... Abia acum regret că nu m-am ocupat de ele niciodată...

— N-am afirmat că ai avea numai defecte, zâmbi Garan.

Fel îl privi cu o înduioșătoare seriozitate.

— Nu, n-am numai defecte, răspunse după o mică pauză, în care celălalt înțelese că-și făcuse un adevărat examen. Dar mă tem că apreciem diferit calitățile și defectele... Nu pot pătrunde viciul logicii dumneavoastră, deși îl simt îndărătul raționamentelor. Inegalitatea e o lege, poate, dar sunt inegalități și inegalități. Vor fi întotdeauna deosebiri de inteligență. Trebuie să permanentizăm de aceea și deosebirile de avere? Pretențiile nobiliare ni se par astăzi absurde pentru că o revoluție a pus capăt unor inegalități nenecesare. Oare nu mai există și alte asemenea inegalități?

Hubte Garan își aprinse o țigară de foi, fără a întinde cutia și către Fel. Urmărindu-l în tăcere, tânărul înțelese că în celălalt se producea o schimbare.

— Te-am socotit om al ordinei, domnule Dunla, și ți-am vorbit în consecință, spuse cu glas sec președintele, suflând fumul iute care se precipită, odată cu cuvintele, către Fel.

Tânărul avu deodată senzația că în fața lui nu se mai afla un om, ci o stranie mașină vorbitoare, acționată de aburii înmiresmați.

— În lumea noastră liberă reformele corectează treptat deficiențele organizării sociale. Refuz să mă plasez pe terenul subversiunii și nu te-aș sfătui nici pe dumneata s-o faci!

Avertismentul era limpede. Fel privi fața imobilă a președintelui.

— Și numai pentru că am dorit ca oamenii să se bucure!... șopti. Așa cum m-am priceput eu, copilărește, poate...

Apoi, cum celălalt se mulțumea să pufăie din trabuc, izbucni:

— În fond, ce doriți de la mine? Vreți să-mi distrug invenția, nu? Pentru asta îmi oferiți bani, bani...

— Din nou te priești, tinere, spuse Garan, slobozind rafale de fum. Ai uitat că ți-am propus să înregistrezi invenția pe numele uzinelor Gar & Gu.

Uluit, Fel își cuprinse fruntea în palme.

— Am să înnebunesc, gemu. Am să înnebunesc!... Chiar dumneavoastră ați spus...

— Că ți-ai îndreptat eforturile într-un sens nepotrivit. dragul meu. Dar presupun că poți difuza și altfel de vise...

Cei doi se priviră o clipă. Era atâta liniște, încât păreau suspendați într-o cabină, undeva, între pământ și cer.

— Altfel de vise... șopti Fel.

Își închipui că se află în mansarda lui și difuzează în noapte un vis elaborat de mașina cu mâini uscate, cu priviri uscate, din fața lui. Un vis care vestejea tot ce dorise să trezească în oameni...

— Firește, gândi cu glas tare Garan, ar trebui să descoperi și un antidot, un fel de echivalent al lui Sinevis. N-are nici un rost ca efectul viselor... cum să spun, educative... să fie resimțit în mod egal... Ar însemna să repetăm propria dumitale greșală. Inegalitate, dragul meu, inegalitate... Dar s-ar zice că nu mă ascuți! se întrerupse deodată, ridicând vocea.

Fel părea pierdut într-o tristă reverie. Apoi se uită la Garan, dând din umeri.

— Și dacă nu mă învoiesc?

— Prefer să nu iau în considerație o asemenea eventualitate.

— Și totuși, insistă celălalt. Dacă refuz?

— O, ai tot dreptul, spuse liniștit și foarte rar președintele, bătând cu latul palmei în cristalul biroului.

Palma se ridică cu o monotonă încăpățănare, ca tăișul unui topor sau cuțitul ghilotinei. Garan tăcuse și brațul lui repeta încă gestul retezării, calmă dezmințire a liniștitoarelor cuvinte abia rostite. Fel văzu deodată imaginea care pierdea și se ridica în luciul cristalului și-și spuse că mâna reală și reflexul ei alcătuiau împreună o monstroasă foarfecă.

— Înțeleg, șopti abătut. Am să mă mai gândesc...

— Dar nu prea mult, îl avertiză omul de la birou. Și, în orice caz, lasă deocamdată lumea să viseze fără ajutorul dumitale...

Tânărul își mușcă buzele și ieși, uitând să salute. Când ușa se închise în urma sa, mâna lui Garan se mai ridică o dată, pentru a cădea apoi definitiv pe apa înghețată a cristalului.

*

În seara aceleiași zile, mansarda lui Fel căpătase ceva din dezolanta împietrire a unei camere de muzeu. Tânărul avea înaintea un manuscris, căruia îi întorcea grăbit paginile. Zăbovea puțin asupra unei diagrame, citea câte o frază la întâmplare și, de vreo două ori, îndreptă mecanic niște mărunte greșeli de dactilografie. Apoi se opri la ultima filă a textului. Cu fața împietrită, nefiresc de calm, citi rândurile pe care le așternuse nu de mult pe hârtie, într-un elan de bucurie triumfătoare:

După cum se știe, la baza creierului - și anume în zona lui inferioară, zisă „arhaică” deoarece reglementează activitatea reflexă și viața vegetativă - se află formația reticulară pontică, unde a fost localizat centrul viselor, cu funcție onirică specifică. Înregistrate cu ajutorul encefalografului, undele cerebrale emise de omul care visează nu au putut fi interpretate până azi, diagrama rezultată fiind identică atunci când visul evocă, să zicem, o plimbare prin ploaie sau convorbirea cu ființa iubită. Cu alte cuvinte, tot ce se poate deduce din actualele

encefalograme e că pacientul visează, fără a se preciza natura visului pe care-l elaborează.

Meritul oneirografului inventat de mine constă în faptul că îngăduie obținerea unor diagrame diferite, de la vis la vis. Pe de altă parte, numărul mare de oneirograme de care dispun, după nenumărate experiențe la sfârșitul cărora cei adormiți mi-au povestit în amănunțime visele, m-a ajutat să identific, în semnele diagramei, întâi natura visului, apoi chiar elementele lui constitutive. Firește, după cum rezultă din probele înfățișate în paginile lucrării de față, o limită de nesiguranță persistă (de ordinul unui procent scăzut, circa 10%), dar experiența a dovedit că se poate face abstracție de această imprecizie. De altfel, continuarea cercetărilor o va reduce, cu siguranță. Esențial, așadar, a fost faptul că am putut întâi înregistra și apoi interpreta oricare vis, că l-am putut înțelege la simpla citire a respectivei oneirograme.

A fost însă aceasta abia o primă fază a muncii pe care mi-am propus-o. Curând (procedând întocmai ca unii compozitori moderni, care au creat în mod artificial extraordinare voci de cântăreți inexistenți, prin simpla desenare a unui grafic, inspirat din cel înregistrat pe benzile sonore ce însoțesc pelicula cinematografică), am compus o serie de oneirograme. Erau diagramele unor vise încă nevisate, dar care puteau fi. Pentru aceasta trebuia să refac procesul în sens invers, în așa fel, încât, plecând de astă dată de la oneirogramă, să înregistrez visul în formația reticulară pontică a pacientului. După cum se constată din paginile anterioare, am izbutit.

Am creat emițătorul Oneiros, funcționând ca o mașină electronică al cărei program e înscris în oneirogramă. Mașina citește diagrama visului creat de mine și o traduce în undele recepționate de creier. Vâlva iscată în jurul așa-ziselor „vise unanime” mă dispensează de comentarii privind eficacitatea sistemului. Experiența a dovedit că elementele intervenite în visele unanime (ca efect al minimului de imprecizie relevant) nu le-au tulburat linia

generală, dimpotrivă, s-au inserat perfect în atmosfera ansamblului conceput de mine, ca niște amănunte ce și-ar fi avut locul acolo, de la bun început. Mașina electronică a creierului omenesc a știut să le integreze.

Fel întârzie o clipă asupra ultimelor cuvinte ale textului, apoi, ca și cum ar fi prelungit o acțiune direct legată de fraza pe care o citise, se apucă să rupă paginile dactilografiate. Tot atât de calm cum începuse lectura, cu fața la fel de împietrită, sfâșia în patru filele și le zvârlea pe covorul ros, unde mormanul de petice creștea. Uruitul claxoanelor urca din stradă ca un semnal precipitat, ca avertismentul grăbit al unei puteri înfricoșătoare.

Când sfârși, rămase o clipă nemișcat. Părea descumpănit, de parcă ar fi încheiat prea repede o treabă pe care se zorise, totuși, s-o împlinească și aștepta acum o nouă indicație pentru a ști ce trebuie să facă. Uruitul claxoanelor încetase. O clipă, așa cum se petrecuse și în biroul lui Garan, lumea păru suspendată într-o tăcere nefirească, apoi un camion uriaș se năpusti pe strada îngustă și clădirea începu să tremure. Geamurile intrară în panică și clănțăniră, în vreme ce lemnăria trosnea. Iritate de secunda calmă pe care o îngăduiseră, claxoanele interveniră cu o furie renăscută. Atunci, ca și cum ar fi primit imboldul așteptat, tânărul trase sertarul biroului, îmbrățișând cu privirea nenumăratele oneirograme clasate cu grijă, ca niște fișe care-și dezvăluiau doar pentru el secretele. Liniștit, apucă un vraf și-l rupse, aruncând frânturile peste mormanul de petice adunat în mijlocul încăperii. Lucra calm, cu mișcări egale, stânga prindea un teanc de fișe, smulgându-l de la locul lui, pentru ca dreapta să sfâșie şuvițele de hârtie, zvârlindu-le cu o stranie indiferență. Așa, sertarul se goli treptat, visele unei mulțimi de oameni, cu toate spaimile și bucuriile care le bântuiseră nopțile, pe amestecară într-un haos al întâmplării și toate oneirogramele se prefăcură în bieți fluturi de hârtie palpitând o clipă, două pentru a se prăbuși iremediabil.

Când totul se sfârși, Fel își întoarse privirea către mormanul de pe dușumea. Fără să vrea, descoperi că începutul unui coșmar căzuse peste finalul unui vis de dragoste. O plimbare pe Ursa sfârșea într-o amețitoare cădere în golul unei prăpastii, iar graficul fericit al zborului unui adolescent, retezat fără veste, continua în diagrama șovăitoare a oboselii resimțită de o bătrână rămasă singură pe lume. Alfabetul viselor alcătuia în continuare sinistre oneirograme. Alăturate întâmplător, ca într-un montaj aplicat la o realitate a arbitrarului, frânturile se îmbucau în așa fel, încât Fel nu se putea împiedica să le citească, descifrând în ele imaginea unui univers monstruos, schilodit cu o perversă intenționalitate. Fascinat, i se părea acum că penibilul caleidoscop nu se constituise întâmplător, sau, mai degrabă, că întâmplarea făcuse ca frânturile ciuntite ale viselor să reconstituie universul real în mijlocul căruia se afla, lumea ascunsă cu grijă, mascată de oameni ca Hubte Garan și înfățișată în culori trandafirii pentru ca alții s-o accepte, să considere suportabilă o lume de coșmar, împăcându-se cu tot ce avea înuman. Acolo, în mormanul de petice, apăruse o fantastică oglindă în care lumea sulemenită se răsfrângea așa cum era. Candoarea, cinstea, aspirația către puritate și desăvârșire omenească se transformau în contrariile lor, erau falsificate, deviate și înăbușite cu o lucidă depravare, cu o sinistru inteligență. Floarea era silită să devină rămă, pasărea îmbătată de spații și lumină ajungea să considere firesc faptul că se transformase în cârțiță.

— Așadar? întrebă în șoaptă Fel.

Descumpănit, aștepta un răspuns. Răspunsul exista. Dar în clipa aceea, violente, nerăbdătoare, singure claxoanele-i vorbiră cu glasurile lor artificiale. Încet, se apropie de masă. Privi o clipă emițătorul pe care-l concepuse și care prinsese viață în nopțile când îi împrumutase, treptat, o inutilă putere, apoi apucă un ciocan și, cu mișcări sigure, începu să zdrobească gingașele mecanisme care-i înghițiseră toate economiile și pentru obținerea cărora se lipsise uneori de

hrană. Se ajută cu o daltă și desprinse piesele esențiale, strivindu-le cu o calmă încăpățănare, iar în cele din urmă adună rămășițele desfigurate și inutilizabile, vârandu-le într-un sac, în care îndesă și grămada de hârtii de pe covor. Peste o clipă ieși din încăpere, zvârli sacul în gura de tablă a crematoriului și se înapoie, închizând, cu băgare de seamă, ușa.

Când auzi jos, în tutungerie, zgomotul împușcăturii, doamna Mesal tresări și clătină din cap:

— Cu experiențele lui o să-mi arunce într-o bună zi casa în aer...

Dar, cum liniștea nu mai fu întreruptă decât de obișnuitul vacarm al străzii, urmă să moțăie pe perna ei de catifea. Nici măcar domnul Dusta nu-i călcă pragul. Se aprovizionase, din timp, cu țigări.

ZĂPEZILE DE PE ARARAT

— De câte ori intru în valea asta îmi amintesc de gravurile lui Doré, a spus Gurghen.

— De infernul lui Dante, am șoptit, privind defileul stâncos printre pereții căruia panglica albă a șoselei se strecura, șerpuind.

Toamna risipise aur și sânge peste meterezele vulcanice ale ciclopilor. Pe sub ele mașina noastră gonea ca un car blindat al unei alte ere. Încercând să-și apere cetatea, giganții repezeau asupra mașinii bolovani imenși, pe care nu mai apucau însă să-i zvârle; mașina trecea și pietroaiele rămâneau suspendate deasupra șoselei, ca o platonică și inutilă amenințare. Uneori un umăr uriaș spârgea roca și mă surprindeam visând la ciclopii imobilizați în cutele pietrei. Tentativele lor deznădăjduite de a se elibera pricinuiseră crăpături adânci, din care tulpinile pălite ale buruienilor porneau ca niște semnale ale vieții, condamnată să se irosească lângă vetrele stinse. Alteori un trunchi uscat și răsucit, de parcă ar fi fost o funie, lega două stânci ținute în echilibru și căutam în jur brațul în stare să ridice uriașa halteră părăsită acolo. Îl descopeream într-un târziu, pe celălalt perete, întinzându-se pietrificat de mii și mii de ani. Atunci îmi înălțăm privirile peste volan, departe, unde strălucea îngusta fâșie a cerului, limpede ca apa lacului Sevan.

— Mai încet, a zis Gurghen și, când am apăsât pe pedală, am simțit cum frâna îmi încetinește pulsul.

Unii socot că mă prefac. Mișcările mele lente li se par studiate spre a sugera semnificații obscure și țin minte că și Gurghen mi-a spus o dată:

— La naiba, Megher, îți joci până și cele mai obișnuite replici! Felul cum îți tremuri genele face o taină

tulburătoare dintr-un simplu salut...

Dar a înțeles cu timpul că n-o fac dinadins. Cuvintele răsună în liniștea mea, prelungindu-se în impulsuri subtile, ca și cum trupul mi-ar fi un instrument. În care sonoritățile vibrează și după ce silabele rostite de mine sau de un altul se pierd. Dacă mă mișc lent e pentru că deplasez ecouri...

Am încetinit, așadar, dându-mi seama că ne apropiam de locul indicat. Gurghen cerceta acum peretele din dreapta, de care ne despărțea firul apei. Susurul ei nu se auzea, râul gonea cu mult mai jos decât nivelul șoselei, și numai vârfurile copacilor îi trădau prezența. Dar apa tăcută și răbdătoare săpase valea, făcându-și loc printre masivele vulcanice, biruind până și neagră duritate a obsidiane.

— Stai! a strigat Gurghen.

Am oprit și ne-am clătinat amândoi pe banchetă. Abia trecusem pe lângă o stâncă plată, ocolită de bucla apei, un fel de platformă naturală dominând albia. M-am bucurat, pentru că fără ea n-aș fi știut unde să trag mașina pe șoseaua îngustă, îngăduind cu chiu cu vai doar trecerea a două vehicule. Am întors și am garat mașina. Când am coborât, portierele au izbit scurt și pocnetele le-au fost multiplicat de ecourile văii. Gurghen s-a întins să-și dezmoștească oasele, apoi a chiuit:

— He-heeei! și s-a întors să vadă din ce direcție pornesc ecourile.

— Încetează, i-am spus, apucându-l de braț.

Și i-am arătat o imensă arhitravă, o streășină de piatră suspendată chiar deasupra capetelor noastre. Ne aflam acolo, în defileul dantesc, tocmai pentru că un asemenea bloc se prăbușise cu câteva zile în urmă. Vă dau atâtea amănunte ca să înțelegeți cât de obișnuit era totul. Docil, Gurghen a pornit repede înainte. Cerceta din nou peretele de dincolo de râu și am văzut amândoi masa colțuroasă și trandafirie. Dar numai el a izbucnit într-un strigăt de triumf, arătând cu brațul întins bolovanul care se oprise într-un pinten de piatră.

După cum v-am spus, era trandafiriu. Strivise în cădere

câțiva copaci și se odihnea acum pe trunchiurile sfârtecate, la fel de indiferent cum se urnise cine știe când pentru a astupa gura peșterii, a cărei intrare se căsca în malul abrupt, cu vreo cinci metri mai sus de locul unde piatra se oprise. Gaura întunecată nu era prea mare. Dar am văzut îndată că marginile-i păreau netede, ca șlefuite.

— la te uită! a spus Gurghen, incapabil să gândească în tăcere.

Pe fața lui rotundă mustața scurtă și neagră e nelalocul ei, ca și cum ar fi împrumutată din recuzita unui circ. Desenate cu o gingașă migală, buzele neverosimil de mici și ochii verzi, așezați pieziș, îi dau un aer feminin pe care mustața îl contrazice cu o agresivă insistență. Doar luciul stins al cheliei înconjurată de coroană zburlită a părului atenuează cumva nepotrivita brutalitate a mustății. Când și-a întors fața către mine semăna cu un motan mare, aflat deodată înaintea unei străchini cu smântână.

— Mi-ar plăcea să văd cum arată bolovanul pe dedesubt, a rostit, cu o expresie atât de pofticioasă, încât am zâmbit. Și-a dat seama și atunci a adăugat, plin de importanță: Ei, pornim odată?

După care a luat-o înainte. Coboram malul, sărind din piatră în piatră și sprijinindu-ne de câte un trunchi parcă anume răsărit ca să ne ușureze drumul. Din ce în ce mai limpede se auzea murmurul apei, singurul sunet care străpungea liniștea, fără s-o tulbure. O pasăre a ciripit, zburând către celălalt mal. Era cald. În urma lui Gurghen, care sărea ca o minge dintr-un material inuzabil, se repezea făcând pași mici și din nou sărea de pe un bolovan pe altul, mi se părea că lunec. Parcă mă afundam în trecut, în istorie, deși trecutul unui râu e sus, acolo unde apele lui au săpat prin straturi dispărute. Albia vizibilă e cea mai nouă, dar nu știu de ce coborârea însemna pentru mine depărtarea de șoseaua albă, mărginită de stâlpii purtând sârmele prin care treceau lumina și cuvintele rostite la Erevan. Aici totul era așa cum fusese demult, când călăreții lui Sasunți se repezeau cu săbiile ridicate, sau și mai

demult, pe când oamenii se închinau încă lui Vahagn. Râul, piatra și liniștea...

— Hai odată! a strigat Gurghen.

Sărise pe un bolovan rotunjit de apă și-și mișca brațele scurte, ridicând către mine luna plină a feței, pătată de impostura mustății. Apa acoperea din când în când bolovanul și-i uda ghetele cu vârfuri ascuțite, dar lui nu-i păsa de apă. N-a mai așteptat să-l ajung și a început să țopăie peste pietre, a trecut cu pași mărunți pe puntea improvizată a unui trunchi prăbușit, a lunecat în apă și a sărit pe celălalt mal. În urma lui, bucurându-mă de culoarea ruginie a pietrelor și de cântecul undelor, înaintam cu ochii pe jumătate închiși. Nu bănuiam nimic.

Apoi a început urcușul. Deși nu luasem cu noi decât inevitabilul colac de frânghie, două lanterne, două șpacluri, un târnăcop și o lopată, cu cozi scurte, mișcările ne erau îngreunate. Îl auzeam pe Gurghen răsuflând zgomotos. Lângă capetele noastre se profilau stânci uriașe, dar, deși refuzam să ne închipuim că vreuna s-ar putea desprinde, ne cățaram alături și nu unul în urma celuilalt.

— Hai să ne mai tragem sufletul, a propus Gurghen.

Și, înainte de a-mi auzi răspunsul, a scos din buzunar o batistă albă, pe care și-a trecut-o peste față și peste chelie. Încă nu ajunsesem la nivelul șoselei. Priveliștea era gravă, sălbatică revărsare de forme.

— O țară mică, a pufnit Gurghen. Numai pietre... cute de piatră... Ia să le neteziți și să le întindeți! V-ați mira singuri ce mare v-ar părea peticul ăsta de țară...

Nu l-am întrebat cu cine se răfuiește, pentru că știam că se repatriase din Franța abia de câțiva ani. Dragostea lui pentru țara de piatră a strămoșilor se hrănise cu legende în măruntele dughene ale Marsiliei și acum, printre oamenii și în peisajul legendelor, înflorise ca o plantă de seră mutată în mediul natural. Dar eu n-aveam cu cine mă răfui. Cunoșteam fiecare cută de piatră, eram născut sub cerul albastru și în lumina scăpărând din pânzele lui Sarian.

— Ascultă! i-am spus.

— Ce?... Nu se aude nimic...

— Liniștea. Gurghen. Ascult-o!

Și cățarați pe malul pietros, rezemați în câte un colț de stâncă, amândoi ne-am lăsat un timp pătrunși de liniște. Totul părea încremenit, prezentul își pierduse puterea. Ca și cum natura încă nu-și începuse opera de creație, ne aflam într-un gol al spațiului, o imensă pungă unde nimic nu se petrecuse și în care totul putea începe altfel. Destins, respiram prin toți porii nebănuita disponibilitate a tăcerii. Mă identificasem cu piatra și mi-era teamă să mișc un deget, pentru a nu atrage asupra noastră atenția frunzelor, amintindu-le că aparținem unui univers de mult clădit, cu obiceiuri și legi. Dar Gurghen venea dintr-o lume care uitase să trăiască și să se bucure în tăcere. Și, deși n-ar mai fi răbdat să întârzie nici o singură clipă, rosti repede, ridicând din umeri:

— Așa am putea sta aici până mâine...

După care a reînceput să urce. Mi-am păstrat zâmbetul pentru mine și, aruncând o ultimă privire văii încremenite în pacea increatului, m-am întors cu fața către perete. Suiam acum aproape târându-ne, ca și cum am fi înotat pe suprafața dură. Ne ajutam cu mâinile și cu picioarele, foloseam fiecare colț de piatră și uneori ne pierdeam din vedere, când ocoleam câte un gheb peste care nu puteam trece. Cu obrazul lipit de piatra trandafirie vedeam firele ierbii și furnicile. O dată mi-am și lipit urechea de piatră, dar n-am auzit nimic. Prinși în capcana solidificată a muntelui, ciclopilor nu se puteau clinti.

Am ajuns cam în același timp la bolovanul care se desprinsese, descoperind intrarea peșterii. Din pricina patului de trunchiuri zdrobite zăcea puțin aplecat într-o parte și, când ne-am vârat mâinile sub el, am simțit porțiunea netedă, corespunzând suprafeței șlefuite de la gura văgăunii.

— E totuși ciudat, a remarcat Gurghen.

Mă privea întrebător, dar nu simțeam nevoia să-mi exprim mirarea. Căutam o explicație și speram s-o găsesc

sus, în peștera de care ne mai despărțeau doar câțiva metri.

Tot Gurghen a ajuns cel dintâi la deschiderea întunecată. Sprijinindu-și tălpile de trunchiul unui copăcel, a cercetat rama perfect șlefuită, care încadra intrarea. Brâul era mai lat sau mai îngust, după cum îl cereau proeminențele pietrei, dar avea peste tot netezimea unei oglinzi.

— N-ai să-mi spui că e un fenomen natural, a rostit, deși nu spuneam nimic. Parcă-i tăiat cu fierăstrăul...

Avea dreptate.

— Aprinde lanterna, i-am amintit.

S-a supus, și fâșia de lumină a străpuns, dincolo de zona de semiîntuneric a intrării, întunecimea peșterii. Deși raza nu bătea prea departe, ne-am dat seama că, după o porțiune îngustă, peștera prindea să se lărgască.

— Ajută-mă, s-a rugat Gurghen și eu l-am împins, iar odată pătruns în cavitatea muntelui a întins mâna și m-a tras și pe mine înăuntru.

Spun *înăuntru* și retrăiesc încântarea acelei clipe, naiva speranță că aveam să dau peste ciclopul prinși în materia dură... Exprimată așa, speranța pare ridicolă. Nu credeam, firește, în existența uriașilor condamnați și nu nădăjduiam să-i descopăr ca pe niște imense fosile pietrificate, contopite cu piatra. Nici nu știu bine ce așteptam, cuvintele mi se par greoaie și speranța de care eram pătruns se întunecă, pierde atunci când încerc s-o vâr în tiparele lor tocite, dar rostind vorba *înăuntru* am simțit pentru o clipă încântarea de care am fost cuprins atunci. O bucurie proaspătă și cam prostuță, atât de inocentă, încât, pentru a încerca s-o sugerez, v-am pomenit de ciclopi. Ca o simplă imagine, un cuvânt în care retrăiesc visele copilăriei și nerepetabila încântare a anilor ei. Dar, repet, nu bănuiam nimic. Cum aș fi putut? Trăiam numai o binecuvântată stare care mă făcea receptiv, permeabil la miracol, certitudinea că ceva avea să mi se întâmple, o întâlnire peste ani cu încântarea din copilărie când nu știam nimic și intuiam totul, reinventând mituri și trăind fabulos.

Poate că nu mă puteţi înţelege. Sigur că nu puteţi... Am să renunţ, pentru a aminti, prozaic, că am aprins şi a doua lanternă. Aplecaţi, înaintam unul după celălalt, ca încovoiaţi sub greutatea bolţii de piatră. Mirosea a rocă, a umezeală şi întuneric. Iar tăcerea era atât de adevărată că, printre zgomotele pe care tălpile noastre le făceau, frecând podeaua de piatră, îmi auzeam bătăile inimii.

Curând ne-am putut îndrepta şi am plimbat lumina lanternelor într-o încăpere mare, unde aş fi avut loc să întorc maşina pe care o lăsasem pe şosea. Pereţii şi podeaua erau goi, dar ne-am întrebat de când nu se mai călcase pe piatra cu asperităţi îndulcite. Poate că nimeni niciodată nu pătrunsese acolo, deşi faptul părea improbabil. Peşteri mai mici sau mai mari se găsesc în pereţii întregii văi, tuneluri prin care lava a curs în vremi imemoriale, şi toate fuseseră cercetate. Ştiam că oamenii le-au folosit încă pe când abia se înfiripau primele amintiri ale speciei. În marea Peşteră a lui Tigran, adâncită la mai puţin de un kilometru de locul unde ne aflam, tăciunii lăsaţi de ciobanii care-şi mai frigeau şi azi şaşlıkul acolo se înnegreau doar cu o palmă mai sus de vatra omului ce şlefuisse lamele de obsidiană.

Acum peştera cotea spre stânga, unde bolta cobora până într-atât încât a trebuit să ne târâm pentru a străbate culoarul de piatră. Dar am nimerit îndată într-o sală şi mai mare decât cealaltă, iar, înainte ca razele lanternelor să ne-o descopere în întregime, privirile ne-au fost izbite de o strălucire roşcată, pâlpâind în mijlocul podelei. Mi s-a părut întâi că e un foc, dar n-am mai apucat să-mi dau seama cât de neverosimilă ar fi fost prezenţa focului în peştera încă necunoscută, pentru că lumina lanternelor noastre s-a îndreptat în acelaşi timp către el. Şi am recunoscut, pe podeaua marii săli de piatră, forma neobişnuită a unui vas.

— Mişcă lanterna! am spus, iar Gurghen m-a înţeles şi amândoi am făcut să devieze fâşiile de lumină.

Vasul a rămas în întuneric. Atunci, aşa cum mă aşteptam, pâlpâirile roşcate au apărut din nou, ghem incandescent

semnalând prezența fabulosului, pe care instinctul meu o presimțise.

— Asta ce mai e? a izbucnit Gurghen.

Cu o comică prudență se apropia de vasul către care amândoi ne îndreptam acum. Să-i fi spus că se află în prezența miracolului? Miracolul luase înfățișarea unui vas de metal, înalt de vreo jumătate metru. Forma îi era neobișnuită pentru că, deși înțelegeam că reprezintă ceva, nu-mi puteam da seama care element al realității fusese transpus în sugestivele contururi ale vasului. Am spus sugestive... Cuvântul poate să nu vi se pară nimerit atunci când tocmai mărturisesc ineficiența puterii de evocare a formelor, dar, în ciuda faptului că nu-mi spuneau nimic precis, simțeam că erau făcute să sugereze ceva, că erau în stare să sugereze. Deficiența provenea, poate, din incapacitatea mea de a înțelege. Mi se părea că mă aflu înaintea unui sens mai ascuns decât rostul demult uitat al sfinxului, mai străin decât cuvântul rostit într-o limbă necunoscută, dar tot atât de depărtat de combinația întâmplătoare a unor forme alese arbitrar. Pe scurt, percepeam în alcătuirea vasului o intenție, pe care n-o puteam descifra.

Împreună cu Gurghen am examinat protuberanțele straniilor volume asamblate în forma care se ridica pe podea printr-o minune a echilibrului, un subtil raport între o înălțime și o lățime atât de neobișnuit exploatate încât vasul trebuie să fi avut o capacitate mult mai mare decât îmi puteam da seama, la prima vedere. Descrierea amalgamului de rotunjimi felurit dimensionate, a undulațiilor și volutionelor topite unele într-altele nu depășește numai posibilitățile mele, ci și pe ale graiului, căci un asemenea conglomerat de forme (pe care trebuie să vi-l închipuiți armonios și, încă o dată, sugestiv) nu poate fi făcut sensibil prin cuvinte. Nu uitați totuși că vasul era turnat în metal, un metal roșcat și lucios, și că se găsea, în ciuda umezelii din peșteră, atât de bine conservat, încât părea lucrat în ziua când îl descoperisem. Iar, spre

deosebire de toate metalele cunoscute, era luminiscent.

— Oricalc, a șoptit Gurghen, și mi s-a părut firesc că se gândise, ca și mine, la fabulosul metal al vechilor legende despre Atlantida, singurul de care bizarul material al vasului putea fi apropiat.

Am văzut o confirmare în faptul că fusese nevoit să recurgă la universul fantastic, căruia îi simțisem prezența în încântarea ce pusese stăpânire pe mine, din clipa intrării în întunericul peșterii.

— Oricalc, am încuviințat cu o exaltare a cărei simplă manifestare era o bucurie.

— Absurd! s-a răzvrătit Gurghen. Doar nu suntem copii...

Dimpotrivă, mă simțeam tot mai pătruns de farmecele copilăriei.

— Știi ceva? Scoate-ți mustața, am spus de aceea, dar Gurghen și-a îndreptat îndată lanterna către mine, orbindu-mă.

Am deslușit în glasul lui o neliniște autentică, atunci când a întrebat:

— Nu cumva ai înnebunit?

— Ia-mi lumina din ochi! și îndată mi s-a părut că vorbele căpătaseră un tâlc, de vreme ce ochii mei cunoșteau o lumină de care ochii lui păreau lipsiți. Sau lasă... n-o iau razna, nu te teme...

— Cu atât mai bine, a mormăit. Am pierdut și așa destulă vreme. Ajută-mă să deschid drăcia asta...

Propunerea practică mi-a amintit că nici nu mă întrebasem dacă vasul putea fi deschis. Exista oare un capac, a cărui formă agitată întregea neobișnuitele contururi ale recipientului de metal? Ne-am pus lanternele pe podea și am încercat să desfacem vasul. Nu știam dacă trebuia să ridicăm sau să deșurubăm capacul, atât de perfect adaptat. Încă mă îndoiam că există într-adevăr, dar a fost de-ajuns să ne apropiem degetele pentru ca partea superioară a vasului să sară de la sine. Totul a durat o fracțiune de secundă. Mișcarea fusese cu desăvârșire neașteptată și amândoi ne-am dat, fără voie, îndărăt.

Capacul s-a așezat la loc și în sala de piatră se răspândi un parfum dens, stăruitor, pe care nu l-am mai simțit niciodată. Aveam impresia că, întinzând mâna, aș fi putut apuca mirosul, deși era bineînțeles impalpabil și de o bizară subtilitate, care-i îngăduia să ni se infiltreze prin piele, să pătrundă în noi și să ne răpească astfel până și posibilitatea detectării lui. Dar atunci când nu l-am mai simțit (și asta a fost aproape îndată după ce vasul se închisese de la sine) și eu și Gurghen ne-am aplecat, am cules de pe jos câte o grămăjoară de substanță albă și am început să desenăm pe podeaua de piatră.

Nici unul dintre noi n-a mișcat lanternele, a căror lumină era îndreptată asupra vasului, și nu și-a dat seama că nu vede ce desenează.

Stăteam în genunchi, indiferenți la întuneric și purtam cu repeziciune și siguranță grămăjoarele albe (nu era cretă, ci un fel de humă, o materie grasă) peste piatra relativ netedă. Îmi amintesc că în tot timpul cât a durat ciudata îndeletnicire n-am schimbat o vorbă și nu ne-am uitat unul la altul. Demnul, civilizatul și nerăbdătorul Gurghen se copilărea odată cu mine.

Mi se pare de prisos să subliniez că nici unul dintre noi nu știa ce face, nu-și propusese să deseneze și n-ar fi putut spune ce formă avea să rezulte din liniile pe care le trăgea sârguincios. Cu atât mai mare ne-a fost uimirea când ne-am ridicat în același timp și ne-am privit, dezmeticiți.

— Ce dracu...?

Gurghen nu-și isprăvisese fraza. De fapt, simțea că se petrecuse ceva, dar nu știa ce. O clipă ne-am uitat amândoi la vasul de metal. Apoi, ca la un semn, ne-am apucat fiecare lanterna și i-am îndreptat șuvoiul luminos către formele pe care le desenasem.

Deși lucrasem pe întuneric, ceea ce vedeam acum era departe de a fi o mângăleală. Oricât părea de necrezut, pe piatra ai cărei pori reținuseră urma humei albe (îi spun așa, în lipsa unui nume mai bun) apăruse desenul stilizat al unui corp omenesc. Proporțiile erau corecte, membrele indicate

cum se cuvine și, din pricina asta, n-am recunoscut imediat ce mi se părea neobișnuit la desenul alb, dincolo de priceperea cu care fusese executat și care îmi apărea cu totul uimitoare, de vreme ce mă știam incapabil să trag măcar o linie semnificativă.

Pe trupul schematic reprezentat șerpuiau mai multe dungi subțiri, punctate din loc în loc de ceea ce puteau fi niște stele, iar liniile acopereau trunchiul, membrele și capul, adunându-se (sau pornind) dintr-o stea mai mare, așezată în dreapta pieptului, simetric cu locul pe care îl ocupă inima, în stânga. Nu înțelegeam nimic și vibram doar, ca un neobișnuit detector solicitat de prezența miracolului. Eram atât de absent că nu l-am auzit pe Gurghen mișcându-se și nu m-am întors către el decât atunci când a pronunțat, chiar lângă mine:

— la vino-ncoace!

Vorbea răgușit, ca un adolescent. L-am urmat și, la lumina lanternei, am văzut că desenul lui era într-un totul asemănător cu cel făcut de mine. Figura fusese stilizată aidoma, aceleași erau liniile punctate de stele și, ceea ce mi s-a părut și mai extraordinar, până și dimensiunile desenului păreau identice. Le-am verificat îndată, măsurându-le cu funia. Corespundeau.

— Încerc să înțeleg, a spus Gurghen.

Dar știam că n-are să izbutească. Intrasem cu amândouă picioarele pe tărâmul miracolului și peștera se putea transforma peste o clipă într-un palat, un copac avea să crească din vasul luminescent, sau o ființă, sau o lume. Cine e în stare să înțeleagă vraja magrebinului din „O mie și una de nopți”? Totul era cu puțință pentru că redevenisem copii și universul nu mai cunoștea legi decât în speranțele noastre.

— Hai mai departe, a spus Gurghen, perplex. O să luăm vasul la întoarcere.

— Dacă vrea...

S-a oprit și a strigat:

— Cum?

— Bine, bine, să mergem!

N-avea rost să discut cu el, de vreme ce încă nu înțelesese... Dar în mine urca un cântec și mi se părea că resimt o ușoară amețeală, atât cât să nu mă facă să uit unde mă aflu și de ajuns ca să fiu fericit.

— Trebuie să fotografiem desenele, și-a amintit Gurghen.

— La întoarcere, nu?

A dat din umeri și a pătruns în ultima sală. Dar l-am auzit îndată strigând și, când m-am grăbit să-l ajung, l-am găsit lipit cu spatele de un perete. Brațul drept îi atârna moale, pata de lumină a lanternei îi înconjura picioarele, iar brațul stâng, ridicat, arăta către interiorul sălii, acolo unde întunericul era compact. Am băgat de seamă cât de tare-i tremură brațul. Și-și mișca buzele fără să poată scoate un sunet. Mi-am îndreptat lanterna către bezna peșterii și îndată am simțit cum părul mi se zbârlește și un deget de gheață îmi lunecă pe șira spinării.

Acolo, în întuneric, imens, ocupând întreaga înălțime a încăperii, mă vedeam pe mine. Înfiorat, incapabil să gândesc, îmi contemplem imaginea decupată, lipsită de fondul ce caracterizează portretul sau fotografia. Stăteam în picioare. Și o clipă am nădăjdut că e vorba de o iluzie optică, de un simplu efect de lumină. Dar am recunoscut halatul alb pe care-l purtam numai în biroul institutului, halatul cu care nu eram îmbrăcat acum, când exploram peștera, și am înțeles că imaginea mărită din fața mea nu era a clipei în care mă aflu. Nu era o răsfrângere într-o imposibilă oglindă sau produsul unui joc al hazardului, ci... Aici totul se învălmășea. Oricât de pregătit m-aș fi crezut pentru a întâmpina miracolul, o asemenea întâlnire îmi depășea posibilitățile receptive și transformă încântarea în spaimă.

Lângă mine Gurghen tăcea. Răsufla parcă mai puțin zgomotos și presupun că începea să raționeze (beneficia de un răgaz, minim, e drept, totuși importanța secundelor crescuse), dar când a ridicat de jos în sus lanterna și i-a proiectat lumina, nu către mijlocul sălii, ca prima dată, ci

mai întâi pe podea, am văzut amândoi scheletul. Zăcea acolo pe spate, ca răstignit, cu oasele picioarelor întinse și cele ale brațelor dispuse în cruce, perpendicular pe șira spinării.

Nu vederea scheletului ne-a zguduit, meseria ne obișnuise cu descoperirea osemintelor (și, de fapt, speram să dăm peste oase în peștera cercetată pentru recoltarea unor eventuale vestigii), ci faptul că imaginea mea pornea din partea dreaptă a coliviei prăbușite, ce fusese cândva un piept viu, ieșea ca o fantomă dintre oasele galbene și spongioase.

— Nu, a protestat Gurghen. nu se poate! Nu poate fi...

Ca și mie, printr-o involuntară asociație, i se părea că scheletul meu zace acolo, răstignit pe piatră, închidea pentru o clipă ochii și-i deschidea apoi, mari, dar nici eu, nici fantoma mea nu dispăreau. Ca halucinați ne-am apropiat de schelet și, printre oasele mâinii drepte, am descoperit un cuțit fumuriu de obsidiană. Mă afluam chiar lângă uriașa mea reprezentare, ceea ce a făcut să trec cu capul prin ea, atunci când m-am aplecat. Nu mi-am dat seama, dar Gurghen a strigat:

— Megher! și, îndreptându-mă, am trecut din nou prin imaginea imobilă și lipsită de consistență.

Rămăsese întreagă, ca și cum ar fi fost alcătuită dintr-o substanță incoruptibilă, asupra căreia n-aveam putere. Am mai trecut de câteva ori prin ea și de fiecare dată imaginea se recompunea, de parcă eram o piatră incapabilă să tulbure fața unei ape adânci. Imaginea, totuși, nu avea adâncime. Cuțitul de obsidiană trăda vârsta scheletului. Știam că peștera fusese până de curând închisă și mi-am amintit de urma netedă ca o tăietură pe care o văzusem pe bolovanul prăbușit și în jurul intrării. Ce căuta chipul meu acolo, pornit din străvechiul schelet?

— Asta e toată peștera, a spus cu o voce nesigură Gurghen, care plimbase lanterna peste pereții tăcuți. Nu mai atinge nimic, ne întoarcem la institut...

Am aruncat o ultimă privire imaginii ce mă așteptase

timp de milenii în cavitatea muntelui. Mi s-a părut ciudat că, în locul ciclopilor la care mă gândisem tot timpul, dădusem peste mine. Era o prevestire? Parcă asistasem la propria mea deshumare... Mă bucuram că plec de lângă gigantica imagine și sufeream la gândul că o părăsesc, lăsând-o din nou în beznă. Mă părăseam pentru totdeauna pe mine, în noapte, în frig.

N-am mai simțit aripile miracolului. Mă mișcăm nesigur, bolnav de incertitudini și neliniști. Ca-n transă am apucat împreună cu Gurghen vasul de metal pâlpâitor, ferindu-ne să-i atingem capacul, ca-n transă am ieșit din peșteră și mi-am apărat ochii de arsura luminii. Defileul sălbatic mi-a apărut naiv, ca înduioșitoarea realitate a unei ilustrații sânguincioase. Nu știu cum am condus până la Erevan...

*

Megher și-a întrerupt povestirea și genele i-au tremurat evocator. Ca și cum ar fi ascultat ecourile unei muzici grave, pe fața lui oacheșă stăruia o expresie dureroasă și buzele-i rămăseseră întredeschise. Nici unul dintre noi nu-l îndemna să continue, deși ni se părea că-l însoțisem în peșteră și așteptam să fim dezlegați de vraja care ne imobiliza în jurul mesei. Prin ferestrele înalte vedeam piramida decapitată a zăpezilor de pe Ararat, sclipind ca un nor suspendat odată pentru totdeauna pe cerul albastru; colosul de piatră nu se vedea, depărtările și negurile îl topeau în imensitatea sinilie și numai veșnicul nor de formă ciudată arăta locul unde legendele opriseră arca lui Noe. Iar, privindu-i pe rând pe toți câți ne aflam strânși în jurul mesei, mi-am spus că în alte vremuri cuvintele lui Megher ar fi sunat și ele ca o legendă, sau că legenda și le-ar fi însușit și le-ar fi triat, păstrând unele și uitând altele. Povestea lui Megher continua vechile povești ale oamenilor adunați să-l asculte pe Simbad Marinarul întors dintr-o fabuloasă călătorie, răspundeau foamei eterne pe care pâinea și vinul n-o puteau astâmpăra, foamei care dăltuise idoli din trunchiuri de copaci, ridicase turnuri pentru

cercetarea cerului și împinsese corăbii pe mare. Singura deosebire dintre noi și ascultătorii lui Simbad consta în faptul că ei se mulțumeau cu miracolul, pe când noi simțeam nevoia să-l explicăm.

— Iertați-mă, a spus într-un târziu Megher. A deșertat un pahar cu vin de culoarea aurului, a zâmbit stânjenit, parcă cerându-ne încă o dată iertare pentru întreruperea prelungită, apoi și-a urmat povestirea împrumutând melodie cuvintelor și suplinind prin mimică sensurile care le scăpau: Am dus vasul la institut și băieții s-au adunat în jurul nostru. Cred că ne purtam cam ciudat, ni se vorbea și nu auzeam, privirile ne rătăceau, se îndreptau fără să vrem asupra vasului pentru a se întâlni îndată, ca la un semn. Neobișnuitele forme ale recipientului au stârnit bineînțeles curiozitate și nu puține mâini s-au întins către el, dornice să-i pipăie conturul. Cu o vagă presimțire așteptam ceea ce trebuia să urmeze. Nu vreau să spun că știam, dar neliniștea cu care urmăream mișcările mâinilor pe curbele și torsadele metalului sporea într-una și-mi mușcam buzele, încercând să stăpânesc o ațâțare pe care o justifică, poate, și teama că neliniștea mea putea rămâne fără obiect. Nu știu cine a atins porțiunea mobilă a capacului, dar am simțit efluviile caracteristice ale parfumului și am văzut mirarea întipărită pe fețele tuturor celor din încăpere. Apoi m-am întors către peretele alb și am început să desenez.

Toți câți eram acolo făceam același lucru. Unii desenau pe hârtia ce acoperea masa, alții, ca și mine, pe perete, iar câțiva, cărora nu le mai rămăsese alt loc, se aplecaseră și trăgeau liniile pe linoleumul așternut peste parchet. Am aflat după aceea că nu toți făcuseră rost de stiloul sau creionul necesar și se mulțumiseră (mai bine zis, nu se putuseră împiedica) să deseneze cu degetul, fără a trage măcar o singură linie vizibilă. Ceea ce nu i-a oprit să se concentreze, la fel de nepăsători ca și noi la tot ce depășea perimetrul limitat al suprafeței care-i absorbea.

Când mirosul nu s-a mai simțit, ne-am privit ca deșteptați din somn și doar Gurghen și cu mine nu ne-am mirat

descoperind că toate desenele erau identice, înfățișând același trup omenesc, pe care apăreau liniile punctate de reprezentarea unor stele. Acum era limpede că straniul parfum purta o informație. O programare, că ne poruncise să le executăm.

Trec peste exclamațiile pe care vi le închipuiți, peste întrebările pe care și noi ni le pusesem, în peștera abia părăsită. Profesorul se afla întâmplător printre noi (era unul dintre cei care, negăsind cu ce să deseneze, făcuse numai gesturile comandate) așa că a convocat îndată o ședință în cadrul căreia am povestit tot ce știți. Singura hotărâre practică luată atunci s-a rezumat la adoptarea unor măsuri de protecție a peșterii. Chiar în cursul aceleiași zile a fost montată la intrare o poartă, a cărei cheie a încăput pe mâna profesorului, iar vasul metalic a fost închis în tezaurul institutului, unde se păstrează cele mai prețioase relicve ale trecutului nostru,

A urmat o săptămână de îndoieli, de așteptări neliniștitoare și de ipoteze. Gurghen fusese trimis în Olanda, la un congres. În ce mă privește, îmi venea greu să mă concentrez asupra treburilor curente. Amintirea chipului meu descoperit și părăsit în tovărășia scheletului mă obseda și, dacă am clădit presupuneri, vă scutesc de sterila lor enumerare. Trăiam într-o surescitare permanentă, nopțile mi-erău bântuite de coșmare și cred că am slăbit, în această singură săptămână, cu trei kilograme. Vă închipuiți deci simțământul de ușurare și speranță cu care am aflat, la capătul săptămânii, că profesorul vrea să-mi vorbească.

În biroul atât de cunoscut, vegheat de portretele bătrânilor istorici și ticsit de vase încă neîntregite, de inscripții încă nedescifrate, de obiecte încă neidentificate, mă așteptau, în afara profesorului, încă doi bărbați pe fețele cărora am descoperit o indefinisabilă similitudine de expresie. Poate să vi se pară ridicol, dar am știut din capul locului că cei doi necunoscuți fac parte din lumea științei. Nu-i văzusem niciodată, activau cu siguranță în domenii mie nefamiliare, dar aveau ceva în priviri, în felul cum își

plecau frunțile, în mișcarea degetelor... Nu, îmi dau seama că nu-mi pot preciza sentimentul. Mai ales că nu semănau de fel. Unul era relativ tânăr, purta ochelari cu ramă groasă și zâmbea ușor, dezvelind două șiruri de dinți a căror strălucire contrasta cu pielea lui aproape măslinie. Celălalt, un academician, era bătrân, foarte slab și înalt, iar părul alb și creț îi înconjura fruntea într-un fel care m-a făcut să presupun că poartă perucă (ceea ce nu era exact). Își freca într-una degetele lungi, ca și cum ar fi încercat zadarnic să le încălzească. Am aflat îndată că era o somitate pe tărâmul biologiei, în vreme ce tânărul măsliniu se ilustrase în fizică nucleară.

Destul de tulburat, după cum vă închipuiți, n-am reținut cele câteva cuvinte prin care profesorul se străduia să stabilească o atmosferă prielnică discuției. Am devenit atent abia când academicianul a încetat să-și frece degetele și și-a apăsât palmele pe lemnul mesei.

— De la bun început, a spus, țin să relev că analiza parfumului a confirmat ceea ce, de bună seamă, ați presupus. Parfumul poartă o informație. Structura chimică a moleculei lui e destul de complexă, apropiată de cea a acizilor nucleici, care transmit informațiile eredității. Trebuie să vedem în natura particulară a programului său o simplă demonstrație, punerea în lumină a însușirilor sale? Trebuie, cu alte cuvinte, să înțelegem că ni se indică, pur și simplu, faptul că un parfum poate vehicula o intenție, drept care ni se oferă, sub forma unui desen a cărui precizie exclude intervenția hazardului, dovada irecuzabilă?... Cred că nu. Văd aici încercarea de a ni se atrage atenția nu asupra posibilităților unui anume parfum, cât asupra unei realități presupusă necunoscută nouă și care ne e revelată cu ajutorul parfumului. Adevărul e că lucrurile stau așa. Schema desenată de către toți cei ce aspiră acest parfum reprezintă, după părerea mea, un sistem caracteristic alcătuirii umane, încă nedetectat de noi, dar care trebuie adăugat la cele cunoscute, nervos, limfatic și așa mai departe...

Vă închipuiți că eram numai ochi și urechi. Deosebirea dintre intuiția poetului, să zicem, și ipoteza savantului constă nu atât în natura faptului considerat, cât în greutatea pe care el o capătă atunci când savantul îi acordă atenție. Bănuisem și eu că parfumul ne obligă să executăm unul și același desen, dar de la bănuială și până la afirmația unui om stăpân pe informații care îmi sunt inaccesibile era o distanță pe care o parcurgeam acum, în biroul profesorului.

— Ce rost are acest nou sistem? Și cum de nu l-am descoperit încă? Pentru a răspunde trebuie să ne întrebăm asupra imaginii și a scheletului din peșteră... Dar, mai întâi, aș vrea să știu dacă eminentul nostru fizician ne poate spune ceva cu privire la enigmatică tăietură care a eliminat bolovanul de la gura peșterii.

Eminentul fizician își dezveli dinții într-un zâmbet recunoscător, arătând că tânărul era măgulit de ceremonioasa și academica formulă a biologului.

— Rezultatele cercetărilor, începuse el, confirmă intenționalitatea evocată de venerabilul nostru maestru (înclinare a capului, însoțită de un nou zâmbet) și acesta mi se pare lucrul de căpetenie. Urmele aflate pe piatră și în jurul intrării nu sunt, hotărât, de pus în seama întâmplării. Ipoteza noastră confirmă până și presupunerea referitoare la cunoștințe încă inaccesibile nouă (la sistemul revelat prin parfumul sintetic aș adăuga și utilizarea biocurenților pentru deschiderea recipientului metalic) de vreme ce doar o reacție atomică dirijată și cu efecte strict limitate, așa cum deocamdată știința nu e în stare să declanșeze, poate realiza tăierea pietrei cu precizia remarcată.

— Perfect, s-a bucurat academicianul. Și încă ceva... O asemenea reacție dirijată putea fi pregătită cu multă vreme în urmă?

— Cu milenii în urmă, i-a precizat profesorul întrebarea. Vreo șase!

Fizicianul și-a desfăcut brațele a neștiință și a zâmbit din nou:

— Tot ce pot spune e că noi nu suntem încă în stare de așa ceva...

— Ceea ce revine la a spune că alții pot, sau puteau fi, a completat academicianul. Cât despre cine sunt acești alții... Deocamdată, esențial e că am convenit asupra intenției, a premeditării celor ce au declanșat o reacție atomică pentru a ne descoperi, atunci când au socotit oportun, un nou sistem anatomic. Rămâne să vedem de ce tocmai ziua când bolovanul a fost desprins, dezvelind intrarea peșterii, a apărut drept momentul oportun... Vă miră o asemenea întrebare? Am convingerea că acum șase mii de ani a fost pus la punct un dispozitiv al cărui mecanism a funcționat impecabil, iar un asemenea dispozitiv exclude aprioric intervenția hazardului!

Până atunci urmărisem în tăcere convorbirea. Presimțirile mele nelămurite căpătau neașteptate confirmări, dar naiva încântare cu care pătrunsesem în peșteră îmi apărea acum în culori mai puțin trandafirii. Una e să te bucuri că totul se adună în tine și în afara ta contribuind la recompunerea inefabilei încântări a copilăriei și altceva să te știi urmărit, predestinat, condiționat în vederea unei activități a cărei finalitate îți scapă. Mă îndoiam de reacțiile mele, întrebându-mă dacă m-am comportat așa cum mă comportasem din proprie inițiativă, sau numai ca o marionetă căreia cineva îi trage sforile. A ajunge să-mi suspectez intențiile, bănuind că pot fi ale altcuiva, dornic să atingă prin intermediul lor niște scopuri obscure, a mă întreba dacă antipatiile sau simpatiile îmi sunt spontane sau comandate pentru realizarea unor planuri de care rămân străin, iată viitorul pe care-l întrezăream. Și nu numai viitorul. Dacă dispozitivul pomenit de academician exista cu mult înainte de a mă naște, oare tot ce eram, tot ce fusesem, gândurile și faptele care defineau o personalitate și datorită cărora eu, Megher, posedam o individualitate distinctă, identificabilă, nu constituiau oare toate niște roțițe ale dispozitivului excluzând aprioric intervenția hazardului, după cum îl caracterizase bătrânul,

sau a unei voințe proprii, așa cum gândeam eu? Fusesem de la început un simplu instrument fabricat pentru a se afla în ziua sorocită în anume loc și tot ce trăisem nu însemna nimic, nu reprezenta decât o pregătire minuțioasă în vederea prezenței mele în peștera cercetată împreună cu Gurghen? Tovarășul meu era un accident, un element secundar putând fi înlocuit cu oricare altul, a cărui prezență sau lipsă nu afecta realizarea unui plan întocmit cu șase milenii în urmă? Din pricina asta dispăruse de pe scenă, trimis să participe la congresul de la Amsterdam? Sau, dimpotrivă, juca și el un rol? Toată alcătuirea mea se răzvrătea împotriva monstruoasă unei biografii prefabricate, dinainte limitate, și enervarea care mă cuprinsese nu mi-a îngăduit o vreme să urmăresc discuția, deși soarta părea să-mi atârne de deducțiile bătrânului academician, care-și frecă din nou degetele și vorbea cu un nesuferit accent triumfător.

— Credeți, așadar, că trebuia să mă aflu acolo, în ziua indicată? am întrebat deodată, întrerupându-l destul de nepoliticos.

Profesorul m-a privit supărat.

— De ce nu ești atent?

Și, în vreme ce fizicianul își întorcea ochelarii către mine, academicianul a răspuns liniștit:

— Dimpotrivă! Am impresia că asta a fost singura intervenție a hazardului, manifestată printr-o ciudată coincidență. Prezența dumată în peșteră nu era necesară (așa cum am arătat, dar pesemne n-ai auzit), pentru că nimeni nu a putut dori să acorde unui fapt riguros științific aparența unei minuni.

— Vă referiți la confruntarea cu propria mea imagine?

— Bineînțeles! Oricine ar fi intrat în peșteră ar fi fost izbit de prezența portretului, indestructibil, după cum singur ți-ai dat seama. Portretul nu risca, așadar, nimic și vestea ar fi ajuns unde trebuie. Deși impalpabil, a putut fi fotografiat. Poza ar fi apărut în toate ziarele lumii și originalul, dumneata, ai fi fost găsit fără greutate. Nu, prezența

originalului nu era necesară... atunci.

Abia liniștit, abia redat propriei mele biografii, am tresărit auzind ultimul cuvânt pe care-l rostise.

— Acum însă?... am întrebat.

Academicianul a tăcut o clipă. Și-a trecut mâna prin părul alb și creț, semănând cu o perucă, apoi și-a sprijinit bărbia în palmă, ca și cum s-ar fi pregătit să asculte.

— Nu ți s-a întâmplat nimic neobișnuit? Vreau să spun, până acum... nu ai impresia că în viața dumitale a intervenit vreo întâmplare, știu eu, un fapt inexplicabil?

Am reflectat înainte de a-i răspunde. Poate că viața mea ar fi părut neobișnuită unui om dintr-o țară unde titlurile de noblețe sau averea sunt condiții hotărâtoare pentru împlinirea viselor, a individului, dar cel ce-mi pusese întrebarea trăia în țara mea și, ca și mine, n-ar fi văzut nimic neobișnuit în faptul că singurul fecior al unei spălătorese văduve ajunsese cercetător la institutul de istorie veche. În anii războiului, pe front, fusesem cruțat de schijele care-l loviseră pe tovarășul de lângă mine și, altădată, un obuz făcuse praf adăpostul din care ieșisem cu câteva clipe înainte, deși camarazii stăruiseră să le povestesc nu mai știu ce întâmplare și numai o vagă durere de cap mă îndemnase să ies la aer. Dar asemenea coincidențe se regăsesc în biografiile mai fiecărui ostaș.

— Nu, am spus deci, nu cred să mi se fi întâmplat nimic deosebit...

— Bine! Asta am și așteptat. Dar, tocmai de aceea, sunt convins că ceva ți se va întâmpla.

N-aș putea spune că vorbele lui și felul în care fuseseră rostite au avut darul să mă liniștească.

— Evident, imaginea aceea... a zâmbit fizicianul.

— Întocmai. Dacă m-am referit la un moment care... cum să spun... a fost considerat oportun pentru deschiderea peșterei, nu m-am gândit la momentul prezenței stimatului nostru cercetător la fața locului, ci la unul judecat ca atare prin prisma mileniilor, la momentul existenței sale, pur și simplu. Înainte de a cunoaște realitatea necunoscutului

sistem anatomic și a portretului, nimic nu trebuia să i se întâmple pentru bunul motiv că nu fusese avertizat și nu știa măcar că are de așteptat... ceva. Acum, însă, dispozitivul a fost declanșat!

— Interpretați, dacă înțeleg bine, prezența portretului drept un semnal? Un fel de indicator proclamând: „Atenție la omul acesta!”

Am fost sensibil la neliniștea vibrând în glasul profesorului. Simțisem demult că ține la mine și mă mișca grija pe care mi-o arăta, dar, din clipa când înțelesesem că nu eram coborât la nivelul unei unelte oarbe, enervarea mea făcuse loc curiozității și teama începuse să-mi apară deplasată.

— Da, a răspuns academicianul. Ce rost are prezența portretului și cum s-a putut ivi acolo, acum șase mii de ani? Poate să vi se pară fantastică, dar ipoteza mea e următoarea...

A făcut o pauză, parcă pentru a ne solicita o atenție ce-i era acordată cu prisosință, iar eu am profitat de răgaz pentru a-mi aprinde o țigară. Am băgat de seamă că degetele, cu care țineam chibritul, tremurau. Dar în loc să enunțe ipoteza anunțată, academicianul mi-a adresat, spre marea mea mirare, o întrebare cu totul în afara subiectului.

— Am fost informat că nu ești însurat, a spus. Nu-ți plac copiii?

— Nu sunt însurat, am recunoscut, dar nu văd de ce nu mi-ar plăcea copiii.

— Iartă-mă, m-am exprimat greșit. Nu ești însurat, dar, chiar dacă îți vei alege o tovarășă de viață, s-ar putea să nu ai copii. Asta am vrut să spun...

Pentru un om de știință, se exprima destul de confuz. Neplăcut impresionat, am ridicat din umeri.

— Tot ce se poate. Numai că nu văd legătura...

— Ai s-o vezi, a rostit cu un fel de satisfacție, frecându-și degetele. Așadar, iată. *Au* venit pe Pământ acum șase mii de ani. *Reprezentau* o civilizație, superioară nu numai celei pe care au găsit-o atunci în aceste regiuni, dar superioară

chiar și civilizației actuale, de vreme ce cunoșteau tehnici nucleare pe care nu le stăpânim, parfumuri în stare să vehiculeze informații și existența unui sistem al alcătuirii umane, pe care încă nici azi nu l-am descoperit. În treacăt fie spus, sunt convins că asta s-a întâmplat din pricină că sistemul e invizibil, chiar pentru ochiul microscopului electronic. Dacă nu greșesc, e alcătuit nu din celule, ci din linii de forță, din fluxuri de energie. Dar, despre toate astea, mai târziu... Ce puteau comunica ei oamenilor primitivi rătăcind pe podișul nostru și adăpostindu-se în peșteri? Nu vreau să cred că au ucis-o pe femeia al cărei schelet răstignit zace în peștera abia descoperită. Toate oasele îi sunt întregi și nimic nu ne îndreptățește să presupunem că a fost asasinată. Dar trupul ei a fost utilizat, fără doar și poate, căci ei l-au transformat într-un extraordinar instrument de investigare, recurgând la posibilitățile, nebănuite de noi, ale sistemului anatomic pe care-l cunoșteau. Sunt încredințat că în exploatarea acestor posibilități rezidă explicația fenomenelor pe care le ignorăm sub vagile denumiri de telepatie, telecomandă, teletransport și așa mai departe. Poate că trebuie să vedem în ele manifestările a ceea ce religia a numit suflet și, în orice caz, izvorul principal al minunilor pe care tradițiile tuturor popoarelor le menționează... Sunt convins că energia pe care acest sistem o poate mobiliza și cheltui e de o putere fantastică. Pricepându-se s-o utilizeze, ei s-au datat la o experiență ce ne apare uluitoare numai pentru că ne sunt nefamiliare până și rudimentele acestei tehnici: au prospectat viitorul, au aflat ceea ce nici femeia nu putea ști, au obținut de la ea imaginea îndepărtată în timp a unui om din viitor. Dacă așa stau lucrurile, dacă între scheletul descoperit și imaginea contemporanului nostru se poate stabili un raport direct, atunci ne aflăm fără îndoială în prezența celei mai extraordinare experiențe de telepatie pe care o putem închipui... Nu vreau să vă ascund, totuși, că nu trebuie exclusă nici o coincidență; cu alte cuvinte, între schelet și imagine ar putea să nu existe nici o legătură,

femeia refugiindu-se întâmplător, pentru a muri, tocmai în peștera vizitată anterior de către solii extraterestri. Nu uitați că data vizitei lor nu ne e cunoscută. Atunci imaginea ar fi produsul unei operații realizată cu ajutorul unor procedee situate în afara tuturor cunoștințelor noastre (cam ceea ce s-a numit „călătoria prin timp”) și, în ce mă privește, refuz să accept o asemenea explicație... Îngăduiți-mi, așadar, să mă întorc la singura soluție pentru mine valabilă. Utilizând virtuțile sistemului pe care l-au semnalat atenției noastre, stimulându-le printr-o concentrare a forțelor vitale care explică de ajuns secătuirea organismului ca urmare a experienței, epuizarea valențelor lui și, poate, chiar moartea, ei au concretizat imaginea detectată și extrasă din timp a unui om al zilelor noastre. Mă întreb dacă nu poate fi vorba chiar de un descendent al femeii din peșteră, de vreme ce cunoștințe incipiente ne dovedesc că percepția parasenzorială se exercită mai lesne între ființe înrudite... Oricum, rostul prospecțiunii telepatice era acela de a identifica omul din viitor, atât de evoluat, încât să i se poată comunica mesajul pe care nu era în stare să-l recepționeze femeia utilizând răzuitoare de obsidiană. Și, dacă epoca noastră a fost aleasă, nu cred că asta se datorește faptului că a fost considerată drept cea mai potrivită (o epocă ulterioară, cunoscând sistemul parasenzorial, ar fi îngăduit utilizarea parfumului din vasul de metal pentru transportarea unei informații mai puțin elementare) nu, ea a fost aleasă numai pentru că în cazul acesta reprezintă un cap de linie, o stație terminus. Fie din pricină că energia femeii, stimulată la maximum, nu-i îngăduia totuși să vadă dincolo de respectabila limită a șase mii de ani, fie, dacă socotim că s-a mers pe linia evocării unui urmaș direct, din pricină că ultimul descendent al străbunei din peșteră, stimatul cercetător al institutului de istorie veche, aici de față, nu are și nu va avea urmași. Și într-un caz și într-altul el constituie ultima verigă a multimilenarului lanț viu, evocat acum șase mii de ani într-o mică peșteră vulcanică și lui i se va adresa

necunoscutul...

Megher s-a oprit încă o dată din vorbă și a plimbat o privire parcă uimită peste fețele noastre. Cineva i-a umplut paharul și el l-a golit uitându-se, dincolo de noi, către zăpezile Araratului, veghind în depărtări. Ne închipuiam ce simțise aflând că scheletul din a cărui colivie a pieptului se înălța propria lui imagine nu era, poate, unul dintre nenumăratele cercetate în cursul campaniilor lui de săpături. Oseminte atât de anonime, încât își pierdeau forța emoțională, se neutralizau asemenea pietrelor de râșniță și deveneau piese de inventar, simple obiecte antice, mai puțin tulburătoare decât cutare vas, în linia grațioasă a căruia descifra un fragment de sensibilitate rămasă vie. Nici un om până la el nu fusese confruntat cu rămășițele de mai multe ori milenare ale matriarhalei născătoare a seminției sale, căreia i se putea aplica făgăduiala biblică: „Și te voi face pre tine popor mare”... Chiar dacă întemeietorea din peșteră nu se afla la începutul lanțului, cei șase mii de ani reprezintă (la scara vieții unui om) eternitatea, un adaos de milenii se pierde pe lângă ei fără a adânci noțiunea veșniciei, iar femeia răstignită pe piatra rece îi apărea lui Megher drept Mama Primordială, străbuna începutului, sacră prin însăși depărtarea ei într-un timp, pe care mintea îl măsoară fără a-l percepe. Mai mult, reunirea celor două verigi în întunericul peșterii îl obseda, tulburându-l prin caracterul ei definitiv, de ciclul iremediabil închis. Mișcați, îi respectam tăcerea. Și el urma să privească în depărtare, absent, piramida decapitată a inaccesibilelor zăpezi de pe Ararat.

— Ce să vă mai spun? a continuat apoi. A trecut o lună de zile din clipa când bolovanul trandafiriu a fost desprins de la gura peșterii și încă mai așteptăm... Poate că *ei* au prevăzut intervalul de timp necesar găsirii mele (nu uitați că am contribuit cu totul întâmplător la explorarea peșterii), poate că intrarea în contact e împiedicată de faptul că abia

Începem lămurirea misterelor sistemului pe care ni l-au revelat, sau poate că totul nu e decât visul unui bătrân biolog și suntem încă departe de adevărata interpretare a faptelor...

Megher încheiase obosit și trist. Am fi vrut să-i punem întrebări, dar un fel de ciudată sfială ne cuprinsese înaintea prietenului căruia îi fusese dat să sondeze necunoscutul.

— Priviți! a exclamat el deodată și cu toții ne-am uitat în zare.

Un nor imens se oprise deasupra veșnicului munte al legendelor. Vânturi cumplite suflau fără îndoială în zona înălțimilor lui glaciale, pentru că norul s-a curbat sub presiunea lor ca o gigantică pânză umflată de suflul spațiilor, apoi, împreună cu pata luminoasă a zăpezilor de dedesubt, a alcătuit un uriaș semn de întrebare. Și tulburați, palizi, am privit în nesfârșitul răstimp al unei clipe marele semn de întrebare, desenat pe cer. Curând norul s-a risipit și numai zăpezile au urmat să se înroșească treptat în amurgul care se lăsase, veșnicele, multicolorele zăpezi de pe Ararat, privite cu aceeași nostalgie și acum șase mii de ani de către ochii demult uscați ai unei femei ce folosea cuțite de obsidiană. Veșnicele, multicolorele zăpezi...

ÎN CERC, TOT MAI APROAPE

Da, casele moarte stăteau în picioare. Când puținele spărturi căscate în pereți îngăduiau grinzilor să-și expună capetele zdrențuite, un pat plana imobil un fluture într-un insectar gigantic - un covor se înălța atunci, crispat ca un cort de tablă. Statuia desprinsă de pe frontonul crăpat căzuse în picioare și, pe jumătate înfundată în cenușă, femeia de smoală își mai întindea brațele într-o zadarnică rugă adresată firmelor mototolite și carcaselor metalice răsărind din uniformitatea cenușie. Dacă putea trece cu vederea geamurile pulverizate în care soarele țipase orbitor, în care se perindaseră chipuri, fațadele păreau de cele mai multe ori neatinsse, deși invariabil îndoliate de o vopsea neagră, ieftină și tare veche, atât de veche încât crăpase pretutindeni. Dar, negre în adâncime, crăpăturile nu lăsau nici o speranță.

Ca niște hipertrofiate labe de curcan ridicate spre soare, lipsiți de frunze, copaci de zgură sprijineau un cer neverosimil, derizoriu de albastru în liniștea acum inutilă, din care flori și cactuși dispăruseră. Florile și cactușii erau de mult cenușă, ca gândurile, pături sterpe, lințoliu peste cadavrul fără cadavre.

Simpla adiere stârnea pulberea stratului de deasupra. Prefăcut brusc într-o coloană rotitoare crescută până la înălțimea celui ce respiră acolo unde răsuflările fuseseră curmate, vârtejul mort începea să alerge cu iuțeală dementă. Dar, oprită curând în fața unui obstacol inexistent, sfârleaza verticală intra în panică și țopăia pe loc, șovăia o clipă, se repezea buimacă la dreapta, la stânga, înapoi, febrilă de parcă s-ar fi potrivit de pe un picior pe altul în vederea unui ultim și deznădăduit asalt. Se răzgândea însă tot atât de fără veste cum pornise și

gonea la fel de absurd îndărăt, jucând sacadat în jurul lui de parcă s-ar fi străduit să-i transmită un mesaj ce nu mai putea fi exprimat decât prin totala incoerență a mișcării.

Ca gândul unui copil, își spunea atunci, iar privirile-i lunecau descurajate de-a lungul străzii ucise. Vârtejul se înșuruba în stratul de cenușă. Totul încremenea din nou sub cerul albastru și el mergea mai departe printre șirurile atât de familiare ale pereților calcinați, în care se răsuceau cercevele negre și porți umflate ca trupurile unor înecați. Lemnul părea muncit dinăuntru sub puterea unei drojdii malefice, dar drojdia întunecată venise din afară. Lemnul era nevinovat, s-ar fi putut face din el orice.

Aici fusese piața. Haosul din mijlocul ei, un călăreț de galopul încremenit al căruia se tociseră veacurile. *O treabă de rutină*, își spuse, o făcuse de nenumărate ori în săptămânile de practică și singura noutate constă în faptul că-și sfârșise studiile, primind cea dintâi misiune. De ce se simțea neliniștit? Ca pentru a căuta răspunsul privi, pe rând, clădirile monumentale ce închideau piața.

Dominând-o de la înălțimea frontoanelor într-o nobilă succesiune de alegorii, femei și bărbați de piatră își păstrau cu încăpățănare iluziile, iluziile celor ce născociau alegorii într-o epocă ce mai păstra iluzii. Epoca și iluziile dispăruseră, dar piatra era tenace. Până la urmă, nici nu greșea, poate.

Urcă scară largă, ocolind umbra frântă a omului așternută, ca un preș, peste trepte. Porțile deschise atârnav strâmb în balamale, praful și cenușa pătrunseseră între pereții masivi, îmbrățișând picioarele coloanelor de marmură. Cu mișcări egale, poruncite de o ciudată mirare căreia nu-i pricepea obiectul, își scoase ranița, o lăsă peste stratul mort și se pregăti să recheme, ca de obicei, noaptea *dinainte*, ultima noapte. Își auzi răsuflarea. Stabili contactele. Semnalul cunoscut distilă sunetele de avertisment. Atunci împinse acul și se pomeni cufundat într-o beznă pe oare o percepu îndată ca diferită. Dar nu prin absența luminii. Deși le aștepta, tresări auzind sunetele

vieții și se repezi fără să vrea în dreptul unei ferestre, trecând imprudent pe lângă portarul adormit, care apăruse și el în ghereta lui.

Piața era luminată de globuri incandescente, călărețul încremenit în galop părea spoit cu aur. Lumini violente explodau și se stingeau pe fațadele clădirilor. Vehicule colorate foiau, mârâiau scurt, dar ceea ce-l tulbură într-adevăr fu mulțimea oamenilor străbătând piața. Mergeau, vorbeau, râdeau și gesticulau sub ochii lui, fără a vădi în nici un fel că bănuiau ce-i așteaptă a doua zi și îngăduindu-i să trăiască, alături de ei, risipa timpului scurs cu atât amar de vreme înainte, a timpului care nu există pentru el. Era un timp furat, înviat din morți, timpul străin al unei lumi străine și totul părea un spectacol de felul celor pe care le văzuse de atâtea ori în facultate, totul fusese iremediabil și nu mai putea fi.

Ultima dată, pe Arhaura cotropită de apele care acoperiseră mărunta planetă, sufocând-o, lumea artificial readusă la viață se afla angajată într-o sălbatică luptă cu apele și, alături de colegii de la Institutul de Intervenție, urmărise zadarnicele eforturi ale unor oameni condamnați, agățându-se până în ultima clipă de speranța că digurile febril înălțate aveau să reziste. Atunci asistase la zvârcolirile omenirii condamnate și, deși le fusese neînchipuit de greu să nu sară în ajutorul celor ce se prăbușeau sub privirile lor în negrele ape vuitoare, deși profesorul fusese nevoit să le reamintească legea care interzicea o atât de masivă modificare a trecutului, izvor de complicații temporale cu urmări incalculabile, totul se înscrisa în ordinea tragică știută. Acum însă, viața pașnicei nopți de vară părea sinistră.

— Stel, spuse cineva, vorbindu-i la ureche. Stel!

— Da.

— S-a întâmplat ceva?

— Nimic, spuse Stel, dar își privi ceasul și văzu că, într-adevăr, era în întârziere. Încep îndată.

În celelalte orașe trimișii fuseseră, probabil, mai

punctuali. Îmbrățișă o dată cu privirea netulburata agitație a pieții, apoi se trase îndărăt cu o ușoară strângere de inimă și urcă scara. Pregătise totul în timpul mort al orașului pentru a regăsi instalația în timpul lui viu, dar nu se gândea la asta. Imaginea pieții luminate îi juca înaintea ochilor și din bucuria cu care primise cu câteva zile în urmă vestea că avea să ia parte la o lucrare de salvare nu mai rămăsese nimic. De fapt, bucuria naivă pălise încă de când începuse să pășească printre ciudat de cunoscutele fațade ale caselor vitriolate.

În lumina scăzută pe care piața o trimitea prin ferestre desluși, o dată ajuns la etaj, pereții acoperiți de succesiunea tablourilor. Întunecate, formele statuiilor creșteau din podea. Vedea de ajuns pentru a se orienta, așa că se îndreptă fără șovăială către fereastra din colț. Îndărătul perdelei găsi capul transmițătorului. Coordonatele de recepție fuseseră stabilite și nu-i rămânea decât să plimbe pâlnia strălucitoare prin dreptul fiecărei piese.

Absent, declanșă butonul. Tabloul imens, prins în ramă aurită, dispăru. Apăsă pe butonul alb, făcu doi pași, declanșă din nou. Forma răvășită în bronz se volatiliză. Obişnuit cu operațiile de salvare, nici nu încercă să-și închipuie drumul fulgerător al piesei dezintegrate și materializarea ei în sala identică, reconstruită din vreme în parcul civilizațiilor defuncte din inima Telmadonului. Deplasându-se prin fața operelor de artă se grăbea doar să ajungă în dreptul câte unei ferestre, de unde trăgea cu ochiul la forfota din piața luminată, care-și trimitea până la el, înăbușite, ecurile. Ar fi vrut să le prelungească în timp, temându-se de clipa care avea să le împrăstie și de tăcerea prefigurând cealaltă tăcere, definitivă. Dar nimeni nu părea să se grăbească în noaptea de vară, mereu alte perechi se iveau în piață și vehiculele se roteau în jurul călărețului, apărând și dispărând după legi necunoscute.

Așa înaintă prin întuneric, golind metodic sală după sală. În urma lui pereții despuiați păreau străpunși de nenumărate ferestre oarbe și spațiul se amplifică.

Pătrunsese într-o încăpere circulară și îndrepta pâlnia către singurul bărbat de marmură înălțându-se în mijlocul ei ca un biet substituit al veșniciei, când o ușă se deschise și îndată fu orbit de lumina căzută din tavan.

O față speriată. Spunea ceva și-și întinsese brațul către el și-i vedea degetele tremurând. Mulțumi în gând celor ce hotărâseră să îmbrace membrii echipelor de intervenție în hainele epocii unde aveau de îndeplinit o misiune și-și înălță, din buzunarul de la piept, minuscula capsulă a traducătorului.

— ...aici, la ora asta? auzi atunci sfârșitul neliniștitei întrebări a fetei.

— Bună seara, spuse el calm, înclinându-se așa cum văzuse că procedau bărbații lumii ei în vechile pelicule proiectate în amfiteatrul din Telmadon. Ce noapte frumoasă!

— Dar muzeul s-a închis de trei ceasuri... Dacă vrei să admiri noaptea, e mai frumoasă în piață.

— Nu m-ai înțeles, spuse el. Noaptea e frumoasă pentru că mă aflu aici, printre opere de artă... și-n fața uneia vii.

— Ascultă, spuse ea (dar teama din priviri făcuse loc unei sclipiri vesele și glasul nu-i mai era sever, pe cât l-ar fi dorit), ora nu-i de loc potrivită pentru... Am crezut că ești un hoț.

— Sper că nu mai crezi, zâmbi el, fericit că încă n-a apucat să golească încăperea în care abia intrase.

— E totuși ciudat...

— Faptul că admir operele de artă? Am să-ți spun un secret. Până la urmă, cred că-mi plac mai mult cele vii.

Un zâmbet, în sfârșit, ca răspuns la zâmbetul lui chinuit. Și cât de cunoscute i se păreau toate!

— Ei bine, admiratorul nocturn, ai să pleci cu mine, chiar acum.

— Da? Spune-mi, te rog, fetele care se ivesc noaptea, pe neașteptate, în muzee sunt întotdeauna atât de severe?

— Ești nemaipomenit, râse ea. Îți închipui într-adevăr că eu trebuie să explic pentru ce mă aflu aici?

— De ce nu? Poate că am venit în control... Să văd, de pildă, cum funcționează sistemele de alarmă.

— Și nu funcționează? se neliniști ea din nou.

— Ei bine, nu. Ce zici de asta?

— Nu cred, șopti fata.

Era deodată fragilă și paloarea îi dezmințea cuvintele, dar ochii i se măriseră și Stel alungă gândul că a doua zi, peste câteva ore...

— Am să-ți fac o mică demonstrație, spuse el.

Îndreptă capul transmițătorului spre statuia din mijlocul încăperii și declanșă butonul. Țipătul fetei însoți dispariția bărbatului de marmură, atât de falnic cu o clipă înainte.

— Ce... ce-i asta?

— Exact ce ți-am spus, zise Stel, silindu-se să păstreze tonul de până atunci. Ai auzit cumva semnalul de alarmă?

— Dar statuia! strigă ea. Unde?...

Uf, și el care se crezuse abil pomenind de sistemul de alarmă pe care-l demontase atunci când instalase transmițătorul.

— Liniștește-te, spuse cât putea de convingător. E cu puțință să nu fi auzit de noua metodă prin care se verifică sistemele de alarmă?

— Nu, n-am auzit și nu-mi pasă. Dar statuia! Unde-i statuia?

— O fetiță speriată, rosti el pentru a câștiga timp, nemaștiind ce să spună. Și cât de copilăroasă...

Se străduia febril să născocească ceva. De fapt, nici n-ar fi trebuit să mai zăbovească: colecția muzeului fusese pusă la adăpost, misiunea era încheiată. Urma doar să mai grăbească o dată curgerea timpului pentru a recupera transmițătorul, dar simplul gest cu care avea să împingă acul pe cadranul temporal însemna uciderea acelei ce se agățase de mâneca lui, rostind acum repede, cu glasul întretăiat:

— Nu te mai las să pleci! Cine ești... Unde-i Olimpianul?

— Ah, era Olimpianul, spuse el neavând habar la cine se referea, dar fericit că-i oferă încă un prilej de a înșira

cuvinte, deoarece știa că n-o va liniști decât vorbindu-i într-una, așa cum proceda cu animalele sau copiii. Ți-e teamă pentru el? Prostuțo... Olimpianul se află acum la adăpost, acolo unde nici un hoț nu-l mai poate atinge. E tot atât de falnic și se întreabă de ce nu ne ocupăm de sistemul de alarmă... care nu funcționează. Și asta nu-i bine. Un sistem de alarmă trebuie să zbârnâie din toate soneriile, nu-i așa?... Hai să vedem ce s-a întâmplat și să punem totul la loc. Soneriile au să zbârnâie din nou, le ascultăm nițel și plecăm acasă, doar s-a făcut târziu și vrem să ne culcăm și noi, să dormim, să visăm...

Glasul i se frânse. Totul va fi cenușă, și visele, și fata de lângă el, care-l privea acum cu ochii măriți, întrebând în șoaptă:

— Cine ești?

Trase lung aerul în piept și izbuti să zâmbească, un zâmbet mic, șters, contrazis de toate legile Universului.

— Mi se pare că ți-am spus, de câteva ori...

— Nu, stăruie ea, taci... Vreau să spun: cine ești, într-adevăr? Ce înseamnă toate astea?... Uite, m-am liniștit. Te rog să mă ierți pentru scena de adineauri.

— Eu trebuie să-ți cer iertare. Te-am speriat.

— Da.

— Îmi pare rău. Dar nu mai ești speriată.

— Ba da, sunt.

— Nu. Ca dovadă, uite, vorbim ca doi prieteni... Deși nici nu știu cum te cheamă.

— Maria.

— Maria, Maria, Maria, spuse el. Maria!

Bucuria și tristețea asta, regăsire și pierdere... De ce?

— Am crezut tot timpul că ești un hoț de rând.

— Dar nu mai crezi.

— Nu. Ești ceva mai rău, așa-i?

— Poate... Sper că nu mă socotești, totuși, tâlhar de drumul mare.

— Nu. Cine ești?

— Nu-ți pot spune. Ești foarte frumoasă.

Maria își trecu palma peste față. Nu era pregătită. Totul venise prea repede și fusese nevoită să-și încordeze puterile pentru a întâmpina ceva peste puteri.

— Numai pentru că am întârziat în bibliotecă, șopti. Pregătesc o lucrare. Despre visele și coșmarurile secolului al XVIII-lea... Ușa pe care am intrat e ușa bibliotecii. Am auzit zgomot.

— Vise și coșmare... Iartă-mă. Trebuia să fiu singur.

— Singur pentru ce?

— Te conduc acasă.

Vorbeau în șoaptă, ochi în ochi.

— Da.

— Cu o condiție.

La capătul puterilor, izbuti să întrebe totuși, printre lacrimi:

— Cine pune condiții?

— Eu. Să nu te miri. Să nu întrebi nimic.

Maria oftă.

— Nici cum te cheamă?

— Stel.

— Stel, repetă ea cu tristețe. Stinge lumina... Stel.

Și trecură amândoi pe lângă pata mai deschisă ce însemna pe podea locul unde Olimpianul se înălțase cu câteva clipe înainte, apoi intrară în cea dintâi dintre sălile pustii. Buzele Mariei tremurau. Stel o cuprinse cu brațul simțindu-i în palmă rotunjimea umărului și fata răbdă nodul care i se pusese în gât. Acum nu mai întorcea capul pentru a urmări ferestrele oarbe de pe pereții jefuiți. Cu fruntea plecată, cu ochii închiși, pășea ca un automat și nu scoase o vorbă câtă vreme trecură dintr-o sală într-alta, nici când începură să coboare scara. Portarul de noapte moțăia în ghereta de lângă poartă, așa cum îl lăsase Stel.

— Noapte bună, șopti fata, simțind presiunea degetelor care-i strângea umărul, iar portarul tresări.

— Atât de târziu? Întrebă, frecându-se la ochi.

Era un bătrânel rumen, cu chelia ca o poiană în mijlocul unei fânețe argintii.

— Am întârziat, spuse gâtuit Maria. Am lucrat cu... cu specialistul de la institut.

— Doi tineri! Păcat de tinerețe...

Și ridicând din umeri, bătrânelul apucă inelul cu chei și le deschise.

— Noapte bună, spuse Stel.

— Pe mâine, spuse Maria, și vorbele ei îl izbiră în piept.

Atunci când poarta se închise în urma lor nu se mai putu stăpâni și rosti încruntat, trăgându-și brațul de pe umerii fetei:

— Ai spus *pe mâine*. Chiar nu știi nimic? Nu bănuiește nimeni?

— Simt că înnebunesc, gemu Maria, ducându-și pumnii la gură.

Un sunet spart i se zbătu în gât ca o vietate mărunță și neajutorată, gata să țâșnească.

— De ce mă chinuiești?

— N-am să te chinuiesc niciodată...

Dar felul cum șoptise cuvintele o zgudui mai mult decât înțelesul lor. Fața lui părea împietrită.

— Mi-ai cerut să nu întreb nimic...

Piața se golise acum, și singurătatea călărețului din mijlocul ei o făcea și mai goală. Cactușii se înălțau diformi.

— Nimic, spuse el cu ochii la galopul împietrit, amintindu-și cum avea să arate peste zi. Vino... Nu, nu pe acolo! strigă deodată, văzând că dă să coboare treptele.

Acolo, în stânga, urma să se întipărească pentru totdeauna umbra frântă a unui om. A bătrânului portar? Își mușcă buzele.

— Nu-mi închipuiam că am să trec pe nesimțite de la coșmarele secolului al XVIII-lea la coșmarul pe care-l trăiesc, spunea ea. Pentru că nu-i decât un coșmar... Nimic adevărat. Tu nu ești, muzeul nu e gol, sunt acasă și am să mă trezesc îndată...

— Trezește-te! strigă Stel din nou, răsucind-o cu fața spre el și apăsându-și buzele peste buzele ei.

Se muie toată în brațele lui. Îi simți răsuflarea pe față,

când șopti:

— Nu mă trezi. Coșmarul se prefăce în vis...

Îmbrățișați se apropiară de călărețul poleit cu aurul înșelător al becurilor și începură să se rotească în jurul lui, pășind în neștire. Capul Mariei se lipise de pieptul lui Stel. Fata răsufla egal, ca în somn. Nu voia să mai pună întrebări și n-avea nevoie de răspunsuri, dar el știa că fură minutele unui timp mort, în care nimic nu mai putea rodi și, copleșit de o mare tristețe, de o mare duioșie, se lăsă învins de tăcere.

Când Dim se ivi lângă ei tresări, dar nu se miră.

— Îmi pare rău, Stel.

Țeava scurtă strălucea în mâna noului venit.

— Cine e? se neliniști Maria. Ce spune?

Stel o strânse mai tare la piept.

— Nu mi-ai făgăduit să nu pui întrebări?... Vorbește, Dim.

— Totul se petrece pentru a doua oară, Stel, înțelegi? Ai mai încercat s-o salvezi... vreau să spun că prima dată ai și izbutit. Ai fugit cu ea pe Acn 6 și ați debarcat cu circa 1000 de ani în urmă... Saltul în timp era prea mare și, în ciuda antrenamentului, ai uitat. Dar cum ți-ai închipuit că ai putea izbuti?

— Nu mi-am închipuit nimic. Am acționat, Dim... De asta mi se pare totul atât de cunoscut!

— Ți-ai amintit, totuși? se însufleți celălalt. Toți ziceau că-i cu neputință... Dar era limpede că aveai să fii readus aici, împreună cu ea. E condamnată, Stel. Nimeni nu poate schimba nimic.

— Cercul s-a închis, nu?

— N-avem încotro, știi bine. Sau o părăsești chiar acum și plecăm împreună, sau... țeava strălucitoare se înălță și Stel văzu gaura întunecată.

— De ce trebuie să moară, Dim? Ce s-ar întâmpla dacă ar rămâne cu mine?

— Ar înțelege. Până la urmă, ar da alarma. Modificarea istoriei ar depăși limita îngăduită... Cunoști legea.

— Da, zise Stel și-și reperi piciorul, izbind mâna care

ținea arma.

Flacăra orbitoare nimeri armăsarul de bronz, care se prefăcu într-un haos de forme fără nume. Maria strigă, dar cei doi se și încleștaseră, iar țeava strălucitoare, îndreptată când spre cer și când spre caldarâm, zvâcnea sub dubla apăsare a brațelor lui Dim și Stel. Neînțelegând ce se întâmpla din clipa în care deschisese ușa bibliotecii, asistă neputincioasă la lupta celor doi necunoscuți care-și vorbiseră într-o limbă necunoscută pentru a se rostogoli acum la picioarele ei. Dar unul dintre necunoscuți o sărutase și capul i se odihni pe pieptul lui, în dubla tăcere care-i apropiase mai mult decât ar fi putut-o face cuvintele. Îngrozită, se năpusti spre treptele muzeului, cu gândul încă neformulat de a cere ajutor singurului om pe care-l știa în preajmă, bătrânul portar. Se și repezise pe primele trepte, când vâlvătaia pornită din țeava strălucitoare o izbi în plin și fata nu mai fu decât umbra frântă, pentru totdeauna întipărită pe piatra neștiutoare.

În piață, cei doi se descleștaseră și se ridicau acum, răsuflând scurt și repede.

— Nu era altă soluție, spuse vinovat Dim.

Stel privea pata ce păstra silueta Mariei, umbră peste absența căreia abia o împiedicase să pășească.

— Nu, nu era, repetă cu un glas stins ce venea parcă de foarte departe, apoi își repezi atât de neașteptat pumnul în bărbia celuiilalt, încât Dim nu apucă să se ferească și se prăbuși pe caldarâm.

Stel rămase o clipă încordat. Nu se auzea nici un sunet. Atunci se plecă și culese arma din mâna desfăcută fără vlagă, apoi se repezi pe trepte, ocolind umbra Mariei. În dreptul porții atinse cu țeava argintie broasca și închise ochii, când apăsă pe trăgaci. Poarta se căscă, neagră și umflată. O împinse, năvăli în clădire trecând pe lângă ghereta portarului încremenit și, lângă piciorul uneia dintre coloane, își regăsi ranița, acolo unde o lăsase. Fără a-i da drumul împinse îndărăt acul pe cadranul temporal și se pomeni în încăperea circulară de la etaj.

— Maria, Maria, Maria, spuse el. Maria!

Și din nou îl încercă bucuria și tristețea, simțământul că regăsește și pierde ceva, dar nu se mai întrebă ce.

— Am crezut tot timpul că ești un hoț de rând.

— Dar nu mai crezi.

— Nu. Ești ceva mai rău, așa-i?

Cuvintele. Fuseseră rostite și nu mai puteau fi schimbate, deși totul devenise îngrozitor și gândurile i se ciocneau ca niște bile, pe rând adunate, răvășite și din nou repezite unele împotriva celorlalte. Nefamiliarizată cu salturile în timp, fie și de scurtă durată, Maria nu-și amintea nimic și rostea cuvintele fără să-și dea seama că repetă un rol, că totul fusese, dar Stel știa că vremea le era măsurată. Puse jos ranița și, aproape imperceptibil, împinse acul înainte. Piața se golise acum și singurătatea călărețului din mijlocul ei o făcea și mai goală. Cactușii se înălțau diformi.

— Nimic, spuse el cu ochii la galopul încremenit, amintindu-și cum avea să arate, nu peste zi, ci curând, mult prea curând. Vino... Nu, nu pe acolo! strigă deodată, văzând că dă să coboare treptele.

Acolo, în stânga, urma să se întipărească pentru totdeauna umbra frântă a unui om. Dar nu a portarului, așa cum crezuse. Își mușcă buzele. Undeva trebuia să existe o spărtură, cercul nu putea fi lăsat să se închidă. Acum avea o armă și ei știau. Atâta vreme cât trăia, Maria avea să trăiască.

— ...decât un coșmar. Nimic adevărat. Tu nu ești, muzeul nu e gol, sunt acasă și am să mă trezesc îndată...

— Trezește-te! strigă Stel din nou, răsucind-o cu fața spre el și apăsându-și buzele peste buzele ei.

STÂNCA DE BRO CART

— Aș vrea să-ți arunci ochii peste însemnările astea, mi-a spus prietenul meu de la Arhiva Cosmică nr. 1. Cinci oameni le-au avut în mâini, fiecare a completat cu câte ceva textul inițial, și toți cinci sunt de mult cenușă...

Întors acasă, am început să descifrez paginile scrise cu vechile caractere latine. Le transcriu mai jos întocmai, mărginindu-mă să le adaug doar un titlu, după un vechi obicei scriitoricesc:

Și am rămas singur. Trupul strălucitor al navei a mai dat o dată ocol asteroidului, apoi s-a îndreptat către Satar U6, unde se află conducerea institutului și laboratoarele. Ca o apă neagră, tăcerea s-a închis în jurul meu. În față, strivindu-mă cu gigantica lui prezență, discul uriaș al lui Jupiter strălucea indiferent și, pentru întâia oară, cu o neplăcută strângere de inimă, am putut sonda adâncurile singurătății. Nu mi-am stăpânit un fior înghețat. Tăcerea era totală, oarbă. M-am întors cu spatele către uriașul înfășurat în lințolii otrăvite și mi-am lăsat privirile să lunece peste îngerescul tremur al stelelor, amintindu-mi de versurile lui Mitran:

*... iar frunzele speriate ale stelelor tremură
pe marii plop de aur ai lumilor,
în noaptea începutului...*

Pentru întâia oară, într-adevăr, eram singur. Fără să vreau mi-am ridicat brațele și am chiuit așa cum trebuie să fi chiuit cândva primul australopitec înălțat în două picioare. Mi s-a părut că glasul mi se rostogolește prin spații, se desface în milioane de șuvițe sonore care se izbesc de stele, trezind ecouri pe fiecare dintre măruntele

lumi clipind neliniștite. Apoi m-am simțit mai bine și mi-am coborât privirile peste minusculul domeniu ce-mi fusese atribuit.

Să mă dezagreg, dacă nu era curată bătaie de joc! Prima însărcinare dată celui mai bun absolvent al Institutului de Biologie Cosmică se limita la cercetarea acestui 1964 AI, un asteroid prăpădit, cu diametrul de trei kilometri...

Când mi-a întâlnit privirile atunci, după anunțarea repartițiilor, Piru, secretarul nostru, a avut o clipă de ezitare. Apoi s-a uitat în jur și s-a simțit dator să-mi șoptească:

— Întreaga comisie a convenit să repartizeze majoritatea absolvenților în echipele trimise pe asteroizii mai importanți. Sub conducerea unor cercetători verificați, înțelegeți? Numai cei mai buni dintre voi au fost selecționați pentru explorări individuale pe asteroizii mărunți. E o dovadă de încredere, Bogdan.

Strașnică încredere! Ghinea, student mediocru și incapabil de intuiții elementare, face parte din echipa de pe Ceres. Presupusele urme de viață de pe Planeta Pierdută trebuie să apară mai degrabă pe un corp ceresc cu diametrul de 800 km decât pe amărâtul ăsta de 1964 AI, care nici de un nume ca lumea nu s-a învrednicit, nu? Bucurându-mă de încredere, sunt trimis să caut ceea ce nu poate fi găsit. Neîncrednicindu-se de încredere, Ghinea are să dea în schimb peste cine știe ce urmă, pe care o va prezenta simplist Academiei. Altcineva va trebui să reia apoi studiul, dar Ghinea va rămâne descoperitorul vieții de pe Planeta Pierdută...

Bineînțeles că logica anapoda a comisiei nu mă convinsese, numai că n-aveam cu cine sta de vorbă. Profesorul? Și-ar fi ridicat ochelarii desueți, pe care nimeni nu înțelegea de ce se încăpățânează să-i poarte, și m-ar fi privit cu ochii lui obosiți, repetându-mi ceea ce ne spusese la cursul lui: „N-avem nici o dată referitoare la cataclismul care a nimicit planeta ce se rotește între orbitele lui Marte și Jupiter. Vorbim despre o explozie... Naturală? Artificială...?

Unde anume, pe ce parte a planetei s-a produs? Din ce regiuni provin sfărâmurile care au alcătuit centura de asteroizi? Trebuie să cercetăm fiecare asteroid în parte. Nu știm nimic și n-avem dreptul să excludem posibilitatea descoperirii unor vestigii semnificative pe o biată piatră de câteva sute de metri, la fel de bine sau chiar mai degrabă decât pe una dintre marile sfărâmături cu pretenții de planetă minusculă, Ceres, Vesta, Junona, sau mai știu cu care...” Atunci când îi vorbisem despre calculul probabilităților, care indica totuși că urmele căutate puteau fi mai curând găsite pe una dintre micile planete decât pe bolovanii roțiți prin spațiu, se mulțumise să-mi răspundă liniștit: „Noi suntem cercetători, Bogdan. Nu lucrăm cu probabilități, fie ele și de 99%, ci cu certitudini. Dar dacă refuzi, firește...”

Ca unul dintre vechii naufragiați ajunși pe țărmul unei insule pustii, mi-am rotit privirile peste teritoriul pe care aveam să stăpânesc o lună încheiată. De pe stânca pe care mă aflam i-am cercetat cu strângere de inimă îngrămădeala haotică de pietre albe, negre și roșii. Dacă cineva mai avea vreo îndoială, o privire era de ajuns pentru a se convinge că o înspăimântătoare explozie sfârtecaseră trupul Planetei Pierdute. Poate că asteroidul nu era decât o bucată inertă, smulsă din măruntaiele lumii dispărute? Atunci, era limpede, cercetările mele nu puteau duce la nici un rezultat. Și echipa lui Ghinea tocmai descoperea probabil ceea ce n-aveam să găesc niciodată...

Ghinea! Bineînțeles, n-am nimic cu el. L-am luat doar drept exemplu și numele lui îmi vine mereu în minte pentru că, oricum, să te străduiești zadarnic timp de o lună de zile în vreme ce el... sau nu neapărat Ghinea, un altul de același soi... n-are decât să se aplece pentru a descoperi de-a gata... Ei bine, nu! Destul! Am isprăvit cu toți acești Ghinea, odată pentru totdeauna. Cum suna deviza feudalului din Franța, despre care ne vorbise Profesorul?... *J'y suis, j'y reste*. La urma urmelor, nu-i mare scofală să descoperi ceea ce sare în ochi! În schimb, dacă voi găsi ceva pe bietul

meu 1964 Al, nu se va putea spune că mi-am pierdut vremea degeaba, sau că am înșelat încrederea celor care m-au socotit în stare să mă descurc singur.

Așadar, cât văd cu ochii, numai pietre. Și, invariabil, albe, negre, roșii. De ce?... Unele sunt ciudat de contorsionate, de parcă o mână uriașă le-ar fi răsucit ca pe niște odgoane. Nu cumva...? Nu, băiete, liniștește-te. Nu sunt coloane! E destul să te uiți la formele neregulate, la nenumăratele lor colțuri și muchii... Mai departe, acolo, se cascadează o prăpastie. Și dincolo de ea continuă haosul bolovanilor albi, negri și roșii, albi, negri și roșii, la nesfârșit. Alte culori nu par să existe pe asteroid. 900 de hectare moarte, pe care le poți străbate în trei ore. Le vei parcurge, așadar, de 120 de ori în 30 de zile, ceea ce înseamnă că te afli într-o celulă încăpătoare, fără gratii. Ei, și? *J'y suis, j'y reste!*...

Înainte de a porni în explorare am aruncat o privire asupra stâncii pe care stăteam în picioare. O stâncă roșie. Dar uimitor de netedă, lustruită ca un soclu de marmură. Ciudată piatră! Ca și marmura, avea ape și vine șerpuiind neregulat. Dar vinele păreau de aur, ca și cum întreaga stâncă ar fi fost un fel de brocart împietrit.

Era caraghios că privisem tot timpul în jur, fără să iau în seamă tocmai locul unde coborâsem. Cu gândul să ocolesc stâncă mi-am dat drumul în gol și, în ciuda greutateilor cu care tălpile îmi fuseseră lestate, am plutit lin ca purtat de o invizibilă parașută, pentru a mă opri pe un ochi sticlos și translucid. Dacă relieful asteroidului era peste tot frământat, răscolit de o deznădăjduită convulsie a materiei, ochiul luciu din fața stâncii părea o ireal de calmă oază. Stâncă însăși, înaltă de vreo patru metri, avea o vagă formă piramidală, aproape conică: muchiile îi fuseseră rotunjite și niște șanțuri verticale îi brăzdau suprafețele, ca niște falduri.

Am ocolit-o încet, fără să-i descopăr nici o iregularitate, nici o fisură. Perfect neted, brocartul de piatră se înălța inexplicabil, sfidând închipuirea. Misterios, ochiul translucid descria un semicerc în fața stâncii. (*Liniștește-te, îmi*

repetam, *nu cunoști formele naturale de pe Planeta Pierdută. Nu încerca să atribui unei ființe raționale ceea ce poate foarte bine să nu fie decât jocul întâmplător al naturii.* Dar inima îmi bătea repede, prea repede, căci neînsemnatul asteroid se dovedea capabil de surprize...) Nerăbdător, ocoleam într-una stânca roșie, încercând să-i găsesc o explicație. Îmi trecuse supărarea, nu mă mai gândeam la Ghinea, cel mult îi mulțumeam fără cuvinte profesorului pentru hotărârea care mi se păruse batjocoritoare.

Nu vedeam decât stânca de brocart. Îi urmăream vinele aurii și credeam că descifrez în desenul lor o intenție, niște semne necunoscute. Apoi recunoșteam că șerpuirea le era întâmplătoare, pentru a tresări deodată, închipuindu-mi că dădusem peste o semnificație obscură. Nu știu de câte ori m-am învățit așa în jurul stâncii, până când, dezamăgit, m-am așezat pe ochiul translucid lângă care, enigmatic, se ridica.

Îndreptându-mi atenția către a doua ciudățenie descoperită pe asteroid mă întrebam dacă un cristal natural putea avea dimensiunea și suprafața perfect netedă a acestei oglinzi mate. Privind cu încăpățănare în apa ei încețoșată mi se părea că-i deslușesc în adâncuri niște forme întunecate și nu mai știam unde începea realitatea și unde se sfârșea autosugestia.

— Nu, așa nu se poate! am strigat, sărind în picioare.

Stelele clipeau peste îngrămădeala de pietre albe, negre și roșii. Am simțit din nou, cu o acuitate neașteptată, că eram de singur,

— Aici, prin urmare, am să revin, am spus repede, vorbind cu glas tare și bucurându-mă că aud o voce, fie și numai a mea. Dar mai întâi să-mi explorez asteroidul, reperând eventualele puncte asupra cărora am să-mi concentrez atenția...

Am zâmbit încurcat, dându-mi seama că mă port ca un copil care-și face curaj vorbind „ca pentru alții”, singur într-o încăpere întunecată. Ridicând din umeri, am pornit în

recunoaștere, propunându-mi deocamdată o explorare sumară, un prim contact cu lumea miniaturală a asteroidului. Și am început să sar din piatră în piatră.

Acum, abia, înregistram faptul că relieful nu cunoștea aici formele spectaculoase ale munților. Nici măcar dealuri nu se vedeau. Pietrele se adunau într-o succesiune dezordonată, se încălecau asemenea unor dihanii fulgerate într-un ultim spasm, nelăsând literalmente nici un petec de loc liber. Ușor de parcă oasele mi-ar fi fost umplute cu aer, săream din piatră în piatră. Era amețitoare senzația asta de plutire liberă, aproape de zbor, și mă încordam uneori mai mult decât trebuia pentru a mă bucura de fantastica dimensiune a saltului.

Apoi am ajuns la prăpastia pe care o văzusem încă de pe stânca roșie. Am privit în golul întunecat și ceea ce am întrezărit mi s-a părut atât de neverosimil, încât nici nu mi-am dat seama când am început să cobor, ținându-mă de colțurile bolovanilor albi, negri și roșii, ce câpțuseau pereții abrupti.

Nici o floare, nici un spin, nici un fir de iarbă nu înveselea dezorganizatul schelet de piatră al malurilor. Dar pe fundul prăpastiei, la fel de neted ca ochiul translucid de lângă piciorul stâncii de brocart roșu, un alb triunghi isoscel era atât de perfect încastrat în masa zgrunțuroasă și compactă a pietrei negre, încât nu mai puteam crede într-un simplu joc al naturii.

Fără să-mi pot lua ochii de la figura riguros geometrică, alunecam din piatră în piatră. Mă gândeam învălmășit la profesorul care mă trimisese pe măruntul 1964 AI, la colegii care poate descopereau și ei în clipa aceea urmele vieții care însufletea cândva (acum eram incredințat) Planeta Pierdută, mă întrebam ce rost avea triunghiul alb - ornament, marcaj, simbol religios? - și, într-o stare febrilă, amestec de bucurie, neliniște, teamă că imaginea albă se va dovedi o iluzie optică, o simplă pată luminoasă, am sărit pe piatra neagră ce alcătuia fundul prăpastiei.

Imaculat, triunghiul se oprea cu vârful ascuțit în peretele

din față. Și am uitat pentru o clipă de neașteptata formă geometrică ce mă atrăsese în prăpastie, căci, înaintea mea, pe peretele neregulat pe care colțurile pietrelor sfâșiate încremeniseră odată pentru totdeauna, un alt triunghi, de astă dată roșu, se înălța răsturnat, ca și cum triunghiul alb n-ar fi fost decât răsfrângerea lui într-o invizibilă oglindă.

Cele două triunghiuri, ale căror vârfuri se atingeau, era de dimensiuni riguros egale. Suprafața roșie avea luciul perfect al celei albe. Nu-mi dădeam seama din ce material fuseseră șlefuite sau turnate, dar nu mai încăpea îndoială că o ființă rațională le concepusese. Mă aflu în pragul unei descoperiri pe care n-o puteau anula nici eventualele succese ale echipelor trimise pe ceilalți asteroizi. Cu pași înceți am pus piciorul pe suprafața albă, încercându-i rezistența. Apoi am înaintat treptat către centrul triunghiului. Nu știu de ce, am încercat deodată un simțământ neplăcut. Mi se părea că cineva mă privește, că nu mai sunt singur. Am dat să mă întorc, dar era prea târziu.

M-am prăbușit, triunghiul alb s-a prăbușit sub mine, în același timp o masă întunecată a coborât, rotindu-se, și am fost împins de la spate. Într-o fracțiune de secundă m-am pomenit într-un tunel roșu (am bănuir că era un tunel, înainte de a-mi da seama unde mă aflu). Dar nu pereții tunelului erau roșii, ci el însuși, substanța lui, de parcă aș fi intrat într-o imensă arteră. Nu pătrunsesem într-un lichid colorat. Aerul era roșu. Nu mai vedeam, prin culoarea impalpabilă, dincolo de lungimea brațului.

Am rămas o clipă nemișcat, prea surprins pentru a schița un gest. Dar, când m-am întors, am deslușit cu mirare un triunghi alb, vertical și dispus cu vârful în jos, așa cum văzusem cu o clipă înainte triunghiul roșu încastrat în peretele prăpastiei. Mi-a trecut prin minte că cele două triunghiuri își schimbaseră locurile, că declanșasem un sistem basculant îngăduind pătrunderea în lumea substanței roșii, dar am căutat zadarnic pe podea triunghiul roșu - poate că nu-l puteam vedea din pricina culorii

sângerii în mijlocul căreia mă aflam - și zadarnic am împins cu tot trupul triunghiul alb, încercând să găsesc ieșirea.

Acum mi se pare ciudat că am realizat, parcă mai târziu decât ar fi fost firesc, că eram captiv. Și nu în puterea cuiva, a unei voințe și inteligențe cu care puteam intra în contact, ci în puterea oarbă a unui mecanism, rămas intact printr-o absurdă fatalitate. Mintea care concepușe ciudatul dispozitiv nu mai exista de mult, până și lumea pe care o cunoscuse fusese spulberată. Dar mecanismul dăinuia și funcționa ireproșabil, ca o capcană. Căzusem în capcană.

Neliniștit, înțelegeam că n-aveam nici o posibilitate de comunicare și nu știam cât puteam rezista în strania substanță roșie, ale cărei proprietăți îmi erau necunoscute. Chiar dacă direcția institutului ar fi trimis o echipă de salvare, intrigată de faptul că nu intrăm în legătură cu ea la intervalele stabilite, aveam toate șansele să fiu găsit prea târziu.

Și totuși nu puteam sta cu brațele încrucișate. Simțeam nevoia să caut rostul instalației necunoscute unde fără voie nimerisem, mai ales că fusesem atât de dezamăgit la aflarea misiunii ce-mi revenea, mai ales că dorisem mai presus de toate să descopăr una dintre tainele pe care lumile necercetate le ascundeau. Hotărât, m-am dezlipit de triunghiul alb. Înaintam cu băgare de seamă prin substanța roșie, fără să fiu nevoit să mă aplec, de vreme ce bolta tunelului era atât de înaltă, încât nu o puteam ajunge. Atingeam, în schimb, amândoi pereții cu vârfurile degetelor, dacă-mi desfăceam brațele.

Mă intriga, în primul rând, „aerul” roșu. Oare tot văzduhul Planetei Pierdute fusese alcătuit dintr-un asemenea gaz, păstrat aici numai datorită miraculoasei etanșeități a tunelului, sau substanța aceasta avea anume proprietăți pentru care fusese închisă în imensa capsulă unde nimerisem? Dacă era vorba de „aerul” lumii dispărute, nădăjduiam vag să mai ajung undeva, să găsesc o ieșire. Dacă aveam de a face cu o substanță rară, conservată anume, însemna că nu voi mai ieși niciodată.

Tehnica celor ce concepuseră rezervorul inspira încredere...

Gândind astfel, continuam să înaintez cu prudență. Nu știu cât am mers cu mâinile întinse înainte, de teamă să nu mă izbesc de vreun obstacol, când am atins un perete. Mi-am spus îndată că a doua presupunere se dovedea, spre nefericirea mea, întemeiată: substanța roșie era un gaz rar, păstrat într-un mare rezervor, căruia îi atinsesem fundul. Dar, apropiindu-mă, am deslușit cu mirare un disc translucid încrustat în pereții opaci, așa cum cele două triumfuri fuseseră încastrate în piatră.

Discul amintea de ochiul luciu lângă care se înălța stânca de brocart și m-a izbit pasiunea pentru forme geometrice a oamenilor - dați-mi voie să le spun așa - care trăiseră pe Planeta Pierdută. Cu palmele lipite de suprafața translucidă mi-am apropiat fața, încercând să disting ceva dincolo de apa ei înghețată. Mi s-a părut că discul vibrează, ondulează ca străbătut de niște linii de forță și, brusc, am trecut dincolo. M-am trezit prins, înțepenit într-o masă incoloră, într-o substanță invizibilă, care nu-mi îngăduia să mă mișc.

Nu înțeleg cum am trecut prin ochiul translucid, dacă am făcut să acționeze un nou mecanism sau dacă fereastra discoidală era alcătuită dintr-o materie cu proprietăți necunoscute. În vreme ce mă puteam deplasa cu ușurință în substanța roșie a tunelului, acum însă - neînconjurat aparent de nimic - aveam senzația că fusesem introdus într-o masă compactă și dură. Mi-a trecut prin minte că pătrunsesem într-un câmp gravitațional de o neînchipuită putere, dar mi-am dat seama că o asemenea intensitate ar fi trebuit să mă strivească pe loc. Pe când eu nu mă simțeam decât vârat într-o invizibilă cămașă de forță. Incapabil de mișcare, mi-am rotit privirile, încercând să înțeleg unde nimerisem.

Mă aflu într-o încăpere hexagonală, ale cărei laturi erau alcătuite din ochiuri rotunde, prinse între ele cu o substanță întunecată. Discul prin care pătrunsesem în inima acestui poliedru translucid nu constituia decât una dintre fațetele lui, ca și - după cum presupuneam - ochiul luciu de lângă

stânca de brocart (era foarte posibil să fi străbătut în tunelul roșu, în sens invers, distanța relativ scurtă pe care o parcursesem, sărind din piatră în piatră, la suprafața asteroidului). Acum nu mai puteam presupune că gazul roșu era doar o substanță păstrată în uriașa capsulă unde nimerisem. Bănuiam mai degrabă că trecerea prin tunelul roșu pregătea pătrunderea în poliedrul translucid, totul făcând parte dintr-un mecanism a cărui finalitate rămânea obscură. Neliniștit, așteptam efectul acțiunii ciudatei puteri pe care n-o înțelegeam. Imobilitatea impusă era atât de neplăcută, încât mi se părea că trecuse o oră de când mă aflam încătușat de forța nevăzută, ca o insectă prinsă în apele pietrificate ale chihlimbarului.

De aceea nu mică mi-a fost mirarea văzând că acul cronometrului, prins la încheietura brațului drept, nu se clintise. Era un instrument perfecționat, menit să funcționeze în orice condiții și care, practic, nu se putea defecta. Am rămas cu ochii pironiți la cadran, numărând în minte până la șazeci. Limba nu se clintea, cronometrul încetase să funcționeze. Se defectase, totuși, sau nu putea funcționa în condițiile anormale din interiorul poliedrului? Dar dacă acul se deplasa în continuare și eu nu-l puteam vedea mișcându-se?

Presupunerea m-a înspăimântat, nu atât prin absurditate, cât prin faptul că păream dispus s-o primesc ca pe o explicație plauzibilă. Ce se petrecea cu mine? Mi-am amintit brusc de maimuța din laboratorul institutului, căreia i se creaseră reflexe caraghioase ca, de pildă, acela de a mânca o bucată de frânghie atunci când avea de ales între o asemenea frânghie și o banană. Aveam impresia că nici nu mai vede banana, pe care o mânca altădată cu poftă, dacă nu era însoțită de bucata de frânghie... Eram cumva și eu condiționat de forța necunoscută răspândită în strania încăpere în care mă aflam?

N-am apucat să-mi răspund. Stupefiat, priveam spre centrul încăperii, unde o maimuță înfuleca o banană. Nu era o maimuță oarecare. Puteam jura că era Stop, pavianul

institutului nostru.

Îl priveam prost, cum își mânca banana, umblând de colo până acolo, așa cum făcea întotdeauna. O mânca repede și banana nu se sfârșea. Voiam să strig, dar - deși apărute de casă - buzele refuzau să mi se miște. Acolo, pe podea. Stop își mânca banana cu aceeași poftă. Cred că totul a durat o jumătate de ceas, dar acul cronometrului nu se clintea și eu priveam fără un gând, fără o reacție, pentru că știam că nu se poate, că Stop nu mânca o banană în poliedrul acela, fie și numai fiindcă murise cu doi ani în urmă.

Îneebuniseam? Istovit, am încercat să mă verific. M-am străduit să-mi amintesc cine-i crease caraghiosul reflex cu frânghia și, deodată, mi-am amintit: Ghinea. A fost de ajuns să mă gândesc la el, să-i văd fața de prostănac înaintea ochilor, pentru ca Stop să dispară fără urmă. În locul lui, Ghinea se ivise pe podeaua încăperii.

— Ce se aude la voi, pe Ceres? am vrut să-l întreb, dar - ca într-un coșmar - buzele nu mi s-au clintit.

— Nimic, Bogdan. Pierdere de vreme...

Răspundea! Era cu puțință să mă audă, deși nu vorbeam, și să vorbească, răspunzând firesc, fără să mă audă? Dar nici Ghinea nu-și mișcase buzele. Ce este asta? Ce se întâmplă? Îmi venea să strig, dar am spus liniștit (am gândit, de fapt):

— Aici, cum vezi, e cam ciudat...

— Ce-i ciudat?

Mă privea mirat cu ochii lui de pește. M-am înfuriat și am strigat (am vrut să strig):

— Boule! Dacă ar fi Profesorul aici, în locul tău...

Ghinea a dispărut, ca măturat. Acum nici nu mi se mai părea ciudat să-l văd pe Profesor, în locul lui. Își ridicase ochelarii pe frunte și aștepta, uitându-se întrebător la mine,

— Ați avut dreptate, am spus. Trebuie să cercetăm fiecare asteroid în parte.

— Mă bucur că nu te mai crezi nedreptățit...

Zâmbea. Mi s-a părut, sau zâmbetul era ironic?

— Aici, pe 1964 Al, am descoperit o instalație neobișnuită. Dar nu mă pot mișca și nu știu cum să scap dintre pereții ăștia...

Nu mai zâmbea. Mă privea și-și trecea arătătorul peste buze.

— Pe mine m-ai putut introduce, a spus. Cum ai făcut?

— M-am gândit. V-am chemat cu gândul. Gândurile mele sunt puternice...

— Gândește că vrei să ieși, a spus atunci, și soluția mi-a apărut atât de simplă, încât m-am mirat că nu-mi dăduse și mie prin minte.

Mi-am propus să scap dintre pereții translucizi, să mă regăsesc la suprafața asteroidului. De unde mi se păruse că am plumb în vine m-am simțit deodată ușor, de parcă puterea nemiloasă, care mă ținuse sub apăsare, s-ar fi destrămat. Ca un balon m-am desprins - am fost desprins, mai bine zis, căci n-am făcut nici un efort - și m-am ridicat, împins de un curent ascensional care m-a izbit de una dintre discoidalele fațete ale tavanului. Asemenea unui sfredel am început să mă răsucesc din ce în ce mai repede în jurul propriului meu ax, am străbătut materia translucidă și m-am pomenit, tot răsucindu-mă, într-un fel de con roșu, ai cărui pereți păreau străbătuți de șerpuitoare fulgerări aurii.

Un vuiet indescritibil îmi răsuna sub frunte. Mi se părea că mă înăbuș. Am făcut un efort deznădăjduit și mi-am pierdut cunoștința.

*

O altă mână adăugase următoarele rânduri sub ultimele cuvinte ale acestui text:

Biologul Bogdan a fost găsit în nesimțire pe stânca roșie cu vine de aur, numită de el stânca de brocart. În perioada corespunzătoare, nici biologul Ghinea și nici profesorul Ionescu n-au părăsit mica planetă Ceres - respectiv laboratorul de pe Satar U6 - și nu-și amintesc să se fi întâlnit cu biologul Bogdan.

În depresiunea pe care acesta o pomeneste au fost identificate, într-adevăr, două triumphiuri, unul roșu pe fundul depresiunii și unul alb, pe peretele prăpastiei. În ciuda unor încercări repetate, n-am izbutit să declanșăm sistemul basculant, despre care se vorbește în însemnările de mai sus. Tentativele de a sparge, sau tăia, ochiul translucid de lângă „stânca de brocart” - și stânca însăși - s-au arătat ineficace, materia necunoscută a celor două corpuri dovedindu-se indestructibilă.

Urma o însemnare rapidă, făcută de o a treia mână (însemnare a profesorului Ionescu):

Îl cunosc pe Bogdan. Halucinație? Nu cred. Timp paralel? Cronometrul nu l-a putut înregistra (funcționa când Bogdan a fost descoperit de către echipa de salvare) și Stop murise de doi ani... Timpul unui univers paralel, mai degrabă (prezența mea și a lui Ghinea, fără să știm) sau numai reconstituirea artificială a condițiilor unui univers paralel, oricare, și indiferent cine ar fi subiectul experienței... De păstrat.

O a patra mână notase apoi, cu noile caractere universale, care înlocuiseră scrierea latină:

16 septembrie 2010. Asteroidul 1964 Al a fost pulverizat în urma unei explozii, a cărei cauză n-a putut fi precizată.

În sfârșit, la capătul paginii, ștampila rotundă cu cele două cuvinte:

SE CLASEAZĂ.

UNDEVA, UN OM

Pe nisipul negru, singur, omul murea. Traectoria ce străbătuse un cortegiu de forme și culori, răsucindu-se printre zâmbete și înfruntând tăceri, descriind imprevizibile volute într-o imensitate pasivă, amorfă, menită cuceririi ca o femeie indiferentă; traectoria însemnată de miriadele amintirilor, așa cum trupul luptătorului trebuie să fi fost tatuat de cicatricile rănilor și-i era de ajuns să privească steaua albită de pe pulpă pentru a-și aminti de tropotul cailor, după care nu mai auzise nimic, sau semiluna roșie de pe piept pentru a se trezi din nou față-n față cu rânetul nemuritor al celui pe care-l ucisese înainte de a se prăbuși; traectoria ce înghițise grăunțele identice și nerepetabile ale timpului contabilizând ani-faptă și ani-regrete; traectoria distinctă, unică, a vieții definită acum pentru totdeauna, devenită brusc străină ca o entitate exterioară supusă judecății, obiect realizat, neretușabil; traectoria vieții sfârșea aici, frângându-se în nisipul negru pe care degetele lui îl scurmuau, agitate de spasme.

Zăcea pe spate, sub cerul incendiat de soarele necunoscut. Fâșâitul valurilor alterna cu neverosimile perioade de liniște, după care oceanul tușea scurt și-și regăsea, egală, răsuflarea. Mai încolo, spre stânga, începea pădurea. Zgomotele confuze aduse de vânt sugerau treceri furișe printre trunchiurile roșii, evocau salturi urmate de goane patetice și țipete înăbușite. Iar mai departe, dincolo de zona pădurii? Nu-i mai era dat să afle. Agonia lentă îl purta inevitabil către clipa când avea să se transforme într-un simplu buștean lepădat pe plaja neagră, un trunchi orb, surd și inert.

Râse scrâșnit. Îl chinui o foame îndărătnică de imagini, de sunete, de mișcări, ultimele care-i erau îngăduite și pe

care simțea nevoia să le tragă în cutia de piele a trupului, asimilându-le, legându-le de alte imagini, de alte sunete și mișcări încorporate cândva, devenite substanță, materie vie a gândurilor ce-i purtau amprenta, care erau el.

Ce vrei să faci când vei fi mare?

Să știu.

Cu cine vrei să semeni?

Cu omul de veghe pe catarg, primul care a strigat Pământ!

Am strigat toată viața Pământ. Fiecare plecare a mea a fost un salt în necunoscut (Agatara... Su... Verdonda... Kset-Itar...) și de fiecare dată am strigat Pământ, întorcându-mă pe Pământ și, printre oameni, am fost Cel-care-știe. Port în mine invizibilele flăcări de pe Agatara și multipla splendoare identică a ființelor de pe Su, oroarea coșmarului de pe Verdonda și impura colcăire de forme de pe Kset-Itar. Sunt semaforul indicând cale liberă sau drum închis, omul de experiență care-și asumă primul risc și prima bucurie, mandatarul omenirii în Cosmos și, pe Pământ, vestitorul descoperirilor ei. Chiotul sirenelor mi-a semnalat fiecare întoarcere pentru că veneam cu ochii năpădiți de imagini pe care toți le puteau vedea acum, pentru că știam și toți aveau să afle. În marea Piață a Soarelui se aprindeau pentru mine lumini. La fiecare întoarcere...

Pe nisipul negru, singur, omul murea. Și n-avea să se mai întoarcă niciodată. Un caleidoscop de imagini se clădi brusc sub pleoapele grele, se năru. *Odată trebuia să se întâmple*, își spuse. *Odată, oricum, trebuia...*

Durerea nu începuse să muște din trupul prăbușit și certitudinea morții îi apărea încă abstractă, se mai gândea la ea ca la moartea cuiva, care era el. Din întâmplare. Sfârșitul însemna în primul rând regretul pentru cel ce murea acolo, la țărmul oceanului, zadarnic. Chiar așa constată, o moarte inutilă, definindu-și din afară moartea. Dar sentința era greu de îndurat.

Deschise ochii. Și se pătrunse de amara melancolie a celui care pleacă, lăsând în urmă totul neschimbat. Soarele

necunoscut nu se clintise pe cer, oceanul răsufla egal după aceleași sincope și pădurea difuza zgomote la fel de confuze. Atunci, pentru întâia dată, realizează limitele scurtei treceri pe sub sorii multicolori, lângă nenumăratele țărături și prin infinitele păduri care aveau să dăinuiască intacte, neatinse de veșnica lui absență. *Și totuși eu v-am dat nume*, spuse, deoarece datorită lui existau pentru oameni. Toată viața umanizase planete îndepărtate. Dar își aminti cu strângere de inimă că nu apucase să numească relieful Tepsorei, nici flora, nici fauna. Înainte de a le putea cunoaște murea pe nisipul negru, și din nou îl chinui vechea foame de imagini, de sunete și mișcări. Nu se putea stinge fără a ști ce se agită în pădurea roșie. *Viață*, spuse cu glas tare, parcă mirat. Ceea ce se scurgea acum din el...

Încercă să-și miște capul, dar o putere neomenească i-l ținut pe nisip. Răsuflă sacadat și-și încordă trunchiul, picioarele. Numai mâinile-i rămăseseră vii, degetele cu care scurmă acum, în neștire, nisipul. Și înțelese că înainte i se aștern orele goale din preajma morții, ore de bicisnică și crudă așteptare. Ca o mașină uitată în funcțiune după părăsirea uzinei, creierul continua să lucreze.

Nu mai pot afla nimic. Doar să numesc oceanul... Și simți abia acum că totul se sfârșise, că el era omul care agoniza pe plaja neagră, abia acum, când se pătrunse de adevărul ascuns îndărătul cuvintelor rostite în gând. Căci nu numai imposibilitatea cunoașterii lumii pe care eșuase îi apăruse cu limpezime, ci inutilitatea ei. Pe nisipul bătut de ocean zăcea un mort, de la care nimeni n-avea să mai afle nimic.

Cunoștințele adunate, dacă ar mai fi fost în stare să adune cunoștințe, deveniseră inutile. Erau netransmisibile.

Mori odată! strigă într-o convulsie deznădăjduită. *Mori... mori...*

Atunci, cu un straniu simțământ de ușurare, simți că îngheață. Amorțit, creierul nu mai lucra. Murea. Și numai ochii urmau să vadă cerul, urechile înregistrau fâșâitul valurilor și zgomotele pădurii, iar degetele simțeau rezistența indolentă a nisipului. Parcă fără convingere,

realitatea sonda bușteanul prăbușit pe plajă și se anihila în limitele lui. Sau începuse poate lentul proces de integrare a omului în străina ei substanță. De pe acum, ceea ce zăcea pe nisipul negru părea un element figurând dintotdeauna în cadrul segmentului de țărm străjuit de pădurea roșie, un buștean imobil ca stânca înțepenită mai încolo, ca straniile cochilii sau trunchiul zvârlit de apa fără capăt. Așa, amorse, trecură clipe sau ceasuri.

Nu mai avea putere nici să-și poruncească să moară. Și, ca o durere surdă, tenace, doar sentința fără apel a întâmplării care-l zdrobise pe plaja neagră mai zvâcnea, proclamând triumful zădărniceii. Murea zadarnic. După Agatara, Su, Verdonda, Kset-Itar... Odată cu el omenirea murea pe nisipul Tepsorei înainte de a se face cunoscută, înainte de a-și vesti prezența. Odată cu el, Marele Consiliu agoniza, se dezintegra Piața Soarelui, iar viața se retrăgea pe nesimțite din fiecare femeie și bărbat al celor zece lumi. Târând cu ele mașini și statui, marile orașe se prăbușeau în neființă întorcând în pulbere mândria omenirii, imense biblioteci și muzee. Acolo, pe Tepsora, moartea lui devenea un apocalips, lua proporțiile unui irevocabil apus al umanității.

Nu prin mine, se zvârcoli, gemând într-o supremă încercare de a-și galvaniza mușchii inerți. Și că prin farmec se mișcă, se rostogoli pe plajă aidoma unei vietăți nerăbdătoare și simți cum un sălbatic aflux de putere îl ridică de pe patul de nisip, cum aleargă împleticit de-a lungul oceanului și cucerește spațiul Tepsorei, inaccesibilele dimensiuni care păreau că i se refuză pentru totdeauna. Așa, cu brațele întinse se clătina înaintând și durerea-i curgea de pe buze. Sunt omul (izbindu-se de trunchiurile roșii), trimisul omenirii! Ascultați, ascultați, nu mi-a mai rămas timp decât pentru puține cuvinte și trebuie să vă spun visele, fiziunea nucleară și muzica! Ascultați, oh! ascultați!... Am adus cu mine hărți și filme și benzi. Înțelegeți? Nu știu ce spun... Nu trebuie să vorbesc, asta se numește a vorbi, dar voi n-aveți de unde ști și nu puteți

Înțelege... Clipele-mi sunt numărate și nu vreau să mor înainte de a vă arăta cine suntem... Priviți, imaginile curg, vedeți? Filmul se desfășoară, luați, vă dau cu amândouă mâinile imagini de pe Pământul pe care n-am să-l revăd, cascade, șuvoaie, torente de imagini... De aici, dintr-un ungher al Galaxiei am pornit. Și voi înțepeți printre voi, pe plaja neagră... pe plaja neagră...

Pe plaja neagră, singur, omul murea. Nu se clintise. Delirul care-i însuflase amăgitorul flux de putere se retrăgea ca un val roșu, lăsându-l inutil și vlăguit sub soarele necunoscut. Și din nou, monoton, fâșăitul oceanului. Iar pădurea emană, în loc de miresme, zgomote. Zgomote... Viața s-a redus la perceperea lor, s-a îngustat până a îngădui doar înregistrarea zgomotelor. O *cracă* a trosnit. A fost un val. Vântul printre frunze și un țipăt. Acum? Nu știu. Și asta?... Tot mai aproape, ca și cum... Capul, nu pot întoarce capul, nici ochii. Lumea e cerul. Parcă din stânga, dinspre pădure vine. Nu, vin. Mă înconjoară. Ocolesc spre dreapta și eu, numai cerul ăsta, numai cerul... Inima, rar. Și-atunci, cu ultima putere, cu biata fericire limitată a ultimei puteri: *Să fie cu puțință...?*

Zgomotele au încetat. De, ce? Febrile, degetele scurmă nisipul. Mai repede, mai repede... *Racheta-i acolo, mai repede! Fie și numai după zgomotul mișcărilor am să-mi dau seama, trebuie să-mi dau seama. Așa! Mâini, să fie mâini. Grosolane, dar mâini... Oh, izbesc. Țândări...*

Și deodată, sonore, îl inundă valurile triumfale ale Imnului Cosmic. Numai un deget putea declanșa mecanismul. Un simplu deget... Abia acum, izbăvite, două lacrimi se preling pe fața pământie, alunecă încet și picură pe nisipul negru.

N-a fost zadarnic. Peste pădurea roșie, peste oceanul răsuflând egal lângă cel ce nu mai răsuflă, imnul răsună.

CUPRINS

CETATEA MORȚILOR.....	4
ULTIMUL AVATAR AL LUI TRISTAN.....	26
LNAGA.....	52
SUB ALTE STELE.....	74
VESTALA TIMPULUI.....	79
ÎNTÂLNIREA.....	88
GIOVANNA ȘI ÎNGERUL.....	97
FOTOGRAFUL INVIZIBILULUI.....	126
BROASCA.....	151
„ONEIROS”.....	183
ZĂPEZILE DE PE ARARAT.....	213
ÎN CERC, TOT MAI APROAPE.....	238
STÂNCA DE BROCCART.....	250
UNDEVA, UN OM.....	263

Lector: VICTOR ZEDNIC

Tehnoredactor: MARIANA PUȘCAȘU

Bun de tipar: 25. IV. 1975. Apărut: 1975.

Comanda nr.: 928. Tiraj: 41 800 broșate

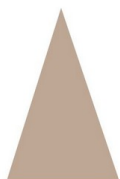
Coli de tipar: 18.

Tiparul executat sub comanda nr. 124
la Intreprinderea poligrafică „Crișana•”, Oradea
str. Moscovei nr. 5.

Republica Socialistă România

Fantastic Club

Lei 6,75

**În aceeași colecție
au apărut:**

Edgar R. Burroughs:
TĂRIMUL UITAT DE TIMP

Leonida Neamțu:
BLONDUL IMPOTRIVA UMBREI SALE

André Maurois:
MAȘINA DE CITIT GÎNDURILE

Mircea Oprea:
NOPTILE MEMORIEI

Constantin Căbleșan:
IARBA CĂRULUI

J. H. Rosny Aîné:
NAVIGATORII INFINITULUI

Adrian Rogoz:
PREȚUL SECANT AL GENUNII